

**СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ВІННИЧЧИНИ:
ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ЕФЕКТИВНОСТІ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РІЗНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

*(за матеріалами вибіркових сільськогосподарських
підприємств та особистих селянських господарств
Вінницької області)*

Вінниця 2011

Сільське господарство Вінниччини: тенденції змін ефективності господарської діяльності різних організаційно-правових форм господарювання (за матеріалами вибіркового сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств Вінницької області): Колективна монографія. – Вінниця.: Вінницький національний аграрний університет, - 2011. – 368 с.

Монографія підготовлена колективом науковців ННІ Аграрної економіки та ННІ Менеджменту, адміністрування і права Вінницького національного аграрного університету.

У монографії досліджено та проаналізовано основні економічні показники господарської діяльності вибіркового сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств Вінницької області.

Розрахунки проведено на основі даних про результати діяльності сільськогосподарських підприємств різного напрямку спеціалізації, форм власності, розміру сільськогосподарських угідь, різного географічного розташування. Вибрані для дослідження підприємства в цілому відображають реальну ситуацію щодо економічного розвитку сільськогосподарських підприємств Вінницької області.

Монографія розрахована на фахівців у галузі аграрної економіки, працівників державного управління, аспірантів та студентів економічних і гуманітарних спеціальностей.

Авторський колектив: Мулик Т.О., Томчук О.Ф., Кривоконь О.С., Воронецька І.С., Кафлевська С. Г., Красняк О.П., Сегеда С.А., Подолянчук О.А., Шевчук О.А., Потапова Н.А., Коваль Н.І., Пльонсак О.Л., Глазко Н.Д., Скакун Л.А., Томчук В.В., Сенік Г.О., Бернадзіковська Л.О.

Друкується за рішенням Вченої ради Вінницького національного університету. Протокол № 5 від 23 грудня 2011 р.

Рецензенти: *Денисюк О.М.* д.е.н., професор, Вінницький торговельно-економічний інститут, КНТЕУ
Коляденко С.В. д.е.н., професор, Вінницький національний аграрний університет
Гудзінський О.Д. д.е.н., професор, Національний університет біоресурсів і природокористування

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Сільське господарство Вінницької області. Аналітична довідка. (Мулик Т.О., Коваль Н.І.)	7
2 Організаційно-економічна характеристика досліджуваних підприємств (Кафлевська С.Г., Красняк О.П.)	
2.1 Організаційно – правові форми діяльності підприємств	29
2.2 Аналіз розмірів досліджуваних підприємств	34
3 Оцінка виробництва основних видів продукції рослинництва (Подольчук О.А., Пльонсак О.Л.)	58
4 Оцінка виробництва основних видів продукції тваринництва (Шевчук О.Д., Сенік Г.О.)	83
5 Аналіз виробничої собівартості основних видів сільськогосподарської продукції (Воронецька І.С., Бернадзіковська Л.О.)	101
5.1 Аналіз собівартості продукції рослинництва	103
5.2 Аналіз собівартості продукції тваринництва	130
6 Оцінка основних показників фінансового стану підприємств (Томчук О.Ф., Томчук В.В.)	
6.1 Аналіз показників фінансової стабільності та платоспроможності	142
6.2 Аналіз показників ділової активності	174
7 Оцінка показників економічної ефективності сільськогосподарського виробництва (Сегеда С.А., Скакун Л.А.)	197
7.1 Рівень цін та цінова конкурентоспроможність	199
7.2 Оцінка показників рентабельності	208
7.3 Оцінка показників ефективності використання основного та оборотного капіталу	216
8 Порівняльний аналіз основних показників ефективності сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств (Кривоконь О.С., Глазко Н.Д.)	228
9 Моделювання рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств (Потапова Н.А.)	
9.1 Математичні методи в оцінці економічних показників	240
9.2 Модель оцінки впливу факторів внутрішньогосподарського механізму на рентабельність сільськогосподарських підприємств	249
Висновки	258
Список використаних джерел	270
Додатки	276-368

ВСТУП

Внаслідок реформування аграрного сектора на базі колишніх колективних господарств та частини державних виникли нові формування, засновані на приватній власності на землю та майно. Система виробничих відносин у сільському господарстві стає більш адаптованою до умов ринкової економіки. Водночас ситуація в галузі залишається дуже складною. Збитковість більшості сільськогосподарських підприємств є наслідком низької ефективності їх діяльності. Підприємства галузі мають велику заборгованість перед постачальниками, бюджетом, з оплати праці. У них недостатньо фінансових ресурсів для забезпечення необхідного рівня інтенсифікації виробництва, оновлення матеріально-технічної бази.

В останні роки на державному рівні вжито певних заходів для подолання аграрної кризи. У даний час сільське господарство є галуззю з низьким рівнем оподаткування і пільговим режимом кредитування. Однак сільськогосподарське виробництво як вид бізнесу й надалі відзначається нестабільністю та ризикованістю, не гарантує швидких і достатньо великих прибутків.

Пошук можливостей підвищення економічної ефективності сільськогосподарських підприємств є необхідною умовою їх виживання в реаліях ринкової економіки, інтеграції України у світову економічну систему. Усе це обумовлює актуальність даного проведеного дослідження.

Проблеми економічної ефективності сільськогосподарських підприємств досліджуються в різних аспектах у наукових працях В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, В.Г. Галанця, М.Я. Дем'яненка, І.Г. Кириленка, С.І. Кручка, М.Й. Маліка, С.М. Онисько, Б.Й. Пасхавера, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та інших вітчизняних вчених.

Водночас складність і багатогранність питань, пов'язаних з оцінкою економічної ефективності підприємств аграрного сектора, вивченням впливу

чинників на ефективність їх діяльності, удосконаленням механізму господарювання, зумовлює необхідність їх подальшого дослідження.

Метою даного дослідження є оцінка тенденцій змін ефективності господарської діяльності різних організаційно-правових форм господарювання та розробка рекомендацій щодо заходів з підвищення економічної ефективності сільськогосподарських підприємств.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення економічної ефективності різних господарських формувань на селі Вінницької області, які ведуть облік у повному обсязі та звітуються за оперативною звітністю, а також не складають звітності (особисті селянські господарства)..

Предметом дослідження є механізм формування та напрями підвищення економічної ефективності підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм аграрного сектора Вінниччини.

Теоретичною та методологічною основою даного дослідження є діалектичний метод пізнання, положення економічної теорії, наукові розробки з питань дослідження економічної ефективності підприємств, законодавчі та інші нормативні акти України, що впливають на механізм економічних відносин в аграрному секторі.

У проведеному дослідженні використано такі основні методи дослідження: системно-структурний та абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень результатів аналітичних розрахунків і формування висновків), аналізу і синтезу (при дослідженні економічної ефективності підприємств за окремими напрямками), порівняльного аналізу (порівняння показників економічної ефективності за різними категоріями та групами підприємств), економіко-статистичний (для виявлення впливу чинників на показники ефективності), розрахунково-конструктивний (при визначенні оптимальних потенційних параметрів виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств).

Інформаційну базу дослідження склали офіційні матеріали Головного управління статистики у Вінницькій області, зведені та первинні дані

статистичної звітності по сільськогосподарських підприємствах Вінницької області, літературні джерела. Розрахунки проведено на основі даних про результати діяльності сільськогосподарських підприємств різного напрямку спеціалізації, форм власності, розміру сільськогосподарських угідь, різного географічного розташування Вінницької області. Вибрані для дослідження підприємства в цілому відображають реальну ситуацію щодо економічного розвитку сільськогосподарських підприємств Вінницької області.

Висновки та пропозиції, отримані в процесі дослідження, спрямовані на підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств. Вони можуть бути використані фахівцями при розробці практичних заходів з розвитку системи кредитування аграрного сектора, стимулювання збільшення надходження інвестицій в галузь.

1. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

Вінницька область утворена 27 лютого 1932 року постановою ІV позачергової сесії ВУ ЦВК ХІІ скликання. До її складу увійшло 69 районів сучасних Хмельницької, Вінницької та частини Житомирської областей. Нині Вінницька область має у своєму складі 27 районів, 18 міст, 29 селищ міського типу, 1466 сіл.(табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Адміністративно територіальний устрій області

районів – 27	районних рад – 27
міст обласного значення – 6	міських рад – 18
міст районного значення – 12	селищних рад – 28
селищ міського типу – 29	сільських рад – 661
сільських населених пунктів - 1466	
Всього населених пунктів - 1513	

Територія області - 26,5 тис. кв. км., що становить 4,4% території України. Область межує з 7-ма областями України (Житомирською, Чернівецькою, Хмельницькою, Київською, Черкаською, Кіровоградською, Одеською областями).

Територія Вінницької області розташована у межах Правобережної височини.

На території Вінниччини виділяють такі геоморфологічні райони: Подільське плато і Придніпровську височину.

Вінницька область розташована в лісостеповій зоні. Рослинність області характерна для лісостепу. Лісистість території складає 14,2%. Ліси Вінниччини належать до типу середньоєвропейських лісів, з перевагою чорних змішаних лісів. Основу лісової рослинності становить граб, а до звичайних тутешніх дерев належать: дуб, ясен, липа, клен, явір, берест, осика, тополя, дика груша, дика яблуня, черемха, черешня та інші.

В області дуже різноманітна фауна: водиться багато як лісового звіра (лосі, олені, зубри, дикі свині, бобри, вовки, лиси, кози, їжаки, борсуки, куниця, тхори, зайці), так і степові звірі (безліч гризунів) та водяні (норка, видра). Безліч водяного, болотяного, лісового й степового птаства (дикі гуси й качки, черногуз, чапля, журавель, голуби, перепелиця та ін.), бджоли в липових лісах, а в річках і озерах – розмаїття риби (короп, лящ, сом, щупак тощо).

По території області протікають 204 річки, з них найбільші: Південний Буг та Дністер.

Вінниччина – один з найважливіших аграрних регіонів України, де виробляється 6,3% валової продукції сільського господарства держави, у тому числі продукції рослинництва – 7,4%, тваринництва – 4,7%. За рівнем виробництва продукції сільського господарства Вінницька область у 2010 році зайняла четверте місце в країні, в тому числі по рослинництву – перше та тваринництву – сьоме місце.

Аграрним виробництвом в області займається 2083 підприємства (табл. 1.2), які були створені в процесі реформування аграрного сектору. Серед них: 8 державних та 2075 недержавних підприємств, з яких 1419 фермерських господарств, 357 господарських товариств, 192 приватних підприємства, 51 виробничий кооператив та 56 підприємств інших форм господарювання.

**Кількість діючих сільськогосподарських підприємств за
організаційно-правовими формами господарювання у Вінницькій
області в 2010 році**

Види сільськогосподарських підприємств за організаційно-правовими формами господарювання	Сільське господарство		Лісове господарство		Рибальство, рибництво	
	усього	до загальної к-ті, %	усього	до загальної к-ті, %	усього	до загальної к-ті, %
Усього підприємств	2083	100,0	29	100,0	22	100,0
у тому числі						
господарські товариства	357	17,14	1	3,5	8	36,4
приватні підприємства	192	9,22	–	–	5	22,7
виробничі кооперативи	51	2,45	–	–	–	–
фермерські господарства	1419	68,12	–	–	–	–
державні підприємства	8	0,38	11	37,9	–	–
підприємства інших форм господарювання	56	2,69	17	58,6	9	40,9

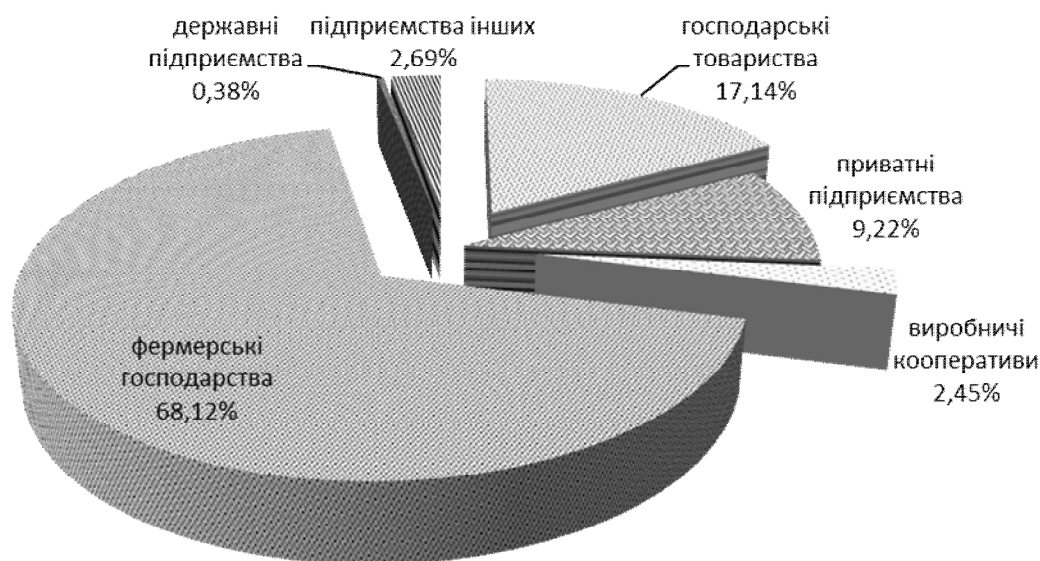

Рис. 1.1. Структура сільськогосподарських підприємств Вінницької області у 2010 р.

Аграрні підприємства працюють в умовах ризику і невизначеності. Однією з причин цього є те, що в сільському господарстві економічний процес відтворення тісно переплітається з природними (біологічними) процесами. Сільськогосподарська продукція виробляється за допомогою

живих організмів (рослин, тварин, мікроорганізмів), які часто функціонують як засоби виробництва. Оскільки ці живі організми розвиваються за біологічними законами, то цим і зумовлюється відома залежність процесу відтворення в сільському господарстві від природних факторів, що, в свою чергу, вимагає всебічного врахування їх і глибоких знань агробіологічної науки. Робочий період не збігається з періодом виробництва. У результаті такого незбігу виникає сезонність виробництва, яка виявляється в нерівномірному, переривчастому використанні робочої сили і засобів виробництва, в нерівномірному надходженні продукції і доходів протягом року. Це вимагає розробки заходів щодо пом'якшення сезонності і врахування цього фактора при виборі спеціалізації підприємства. Крім того, така залежність від природних умов викликає необхідність створювати на аграрних підприємствах значні страхові резерви насіння, кормів на випадок неврожаю, спричиненого форс-мажорними обставинами — посухою, градобоєм, повеннями тощо.

В сільському господарстві порівняно з іншими галузями значно ускладнюється процес управління виробництвом. Це зумовлено наступними причинами:

- необхідністю розвивати в аграрних підприємствах декілька товарних галузей, які істотно відрізняються технологією та організацією виробництва;
- розосередженістю працівників по великій території, площею нерідко декілька тисяч гектарів земельних угідь і складністю в зв'язку з цим прийняття оперативних рішень (розпоряджень) відповідно до зміни поточної виробничої ситуації;
- доступністю території аграрних підприємств та їх господарських об'єктів стороннім особам і необхідністю докладання додаткових зусиль для організації збереження власного та орендованого майна, вирощеного врожаю;
- потребою залучення сезонної робочої сили в періоди збігу сільськогосподарських робіт і труднощами управління нею в складі

тимчасових організаційних ланок, які нерідко посилюються через низьку кваліфікацію таких працівників;

– необхідністю подовження робочого дня працівників аграрних підприємств з метою своєчасного виконання ними важливих технологічних операцій у стислі (оптимальні) агротехнічні строки та існування таких робочих місць, зокрема в молочному скотарстві, що характеризуються розірваністю робочого дня працівників.

Специфічною особливістю сільського господарства є існування взаємозалежності і взаємодоповнюваності окремих галузей, що вимагає всебічного обґрунтування галузевої структури підприємства. Виявом цієї особливості є, зокрема, та обставина, що значна частка продукції даної галузі не набуває товарної форми, а використовується в наступних циклах відтворення.

У структурі природно-ресурсного потенціалу Вінницької області провідне місце займають земельні ресурси. Загальна земельна площа складає понад 2,6 млн. га. (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Розподіл земельної площі та сільськогосподарських угідь у
Вінницькій області в 2010 році, тис. га**

Сільськогосподарські угіддя	Кількість землекористувачів, одиниць	Загальна земельна площа	Сільськогосподарські угіддя	У тому числі		
				рілля	сіножаті	пасовища
Усього земель	1347852	2649,2	2016,5	1727,9	50,5	186,5
Землі сільськогосподарських підприємств і громадян	1338047	1878,3	1813,2	1647,3	18,8	104,8
Землі сільськогосподарських підприємств	2811	1278,9	1246,8	1214,7	3,6	12,2
з них недержавні	2718	1226,1	1212,1	1184,0	2,8	10,2
державних	93	41,2	34,7	30,7	0,8	2,0
Землі громадян	1335236	599,4	566,4	432,6	15,2	92,6
Землі користувачів інших категорій	9805	770,9	203,3	80,6	31,7	81,7

Площа сільськогосподарських угідь по всіх категоріях власників землі і

землекористувачів складає 2016,5 тис. га, з них рілля - 1727,9 тис. га, багаторічні насадження – 51,6 тис. га, сіножаті – 50,5 тис. га, пасовища – 186,5 тис. га.

Тобто в структурі земельного фонду області більша частина території зайнята сільськогосподарськими землями, з них сільськогосподарських угідь – 76,2%. В структурі сільськогосподарських угідь на площу ріллі припадає – 85,69 %, сіножатей – 2,5 і пасовищ – 9, 25% і багаторічних насаджень – 2,56% (рис. 1.2).

Із загальної земельної площі під лісами та іншими лісовкритими площами зайнято – 14,2% території, забудовані землі займають 4,0%, болота – 1,1%, інші землі (піски, яри, кам'яністі місця та інші) – 3%.

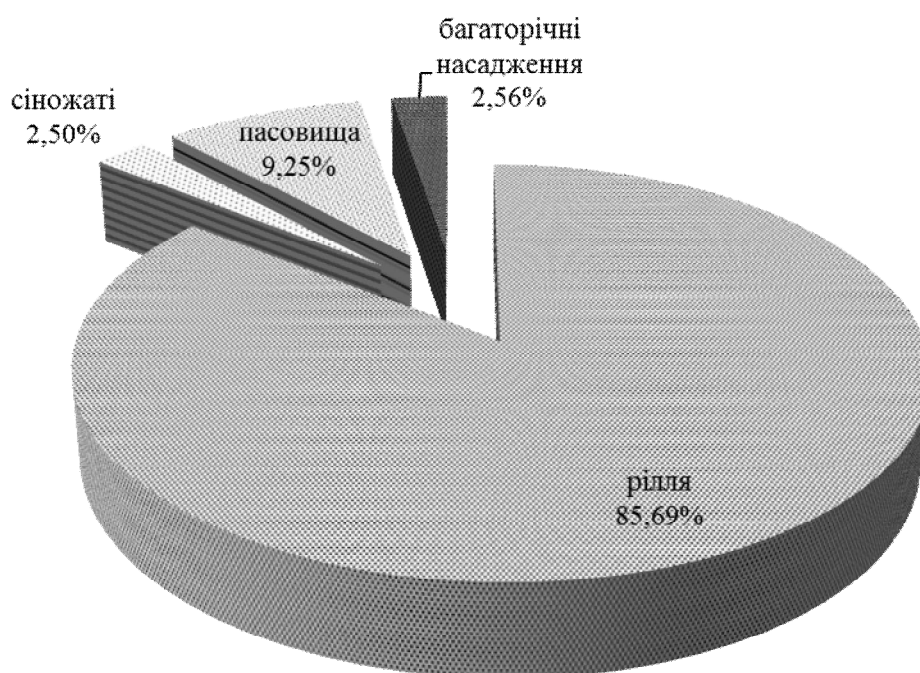

Рис. 1.2. Структура сільськогосподарських підприємств Вінницької області у 2010 р.

Територія суші становить 2606,2 тис. га або 98,4% від загальної площі області, решта - 1,6% площі зайнята водою.

До основних земельних угідь, від стану яких в значній мірі залежить

економічна ситуація в області, відносяться землі сільськогосподарського призначення, лісового та природно - заповідного фонду.

Питома вага площ сільськогосподарських угідь відносно площі суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить – 77%, а в адміністративних районах - від 68 до 88%. За ступенем сільськогосподарського освоєння усі райони можна умовно поділити на три групи: I – до 70%; II – 71 - 80% і III - > 80%. Найвищий ступінь освоєння сільськогосподарських угідь в Бершадському (81%), Козятинському (86%), Липовецькому (88%), Оратівському (84%), Теплицькому (87%), Погребищенському (83%), Тиврівському (80%), Хмільницькому (82%) та Чернівецькому (84%) районах.

Екологічну стійкість земельних ресурсів характеризує ступінь розораності земель. По області він складає 86% (% ріллі від загальної площі с.г. угідь). Найбільш нестійкими в екологічній відношенні є ті райони, в яких розорані землі значно переважають над умовно стабільними угіддями, до яких відносяться сіножаті, пасовища, землі вкриті лісом і чагарниками та болота.

Найбільш стійкими в екологічному відношенні є земельні ресурси Літинського і Чечельницького районів, де ступінь розораності – 55%. Найвищий відсоток розораності території в Бершадському (73%), Липовецькому (76%), Теплицькому (80%) та Чернівецькому (74%) районах.

Одним із основних критеріїв оцінки стану сільськогосподарських угідь є рівень родючості ґрунтів, як основа функціонування цієї категорії земель. Сукупність природних факторів (поверхня області, природна рослинність в минулому, клімат, антропогенний вплив) сприяли утворенню різних за властивостями і родючістю ґрунтів.

Найбільш поширеними ґрунтами в області є опідзолені ґрунти (приблизно 1318,6 тис. га), з яких 351,2 тис. га чорноземи опідзолені. Орні землі становлять 82%. Середній вміст гумусу в ясно - сірих та сірих опідзолених ґрунтах – 1,85%, темно - сірих опідзолених – 2,77% і чорноземах

опідзолених – 3,39%.

Чорноземи типові займають площу приблизно 494 тис. га, з яких 91% розорані. Середній вміст гумусу - 4,01%. 36,3 тис. га припадає на інші типи чорноземних ґрунтів.

На площі 14,8 тис. га поширені дерново - слабопідзолисті ґрунти, середній вміст гумусу яких становить 0,90%. 9,1 тис. га цих земель зайняті малопродуктивними сільськогосподарськими вгіддями, з них 59% розорюється.

Решта типів ґрунтів поширені переважно на незначних площах і становлять 115,3 тис. га.

Середній вміст гумусу в ґрунтах області – 2,94%. Найвищий вміст його мають ґрунти Липовецького (3,99%), Хмельницького (3,87%), Калиновського (3,65%), Козятинського (3,87%) районів, найнижчий – у Барському (1,86%), Жмеринському (1,94%), Тиврівському (1,92%) і Муровано-Куриловецькому (1,97%) районах.

Відповідно ст. 150 Земельного Кодексу України до особливо цінних ґрунтів в області віднесені чорноземи не еродовані суглинкові на лесах, лучно - чорноземні суглинкові, темно - сірі і чорноземи опідзолені суглинкові на лесах та їх глеюваті відміни, торфовища глибокі і середньоглибокі осушені. Загальна площа їх складає 580,9 тис. га, з них під орними землями – 550,1 тис. га.

105,9 тис. га сільськогосподарських угідь зазнають перезволоження, з них ріллі - 96,2 тис. га, 75,9 тис. га – заболочення, з них ріллі 38,9 тис. га, 2,2 тис. га – кам'янисті, з них ріллі 0,4 тис. га.

Мочаристі ґрунти або мочарі носять природно - антропогенний характер.

Висока розораність, насиченість сівозмін просапними культурами та шаблонна система обробітку - основні причини, які призводять до збільшення площ з мочарами.

Як елемент ландшафту, вони являють собою періодично

перезволожену за рахунок підґрунтових вод ділянку місцевості, яка знаходиться в автоморфних умовах зволоження - на вододілах та схилах балок.

Так в Ямпільському, Томашпільському, Крижопільському, Піщанському, Могилів – Подільському, Чечельницькому і Чернівецькому районах на площі 18,1 тис. га, на вододілах та їх схилах, де ґрунтоутворюючі породи щільні дочетвертинні глини або ж оглеєні леси підстелені ними, утворились чорноземні - лучні мочаристі та мочарні ґрунти.

У області водною ерозією пошкоджено 851,1 тис. га, з них 743,8 тис. га сільськогосподарських угідь або 41,1% від загальної площі обслідуваних земель, в тому числі ріллі 598,3 тис. га, (80,4% від обслідуваних с. - г. угідь).

Найбільший відсоток еродованих земель в Барському, Крижопільському, Томашпільському, Муровано-Куриловецькому, Чечельницькому і Шаргородському районах (60 – 67%), найменший - у Липовецькому, Калиновському і Вінницькому районах (9 – 14%).

В результаті водної ерозії щорічно в області втрачається 5,9 млн. т ґрунту, який містить 153,5 тис. т гумусу, 8,8 тис. т азоту, 8,1 тис. т фосфору і 81,9 тис. т калію. В перерахунку на еквівалентну кількість добрив ці втрати виражаються втратами 2,3 млн. т гною, 25,2 тис. т аміачної селітри, 43,1 тис. т суперфосфату і 199,6 тис. т калійної солі.

Як бачимо, водна ерозія наносить величезні втрати сільськогосподарському виробництву області.

Виникнення і розвиток ерозійних процесів пов'язано з багатьма причинами. Однією із них є нераціональне використання землі, якому сприяє:

- інтенсивне розорювання схилових земель (більше 30) і вирощування на них просапних культур (особливо цукрових буряків);
- відсутність комплексів в проведенні протиерозійних заходів;
- перенасичення просапними культурами структури посівних площ.

Відповідно до нормативів для оцінки ерозійної небезпеки: розораність

території області – 65%, сільськогосподарських угідь – 86%, в тому розораність схилів > 20 – 80%, співвідношення ріллі до стабільних земельних угідь (сіножаті, пасовища, ліси, болото) – 2,7, - клас ерозійної небезпеки в області – сильний і катастрофічний.

Для одержання максимального врожаю і високої якості продукції необхідно створити і підтримувати оптимальну реакцію ґрунтового розчину. Більшість сільськогосподарських культур вимагає слабо кислу та близьку до нейтральної реакцію ґрунтового розчину.

Ґрунти області мають в основному слабо кислу, близьку до нейтральної та нейтральну реакцію ґрунтового розчину (1165,8 тис. га – 92,2% від обстеженої площі). Тільки 97,8 тис. га потребують першочергового вапнування.

Систематичне внесення фосфорних добрив істотно підвищує вміст як загального фосфору, так і його рухомих форм. Інтенсивність нагромадження доступних фосфатів неоднакова на різних типах ґрунтів. 88,2% або 1113,9 тис. га обстежених ґрунтів мають середній, підвищений, високий і навіть дуже високий вміст рухомого фосфору і тільки 149,7 тис. га або 11,8% - низький і навіть дуже низький.

Родючість ґрунтів щодо калію визначається динамічними показниками вмісту його рухомих і фіксованих сполук, зумовлених генетичними властивостями ґрунтів. Збільшення вмісту рухомого калію у ґрунтах пов'язано насамперед із внесенням добрив. Взаємодіючи з ґрунтом, калійні добрива створюють сполуки різної розчинності, рухомості і доступності сільськогосподарським культурам.

Кількість наявного населення області станом на 1.01.2011р. становила 1641,2 тис. осіб, що складало 3,6% від загальної кількості населення України. За кількістю населення серед регіонів України область займає 11 місце.

У міських поселеннях проживало 814,1 тис. осіб або 49,6% від загальної кількості населення області, в сільській місцевості – 827,1 тис. осіб або 50,4%.

Станом на 1 січня 2011 року в області на 1 кв. км проживало 62 особи (Україна - 76 осіб). Вінницька область одна із шести областей України, де питома вага чисельності сільського населення більша за міську.

Перевага чисельності сільського населення над кількістю міського спостерігається у всіх районах області крім Тиврівського району, де кількість міського населення на 2,3 тис. осіб перевищує сільське.

За кількістю населення області найбільшими є Вінницький (76,6 тис. осіб) та Бершадський (62,9 тис. осіб), найменшими – Піщанський (22,1 тис. осіб), Чечельницький (22,9 тис. осіб), Оратівський (23,0 тис. осіб) райони.

На формування трудових ресурсів аграрного сектору впливають такі негативні тенденції: депопуляція сільського населення, міграція молоді та працездатного населення із села. Вплинули також відповідно на чисельність трудових ресурсів і зайнятих в аграрній сфері, структурні зміни у статевовіковому складі.

Середньооблікова кількість найманих працівників на підприємствах аграрного сектору в 2010 році залишилась на рівні минулого року і склала 43,4 тис. осіб (табл. 1.4). Відповідно не змінилась частка працівників сільського господарства у загальній кількості зайнятих в економіці Вінниччини і склала 13,1%. Проте якщо говорити про зміни які відбулись порівняно із 2000 роком, то середньооблікова кількість найманих працівників на підприємствах аграрного сектору скоротилась більше ніж в чотири рази.(рис. 1.3).

Фонд оплати праці, нарахований за 2010 рік працівникам сільського господарства становив 680,3 млн. грн. або 9,6% загального фонду економіки області. Однією з найгостріших соціальних проблем на селі є низький рівень оплати праці працівників аграрного сектору економіки, який понад десять років залишається найнижчим серед усіх галузей економіки. Зокрема, середньомісячна номінальна заробітна плата одного штатного працівника підприємств сільського господарства у 2010р. становила 1307 грн., що менше на 27% середньообласного рівня оплати праці, хоча до рівня попереднього

року вона зросла на 23%.

Таблиця 1.4

Середньорічна кількість найманих працівників зайнятих в сільському господарстві Вінницької області

(осіб)

Галузі	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000,%
Усього	530578	377220	353017	331915	330000	62,20
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	177699	73618	49235	43389	43376	24,41
Лісове господарство та пов'язані з ним послуги	3712	4058	3433	3147	3374	90,89
Рибальство, рибництво	713	472	373	432	422	59,19

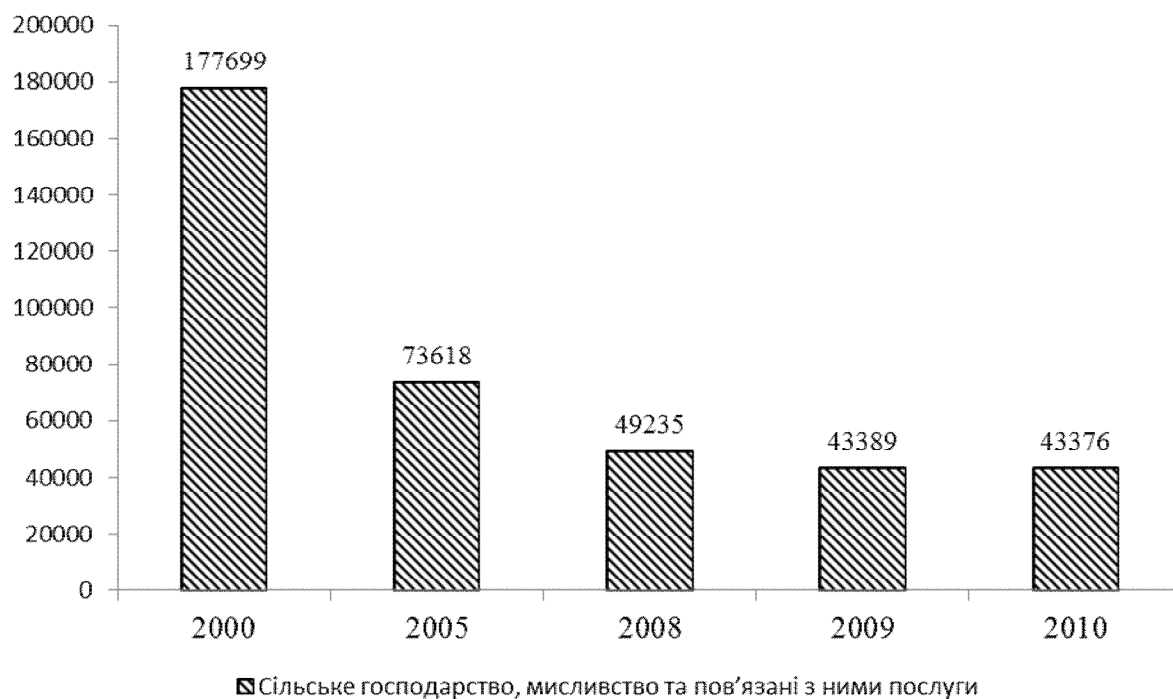

Рис. 1.3. Динаміка змін кількості найманих працівників зайнятих в сільському господарстві Вінницької області.

Основною спеціалізацією сільськогосподарських підприємств Вінницької області всіх форм власності в рослинництві є вирощування зернових культур (пшениці, ячменю, кукурудзи), цукрового буряка; у тваринництві - виробництво м'яса і молока. У області розвинені садівництво і виноградарство, також представлена така унікальна галузь сільськогосподарського виробництва як хмелярство.

В області спостерігаються темпи росту обсягів виробництва сільськогосподарської продукції по всіх категоріях господарств за період з 2000 по 2010 роки (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

**Продукція сільського господарства за категоріями господарств
Вінницької області**

(у порівнянних цінах 2005 року; млн.грн.)

Продукція сільського господарства в розрізі галузей	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000, %
Господарства усіх категорій						
Продукція сільського господарства	4667,6	5152,1	6368,5	6159,4	6162,5	132,03
Продукція рослинництва	2784	3287,8	4422,5	4213,7	4224,2	151,73
Продукція тваринництва	1883,6	1864,3	1946	1945,7	1938,3	102,90
Сільськогосподарські підприємства						
Продукція сільського господарства	1853,1	1728,9	2913,1	2743,8	2775,9	149,80
Продукція рослинництва	1356	1281,9	2411,5	2228,1	2238,2	165,06
Продукція тваринництва	497,1	447	501,6	515,7	537,7	108,17
у тому числі фермерські господарства						
Продукція сільського господарства	71,4	152,3	430,6	312,9	334,4	468,35
Продукція рослинництва	57,5	131,8	405,8	284,5	300,5	522,61
Продукція тваринництва	13,9	20,5	24,8	28,4	33,9	243,88
Господарства населення						
Продукція сільського господарства	2814,5	3423,2	3455,4	3415,6	3386,6	120,33
Продукція рослинництва	1428	2005,9	2011	1985,6	1986	139,08
Продукція тваринництва	1386,5	1417,3	1444,4	1430	1400,6	101,02

З даних таблиці бачимо, що продукція сільського господарства по господарствах усіх категорій зросла на 32 %, продукція рослинництва - на 51,73 %, а продукція тваринництва на 2,9 %. Особливу увагу привертає динаміка змін, яка відбулась у фермерських господарствах. Так, продукція сільського господарства у них зросла майже у 4,7 рази, продукція рослинництва – у 5,2 рази а продукція тваринництва у 2,4 рази.

В області виробляється вагома частка загальнодержавного обсягу основних сільськогосподарських культур. При чому, якщо за площею землекористування область займає в Україні 9-е місце, то за обсягами виробництва продукції рослинництва ключові позиції.

Так, по виробництву зернових і зернобобових культур, цукрових

буряків, картоплі та плодів і ягід за звітний рік зайнято перші місця серед регіонів країни. Сільськогосподарськими підприємствами Вінниччини в 2010 р., у порівнянні з 2000 р., нарощено виробництво зернових на - 70%, цукрових буряків – на 23,4 %, соняшнику – в 4,3 рази, картоплі – в 2,7 рази. Обсяги виробництва овочів скоротились на 55 %. (табл. 1.6).

У порівнянні з минулим роком, нарощено виробництво зернових на 1%, цукрових буряків – на 75%, соняшнику – на 23%, картоплі – на 1%, овочів – на 3%.

Таблиця 1.6

Виробництво основних сільськогосподарських культур за категоріями господарств Вінницької області

(тис.ц)

Основні сільськогосподарські культури	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000,%
Сільськогосподарські підприємства						
Зернові культури	15685,6	15907,2	28872,4	26593,6	26665,7	170,00
Цукрові буряки (фабричні)	18816,3	18914	20540	13104,1	23219,3	123,40
Соняшник на зерно	614	738,7	2034,3	2089,4	2619,8	426,68
Картопля	71,9	26,4	89,7	101,6	197	273,99
Овочі	275,8	90,7	129,8	103,7	124,8	45,25
у тому числі фермерські господарства						
Зернові культури	666,9	1743,8	4252,9	3803,4	3708,8	556,13
Цукрові буряки (фабричні)	956	1501,9	502,3	407,2	1433,3	149,93
Соняшник на зерно	17,2	93,9	358,6	325,5	486,5	2828,49
Картопля	10,4	4,9	15,3	13,1	21,5	206,73
Овочі	33,8	35,4	53,7	36,1	56,3	166,57
Господарства населення						
Зернові культури	1759,5	4439,3	4903,7	4329	4447,8	252,79
Цукрові буряки (фабричні)	346,5	1589,6	1825	941,4	1345,9	388,43
Соняшник на зерно	58,7	127,4	141,5	140,1	127,6	217,38
Картопля	14109,3	15203,8	15398,7	15477,5	15605,2	110,60
Овочі	1686,2	2836,9	3051,6	2923,2	2984,2	176,98

У тваринництві Вінницької області переважає молочно-м'ясне скотарство й свинарство. Розвинені птахівництво, ставкове рибництво та бджільництво. Тваринництво має сприятливу кормову базу, яку забезпечують відходи харчової промисловості (цукрової, спиртової), кормові культури.

В тваринництві за період з 2000 до 2010 р. в сільськогосподарських підприємствах простежується приріст виробництва свинини - на 3,6%. (табл.1.7). Виробництво яєць збільшилось у 7,2 рази. По інших видах продукції спостерігається скорочення обсягів виробництва. Так, виробництво

м'яса всіх видів зменшилось на 7,3 %, молока - на 32,2%, вовни – на 70,3%.

Таблиця 1.7

**Виробництво продукції тваринництва за категоріями господарств
Вінницької області**

Продукція тваринництва	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000, %
Сільськогосподарські підприємства						
М'ясо всіх видів (у забійній вазі), тис.т	24,8	18,5	24	21,6	23	92,74
у т.ч. яловичина та телятина	16,7	11,6	9,2	8,6	8,2	49,10
свинина	5,5	2,8	5,5	3,9	5,7	103,64
Молоко, тис.т	205,8	151,1	124,8	139,2	139,6	67,83
Яйця, млн.шт.	40,2	141,5	215,7	232,2	290,3	722,14
Вовна, т	37	16	10	12	11	29,73
у тому числі фермерські господарства						
М'ясо всіх видів (у забійній вазі), тис.т	0,6	0,9	1,6	0,9	1,3	216,67
у т.ч. яловичина та телятина	0,5	0,7	1	0,6	0,6	120,00
свинина	0,1	0,1	0,6	0,3	0,7	700,00
Молоко, тис.т	5,3	8,2	6,5	7,3	8,1	152,83
Яйця, млн.шт.	0,1	0	0,8	0,7	0,4	400,00
Вовна, т	0	0	2	3	2	
Господарства населення						
М'ясо всіх видів (у забійній вазі), тис.т	68,1	30,5	43,2	38,6	39,4	57,86
у т.ч. яловичина та телятина	19,8	12,2	15,9	16,5	14,9	75,25
свинина	39	9,8	17,2	10,3	15,4	39,49
Молоко, тис.т	449,1	697,9	715,3	702,7	696,5	155,09
Яйця, млн.шт.	308,6	428,5	495	478,6	507,3	164,39
Вовна, т	10	6	6	6	6	60,00

Намітилась позитивна тенденція стабілізації обсягів виробництва м'яса, молока та яєць у фермерських господарствах Вінниччини. Так, виробництво м'яса всіх видів зросло у 2,1 рази, у тому числі яловичина та телятина у 1,2 рази, а свинини в 7 разів. Виробництво молока зросло на 52 %, яєць в 4 рази.

В господарствах населення скорочення обсягів виробництва спостерігається по м'ясу всіх видів (на 42,2 %). Обсяги виробництва молока зросли на 55 %, а яєць – на 64,4 %.

Однак, щорічно в сільськогосподарських підприємствах зменшується наявність поголів'я худоби, крім чисельності птиці (де простежується ріст в

4,5 рази) (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Поголів'я худоби та птиці за категоріями господарств

Вінницької області,

(на кінець року; тис. голів)

Поголів'я худоби та птиці	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000, %
Сільськогосподарські підприємства						
Велика рогата худоба	337,7	168,8	117,6	112,4	105,4	31,21
у тому числі корови	114,4	53,4	36,9	35,8	35,2	30,77
Свині	191	131,7	101,5	123,5	134	70,16
Вівці та кози	18,5	9,1	7	7,9	7,9	42,70
Птиця	531,8	1508,9	1856,3	1824,2	2404,7	452,18
у тому числі фермерські господарства						
Велика рогата худоба	10,2	12,4	9,8	9,4	8,6	84,31
у тому числі корови	2,4	3,3	2,9	2,8	2,6	108,33
Свині	5	7,9	11,6	18,5	23	460,00
Вівці та кози	0,1	0,6	1,2	1,6	1,3	1300,00
Птиця	1,8	9,6	10,1	4,9	7,1	394,44
Господарства населення						
Велика рогата худоба	221,1	254,3	247,2	234,3	211,8	95,79
у тому числі корови	161,5	177,4	155,7	147,8	143,9	89,10
Свині	368,5	293,1	256,6	300,3	305,6	82,93
Вівці та кози	41,8	34,7	30,4	31	29,8	71,29
Птиця	5203	7339,7	7756,6	7150,2	7880,6	151,46

При чому, скорочення чисельності поголів'я худоби відбувається і на загальнодержавному рівні. Так, до рівня 2010 р. в господарствах Вінниччини скоротилась чисельність великої рогатої худоби на 68,8 %, в тому числі корів – на 69,2 %, овець та кіз – на 57,3%. Зменшення кількості поголів'я худоби спостерігається також і в фермерських господарствах і в господарствах населення.

У вартісному виразі обсяг реалізованої продукції сільськогосподарських підприємств Вінницької області за 2010р. перевищив 5 млрд.грн. проти понад 4 млрд.грн. у попередньому році. Порівняно із 2000 р. зросла реалізація зернових культур майже вдвічі. (табл. 1.9). Спад обсягів реалізації по зернових культурах спостерігається по просу, гречці, зернобобових. Реалізація олійних культур зросла в 7 разів, а от реалізація

цукрових буряків скоротилась на 25 %. Збільшилися також обсяги реалізації картоплі та плодів і ягід відповідно в 2,2 та 3 рази.

Таблиця 1.9

**Реалізація продукції сільського господарства
сільськогосподарськими підприємствами Вінницької області,**

(тис.т)

Продукція сільського господарства	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000,%
Зернові культури	817,5	1090,5	1464,6	2247,4	1718,7	210,24
Пшениця	453,8	578,9	857,1	1270	813,2	179,20
Жито	18,6	16,7	18,7	27,8	19,9	106,99
Кукурудза	78,7	188,7	227,8	461,5	469,4	596,44
Ячмінь	206	244,2	333	434,7	377,3	183,16
Овес	10,1	8,8	4,5	11,4	10,6	104,95
Просо	3,4	1,9	0,9	4,2	2,9	85,29
Гречка	14,8	12,9	9,3	13,6	11,8	79,73
Зернобобові	24,5	33	11,2	22,1	11,6	47,35
Олійні культури	52,4	72,9	399,7	404,4	369,3	704,77
Цукрові буряки (включаючи давальницьку сировину)	1783,6	1879,5	1541,4	821,7	1517,5	85,08
Картопля	2,1	1,2	1,6	2,2	4,7	223,81
Овочі	10,2	6	8,9	8	7,5	73,53
Плоди та ягоди	28	40	80,6	89,5	83,3	297,50
Худоба та птиця (в живій вазі)	51,7	34,3	40,9	35,8	37,8	73,11
Молоко та молочні продукти	139,5	118	102,2	118	117,1	83,94
Яйця, млн.шт.	40,1	129	180,4	170,2	207	516,21
Вовна, тонн	39	2,9	4,8	3,8	2	5,13

Щодо обсягів реалізації продукції тваринництва, слід відмітити, що зменшилась реалізація сільгосппідприємствами худоби та птиці, молока та молочних продуктів, відповідно на 26,9 % та 16,1%. Суттєво скоротились обсяги продажу вовни – майже в 20 разів. А от реалізація яєць зросла в 5 разів.

Середні ціни продажу аграрної продукції сільгосппідприємствами за всіма напрямками реалізації у 2010р. проти 2009р. значно зросли. Особливо подорожчали овочі в 4,4 рази, молоко, картопля, насіння соняшнику та плоди і ягоди – в 1,5–1,8 рази. У той же час, знизилась ціна на продаж зерна сої,

вовни та м'яса свинини на 2–24 відсотка.

За підсумками 2010 року від усієї діяльності сільськогосподарських підприємств Вінницької області отримано майже 4 млрд.грн. чистого доходу проти 3,3 млрд.грн. у 2009р., при цьому зріс рівень рентабельності області з 8,5% до 19,4%. З прибутками звітний рік закінчили 73,1 % підприємств сільського господарства, мисливства, лісового господарства. (табл. 1.10).

Таблиця 1.10

Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування за видами економічної діяльності за 2010 рік

(тис.грн.)

Види економічної діяльності	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
Усього	1016312,8	59,1	2338301,6	40,9	1321988,8
у тому числі					
сільське господарство, мисливство, лісове господарство	955427,6	73,1	1237650,1	26,9	282222,5
промисловість	254756,8	54,3	730284,2	45,7	475527,4
будівництво	-58866,0	49,5	41035,7	50,5	99901,7
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	6634,4	63,3	185615,6	36,7	178981,2
діяльність готелів та ресторанів	-19777,6	66,7	1263,5	33,3	21041,1
діяльність транспорту та зв'язку	-57424,3	47,3	22350,5	52,7	79774,8

Серед сільськогосподарських підприємств це 403 аграрних підприємства (більше на 42 одиниці, ніж у 2009р.), сума їхнього прибутку склала майже 750 млн.грн (більше майже в 1,8 рази). У розрахунку на одне прибуткове підприємство отримано 1,9 млн.грн. прибутку, що більше попереднього року в 1,6 рази. Про діяльність зі збитками прозвітувало 26,9 % підприємств або 84 сільгоспідприємства (137 – в 2009р.), у яких сума збитків склала 111 млн.грн (162 млн.грн.). В середньому по області на одне збиткове сільськогосподарське підприємство припадало 1,3 млн.грн. збитку (1,2 млн.грн.).

Підсумовуючи вище викладене слід зазначити, що Вінниччина - край високого рівня господарського освоєння і розвитку. Область характеризується динамічною індустрією, потужним агропромисловим комплексом та розвиненою транспортною системою. За офіційними оцінками агропромисловий комплекс Вінниччини – найпотужніший у державі і головна галузь економіки області, де створюється 60 відсотків доданої вартості.

Народне господарство області є складовою частиною економіки України. Вінницька область поміж інших областей виділяється аграрним сектором та переробною промисловістю. В цілому як домінуючі галузі народного господарства у Вінниччині виступають машинобудування, промисловість будівельних матеріалів, ряд галузей легкої та харчової промисловості, бурякоцукрове і зернове виробництво, м'ясо-молочне тваринництво.

Вінниччина – один з найважливіших аграрних регіонів України, де виробляється 6,3% валової продукції сільського господарства держави, у тому числі продукції рослинництва – 7,4%, тваринництва – 4,7%. За рівнем виробництва продукції сільського господарства Вінницька область у 2010 році зайняла четверте місце в країні, в тому числі по рослинництву – перше та тваринництву – сьоме місце.

Аграрним виробництвом в області займається 2083 підприємства, які були створені в процесі реформування аграрного сектору. Серед них: 8 державних та 2075 недержавних підприємств, з яких 1419 фермерських господарств, 357 господарських товариств, 192 приватних підприємства, 51 виробничий кооператив та 56 підприємств інших форм господарювання.

За потенціалом земельних ресурсів область займає одне із перших місць в країні. Загальна земельна площа складає понад 2,6 млн. га. В структурі земельного фонду області більша частина території зайнята сільськогосподарськими землями, з них сільськогосподарських угідь – 76,2%. В структурі сільськогосподарських угідь на площу ріллі припадає – 85,69

%, сіножатей – 2,5 і пасовищ – 9, 25% і багаторічних насаджень – 2,56%.

Основною спеціалізацією сільськогосподарських підприємств Вінницької області всіх форм власності в рослинництві є вирощування зернових культур (пшениці, ячменю, кукурудзи), цукрового буряка; у тваринництві - виробництво м'яса і молока. У області розвинені садівництво і виноградарство, також представлена така унікальна галузь сільськогосподарського виробництва як хмелярство.

В області спостерігаються темпи росту обсягів виробництва сільськогосподарської продукції по всіх категоріях господарств за період з 2000 по 2010 роки. Продукція сільського господарства по господарствах усіх категорій зросла на 32 %, продукція рослинництва - на 51,73 %, а продукція тваринництва на 2,9 %. По виробництву зернових і зернобобових культур, цукрових буряків, картоплі та плодів і ягід за 2010 рік зайнято перші місця серед регіонів країни. Сільськогосподарськими підприємствами Вінниччини в 2010 р., у порівнянні з 2000 р., нарощено виробництво зернових на - 70%, цукрових буряків – на 23,4 %, соняшнику – в 4,3 рази, картоплі – в 2,7 рази.

У тваринництві Вінницької області переважає молочно-м'ясне скотарство й свинарство. Розвинені птахівництво, ставкове рибництво та бджільництво. Тваринництво має сприятливу кормову базу, яку забезпечують відходи харчової промисловості (цукрової, спиртової), кормові культури. В тваринництві за період з 2000 до 2010 р. в сільськогосподарських підприємствах простежується приріст виробництва свинини - на 3,6%. Виробництво яєць збільшилось у 7,2 рази. По інших видах продукції спостерігається скорочення обсягів виробництва. Так, виробництво м'яса всіх видів зменшилось на 7,3 %, молока - на 32,2%, вовни – на 70,3%.

Тож складна ситуація у тваринництві обумовлена збитковістю виробництва основних видів тваринницької продукції. Негативною тенденцією розвитку тваринництва також є щорічне зменшення поголів'я худоби, (за винятком поголів'я птиці, де простежується ріст в 4,5 рази). Скорочення чисельності поголів'я худоби відбувається і на

загальнодержавному рівні. Так, до рівня 2010 р. в господарствах Вінниччини скоротилась чисельність великої рогатої худоби на 68,8 %, в тому числі корів – на 69,2 %, овець та кіз – на 57,3%. Зменшення кількості поголів'я худоби спостерігається також і в фермерських господарствах і в господарствах населення.

Враховуючи природно-кліматичні та інші особливості регіону, значні потенційні його можливості в розвитку сільськогосподарського виробництва (бурякоцукрового комплексу, зерновиробництва, картоплярства, садівництва та тваринництва) галузей харчової та переробної промисловості, Вінниччина може в перспективі виробляти 3,5-4 млн. тонн зерна, 5-6 млн. тонн цукросировини (650-700 тонн цукру), 350-360 тис. тонн м'яса (в живій вазі), понад 1020 тис. тонн молока, в значних розмірах іншої продукції.

За підсумками 2010 року від усієї діяльності сільськогосподарських підприємств Вінницької області отримано майже 4 млрд.грн. чистого доходу проти 3,3 млрд.грн. у 2009р., при цьому зріс рівень рентабельності області з 8,5% до 19,4%. З прибутками звітний рік закінчили 73,1 % підприємств сільського господарства, мисливства, лісового господарства.

Отже проведений економічний аналіз у сільському господарстві Вінницької області загалом показав, що відбулися позитивні зрушення, зокрема збільшились обсяги валового виробництва основної сільськогосподарської продукції, зросла загальна кількість діючих аграрних підприємств, підвищилась прибутковість від сільськогосподарської діяльності, покращились умови діяльності господарств населення та інше. Однак незважаючи на позитивні зміни в аграрній сфері досліджуваної області, місце мають і негативні – низький рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, особливо в галузі тваринництва, все ще високий рівень збитковості від реалізації продукції, різке щорічне зменшення кількості найманих працівників на підприємствах тощо.

Для покращення економічного стану діючих агропідприємств як

області, так і країни загалом, необхідна загальна та регіональна державна підтримка вітчизняного сільськогосподарського виробника, стимулювання його діяльності. Такими заходами можуть бути: виважене регулювання ринків окремих видів продукції, зниження податкового навантаження на сільськогосподарського виробника, покращення технічного оснащення на підприємствах, розвиток кооперації виробництва та реалізації продукції, впровадження сучасної методики управління персоналу, підвищення рівня трудової активності в аграрній сфері, здійснення постійного оновлення та підвищення контролю якості продукції тощо.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО – ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖУВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Організаційно – правові форми діяльності підприємств

Однією з важливих складових аграрної реформи в нашій країні є удосконалення організаційно-правових форм сільськогосподарського виробництва. Загальноприйнятою є думка про можливість і доцільність існування багатоманітності таких форм у вітчизняному сільському господарстві. Та процеси, які відбулися в галузі протягом останніх десятиліть, зумовили необхідність уточнення класифікації сільськогосподарських виробників.

Протягом 90-х років у наукових публікаціях, офіційних статистичних виданнях виділяли суспільний і приватний сектори сільськогосподарського виробництва. Суспільний сектор був представлений державними і колективними сільськогосподарськими підприємствами та новоствореними в ході реформування (агрофірмами, кооперативами тощо). Приватний сектор представляли фермерські господарства і господарства населення. Диференціація між секторами базувалася в основному на відмінностях у формах власності на засоби виробництва. Відносно колективних сільськогосподарських підприємств робився акцент на спільному використанні приватизованих частин основних засобів (паїв).

Визначальною ознакою диференціації різних категорій господарств стає не форма власності на засоби виробництва, на якій вони базуються, а їх відношення до підприємницької діяльності. У державній статистиці до категорії «сільськогосподарські підприємства» відносять колективні, державні, міжгосподарські підприємства, підсобні сільські господарства промислових підприємств, приватні та приватно-орендні господарства і селянські (фермерські) господарства. Спільною для них ознакою є основна мета господарської діяльності - одержання доходів від виробництва товарної сільськогосподарської продукції. До категорії «господарства населення» статистика відносить підсобні господарства населення та членів колективних

садівничих і городницьких товариств, які сільськогосподарську продукцію виробляють насамперед для особистого споживання.

Власність - це відносини, які складаються між її суб'єктами з приводу присвоєння засобів виробництва і результатів праці. Відносини власності на засоби виробництва лежать в основі всіх виробничих відносин будь-якої економічної системи. Вони охоплюють: присвоєння, володіння, розпорядження і користування, тобто увесь господарський процес. Це дає підставу стверджувати, що економічні епохи відрізняються за типами власності.

Відомо, що такі форми власності, як колективна, кооперативна, акціонерна, пайова історично виникли в результаті розвитку приватної власності, вони вийшли з неї і прийшли їй на зміну. Теж саме можна сказати і про державну власність. Ця форма покликана коригувати розвиток приватної власності, усувати властиві їй суперечності, а в разі потреби через денационалізацію повертатись у приватну власність. Отже, економічною основою ринкових відносин є приватна власність.

Володіння власністю - це також володіння владою. Ті, хто контролюють власність, здатні впливати на дію інших. Оскільки право приватної власності дає змогу поширити володіння власністю серед великої кількості людей, то і влада розподіляється між членами суспільства більш широко. Це обмежує небезпеку концентрації влади в руках не багатьох, а історія показує, що концентрація влади призводить до зловживання цією владою. Приватна власність сприяє також збереженню ресурсів, адже кожний власник захищає свою власність і піклується про неї.

Такі дії найбільш відповідають інтересам людей, оскільки власність визначає добробут. Власність - це багатство. Коли власність втрачає свою вартість, її власник втрачає частину свого багатства. Право приватного володіння власністю змушує нас працювати більше і продуктивніше, що в свою чергу веде до економічного зростання.

Таким чином, приватна власність виступає економічною основою ринкових відносин і відкриває простір для їх функціонування і розвитку.

На сьогодні Українська держава є суверенною в регулюванні всіх відносин власності на своїй території. Україна створює однакові умови для розвитку всіх форм власності та їх захисту і тим самим формує середовище для становлення ринкових відносин.

На сьогодні стало загально визнаним твердження про неможливість економічного процвітання України, як незалежної держави, без розвитку приватного сектору економіки. Здійснення економічної реформи, зміна форм власності створюють об'єктивні передумови для виникнення нових підприємств та форм господарювання.

Організація різноманітних форм господарювання за своєю природою має процесуальний характер. Це відпрацювання правил формування підприємницьких структур, обов'язкових для всіх суб'єктів ринку. Ці правила регулюються законодавчими актами відповідно до норм, прийнятих у суспільстві. Джерелом законодавчих актів є відносини, які склались у суспільстві, передусім - економічні. Юридичні акти закріплюють ці відносини, даючи простір для їх розвитку або гальмуючи їх.

Економічні відносини не існують поза формами їх прояву, вони різноманітні, рухомі, мінливі, а тому не завжди знаходять вчасно відображення у законодавчих актах і тим самим стримують здійснення реформ, гальмуючи перехід до ринку. Впродовж тривалого часу проблеми реформування діючих в Україні сільськогосподарських підприємств є об'єктом пильної уваги вчених, чиновників, політиків. Результати напрацювань відображені в численних нормативно-правових актах, інструктивних та рекомендаційних матеріалах.

За ці роки державою немало зроблено для правового забезпечення розвитку різних видів підприємств і об'єднань. Звісно, що якісна сторона державної законодавчої діяльності далека ще від досконалості, але не менш важливим залишається питання правильності використання існуючої правової бази.

Законодавчі акти України засвідчують, що в аграрному секторі

відповідно до форм власності можуть діяти підприємства різних видів: державні, кооперативні, господарські товариства, приватні (приватно-орендні), малі, спільні та інші.

Поряд із сільськогосподарськими підприємствами в АПК України функціонують міжгосподарські та формування (виробничі та науково-виробничі об'єднання, агрофірми, виробничі та науково-виробничі системи та інші). Вирішальну роль у виробництві сільськогосподарської продукції відіграють господарські товариства, сільськогосподарські кооперативи, приватні підприємства. Серед інших форм господарювання функціонують фермерські господарства, особисті селянські господарства.

В ринковій економіці України можуть діяти підприємства таких видів:

- **Приватне підприємство** - підприємство, засноване на власності фізичної особи.
- **Колективне** - засноване на власності трудового колективу підприємства.
- **Господарське товариство** - підприємство, засноване на власності об'єднання громадян.
- **Комунальне** - засноване на власності відповідної територіальної громади.
- **Державне підприємство** - базується на державній власності.

Види підприємств виступають в різних організаційно-правових формах, у тому числі й підприємства інфраструктури ринку. У процесі формування ефективної інфраструктури продовольчого ринку головним є створення господарських структур, що будуть життєздатні в сучасних умовах і забезпечать найкращу взаємодію виробників сільськогосподарської продукції й операторів аграрного ринку. Такої взаємодії можна досягти шляхом формування складових інфраструктури аграрного ринку у формі господарських товариств різноманітних видів. Як свідчать дані табл. 2.1 у Вінницькій області на початок 2011 року нараховувалось 31643 підприємств, що на 12156, або в 1,6 рази більше рівня 2000 року.

Кількість суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України за організаційно-правовими формами господарювання у Вінницькій області*

	2000	2005	2008	2009	2010
Усього	19487	26569	30295	30959	31643
у т.ч. фермерське господарство	1002	1670	2012	2053	2047
приватне підприємство	3593	5022	5788	5951	6044
колективне підприємство	1273	992	836	804	779
державне підприємство	232	181	164	155	146
казенне підприємство	2	2	2	2	2
комунальне підприємство	418	539	567	555	563
дочірнє підприємство	348	495	494	507	498
іноземне підприємство	18	41	55	56	58
підприємство об'єднання громадян	31	67	73	71	72
підприємство споживчої кооперації	–	17	20	25	22
орендне підприємство	30	21	17	17	16
спільне підприємство	117	110	103	102	102
акціонерне товариство	845	788	645	617	575
з нього публічне	–	–	–	3	32
приватне	–	–	–	–	77
відкрите	561	487	371	354	252
закрите	284	298	271	255	202
товариство з обмеженою відповідальністю	4290	5862	6517	6580	6862
товариство з додатковою відповідальністю	14	13	11	11	10
повне товариство	15	16	15	17	17
командитне товариство	17	17	15	16	15
кооператив:	564	611	604	609	599
з нього виробничий	63	73	75	63	54
обслуговуючий	–	161	215	243	242
споживчий	–	–	1	2	4
сільськогосподарський виробничий	–	44	110	96	91
сільськогосподарський обслуговуючий	–	25	71	79	83
організація (установа, заклад): з неї	2330	3821	4852	4985	5012
державна	–	570	606	585	608
комунальна	–	1944	2864	3025	3057
приватна	–	49	60	54	57
організація (установа, заклад) об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки)	–	73	66	65	65
асоціація	85	89	96	98	102
корпорація	12	16	14	14	14
консорціум	3	3	3	3	3
концерн	6	8	8	7	6
інші об'єднання юридичних осіб	84	64	58	54	53
філія (інший відокремлений підрозділ)	2045	2046	2000	1915	1904
представництво	–	19	22	21	23
товарна біржа	–	5	14	15	15
кредитна спілка	–	17	22	23	25
споживче товариство	149	620	654	662	653
спілка споживчих товариств	22	19	19	19	19

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2005-2010 рр./ Головне управління статистики у Вінницькій області. <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>

В найбільшій мірі це стосується створення таких підприємств як фермерські господарства у 2 рази, приватних підприємств у 1,7 рази, товариств з обмеженою відповідальністю у 1,6 рази. Тоді як чисельність держаних підприємств навпаки зменшилась у 1,6 рази, акціонерних товариств у 1,5 рази, виробничих кооперативів на 16,6 %.

Виходячи з викладеного, можна відмітити, що підприємницькі структури поділяються на дві групи: підприємницькі структури без права юридичної особи та з правом юридичної особи. Існуюча структура підприємництва наведена на рис.2.1.

Подальший розвиток аграрного сектору економіки відбувається шляхом вдосконалення виробництва в усіх формах сільськогосподарських підприємств на основі їх реформування, широкої кооперації виробництва, вдосконалення внутрішньогосподарських і економічних взаємовідносин, відпрацювання «економічних правил гри» на всіх рівнях економіки.

2.2 Аналіз розмірів досліджуваних підприємств

Найбільш важливим фактором раціонального і ефективного ведення сільськогосподарського виробництва є розміри сільськогосподарських підприємств та їх підрозділів. Розміри сільськогосподарських підприємств повинні бути оптимальними для конкретних умов виробництва з тим, щоб підприємство досягло високих результатів виробництва. Під оптимальними слід розуміти такий розмір сільськогосподарських підприємств, який за інших рівних умов забезпечує кращий результат виробничо-фінансової діяльності.

Розмір підприємства характеризують такі показники як: обсяг виробництва та реалізації продукції, площа та структура земельних угідь, чисельність працюючих та відповідність їх в професійно-кваліфікаційному плані потребам господарства, затрати праці, затрати на основне виробництво, вартість основних виробничих фондів та оборотних засобів, тощо.

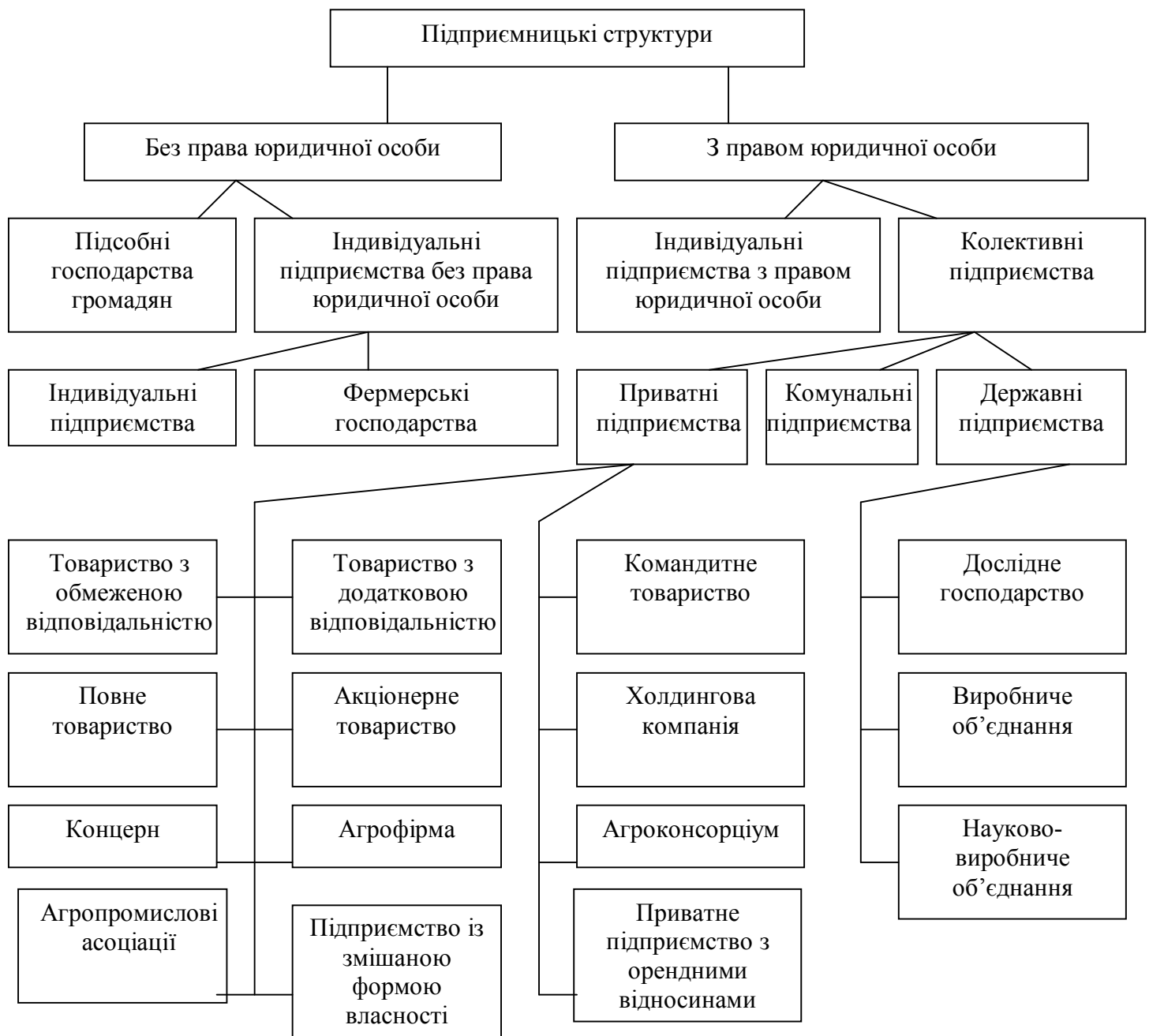

Рис. 2.1. Організаційно-економічна структура підприємницької діяльності

Аналіз динаміки площ сільськогосподарських угідь в досліджуваних господарствах Вінницької області показав тенденцію зменшення даного показника у всіх аналітичних господарствах за виключенням ТОВ «Агрослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецького району, де площа сільськогосподарських угідь збільшилась за досліджуваний період на 149 га (14,6 %). (табл. 2.2, рис.2.2).

Найбільш різке скорочення площі відбулось у СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівського району та СВК «Піщанський» м. Піщанка відповідно

на 1407 га у 6 разів та 569 га, або у 1,5 рази. Найвищими є показник розміру площ сільськогосподарських угідь у СВК «Вівсяницький» - 2448 га у 2010 році, найнижчими у СТОВ «Прогрес» - 278 га (що пов'язано із зміною спеціалізації в напрямку розвитку галузі тваринництва). Інші п'ять підприємств характеризуються середніми розмірами площ сільськогосподарських угідь, що знаходяться в межах 1135 – 1617 га у 2010 році.

Аналізуючи рівень забезпеченості досліджуваних підприємств ріллею необхідно відмітити аналогічну ситуацію, яка спостерігалась при забезпеченні їх сільськогосподарськими угіддями (табл. 2.3).

Тобто площа ріллі в динаміці зменшується в усіх підприємствах, за виключенням ТОВ «Агропослугтранссервіс», де площа ріллі збільшилась на 14,6 %. Найбільш різке зменшення відбулось у СТОВ «Прогрес» та СВК «Піщанський», відповідно у 7,7 та 1,6 разів. Такі зміни пов'язані із зміною напрямку виробничої діяльності в бік розвитку галузі тваринництва. Для більшої наочності, відобразимо динаміку ріллі у вигляді діаграми (рис. 2.3).

Про рівень використання земельних угідь свідчить показник розораності угідь, який розраховується як відношення площі ріллі до площі сільськогосподарських угідь. Серед досліджуваних підприємств – СВК «Вівсяницький» та ТОВ «Агропослугтранссервіс» мають коефіцієнт розораності угідь – 1, тоді як ПОСП «Дружелюбівське» - 0,98; СТОВ «Колос» - 0,97; ПСП «АФ Батьківщина» - 0,95; СВК «Піщанський» - 0,94, що засвідчує факт досить інтенсивного і нераціонального використання земельних угідь, так як в розвинених і економічно потужних країнах цей показник коливається в межах 0,35 – 0,50. І лише у СТОВ «Прогрес» коефіцієнт розораності земельних угідь склав - 0,69, що в першу чергу пояснюється розвитком галузі тваринництва і виділенням частини землі під сіножаті і пасовища.

Таблиця 2.2

Динаміка рівня забезпеченості підприємств сільськогосподарськими угіддями, га

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	1508	1340	1321	1321	1321	-187	87,6
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	1508	1488	1577	1466	1413	-95	96,4
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	2570	2570	2535	2448	2448	-122	95,3
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	1704	1704	1704	1093	1135	-569	66,6
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	1765	1632	1617	1617	1617	-148	91,65
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	1685	1673	297	278	278	-1407	16,5
ТОВ «Агрослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький район	1023	1062	1174	1224	1172	149	114,6

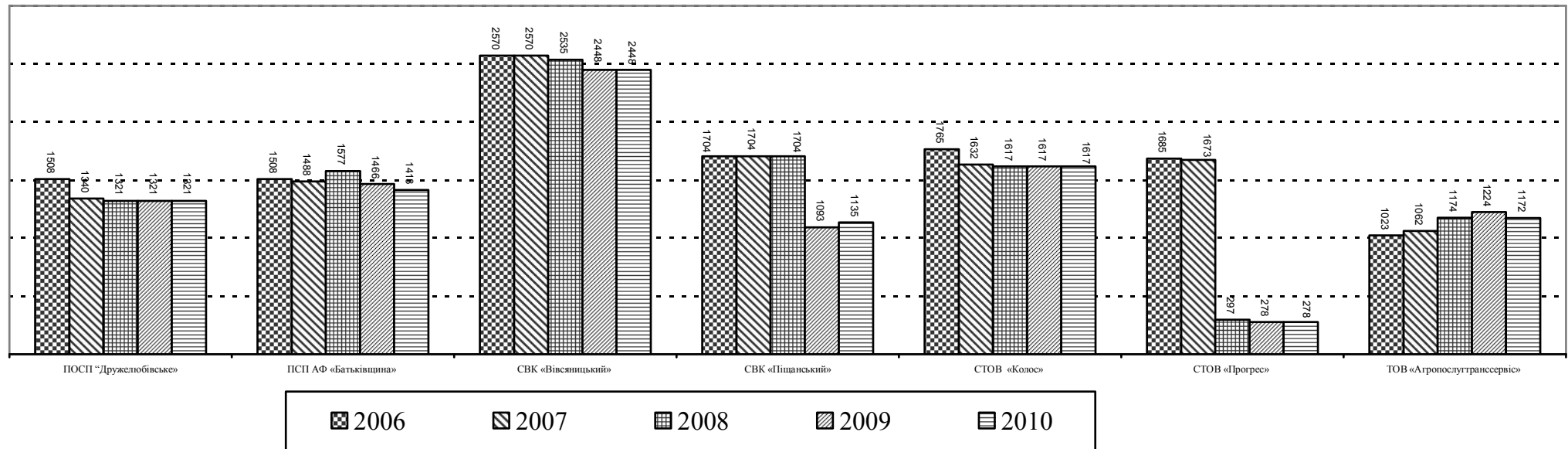

Рис. 2.2. Динаміка сільськогосподарських угідь, га

Таблиця 2.3

Динаміка рівня забезпеченості підприємств ріллею, га

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	1398	1300	1248	1300	1300	-98	93
ПСП «АФ Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	1398	1381	1387	1356	1338	-60	95,7
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	2570	2570	2535	2448	2448	-122	95,3
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	1672	1672	1672	1672	1062	-610	63,5
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	1725	1591	1576	1576	1576	-149	91,4
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	1488	1476	201	193	193	-1295	13,0
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький район	1023	1062	1174	1224	1172	149	114,6

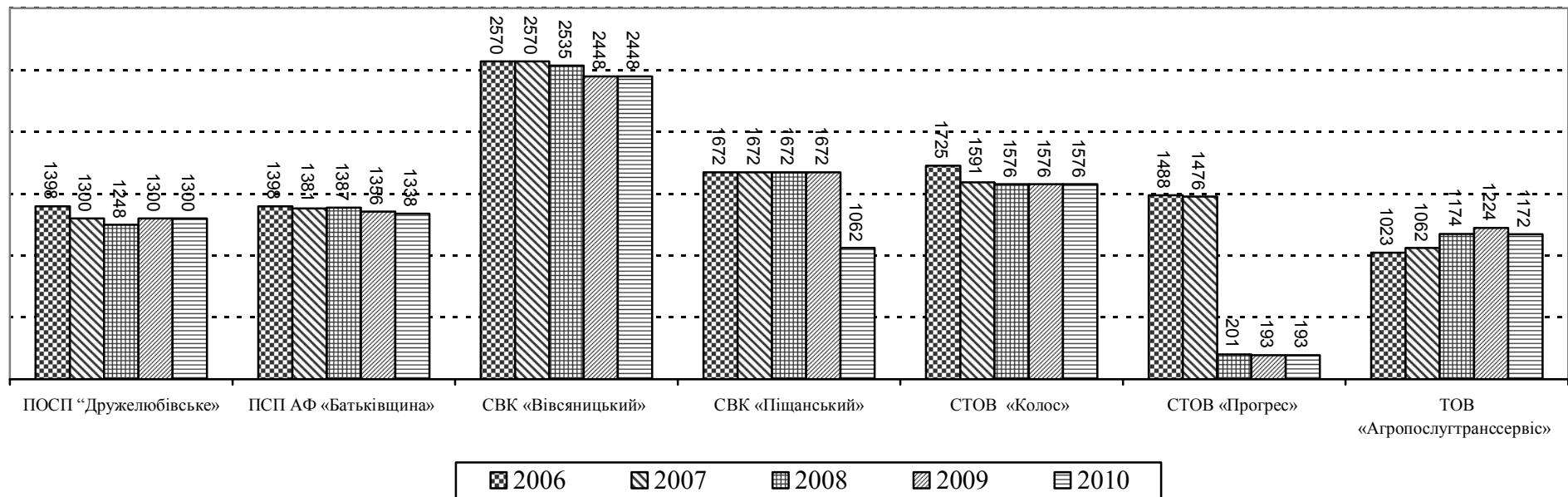

Рис. 2.3 Динаміка ріллі, га

У період переходу сільськогосподарського виробництва до ринкової економіки постала проблема нарощування обсягів продовольчих ресурсів, підвищення ефективності галузі, створення належних соціальних умов життєдіяльності трудівників села, розвитку їх особистості. Актуальною умовою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є наявність трудових ресурсів, раціональне їх використання.

Ще одним показником, який характеризує розміри будь-якого підприємства є середньооблікова чисельність працівників (табл. 2.4). В найбільшій мірі скоротилась чисельність працівників у ПОСП «Дружелюбівське» та СВК «Вівсяницький» відповідно на 74 чол. (2,8 рази) та 67 чол. (1,5 рази). У ПОСП скорочення чисельності працівників відбулося по галузі тваринництва на 60 чол. (3,4 рази), тоді як у СВК «Вівсяницький» навпаки скоротилась чисельність працівників у галузі рослинництва на 69 чол., а кількість працівників галузі тваринництва збільшилась на 2 чоловіки, що вказує на зміну спеціалізації в цих підприємствах.

Найбільш стабільна чисельність працівників за останні п'ять років, спостерігається у СВК «Піщанський» (53 – 63 чол.), що вказує на оптимальну їх чисельність на даному підприємстві.

В умовах становлення ринкових відносин, розвитку різних форм господарювання велике значення мають формування матеріально – технічної бази, організації відтворення засобів виробництва і забезпечення господарств засобами виробництва. Середньорічна вартість основних засобів по всіх досліджуваних підприємствах має тенденцію до зростання (табл.2.5). В найбільшій мірі зросла вартість основних виробничих фондів в звітному році порівняно із базисним у ТОВ «Агропослугтранссервіс» на 2026 тис. грн. (у 3,2 рази), що пов'язано із нарощуванням обсягів виробництва продукції рослинництва про що свідчить розширення площі ріллі, СТОВ «Колос» на 5200 тис. грн.. (у 1,9 рази) та СВК «Вівсяницький» на 3048 тис. грн.. (у 1,6 рази), що вказує на оновлення технічного парку даних підприємств.

Таблиця 2.4

Динаміка середньооблікової чисельності працівників, чол.

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	115	60	66	67	41	-74	35,7
ПСП «АФ Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	115	139	118	60	102	-13	88,7
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	203	190	171	143	136	-67	67,0
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	58	59	63	55	53	-5	91,4
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	224	189	187	176	183	-41	81,7
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	105	103	118	115	93	-12	88,6
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	12	32	36	35	37	25	208,3

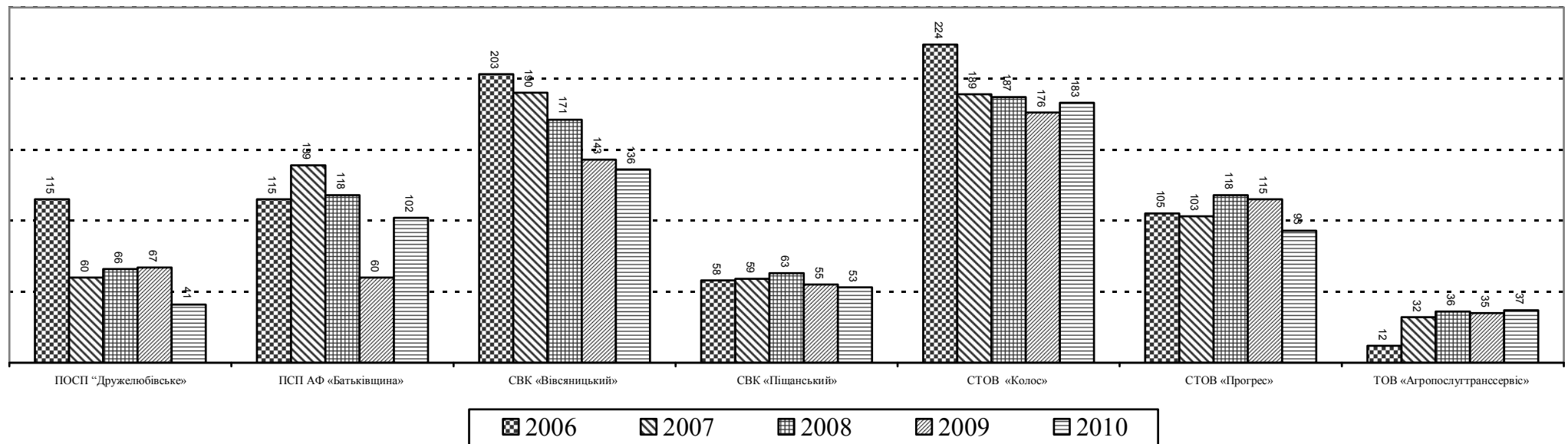

Рис.2.4. Динаміка середньооблікової чисельності працівників, чол..

В найменшій мірі цей процес охопив СВК «Піщанський» та СТОВ «Прогрес», де зростання склало відповідно лише 127 тис. грн.. (7,5 %) та 244 тис. грн. (19,9 %), що закономірніше пов'язано із переоцінкою основних засобів (індексацією).

Ще однією складовою активів підприємств, яка характеризує їх розміри є середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.(табл.2.6)

Середньорічна вартість оборотних засобів має чітку тенденцію до зростання по всіх досліджуваних підприємствах. Особливо помітним є збільшення вартості основних засобів в 2010 році порівняно з 2006 роком у ТОВ «Агропослугтранссервіс» на 3718 тис. грн., або у 8,1 рази, СВК «Вівсяницький» на 9814 тис. грн.. (у 2,4 рази) та СТОВ «Прогрес» на 1919 тис. грн., або у 2,5 рази, що відповідає тенденції нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції у цих підприємствах.

Найменш помітні зміни в бік зростання спостерігаються у СВК «Піщанський» - 493 тис. грн.. (33,2 %) та ПСП «АФ Батьківщина» - 1102 тис. грн. (36,3 %), що в значній мірі визначаються зростанням цін на матеріальні ресурси (насіння, корми, засоби захисту рослин, добрива тощо).

Таблиця 2.5

Динаміка середньорічної вартості основних засобів, тис. грн.

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	426	401	432	903	752	326	176,5
ПСП «АФ Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	1113	951	800	1347	1882	769	169,0
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	5110	8470	4283	5464	8158	3048	159,6
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	1693	1427	1721	1952	1820	127	107,5
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	5784	5568	6746	9034	10984	5200	189,9
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	1224	1116	1308	1448	1468	244	119,9
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький район	618	661	2167	2666	2644	2026	327,8

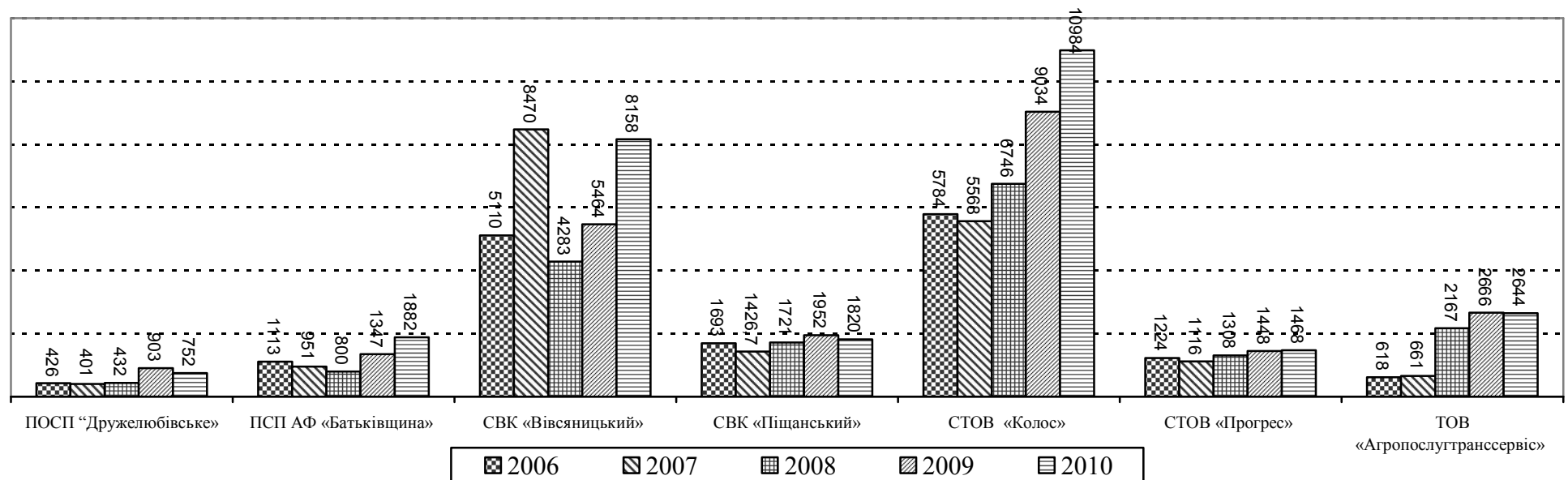

Рис. 2.5. Динаміка середньорічної вартості основних засобів, тис. грн.

Таблиця 2.6

Динаміка середньорічної вартості оборотних засобів, тис. грн.

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	1624	1635	2263	2707	2978	1354	183,4
ПСП «АФ Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	3035	3350	3574	3554	4137	1102	136,3
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	7330	8908	10824	12705	17144	9814	233,9
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	1483	1498	1700	1848	1976	493	133,2
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	7185	8433	9773	10663	11983	4798	166,8
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	1273	1328	1645	2420	3192	1919	250,7
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький район	458	893	915	2227	4176	3718	812,1

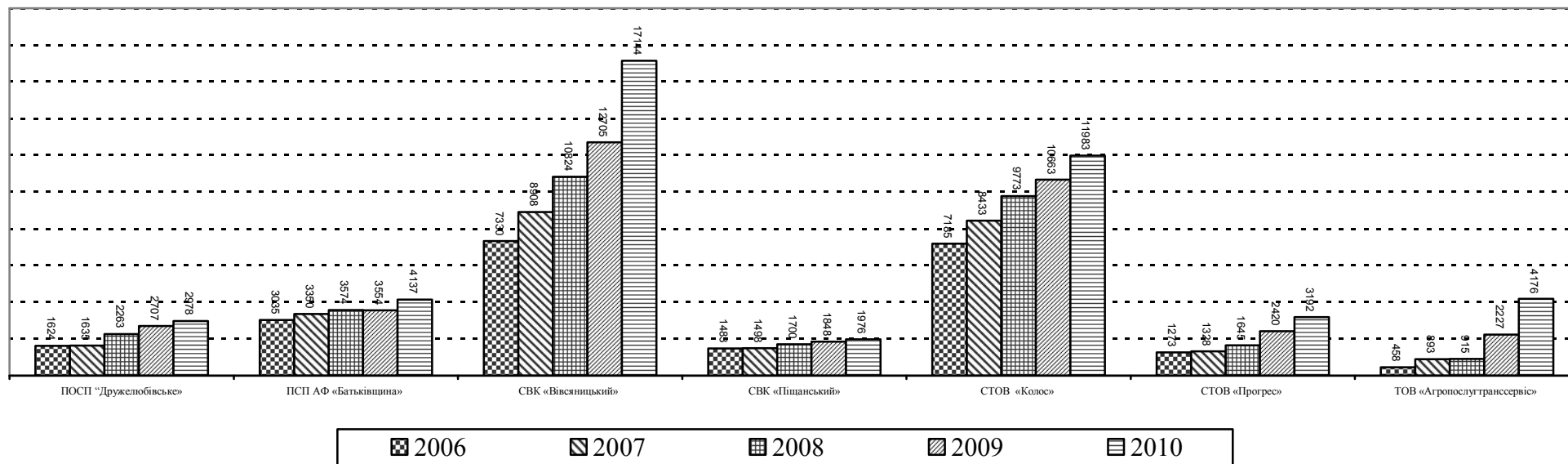

Рис. 2.6. Динаміка середньорічної вартості основних засобів, тис. грн.

Одним із основних показників, який характеризує діяльність підприємств є розмір чистого доходу (виручки) від реалізації сільськогосподарської продукції, а нарощування рівня даного показника позитивно характеризує розміри підприємств та свідчить про інтенсивне використання їх ресурсного потенціалу.

Для всіх без виключення сільськогосподарських підприємств спостерігається тенденція нарощування обсягів реалізації продукції і як результат збільшення виручки в 2010 році порівняно із 2006 роком (табл. 2.7). Особливо позитивними є результати збутової діяльності у ТОВ «Агропослугтранссервіс» де чистий дохід зріс у майже 11 разів, СТОВ «Прогрес» - майже у 2,5 рази та СВК «Вівсяницький» у 2,3 рази. Що стосується СВК «Вівсяницький», то зростання виручки від реалізації сільськогосподарської продукції у цьому підприємстві (19,6 %) відбулося в основному за рахунок зростання цін на неї.

Для більшості підприємств самим сприятливим був звітний рік, проте для таких господарств як ПОСП «Дружелюбівське» і ПСП «АФ Батьківщина» найбільш вдалим був 2009 рік, коли обсяги виручки сягнули відповідно – 4135 та 6672 тис. грн., що на 26,1 і 2,8 % більше рівня 2010 року.

Рівень прибутковості кожної галузі і сільськогосподарського виробництва в цілому в значній мірі залежать від матеріальних витрат кожного підприємства на виробництво того чи іншого виду продукції, чи витрат, які вони несуть при наданні послуг (табл. 2.8).

За досліджуваний період спостерігається зростання матеріальних витрат майже у всіх підприємствах, за виключенням СВК «Піщанський», де матеріальні витрати у 2010 році порівняно із 2006 роком знизилась на 461 тис. грн., або у 1,4 рази, що є досить позитивним на фоні зростання виробництва і збуту сільськогосподарської продукції.

Таблиця 2.7

Аналіз чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	1952	1952	2861	4135	3278	1326	167,9
ПСП «АФ Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	3892	4356	4868	6672	6491	2599	166,8
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	9089	8117	12226	14609	21832	12743	233,9
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	2510	3096	3761	2747	3002	492	119,6
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	7295	6730	8200	11534	12325	5030	169,0
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	1539	1945	2086	2467	3781	2242	245,7
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	515	1582	3714	3642	5409	4894	10,9 р.

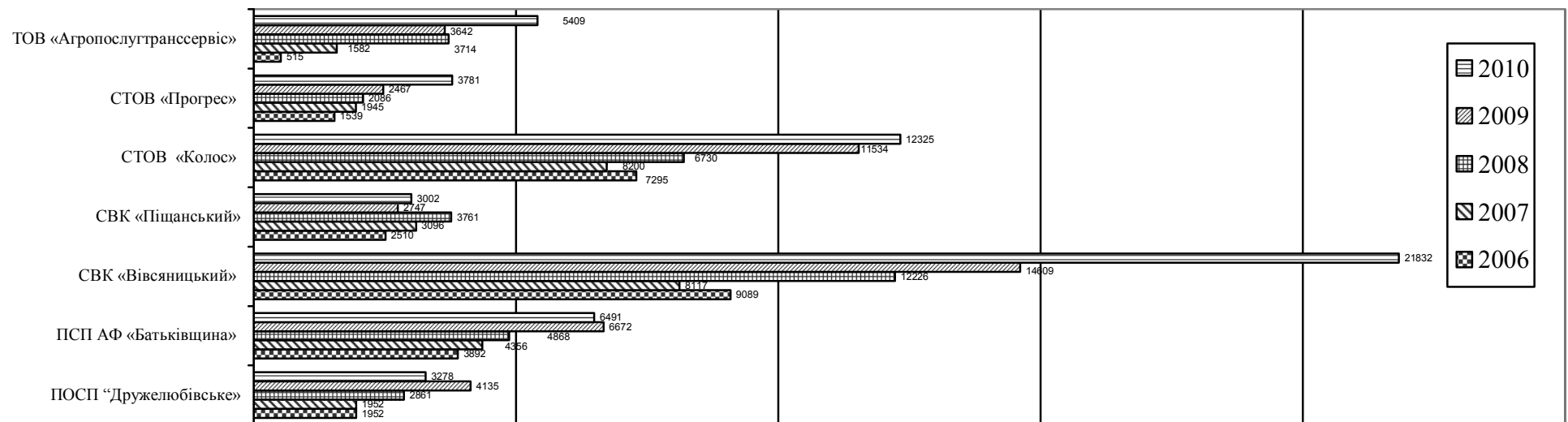

Рис. 2.7. Аналіз чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.

Таблиця 2.8

Аналіз матеріальних затрат на виробництво, тис. грн.

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	1433	1246	1992	2286	2695	1262	188,1
ПСП «АФ Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	1768	2473	2930	3181	3962	2194	224,0
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	4438	5280	7287	7560	8556	4118	192,8
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	1586	1718	1719	1125	1125	-461	70,9
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	4224	5352	7269	10914	11270	7046	266,8
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	856	698	1031	1947	2466	1610	288,1
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	375	1438	2602	3027	3154	2779	841,1

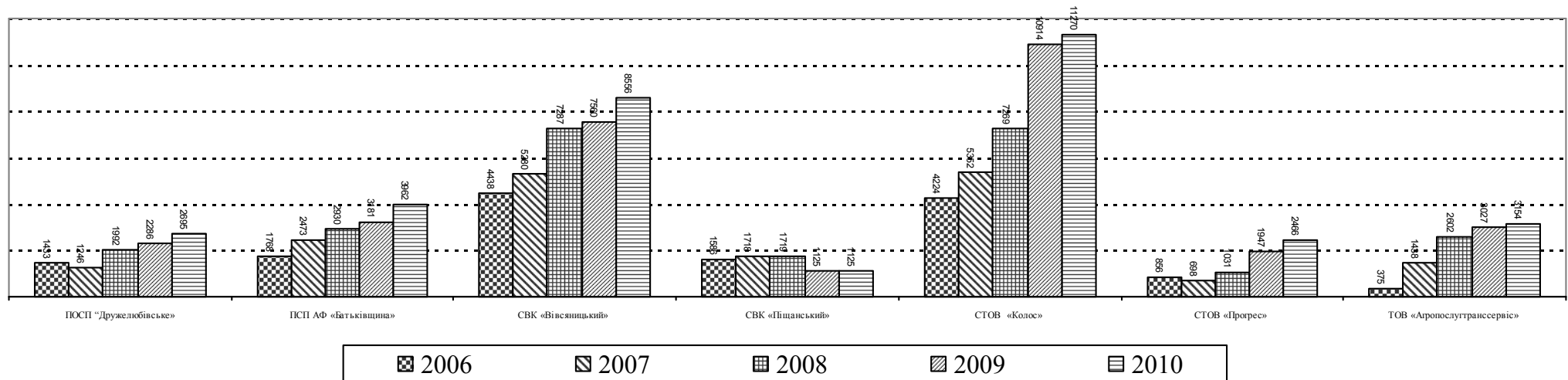

Рис. 2.8. Аналіз матеріальних затрат на виробництво, тис. грн.

В найбільшій мірі зростання матеріальних витрат відбулося у ТОВ «Агропослугтранссервіс» у 8,4 рази, СТОВ «Прогрес» у 2,9 рази та СТОВ «Колос» у 2,7 рази, що в основному пов'язано із нарощуванням обсягів виробництва продукції у товариствах з обмеженою відповідальністю «Агропослугтранссервіс» та «Прогрес» де виручка від реалізації продукції зросла відповідно у майже 11 та 2,5 рази. Що стосується інших сільськогосподарських підприємств, то зростання матеріальних витрат там пов'язано з зростанням цін на паливно-мастильні матеріали, насіння, запчастини, добрива, корми та інші матеріальні ресурси .

Не зважаючи, на збільшення матеріальних витрат, валовий прибуток у досліджуваних сільськогосподарських підприємствах, за виключенням СВК «Піщанський», зростав (табл. 2.9). У більшості підприємств найбільша його величина спостерігалась у 2009 році. Так, у ПОСП «Дружелюбівське», ПСП «АФ Батьківщина» та СТОВ «Колос» у 2009 році було одержано валового прибутку відповідно у 51,5 разів, 1,4 рази та 8,1 % більше ніж у 2010 році.

Для більшої наочності відобразимо динаміку валового прибутку (збитку) аналітичних підприємств у вигляді рис. 2.9.

Тоді як у СВК «Вівсяницький» та ТОВ «Агропослугтранссервіс» у 2010 р. було одержано максимальний рівень валового прибутку відповідно - 8482 та 795 тис. грн. Все це засвідчує факт прибутковості аналітичних підприємств. Виключенням є сільськогосподарський виробничий кооператив «Піщанський», який у 2009 – 2010 роках був збитковий, рівень збитку відповідно складав – 43 і 24 тис. грн. Позитивним є те, що у звітному році рівень збитку у кооперативі зменшився на 19 тис. грн.. (у 1,8 рази).

Рівень використання земельних, трудових і матеріальних ресурсів в значній мірі визначається спеціалізацією підприємства, яку необхідно розглядати, як переважаючий розвиток однієї або кількох галузей у виробництві товарної продукції.

Таблиця 2.9

Аналіз валового прибутку (збитку) по підприємствах, тис. грн.

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	290	290	742	1598	31	-259	10,7
ПСП «АФ Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	71	511	156	793	551	480	776,6
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	1855	2140	2614	4013	8482	6627	457,3
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	90	626	551	(-43)	(-24)	-114	-
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	1659	750	1516	2381	2203	544	132,8
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	162	410	379	272	294	132	181,5
ТОВ «Агрослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	17	77	197	212	795	778	4676,5

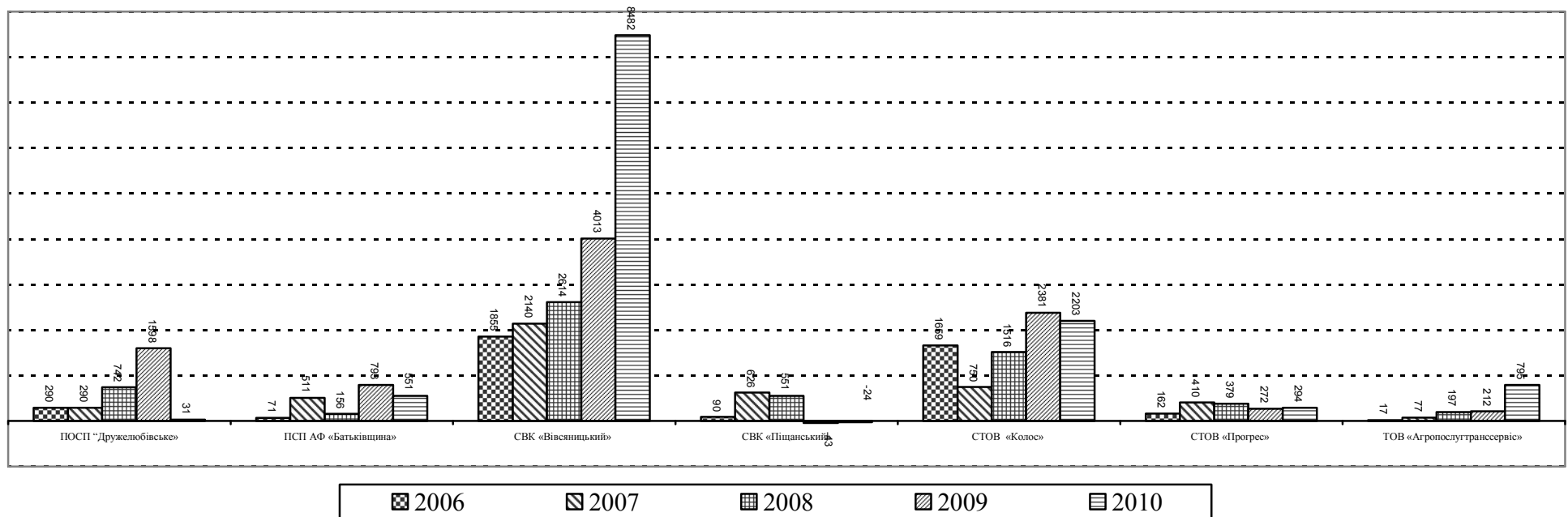

Рис. 2.9. Аналіз валового прибутку (збитку) по підприємствах, тис. грн.

Взагалі спеціалізація є основою масового виробництва товарної продукції, структура якої визначає ті види сільськогосподарської продукції, з якими господарство виступає в суспільному поділі праці. Спеціалізація господарства визначається структурою його грошових надходжень від реалізації товарної продукції, в якій відображуються характер його економічних зв'язків з народногосподарським комплексом та його роль у суспільному поділі праці.

Процес спеціалізації виробництва в сільськогосподарських підприємствах відбувається безперервно. Проте господарства істотно відрізняються за рівнем спеціалізації сільськогосподарського виробництва, який визначається часткою всіх товарних галузей і виражається коефіцієнтом спеціалізації K_s . Дані для його розрахунку і характеристики спеціалізації господарств наведено в таблиці 2.10.

За останні роки функціонування підприємства (в середньому за 5 років) в структурі товарної продукції найбільшу частку займає реалізація таких видів продукції, як зернових та зернобобових (59,58 %), в тому числі озимої пшениці (42,15 %) та свиней (28,26). Найменшу частку складають такі види продукції, як картопля, овес та мед. В цілому слід відмітити, що частка продукції рослинництва в загальній структурі реалізації дещо більша, ніж тваринництва, а спеціалізацію підприємства можна сформулювати як зернову з розвиненим свинарством.

Таблиця 2.10

Структура товарної продукції в середньому за 2006-2010 рр., %

Назва підприємств	ПОСП «Дружелюбівське»	ПСП «АФ Батьківщина»	СВК «Вівсяницький»	СВК «Піщанський»	СТОВ «Колос»	СТОВ «Прогрес»	ТОВ «Агропослуг- трансервіс»
Продукція рослинництва, всього	52,9	49,4	56,5	73,4	25,7	16,1	97,7
в т.ч. зернові і зернобобові	46,8	26,2	42,0	45,0	20,5	10,3	51,7
- цукрові буряки	3,7	1,8	9,0	2,5	2,2	2,2	-
- соняшник	-	4,2	-	16,0	3,0	2,0	34,7
- соя	-	-	1,0	1,9	-	-	-
- ріпак	2,0	8,7	4,0	6,6	-	1,6	-
- плоди	-	7,9	-	-	-	-	-
- інша продукція рослинництва	0,4	0,6	0,5	1,4	-	-	11,3
Продукція тваринництва, всього	43,0	50,6	34,6	21,0	69,6	83,0	-
в т.ч. приріст ВРХ	8,3	12,3	17,0	7,1	18,6	17,3	-
- приріст свиней	24,2	0,9	1,0	6,2	1,0	5,5	-
- молоко	8,7	35,7	16,0	4,7	50,0	58,8	-
- інша продукція галузі	1,8	1,7	0,6	3,0	-	1,4	-
Реалізація іншої продукції, товарів робіт і послуг	4,1	-	9,0	5,6	4,7	0,9	2,3
Всього по підприємству	100,0	100,0	100,0	100	100,0	100	100,0

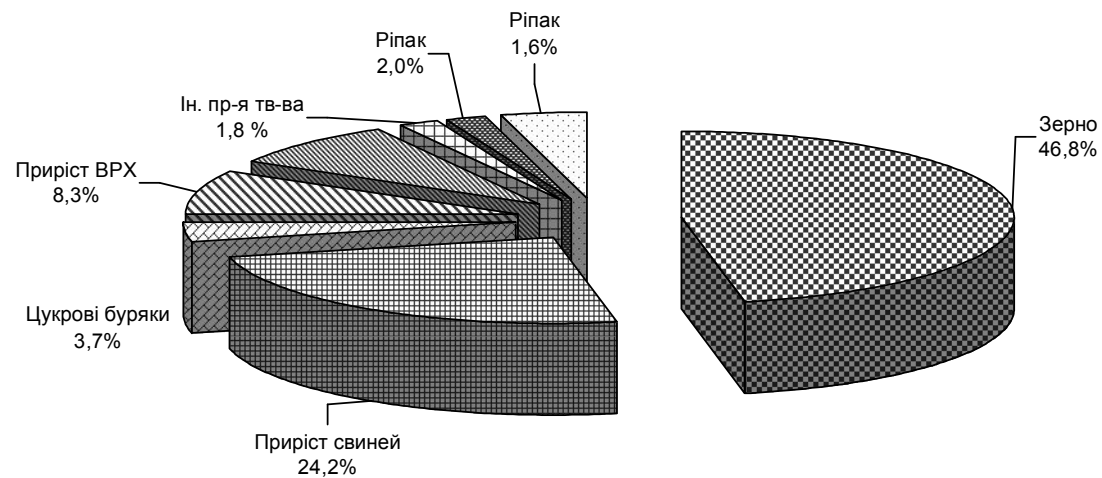

Рис. 2.10 Структура товарної продукції ПОСП «Дружелюбівське» в середньому за 2006 - 2010 рр., %

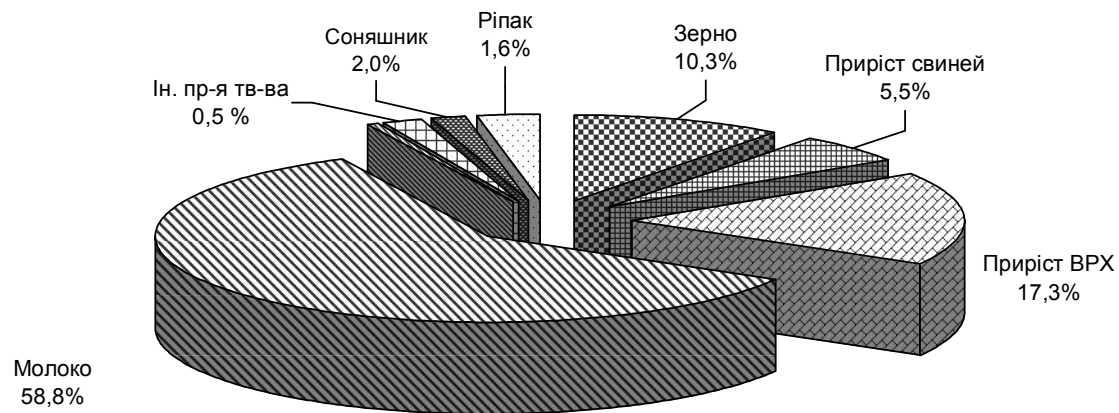

Рис. 2.11. Структура товарної продукції СТОВ «Прогрес» в середньому за 2006 - 2010 рр., %

СТОВ «Прогрес» має молочно – м'ясний скотарський напрямок з розвиненим зерновим виробництвом .

Найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції в середньому за останні п'ять років складає реалізація молока – 58,8 %, ця галузь і визначає спеціалізацію товариства. В 2010 р. значення цієї галузі для економіки господарства підвищилось, про що свідчить збільшення її долі на ц 56 пунктів порівняно з 2008 роком. На другому місці – приріст ВРХ – 17,3 %. В той же час, необхідно відмітити, що доля цієї галузі в динаміці значно підвищилась на 5,3 пункти. На третьому місці – виробництво зерна –10,3 %. Доля цієї галузі в динаміці значно знизилась на 29,2 пункти. Галузь є неперспективною на підприємстві, що в першу чергу пов'язано із зміною спеціалізації в напрямку розвитку молочного скотарства.

В середньому за п'ять років, товарна продукція зросла на 2242 тис. грн., або у 2,5 рази.

Одним із показників, який характеризує спеціалізацію є рівень спеціалізації, що визначається як питома вага реалізації головного виду продукції в загальній виручці.

$$K_c=100: (58,8 + 17,3 \times 3 + 10,3 \times 5 + 5,5 \times 7 + 2,2 \times 9 + 2,0 \times 11 + 1,6 \times 13 + 0,9 \times 15 + 0,9 \times 17 + 0,5 \times 19) = 100 : 242,8 = 0,41.$$

Якщо враховувати, що коефіцієнт спеціалізації від 0,61 і більше, то господарство має поглиблену спеціалізацію; від 0,51-0,60 - високий рівень спеціалізації; 0,36-0,50 – середній; 0,22-0,35 - низький; до 0,22 – господарство є неспеціалізованим, а багатогалузевим.

Рівень коефіцієнта спеціалізації – 0,41, згідно з нормативними величинами, досліджуване підприємство має середній рівень спеціалізації.

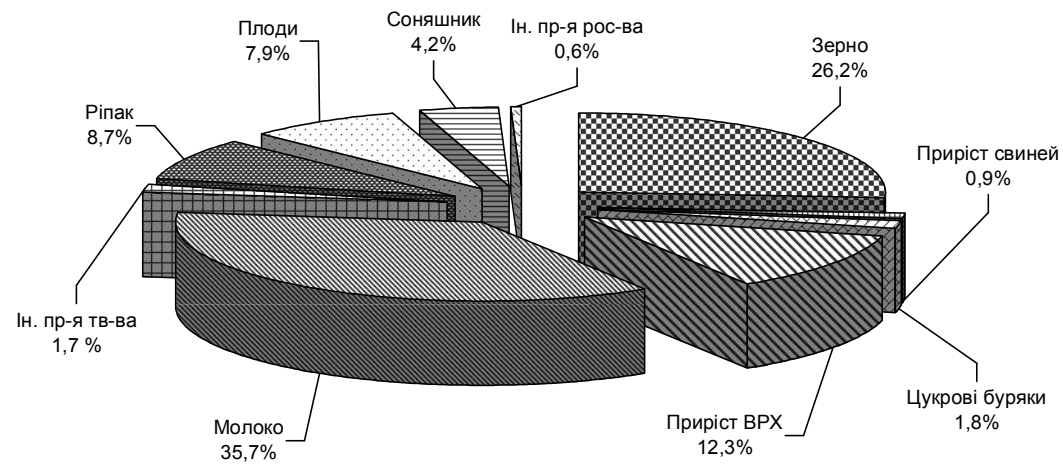

Рис. 2.12 Структура товарної продукції ПСП «АФ Батьківщина» в середньому за 2006 - 2010 рр., %

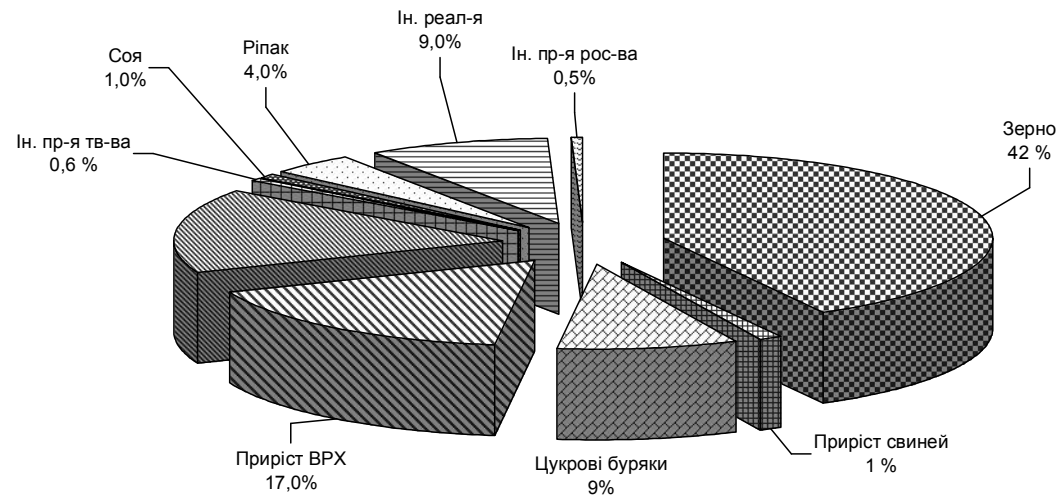

Рис.2.13. Структура товарної продукції СВК «Вівсяницький» в середньому за 2006 - 2010 рр., %

Проаналізувавши дані рис. 2.12 можна сказати, що провідне місце в структурі товарної продукції підприємства займають виробництво молока, так як даний вид продукції становить 35,7 % товарної продукції підприємства в середньому за п'ять років. На другому місці знаходиться виробництво зернових та зернобобових, частка яких становить 26,2 %. На третьому місці знаходиться вирощування ВРХ – 12,3 %.

Для визначення рівня спеціалізації підприємства користуються формулою:

$$K_c = \frac{100}{\sum_{i=1}^n T_i (2i - 1)} = 100/348,2 = 0,3$$

де, K_c – коефіцієнт спеціалізації;

T – питома вага кожної галузі в структурі товарної продукції, %;

i - порядковий номер галузі (виду продукції) в ранжируваному ряді по питомій вазі в структурі товарної продукції.

Так як коефіцієнт більший за 0,3, то підприємство має слабкий рівень спеціалізації. При цьому найбільшу питому вагу мають виробництво молока, зерна. Спеціалізація підприємства: молочно - зернова.

Виробничий напрямок СВК «Вівсяницький» можна охарактеризувати, як зерновий з розвиненим скотарством. Так, як у структурі товарної продукції найбільшу питому вагу займає виробництво зерна -42 %, приросту ВРХ – 17 % та молока – 16 % в середньому за останні п'ять років.

СТОВ «Колос» має молочно – зернову спеціалізацію з розвиненим м'ясним скотарством, так як в середньому за останні п'ять років в структурі товарної продукції на молоко приходиться половина всієї виручки від реалізації товарної продукції, на зерно – 20,5 %, а на приріст ВРХ – 18,6 % .

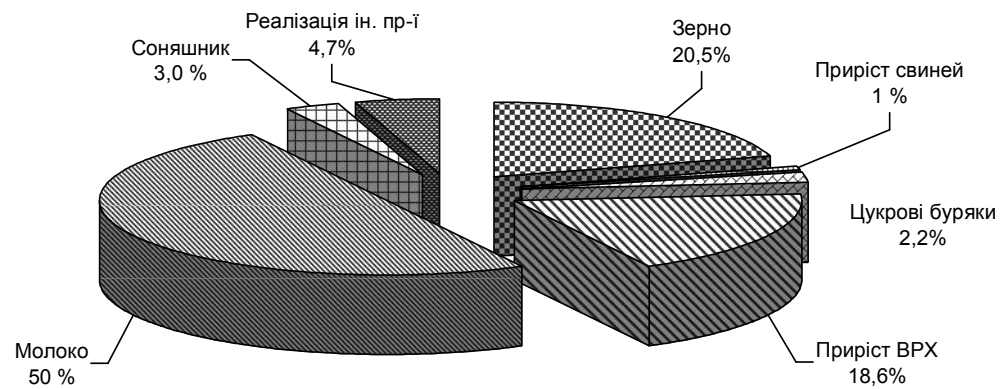

Рис. 2.14. Структура товарної продукції СТОВ «Колос» в середньому за 2006 - 2010 рр., %

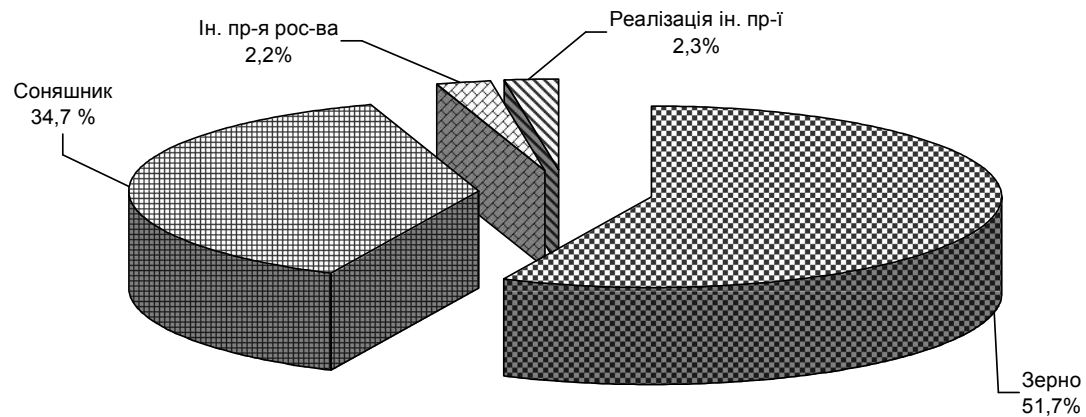

Рис. 2.15. Структура товарної продукції ТОВ «Агропослугтранссервіс» в середньому за 2006 - 2010 рр., %

У структурі товарної продукції ТОВ «Агропослугтранссервіс» питома вага продукції рослинництва становить 99,8%, тобто товариство має одну головну галузь – рослинництво. В рослинництві головними галузями є виробництво зерна і соняшнику. З врахуванням цього й визначено виробничий напрямок товариства – зерновий з розвиненим вирощуванням соняшнику.

Як допоміжний показник розрахований коефіцієнт спеціалізації, який становив – 0,45. За даними коефіцієнта спеціалізації можна зазначити, що товариство є середньоспеціалізованим. У звітному періоді найбільшу питому вагу займає питома вага соняшнику – 60,08%.

Виробничий напрямок СВК «Піщанський» можна сформулювати як зерновий з розвиненим виробництвом насіння соняшнику.

В структурі товарної продукції доля зернових культур в середньому за 2006 - 2010 рр склала – 45 %, а доля соняшнику – 16 %, проте за період з 2006 по 2010 рік, питома вага цієї галузі зросла на 11 пунктів, що засвідчує перспективність її розвитку. Крім того, у кооперативі розвивається також галузь тваринництва (на долю якої в структурі товарної продукції припало 21 %, майже четверта частина всієї реалізації), яка представлена такими галузями як скотарство і свинарство.

Підсумовуючи вищесказане, необхідно відмітити, що спеціалізація більшості досліджуваних підприємств (ПОСП «Дружелюбівське», СВК «Вівсяницький», СВК «Піщанський», ТОВ «Агропослугтранссервіс») є рослинницькою, в основному це виробництво зерна, а спеціалізація таких підприємств як ПСП «АФ Батьківщина», СТОВ «Колос» і СТОВ «Прогрес» - галузь тваринництва, а більш конкретніше – молочний напрямок.

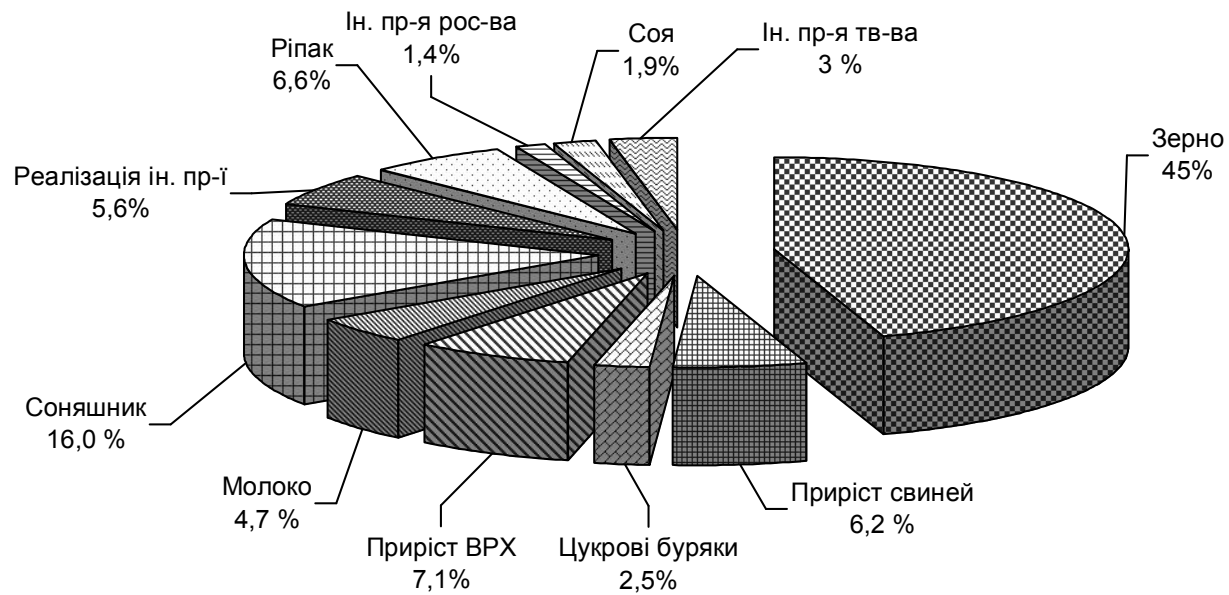

Рис. 2.16. Структура товарної продукції СВК «Піщанський» в середньому за 2006 - 2010 рр., %

3. ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Рослинництво відіграє ключову роль в аграрному секторі, оскільки традиційно займає найбільш вагомую частку в структурі валового продукту сільського господарства України (за останні п'ять років – більше 50%) та є основою для формування кормової бази тваринництва. Воно є не лише найпотужнішим експортним сегментом сільськогосподарської галузі, а й головним фактором впливу на стан ґрунтів, зменшення викидів парникових газів. Це – перспективна галузь, що потребує небагато часу на отримання економічних результатів в частині скорочення собівартості виробництва та повернення інвестицій.

Рослинництво є провідною галуззю агропромислового виробництва, яка забезпечує найважливіше джерело продовольчих ресурсів людства та є основою його цивілізації.

Основна мета рослинництва – створення оптимальних технологій (агроекологічних), передумов виробництва необхідної кількості високоякісної рослинницької продукції на базі інтенсивного фотосинтезу в посівах польових культур при одночасному збереженні або підвищенні родючості ґрунту.

Основним завданням рослинництва є забезпечення людини продуктами харчування, тваринництва – кормами, а промисловість – сировиною.

У широкому розумінні рослинництво – це вирощування різних культурних рослин.

Рослинництво за способом використання земель поділяють на такі галузі другого порядку:

- а) рільництво (вирощування польових культур на орних землях);
- б) плодівництво (розведення багаторічних насаджень – садів, ягідників, виноградників);
- в) луківництво (використання і поліпшення природних лук, створення

штучних сіножатей і пасовищ).

У рільництві, враховуючи значення продукції, що виробляється, виділяють:

- а) зернове господарство;
- б) виробництво технічних культур;
- в) картоплярство, овочівництво і баштанництво;
- г) вирощування кормових культур.

Зернове господарство спеціалізується на вирощуванні продовольчих хлібних культур – пшениці й жита; продовольчих круп'яних – гречки, проса, рису; фуражних (що використовуються як корм для тварин) – ячменю, вівса, кукурудзи; зернобобових – гороху, квасолі тощо.

Технічними називаються культури, які переважно є сировиною для промисловості (харчової, легкої). За значенням їх поділяють на волокнисті – льон-довгунець, коноплі; цукроноси – цукрові буряки; олійні – соняшник, льон-кудряш, соя, ріпак; ефіроолійні – троянда, кмін, м'ята тощо; лікарські – валеріана, горицвіт та ін.

Найбільш поширеними овочевими культурами на Україні є білокачанна капуста, помідори, огірки, цибуля, столові буряки, морква тощо. Баштанні рослини є різновидністю овочевих культур, до яких належать кавуни, дині, гарбузи. Баштан – це своєрідний «однорічний сад».

Вирощування кормових культур охоплює посіви багаторічних (люцерна, конюшина, тимофіївка та ін.) і однорічних трав, кукурудзи на зелений корм, кормових коренеплодів (кормовий буряк, бруква тощо).

Плодівництво охоплює садівництво (вирощування яблунь, груш, айви, вишні, абрикосів, персиків, грецьких горіхів); ягідництво (вирощування полуниць, малини, смородини, порічок, агрусу); виноградарство.

Всі сільськогосподарські рослини за біологічними та господарськими ознаками поділяють на польові, овочеві, плодові, ягідні та лісні культури, які, в свою чергу, включають дрібніші класифікаційні групи.

Рослинництво відноситься до сезонних виробництв з чітко вираженою

технологічною послідовністю робіт, до складу яких входить обробіток ґрунту, внесення добрив, посів сільськогосподарських культур, догляд за рослинами, збирання врожаю, первинна доробка рослинницької продукції.

До складу показників, що характеризують стан та розвиток рослинництва як галузі сільськогосподарського виробництва входять такі:

- розмір посівних площ, які використовують для вирощування окремих видів зернових та технічних культур, картоплі та овоче-баштанних культур, кормових культур;

- врожайність сільськогосподарських культур;

- валовий збір сільськогосподарських культур.

Рослинництво Вінниччини – одна з головних галузей матеріального виробництва, що має важливе значення у постачанні продовольства для населення та сировини для промисловості.

Це пояснюється тим, що Вінницька область розташована у зоні Лісостепу. Вона має високопродуктивні сільськогосподарські угіддя, високу розораність земель, значну лісистість, обмежену площу природних сіножатей і пасовищ. Оскільки лісостепова фізико-географічна зона розташована між Поліссям і Степом, то в її північній частині відчувається більший вплив природних компонентів, типових для зони лісів, а на півдні посилюється вплив чинників, властивих степовій зоні. Загалом природно-географічні умови Лісостепу є найсприятливішими для життя і діяльності людей.

Розміщення галузей рослинництва значною мірою залежить від посівних площ, їх структури та раціонального використання.

У таблиці 3.1 та на рис. 3.1. наведено основні показники щодо сільськогосподарських угідь зони Лісостепу за 2010 р..

З даних таблиці бачимо, що розораність сільськогосподарських угідь у Вінницькій області має найвищий рівень і становить 86 %. З дев'яти областей Лісостепової зони Вінницька знаходиться на третьому місці. Так, загальна площа земель Вінницької області становить 2649,2 тис. га, у тому числі сільськогосподарські угіддя займають 2016,5 тис. га, рілля – 1727,9 тис. га.

Таблиця 3.1

Площа сільськогосподарських угідь зони Лісостепу

Область	Загальна площа земель, тис. га	У т.ч. сільськогосподарських угідь, тис. га				Розораність сільськогосподарських угідь, %
		всього	з них			
			рілля	багаторічні насадження	кормові угіддя	
Вихідні дані *						
Україна	60354,8	41596,4	324789,4	897,7	7899,5	78
Вінницька	2649,2	2016,5	1727,9	50,3	238,3	86
Київська	2812,1	1666,7	1358,9	42,1	253	82
Черкаська	2091,6	1451,3	1271,6	27,1	143,8	88
Полтавська	2875,0	2173,9	1768,6	29,7	364,8	81
Харківська	3141,8	2418,7	1927,4	49,3	428	80
Сумська	2383,2	1700,5	1231,8	24,4	444,1	72
Хмельницька	2062,9	1568,3	1254,5	41,1	271,4	80
Тернопільська	1382,4	1049,1	854,1	15,2	173,1	81
Чернівецька	809,6	470,9	333,6	27,9	109,4	71
Розрахункові дані – співвідношення в цілому до України (%)						
Вінницька	4,4	4,8	0,5	5,6	3	x
Київська	4,7	4	0,4	4,7	3,2	x
Черкаська	3,5	3,5	0,4	3	1,8	x
Полтавська	4,8	5,2	0,5	3,3	4,6	x
Харківська	5,2	5,8	0,6	5,5	5,4	x
Сумська	3,9	4,1	0,4	2,7	5,6	x
Хмельницька	3,4	3,8	0,4	4,6	3,4	x
Тернопільська	2,3	2,5	0,3	1,7	2,2	x
Чернівецька	1,3	1,1	0,1	3,1	1,4	x

* За даними Держкомзему України станом за 2010 р.

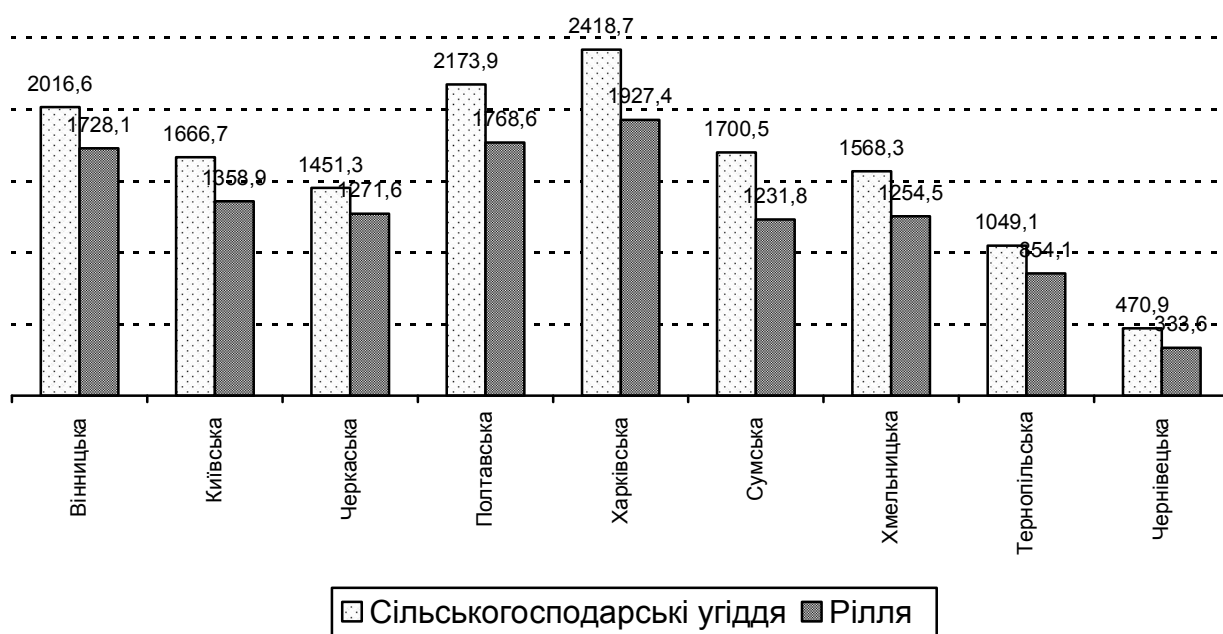

Рис. 3.1. Площа сільськогосподарських угідь та ріллі зони Лісостепу, тис.га

Сільськогосподарські угіддя Вінниччини – це земельні ділянки, які систематично використовуються для одержання сільськогосподарської продукції. До їхнього складу входять рілля (вкл. чисті пари), сади, виноградники, сіножаті, пасовища, перелоги.

Посівна площа – це площа, яка була зайнята під посівами сільськогосподарських культур і з якої передбачалося одержати врожай звітного року. До її складу входять озимі посіви минулого року, що збереглися до закінчення весняної сівби звітного року; посіви ярих культур звітного року на самостійній площі, включаючи пересів загиблих озимих, площі багаторічних технічних культур (лікарських, ефіроолійних); безпокровні багаторічні трави посіву звітного року; багаторічні трави посіву минулих років на площі, що збиралася у звітному році; посіви у міжряддях садів; посіви попередніх культур на розораних луках і пасовищах з метою їх докорінного поліпшення. Посівну площу показано з урахуванням фактичного господарського використання посівів (на зерно, сіно, зелений корм та ін.) та їх загибелі.

Динаміку посівних площ основних сільськогосподарських культур по Вінницькій області за 2000 – 2010 роки представлено у табл. 3.2. та на рис. 3.2.

З даних таблиці бачимо, що в 2010 р. проти 2000 р. зросла площа зернових культур на 7,02 %. При цьому площа озимих зернових зросла на 15,46 %, а площа ярих зернових скоротилась на 0,47 %. Площа зернобобових культур в 2010 р. становила 19,3 тис. га, що менше порівняно із 2000 р. на 65%.

Площа технічних культур зросла за досліджуваний період на 77,95 %. При цьому площа соняшнику збільшилась в тричі, ріпаку – на 10 %, а от площа цукрових буряків скоротилась на 32,3 %.

Тенденції до скорочення площ спостерігаються по картоплі та овоче-баштанних культурах та кормових культурах. Вони відповідно зменшились на 16,1 % та 57,6 %.

Посівні площі сільськогосподарських культур у Вінницькій області,

(тис.га)

	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000,%
Уся посівна площа	1571,8	1389,8	1525,1	1527,5	1543,4	98,19
Зернові культури	806,7	776,7	838,6	863,9	863,3	107,02
Озимі зернові	379,0	317,2	414,4	413,0	437,6	115,46
пшениця	339,2	285,4	366,9	345,7	360,7	106,34
жито	22,2	14,2	14,1	15,5	7,9	35,59
ячмінь	17,6	17,6	33,4	51,8	69,0	392,05
Ярі зернові	427,7	459,5	424,2	450,9	425,7	99,53
у т.ч. пшениця	14,7	48,6	23,2	30,1	31,2	212,24
ячмінь	199,2	216,7	176,5	222,4	160,8	80,72
овес	17,1	12,2	11,6	9,0	6,2	36,26
кукурудза	78,9	100,9	168,3	146,7	191,1	242,21
просо	11,6	4,7	4,6	2,8	1,7	14,66
гречка	50,9	47,1	26,5	23,4	15,2	29,86
зернобобові	55,2	29,0	12,8	16,4	19,3	34,96
з них горох	49,0	22,9	9,8	13,1	15,7	32,04
вика	2,4	2,0	0,7	1,1	0,8	33,33
Технічні культури	219,0	215,6	376,0	367,4	389,7	177,95
у т.ч. цукрові буряки (фабричні)	112,6	86,5	62,6	48,6	76,2	67,67
соняшник	53,5	81,4	119,8	109,1	165,3	308,97
ріпак	40,6	16,0	135,6	127,8	45,0	110,84
Картопля і овоче- баштанні культури	142,4	133,9	119,6	118,1	119,3	83,78
у т.ч. картопля	121,8	117,0	102,2	101,1	101,7	83,50
овочі	19,9	15,6	15,9	15,5	16,1	80,90
Кормові культури	403,7	263,6	190,9	178,1	171,1	42,38
Площа чистих парів	58,0	80,2	23,6	20,9	27,9	48,10

За даними рис. 3.3. бачимо, що в складі посівних площ в 2010 р. зернові культури займають 55 %, зернобобові культури – 1%, технічні культури – 25 %, картопля і овоче-баштанні культури – 8 %, кормові культури – 11 %

Серед галузей рослинництва Вінницької області найважливішою є зернове господарство. Це основа всього сільськогосподарського виробництва. Зернове господарство формує продовольчий фонд і постачає фуражне зерно тваринництву, створює резервні державні запаси зерна і дає продукцію на експорт.

Розглянемо більш докладніше динаміку виробництва основних видів продукції рослинництва досліджуваних підприємств Вінницької області.

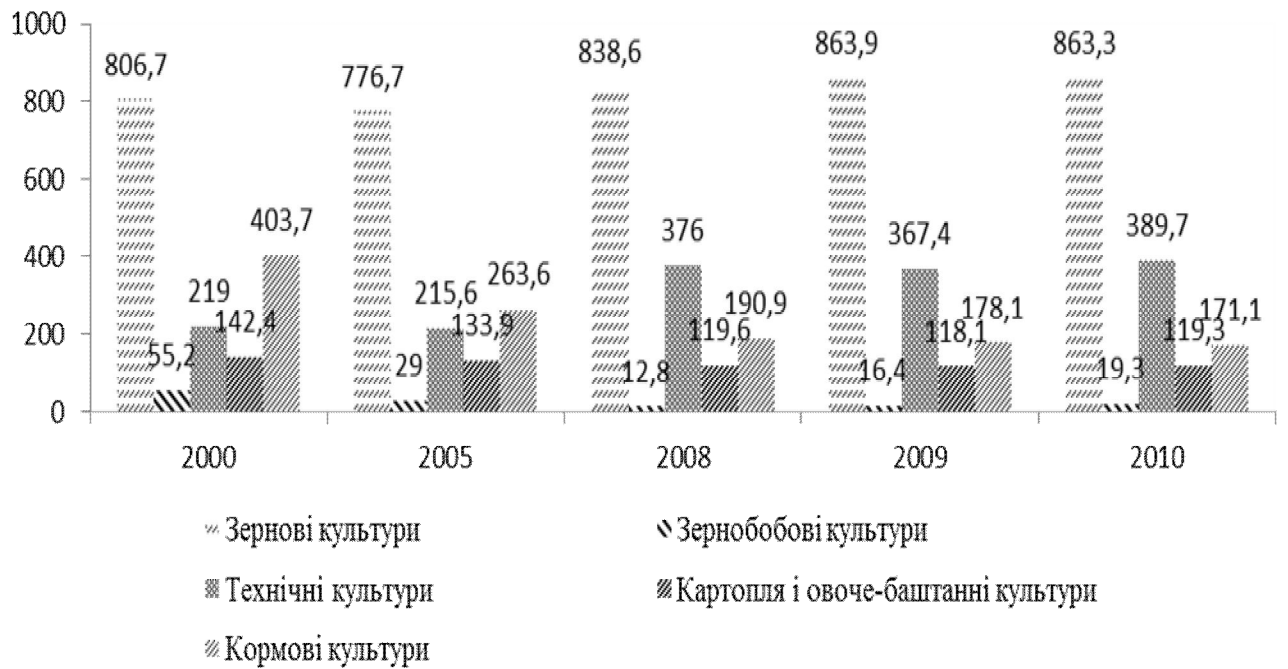

Рис. 3.2. Динаміка змін площ основних сільськогосподарських культур у Вінницькій області.

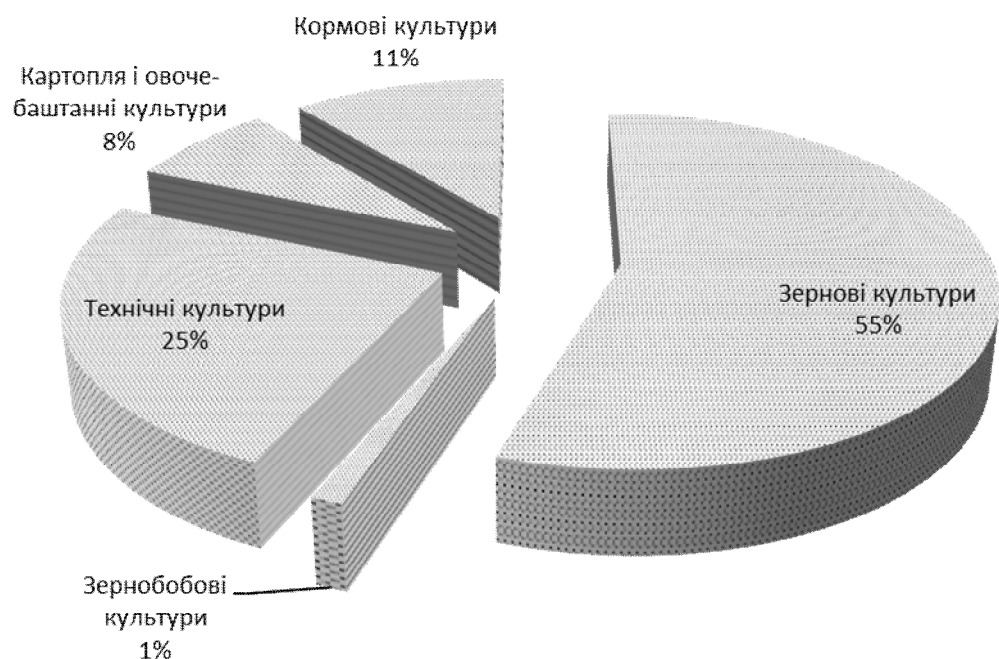

Рис. 3.3 Структура посівних площ основних сільськогосподарських культур у Вінницькій області в 2010 р.

Виробництво основних сільськогосподарських культур – фактично зібрана продукція (валовий збір) як з основних, так і з повторних та міжрядних посівів.

У таблиці 3.3 наведена динаміка виробництва зернових і зернобобових культур базових підприємств.

Аналізуючи динаміку їх виробництва слід зазначити, що усі підприємства вирощують ці культури. За період дослідження найбільший обсяг продукції спостерігається в СВК «Вівсяницький» Козятинського району, так в 2006 році тут виростили 44658 ц., а в 2010 – 89341 ц.

Найменші показники виробництва зернових та зернобобових культур спостерігаються в СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівського району, де на кінець досліджуваного періоду вони становлять 3910 ц., що на 10344 ц. менше ніж у 2006 році. За результатами даної таблиці виділимо збільшення показників в ПСП АФ «Батьківщина», с. Стрижавка Вінницького району, СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинського району, СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району та ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецького району.

Узагальнена інформація динаміки виробництва зернових культур базових підприємств представлена на рис. 3.4.

Аналізуючи динаміку виробництва цукрових буряків (табл. 3.4) зазначимо, що в період з 2006 року по 2007 рік цукрові буряки вирощували усі підприємства крім ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н. ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н займалось вирощуванням цукрових буряків в період з 2006 р. по 2010 р., але виробництво зменшилось на 11251 ц., що становить 61,5%. і СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н зменшив обсяги виробництва на 20663 ц.

Узагальнена інформація про динаміку виробництва цукрових буряків базових підприємств представлена на рис. 3.5.

Таблиця 3.3

Динаміка виробництва зернових та зернобобових культур, ц

Назви підприємств	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+,-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	18886	21245	37295	29009	24021	5135	27,19
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	18070	17190	20146	21454	16481	-1589	-8,79
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	44658	48644	72238	84765	89341	44683	100,06
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	21846	13849	28034	10845	14509	-7337	-33,6
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	39679	25588	47602	41954	42661	2982	7,52
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	14254	15405	856	2465	3910	-10344	-72,57
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	8548	13494	26717	18908	23750	15202	177,84

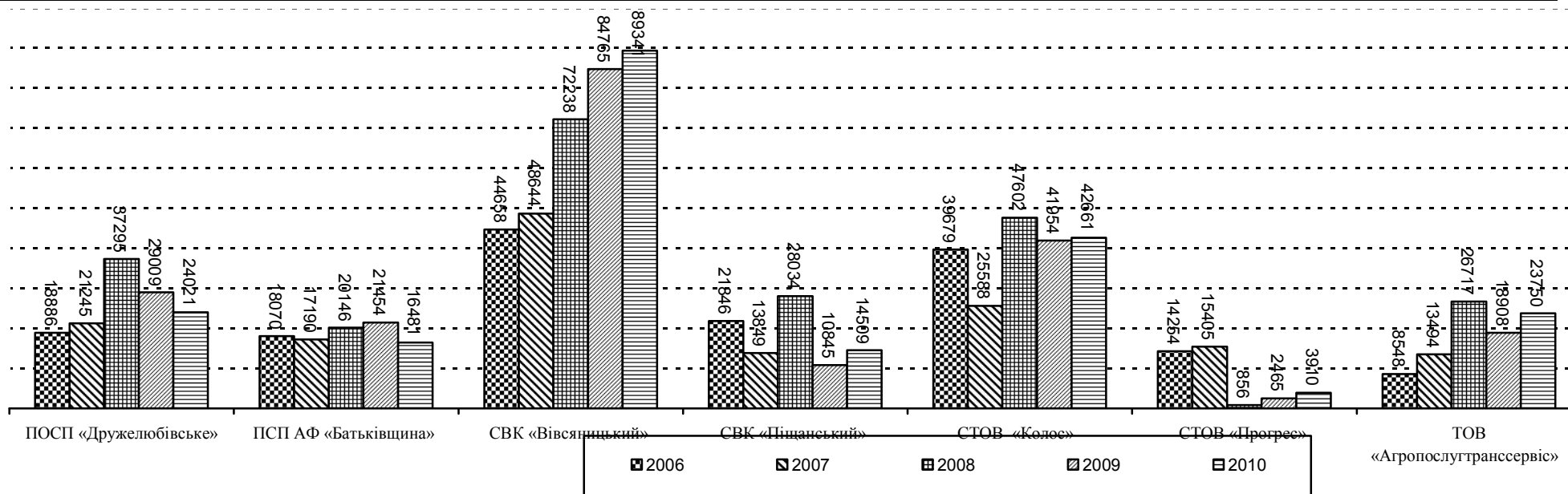

Рис.3.4. Динаміка виробництва зернових та зернобобових культур, ц

Таблиця 3.4

Динаміка виробництва цукрових буряків, ц.

Назви підприємств	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+,-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	18293	15932	18231	6907	7042	-11251	-61,50
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	19826	6225	-	-	-	-19826	-100
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	143936	98389	30690	82347	123273	-20663	-14,36
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	7981	11347	-	-	-	-7981	-100
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	90578	40260	-	-	-	-90578	-100
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	17307	-	-	-	-	-17307	-100
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	-	-	-	-	-	-	-

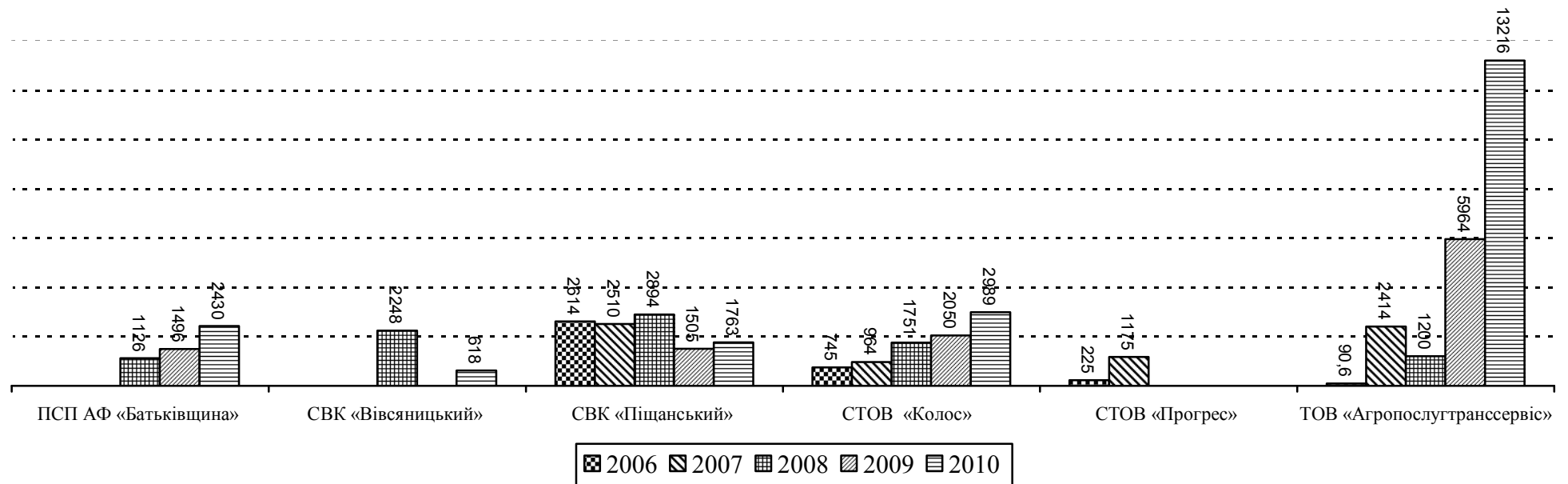

Рис. 3.5. Динаміка виробництва цукрових буряків, ц

Аналізуючи динаміку виробництва соняшнику (табл. 3.5) зауважимо, що ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н не вирощувало дану культуру, ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н вирощувало соняшник в період з 2008 року по 2010 рік, і наростило свої темпи вирощування з 1126 ц. в 2008 році до 2430 ц. в 2010 році. СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н вирощувало соняшник в 2008 році - 2248 ц. і в 2010 році – 618 ц. СВК «Піщанський» Піщанський р-н вирощувало соняшник з 2006 по 2010 рр. і за весь період зменшило обсяг виробництва на 851 ц., з 2614 ц. в 2006 р. до 1763 ц. в 2010 р. СТОВ «Прогрес Немирівський р-н в 2006 р. виростило 225 ц. соняшнику а 2007 р. 1175 ц. ТОВ «Агрослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н в 2006 році виростило 90,6 ц., а в 2010 р. – 13216 ц., що призвело до збільшення виробництва на 13125,4 ц.

Узагальнена інформація про динаміку виробництва соняшнику базових підприємств представлена на рис. 3.6.

Аналізуючи динаміку виробництва озимого ріпаку (табл. 3.6, рис. 3.7) зауважимо, що в досліджуваних підприємства відбулось зменшення виробництва. Так, в ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н виробництво ріпаку зменшилось на 1004 ц., в СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н – на 2768 ц., в СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н – на 243 ц., в СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н – на 948 ц.

Виробництво сільськогосподарських культур характеризується не тільки показниками структури посівних площ та валового збору, але й урожайністю.

Урожайність – найважливіший показник, що відображає рівень інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Провідні зернові культури базових господарств: озима пшениця, ячмінь, зернобобові, кукурудза; технічні культури – соняшник, цукрові буряки, ріпак озимий.

Таблиця 3.5

Динаміка виробництва соняшнику, ц

Назви підприємств	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+,-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	-	-	-	-	-	-	-
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	-	-	1126	1496	2430	2430	-
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	-	-	2248	-	618	618	-
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	2614	2510	2894	1505	1763	-851	-32,56
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	745	964	1751	2050	2989	2244	301,21
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	225	1175	-	-	-	-225	-100
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	90,6	2414	1200	5964	13216	13125,4	14487,2

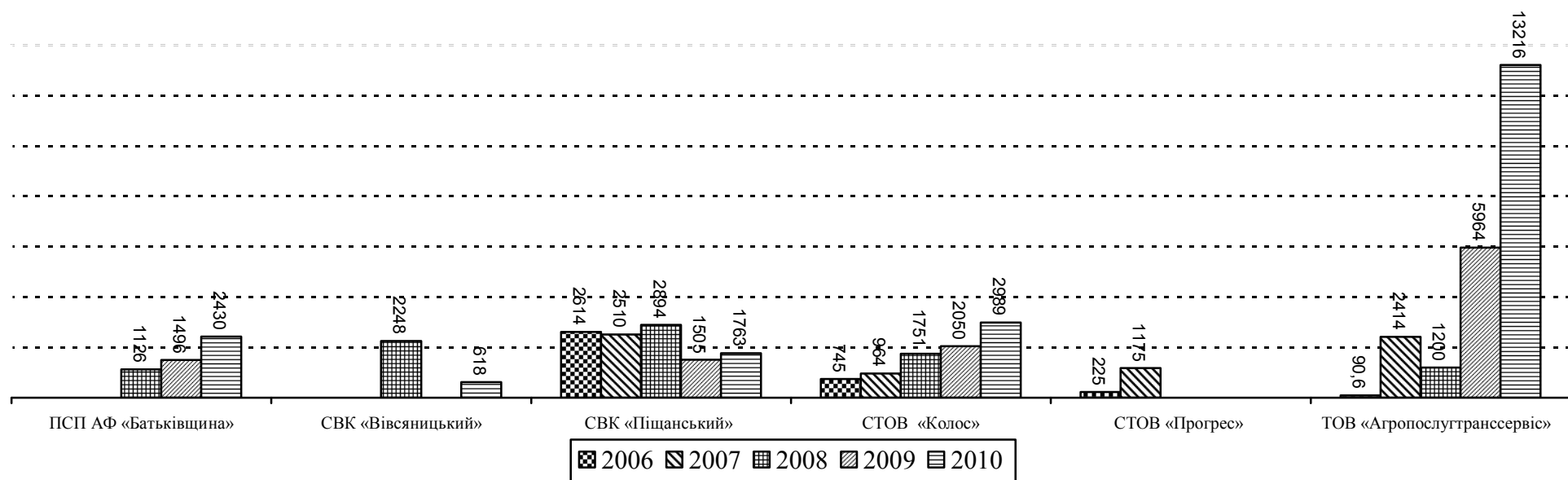

Рис. 3.6. Динаміка виробництва соняшнику, ц

Таблиця 3.6

Динаміка виробництва ріпаку озимого, ц

Назви підприємств	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+,-	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	-	99	1100	-	-	-	-
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	2020	2729	4313	3718	1016	-1004	-49,70
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	2768	2100	1619	5398	-	-2768	-100
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	343	672	1494	1457	100	-243	-70,85
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	-	-	-	-	-	-	-
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	948	983	-	-	-	-948	-100
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	-	-	3795	2400	-	-	-

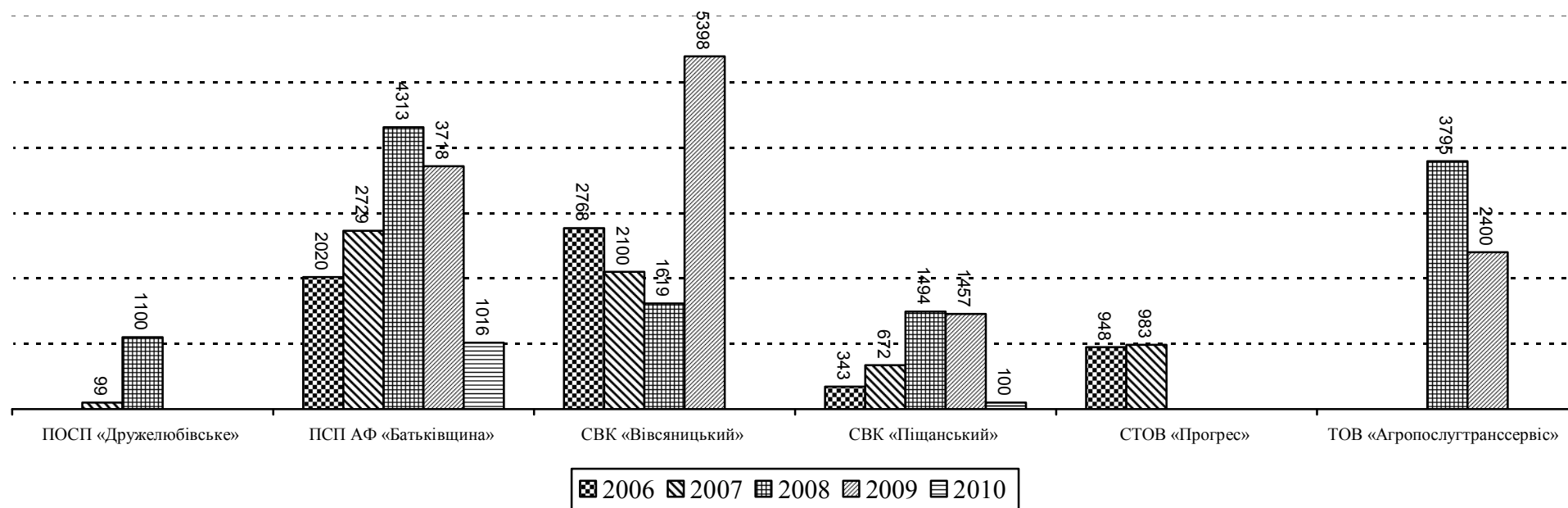

Рис. 3.7. Динаміка виробництва ріпаку озимого, ц

Озима пшениця характеризується високою врожайністю – 30 - 40 ц/га. Основне виробництво продовольчого зерна озимої пшениці концентрується у степовій і лісостеповій зонах, де природні умови сприяють вирощуванню зерна високої якості. Обсяги виробництва пшениці мають визначатися внутрішніми потребами регіонів і господарств. Це дасть змогу забезпечити цією сировиною вітчизняну макаронну та круп'яну промисловість. Значна частина цього зерна може бути реалізована на світовому ринку.

Зерно пшениці характеризується високою енергетичною цінністю, в якому міститься велика кількість вуглеводів та білку. Зерно пшениці містить 11-16 % білка, 63-68 % крохмалю, близько 2 % жиру та зольних елементів, вітаміни, ферменти. В таблиці 3.7 наведена динаміка урожайності озимої пшениці базових господарств.

Зауважимо, що найбільш сталі показники урожайності озимої пшениці спостерігаються в 2008 р. у СВК «Вівсяницький» та СТОВ «Колос» 60,7 та 60,4 ц/га відповідно. Позитивні зміни також необхідно відмітити щодо урожайності цієї культури в ПОСП «Дружелюбівське». Так за період дослідження урожайність зростає з 31,7 до 42,6 ц/га в 2006-2009 рр., а в 2010 р. вона зменшилась до 26,3 ц/га. Найнижчі показники урожайності пшениці озимої спостерігаються в СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н та ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецького району. Їх урожайність за період дослідження не перевищила відповідно 29,6 та 32 ц/га.

Узагальнена інформація динаміки урожайності пшениці озимої базових підприємств представлена на рис. 3.8.

Кукурудза – цінна продовольча і фуражна культура, посухостійка, тепло- і світлолюбива. Має короткий вегетаційний період (90-150 днів). Одночасно вона вибаглива до ґрунтів, добре реагує на внесені добрива. Найкращі ґрунтово-кліматичні умови для її вирощування в лісостеповій і степовій зонах.

Зерно кукурудзи є одним із найбільш поживних концентрованих кормів, який відзначається добрими смаковими якостями. Енергетична цінність зерна

кукурудзи висока – 361 ккал у 100 г.

У таблиці 3.8 наведена динаміка урожайності кукурудзи базових господарств.

Урожайність кукурудзи на зерно має великий діапазон коливань, та найнижча урожайність спостерігається в ПОСП «Дружелюбівське» 13,8 ц/га в 2006 році, а найбільша – в СТОВ «Колос» 115,2 ц/га в 2009 р.. В динаміці урожайності кукурудзи на зерно є позитивні зміни.

Так в ПОСП «Дружелюбівське» урожайність збільшилась з 13,8 до 68,2 ц/га відповідно з 2006 – 2010 рр., в ТОВ «Агрослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецького району урожайність збільшилась з 29 до 65 ц/га відповідно з 2007 – 2010 рр. Слід зазначити, що найбільш стала ситуація склалася в СВК «Вівсяницький» та СТОВ «Колос» відповідно їх урожайність була найбільшою і становила 113,4 і 115,2 ц/га відповідно.

Узагальнена інформація динаміки урожайності кукурудзи базових підприємств представлена на рис. 3.9.

Цукровий буряк – водо- і теплолюбива культура, яка вирощується в технічних і кормових цілях. У зв'язку з цим її можна вирощувати в районах, де кількість атмосферних опадів не менше ніж 500 мм за вегетаційний період, а також в районах зрошувального землеробства. Цукровий буряк дуже вибагливий до родючості ґрунтів. Кращі врожаї отримують на чорноземах, перегнійно-карбонатних суглинкових ґрунтах.

Вирощування цукрових буряків – трудомістке виробництво. Тому при розміщенні посівів цукрових буряків, крім природних умов, враховуються і економічні: наявність трудових ресурсів, переробних підприємств та транспортна забезпеченість. Такі умови є в Лісостеповій зоні України, до якої належить і Вінницька область.

Цукрові буряки – важлива технічна культура, з якої виробляють цукор, а також є джерелом кормів для тваринництва. Проте за останні роки виробництво буряка скорочується, оскільки трудомісткість та затратність даної галузі не витримує конкуренції з цукровою тростиною.

Таблиця 3.7

Динаміка урожайності пшениці озимої, ц/га

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	31,7	37,7	43,3	42,6	26,3	-5,4	-17
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	31,54	28,31	35,52	47,80	22,59	-8,95	-28
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	33,5	49,2	60,7	58,7	47,1	+13,6	+40,6
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	25,6	27,2	41,3	20,8	24,8	-0,8	-3,1
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	56,6	45,3	60,4	55,0	47,7	-8,9	-15,7
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	20,4	29,6	-	22,6	27,9	+7,5	+36,8
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	20,1	21	32	26	30	+9,9	+49,3

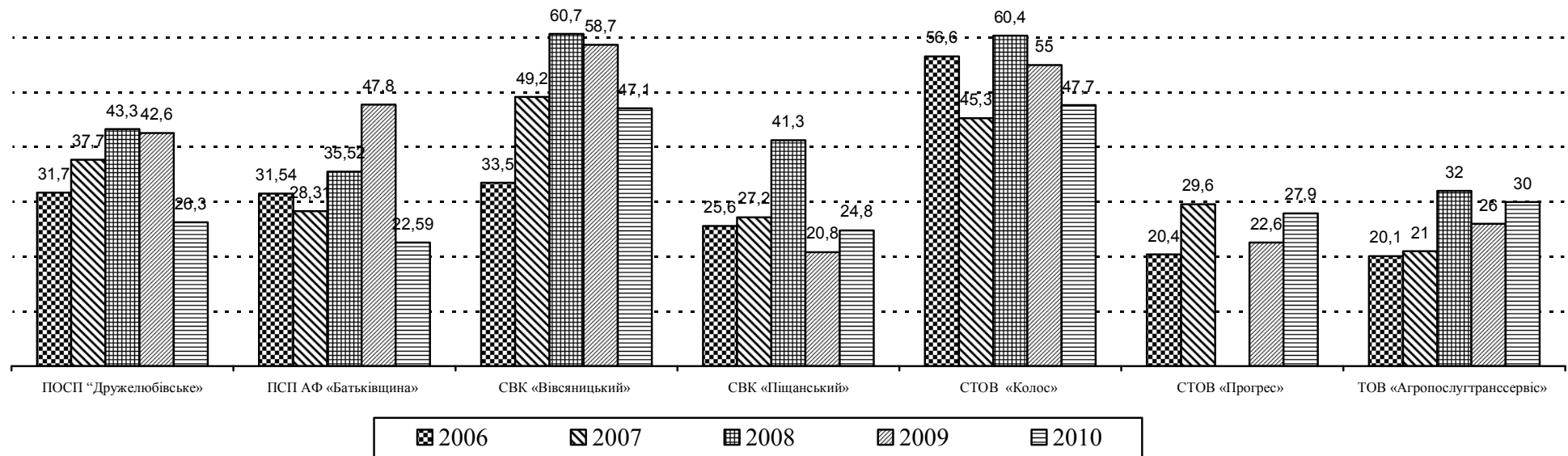

Рис. 3.8. Аналіз динаміки урожайності озимої пшениці, ц/га

Таблиця 3.8

Динаміка урожайності кукурудзи на зерно, ц/га

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	13,8	20,3	57,6	52,1	68,2	+54,5	+394
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	-	-	-	34,55	49,64	+49,64	-
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	-	-	93,6	113,4	92,2	+92,2	-
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	48,1	21,5	61,0	14,9	31,8	-16,3	-34
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	52,0	-	91,9	115,2	99,0	+47	+90
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	10,8	-	-	-	-	-10,8	-
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	-	29	-	49	65	+65	-

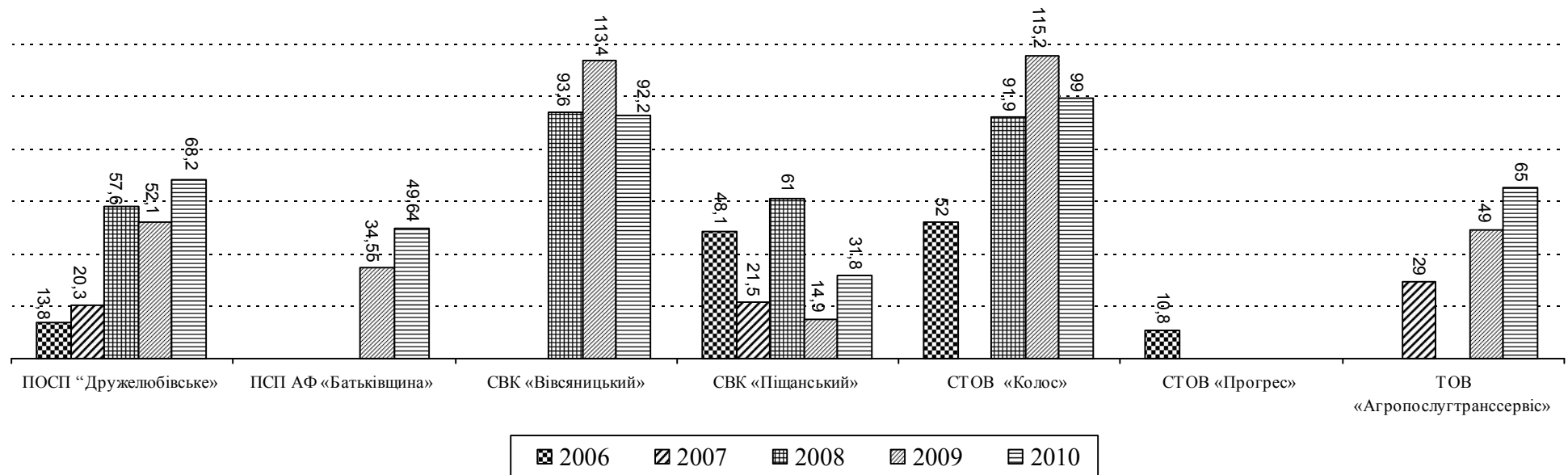

Рис. 3.9. Аналіз динаміки урожайності кукурудзи на зерно, ц/га

Зважаючи на це, необхідно розробити державну цільову програму розвитку цукробурякового виробництва, що має включати мотиваційну систему державного регулювання виробництва цукрових буряків та цукру.

У таблиці 3.9 наведена динаміка урожайності цукрових буряків базових господарств. Дані таблиці свідчать про те що відслідковується тенденція скорочення кількості досліджуваних підприємств, які вирощують цукровий буряк. Так, якщо в 2006 році вирощуванням цукрового буряка займалися 6 із 7 досліджуваних підприємств, то в 2008-2010 р. їх залишилось 2, зокрема, ПОСП «Дружелюбівське» та СВК «Вівсяницький».

Динаміка урожайності цукрових буряків має змінний характер, так найвища урожайність спостерігається в СВК «Вівсяницький» в 2006 р. – 359,8 ц/га, в 2010 р. – 513,6 ц/га. Негативна тенденція змін урожайності спостерігається в ПОСП «Дружелюбівське», так вона зменшилась з 166,3 ц/га в 2006 р. до 88 ц/га в 2010 році.

Узагальнена інформація динаміки урожайності цукрового буряка базових підприємств представлена на рис. 3.10.

Соняшник – це основна олійна культура, валові збори якої становлять 2,5-2,1 млн. т при урожайності 12-15 ц/га. Це – світлолюбива і теплолюбива культура, добре переносить посуху. Вегетаційний період становить 100-200 днів. Добрі врожаї вона дає на чорноземах, темно-каштанових ґрунтах, сірих лісових суглинках, перегнійно-карбонатних; зовсім не витримує кислих та болотних ґрунтів. Це дає змогу культивувати його в зонах недостатнього зволоження, переважно в степовій зоні, де розміщено 80% його посівів. В господарствах цієї зони посіви соняшнику становлять 10-14% всієї посівної площі. Частково вирощують соняшник і в Лісостепу.

За останні роки виробництво соняшнику зростає. Це пояснюється високим рівнем розвитку і потужністю олієжирового підкомплексу держави.

У таблиці 3.10 наведена динаміка урожайності соняшнику базових господарств. Дані таблиці свідчать, що вирощуванням соняшника займалися 6 господарств із 7 досліджуваних.

Таблиця 3.9

Динаміка урожайності цукрових буряків, ц/га

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	166,3	159,3	182,3	69,1	88,0	-78,3	-47
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	154,89	239,42	0	0	0	-154,89	-
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	359,8	327,9	180,5	411,7	513,6	+153,8	+43
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	145,1	226,9	0	0	0	-145,1	-
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	452,9	277,7	0	0	0	-452,9	-
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	144,2	0	0	0	0	-144,2	-
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький район	0	0	0	0	0	-	-

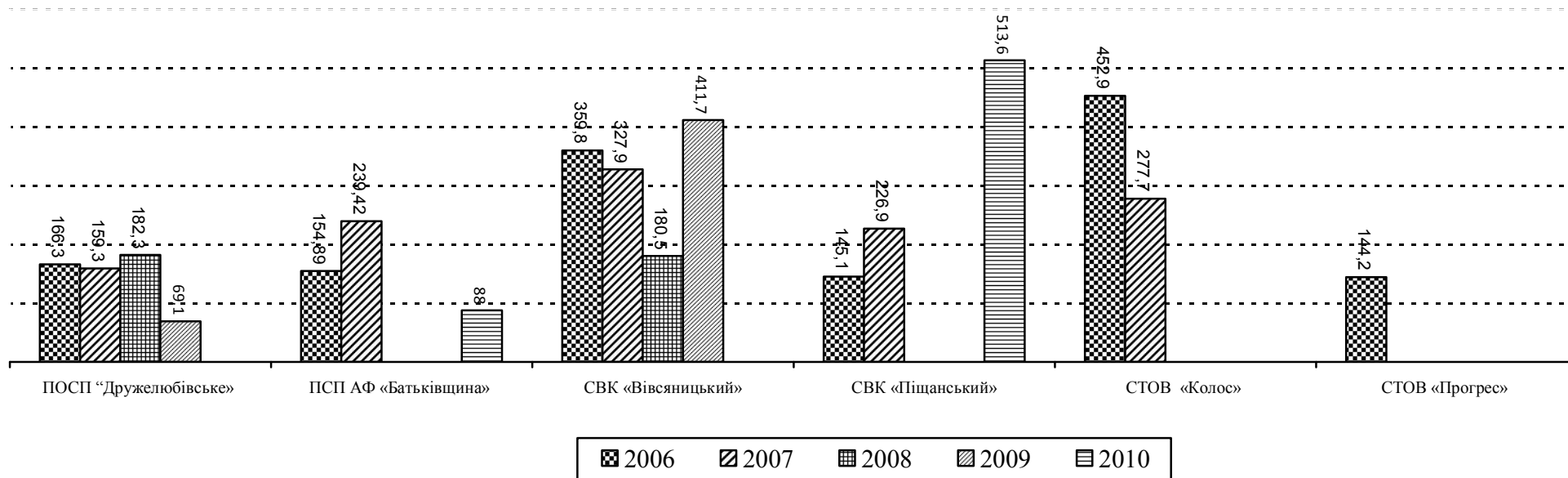

Рис. 3.10. Аналіз динаміки урожайності цукрових буряків, ц/га

Таблиця 3.10

Динаміка урожайності соняшника на зерно, ц/га

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	-	-	-	-	-	-	-
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	-	-	21,65	17,20	14,21	+14,21	-
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	-	-	26,7	-	20,6	+20,6	-
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	9,9	16,2	15,4	12,8	12,9	+3	+30
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	24,8	19,3	29,2	27,3	35,2	+10,4	+42
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	4,5	23,5	-	-	-	-4,5	-
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	10	24,14	15	24,9	28	+18	+180

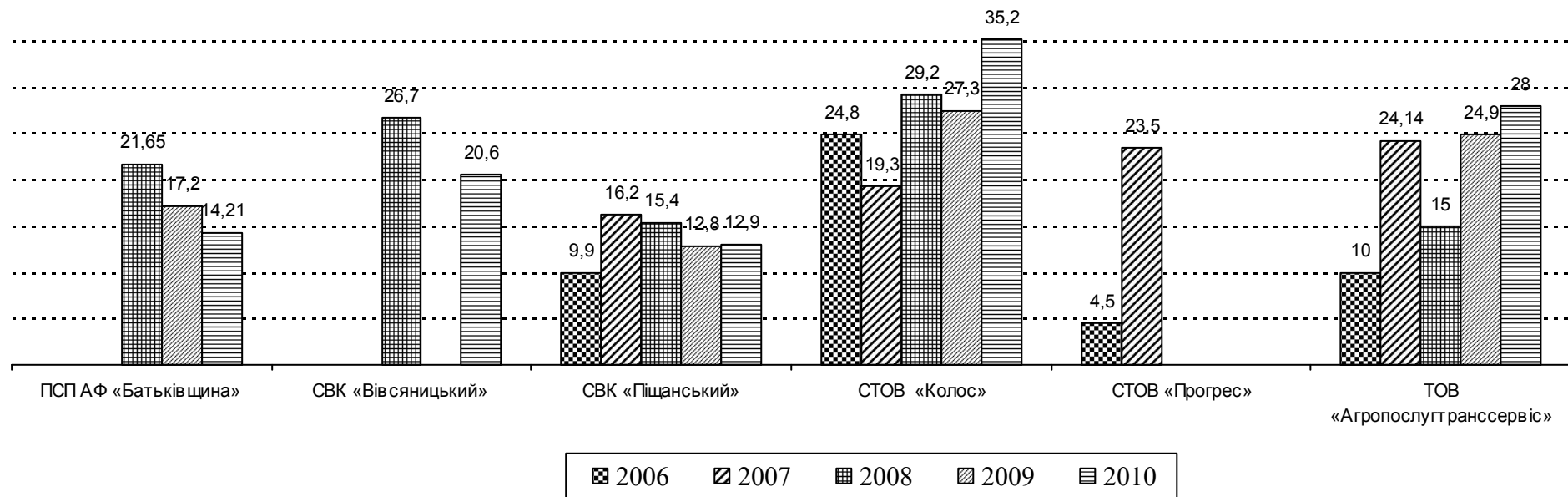

Рис. 3.11. Аналіз динаміки урожайності соняшника на зерно, ц з 1 га

Не вирощувався соняшник взагалі в ПОСП «Дружелюбівське» Калинівського р-ну. Урожайність соняшнику на зерно має позитивний характер в ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецького району та СТОВ «Колос» Тростянецького р-ну. В них за досліджуваний період урожайність зросла відповідно з 10 до 28 ц/га та з 24,8 до 35, 2ц/га.

Узагальнена інформація динаміки урожайності соняшника базових підприємств представлена на рисунку 3.11.

Серед інших олійних культур у базових господарствах вирощують ріпак.

Озимий ріпак – досить вибаглива до вологи культура. Транспіраційний коефіцієнт – 500-750. Рослини ріпаку найбільш чутливі до вологи восени та весною. Кращими ґрунтами для ріпаку є чорноземи, сірі й темно-сірі лісові ґрунти. Вегетаційний період від сходів до збирання становить 289-320 днів. Ріпак це рослина довгого світлового дня.

У таблиці 3.11 наведена динаміка урожайності ріпаку базових господарств. Дані таблиці свідчать про те що виробництвом ріпаку займаються не всі досліджувані підприємства. Дані свідчать, що лише ПСП АФ «Батьківщина» займалось вирощуванням ріпаку весь аналізований період, і його показники є сталими, так в 2006 р. урожайність становить 14,85 ц/га і в 2010 р. – 11,95 ц/га. ПОСП «Дружелюбівське» та СТОВ «Колос» озимий ріпак не вирощували взагалі. ТОВ «Агропослугтранссервіс» вирощував ріпак в 2008 – 2009 рр. і його урожайність становила 18 і 20ц/га відповідно. Найбільші показники урожайності виділяємо в СВК «Вівсяницький» так в 2006 р. вона становить 25,2 ц/га , в 2007 р. -26,3 ц/га., в 2008 р. – 21,9 ц/га і в 2009 р. 29,9 ц/га.

Узагальнена інформація динаміки урожайності ріпаку базових підприємств представлена на рис. 3.12.

Проаналізовані дані свідчать, що в сучасних умовах рівень розвитку аграрного сектору економіки Вінницької області в першу чергу визначає зернове господарство. Визначальна роль даної продукції рослинництва зумовлюється її винятковим значенням як у харчуванні населення, так і у

Таблиця 3.11

Динаміка урожайності ріпаку озимого, ц/га

Назва підприємств	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	0	0	0	0	0	-	-
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	14,85	10,11	16,40	27,34	11,95	-2,9	-20
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	25,2	26,3	21,9	29,9	0	-25,2	-
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	13,7	7,6	20	17,1	0	-13,7	-
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	0	0	0	0	0	-	-
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	9,5	10,9	0	0	0	-9,5	-
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький район	0	0	18	20	0	-	-

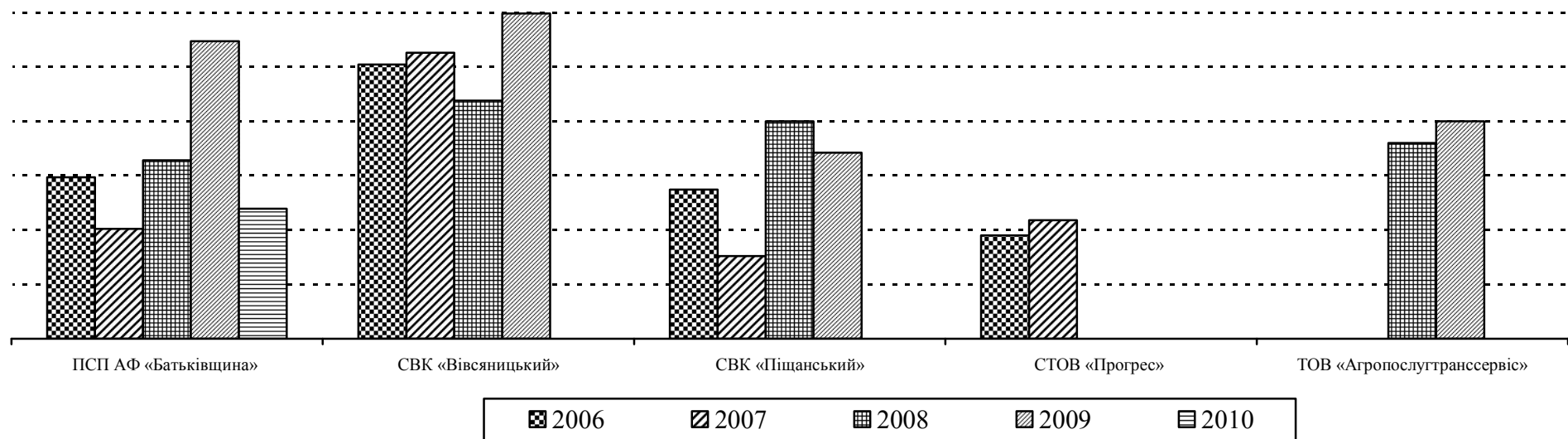

Рис. 3.12. Аналіз динаміки урожайності ріпаку озимого, ц/га

впливові його на розвиток м'ясного і молочного скотарства, свинарства та птахівництва області.

Здатність зерна зберігати протягом тривалого часу свої властивості зумовлює його цінність як сировини при виробництві високоякісних продуктів харчування. Вони є основним енергетичним джерелом для функціонування людського організму, використовуються у вигляді хліба, круп, макаронних та кондитерських виробів.

Ці продукти переробки зерна характеризуються високими поживними якостями, містять у достатній кількості білки, вуглеводи, вітаміни, макро-, та мікроелементи, різноманітні ферменти - амілази, ліпази, пероксидази, оксидази тощо.

Зернові культури залежно від хімічного складу мають різну цінність у харчуванні населення та годівлі тварин. На корм худобі використовується як зерно, так і побічна продукція – солома та полова. Зерно є сировиною для спиртового, пивоварного, крохмале-патокового виробництва.

Що ж стосується цукровиробництва, то воно розвивається в умовах адаптації функціонуючих підприємств і цукрових заводів до мінливих умов ринкового середовища, нестабільності і недосконалості нормативно-правової бази відносин власності, обмеження розвитку та ємності внутрішнього ринку аграрно-продовольчої продукції, низьким рівнем платоспроможності населення, сільськогосподарських та переробних підприємств, їх доступності до джерел фінансування інвестицій, невизначеності зовнішнього ринку цукру.

Узагальнені результати щодо виробництва продукції рослинництва у Вінницькій області можна представити наступними даними:

В області сконцентровано 10-11 % наявних в Україні площ цукрових буряків, і 5-6 % зернових культур. Дослідження показали, що у Вінницькій області в 2010 р. порівняно із 2000 р. зросла площа зернових культур на 7,02 %. При цьому площа озимих зернових зросла на 15,46 %, а площа ярих зернових скоротилась на 0,47 %. Площа зернобобових культур в 2010 р.

становила 19,3 тис. га, що менше порівняно із 2000 р. на 65%. Площа технічних культур зросла за досліджуваний період на 77,95 %. При цьому площа соняшнику збільшилась в тричі, ріпаку – на 10 %, а от площа цукрових буряків скоротилась на 32,3 %. Тенденції до скорочення площ спостерігаються по картоплі та овоче-баштанних культурах та кормових культурах. Вони відповідно зменшились на 16, 1 % та 57,6 % (табл. 3,2 та табл. 92, представлена в додатках).

В області спостерігаються темпи росту обсягів виробництва продукції рослинництва - на 51,73 % по всіх категоріях господарств за період з 2000 по 2010 роки. По виробництву зернових і зернобобових культур, цукрових буряків, картоплі та плодів і ягід за 2010 рік зайнято перші місця серед регіонів країни. Сільськогосподарськими підприємствами Вінниччини в 2010 р., у порівнянні з 2000 р., нарощено виробництво зернових на - 70%, цукрових буряків – на 23,4 %, соняшнику – в 4,3 рази, картоплі – в 2,7 рази (табл. 93, 94 представлені в додатках).

Спостерігаються також позитивні тенденції у змінах урожайності основних сільськогосподарських культур. Так, в 2010 р. порівняно із 2000 р. урожайність зернових культур зросла на 56,4 %, цукрових буряків - на 75,6 %, соняшнику на зерно – на 29,2 %, ріпаку - на 96,7 %, сої – на 80,2 % (табл. 95, 96 представлені в додатках).

Ці дані підтверджує також проведений аналіз по досліджуваних підприємствах.

Таким чином, Вінницька область має значні можливості для перетворення аграрного сектору економіки у високоефективний, експортоспроможний сегмент, здатний забезпечувати продовольчу безпеку країни.

Разом з тим, у його розвитку залишається низка дуже складних проблем, які потребують прискореного вирішення. Половина валової продукції сільського господарства виробляється в господарствах, які є

консервативними до науково-технічного процесу і сучасної організації агробізнесу.

Варто відзначити, що резервами збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва у Вінницькій області є зростання ефективності його виробництва, яке досягається комплексно:

1. Зростання обсягів виробництва за рахунок додаткових вкладів: перспективних сортів; удосконалення структури посівів; ліквідації втрат при збиранні врожаю; посівів по кращих попередників.

2. Використання резервів, які потребують незначних вкладень: застосування добрив; застосування засобів захисту рослин; застосування ефективних форм організації оплати праці; підвищення якості продукції, що виробляється.

3. Використання резервів, що потребують значних фінансових вкладень: поліпшення земельних угідь; комплексна механізація; зміцнення матеріально-технічної бази.

Сучасна аграрна політика спрямована на підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі вдосконалення економічних відносин між галузями в системі агропромислового комплексу. Це передбачає насамперед створення системи цін на продукцію агропромислового комплексу, яка б орієнтувала всі його ланки на високі кінцеві результати і створювала умови для роботи сільськогосподарських на принципах господарського розрахунку і самофінансування.

4. ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Виробництво продуктів харчування в усі історичні часи було й залишається для людства важливою і життєвою проблем світового масштабу. Рівень забезпечення населення продовольством розглядається як найважливіший чинник і визначальний критерій рівня соціального життя будь-якої країни, життєздатності її економічної структури і державного устрою. У вирішенні цієї проблеми особлива роль належить тваринництву.

Ця сільськогосподарська галузь у розвинених країнах світу посідає провідне місце. Її рівень розвитку є визначальним у забезпеченні продовольчої незалежності країни. Виробництво й споживання продуктів тваринного походження у світі складається під впливом природних, економічних, національних і релігійних чинників. Показник споживання є одним з основних при характеристиці рівня життя населення в країні та її регіонах. У комплексі ця група товарів виступає невід'ємним елементом структури виробництва, що забезпечує продовольчу безпеку країни.

Тваринництво – це комплекс взаємопов'язаних галузей сільського господарства. Воно забезпечує населення найбільш цінними продуктами харчування (м'ясо, молоко, яйця), промисловість - сировиною (шкіри, хутро, вовна, пух, перо), а рослинництво - органічними добривами. Тваринництво охоплює ряд підгалузей, основними з яких є скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво.

Крім того, виділяються ще і менш значні і дуже вузькі галузі: рибництво, шовківництво, звірівництво, бджільництво та ін. Різні галузі і підгалузі виконують свої специфічні функції в задоволенні потреб населення, в продуктах харчування, у предметах першої необхідності (одязі і взутті), в забезпеченні промисловості сировиною.

Економічне призначення тваринництва – забезпечувати населення

високоякісними, калорійними, дієтичними і вітамінізованими продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Екологічне значення полягає в забезпеченні землеробства органічними добривами, внесення у ґрунт яких повертає в природу значну кількість органічної маси, сприяє підвищенню його родючості, вмісту гумусу, розвитку мікрофлори, інтенсифікації ґрунтотворного процесу і кругообігу речовин в породі. Тому проблемам розвитку тваринництва, удосконаленню чистоти його ведення необхідно надавати особливо важливого значення.

Незважаючи на сприятливі в Україні умови для розвитку галузі тваринництва, обсяги виробництва та споживання продукції з розрахунку на одну особу не відповідають раціональним нормам і є значно нижчими порівняно з іншими країнами світу.

Негативні тенденції, які простежувалися наприкінці 80-х років минулого століття в галузі тваринництва, визначалися, передусім, скороченням поголів'я худоби та птиці у сільськогосподарських підприємствах, поступовому уповільненні впливу інтенсивних чинників на темпи росту виробництва тваринницької продукції.

На початку 90-х років минулого століття в агропромисловому комплексі України почалися радикальні економічні перетворення – ліквідовано державну централізовану систему управління, відбулася лібералізація цінової політики, що призвело до різкого диспаритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, фактично припинилася державна підтримка села. Тваринництво перетворилося на збиткову галузь, якою стало не вигідно займатися. Дестабілізуючі процеси в галузі прийняли обвальний характер, в наслідок чого в усіх без виключення типах тваринницьких господарств погіршилися результати їх господарської діяльності.

Галузь, яка розвивається успішно останнім часом, є птахівництво. Показники витрат праці, кормів та інших матеріально-технічних ресурсів на виробництво одиниці продукції в ньому значно відрізняються від інших

галузей тваринництва. І це притому, що ціни на м'ясо птиці з урахуванням поживної цінності істотно нижче, ніж на свинину, яловичину і баранину, що важливо для нашої країни, де низькою є купівельна спроможність населення.

Птахівництво зберігає значні потенційні можливості для відновлення і розвитку, що дозволяють забезпечити виробництво в обсягах, які відповідають потребам населення.

Серед галузей тваринництва найбільших втрат зазнало вівчарство. Його кількісний і якісний потенціал істотно підірваний, мала місце масова ліквідація вівчарських ферм у суспільному секторі, а матеріально-технічна база ферм, що залишилися, відкинута на декілька десятиліть назад.

На жаль, протягом останнього періоду в Україні відбувається катастрофічне зменшення поголів'я продуктивної худоби.

Цей процес обумовлений, по-перше, економічними причинами, а саме нестабільною ціновою ситуацією, що виникла внаслідок:

- падіння попиту на молочну продукцію на внутрішньому ринку, що пов'язано із зниженням платоспроможності населення спричинене економічною кризою;

- зменшення об'єму експорту, що пов'язано з низькою конкурентоспроможністю вітчизняної молочної продукції, виготовленої з низькоякісної сировини.

По-друге – низька економічна ефективність галузі, пов'язана з використанням у молочному виробництві застарілих екстенсивних технологій утримання, годівлі, доїння та відтворення;

- відсутність високого рівня спеціалізації галузі на рівні господарюючих суб'єктів;

- відсутність якісного наукового супроводу у справі удосконалення виробничих процесів;

- низький рівень підготовки фахівців з боку профільних навчальних закладів;

- недосконала система племінної справи та неефективний механізм її

державної підтримки;

- відсутність послідовної державної підтримки регуляторної політики, направленої на стимулювання розвитку галузі.

По-третє – демографічні причини, які обумовлюють швидке скорочення поголів'я в господарствах населення, де утримується до 80 відсотків поголів'я корів.

Цей процес пояснюється як загальним скороченням сільського населення, так і тим, що важка щоденна праця, пов'язана з утриманням корів та виробництвом молока, стає все менш привабливою для сільської молоді.

Також значною мірою на цей процес впливають низькі закупівельні ціни з боку переробних підприємств, відсутність стабільної кормової бази у господарствах населення та низька якість молочної сировини.

Скотарство – найбільша галузь тваринництва, яка ґрунтується на розведенні великої рогатої худоби. В галузі зосереджено 65% умовного продуктивного поголів'я худоби. Головна її продукція – м'ясо і молоко. Залежно від того визначають такі напрями спеціалізації скотарства: молочний, молочно-м'ясний, м'ясний і м'ясомолочний. Крім того, воно дає велику кількість сировини (шкіру, копита, роги) для переробної промисловості. Скотарство споживає найрізноманітні і дешеві корми (зелені, грубі, соковиті, концентровані) і дає найбільшу кількість органічних добрив.

Скотарство в Вінницькій області має м'ясо-молочний і молочний напрями спеціалізації. Такому напрямку відповідають структура і напрям спеціалізації кормовиробництва, висока врожайність зернофуражних, зернобобових і кормових культур, багаторічних трав, наявність значної кількості лук і пасовищ і можливості їх корінного поліпшення.

Використання кормів і відходів виробництва дозволяють спеціалізувати скотарство на виробництві молока і яловичини. Застосування висококонцентрованої годівлі тварин, збалансування раціонів за перетравним протеїном і всіма мікроелементами дозволить значно підвищити м'ясну і молочну продуктивність великої рогатої худоби.

Молочне скотарство – провідна галузь тваринництва. Молочне скотарство посідає другу позицію в структурі валового продукту сільського господарства України (що складає близько 15 відсотків) та повинно забезпечувати виробництво молока і яловичини в обсягах, що відповідають нормам державної продовольчої безпеки, та мати ресурсний експортний потенціал.

Особливі властивості молока і продуктів його переробки зумовлюють необхідність стабільного забезпечення населення цими продуктами, гарантованого надходження молочної сировини до переробних підприємств і задоволення експортних потреб країни у молоко продуктах. Основні компоненти молока (жири, білки, вуглеводи, вітаміни, мінеральні речовини тощо) майже повністю засвоюються організмом людини і мають лікувальні властивості. Денна потреба в білку тваринного походження дорослої людини при середній важкості праці майже на половину задовольняється при споживанні одного літра молока. Особливо велике значення молоко і молочні продукти мають для харчування дітей і молоді.

Крім молока і молочних продуктів, молочне скотарство є основним джерелом отримання м'ясного контингенту великої рогатої худоби для виробництва яловичини, частка якої в структурі м'ясних ресурсів в окремі роки становила понад 45%. Від цієї галузі надходить також основна кількість органічних добрив для землеробства, а для промисловості – важких шкір.

Зміни в чисельності поголів'я корів зумовили в країні скорочення обсягів виробництва молока, яке відбулося за рахунок сільськогосподарських підприємств. Навіть господарствам населення, які протягом останніх років постійно збільшували його виробництво, не вдалося компенсувати загальне зменшення обсягів виробництва молочної сировини.

Розглянемо основні тенденції зміни показників поголів'я худоби та птиці у Вінницькій області протягом останніх 10 років (табл. 4.1).

Аналізуючи зазначені дані в табл. 4.1 слід відмітити, що за останні роки спостерігаємо чітку тенденцію до зменшення поголів'я ВРХ (з 558,8

тис. голів в 2000 р. до 317,2 тис. голів в 2010 р.). Що стосується кількості свиней, ситуація тут дещо краща, оскільки за останні два роки спостерігаємо поступове збільшення поголів'я, що свідчить про позитивні зрушення в цій галузі.

Таблиця 4.1

Поголів'я худоби та птиці у Вінницькій області в 2000–2010 роках

(на кінець року; тис. голів)

Роки	Велика рогата худоба		Свині	Вівці та кози		Коні	Птиця
	усього	у тому числі корови		усього	у тому числі вівці		
2000	558,8	275,9	559,5	60,3	20,8	46,8	5734,8
2001	573,6	275,4	619,1	58,4	17,9	46,1	5902,7
2002	560,5	269,9	687,2	56,4	16,4	45,0	6188,5
2003	471,5	247,8	457,0	49,0	13,7	40,0	5988,0
2004	426,3	235,9	364,4	47,7	11,8	35,9	7270,9
2005	423,1	230,8	424,8	43,8	10,8	33,1	8848,6
2006	418,3	217,4	479,7	38,7	8,9	31,5	9040,8
2007	383,7	208,7	394,5	37,6	9,1	28,1	9123,6
2008	364,8	192,6	358,1	37,4	8,9	25,9	9612,9
2009	346,7	183,6	423,8	38,9	10,6	24,4	8974,4
2010	317,2	179,1	439,6	37,7	10,6	22,8	10285,3

Аналогічну тенденцію до щорічного зменшення поголів'я мають такі види худоби, як вівці, кози та коні. Однак у вівчарстві області також за 2009-2010 рік відзначаються позитивні зрушення щодо збільшення поголів'я.

Найкращу ситуацію спостерігаємо в птахівництві Вінницької області. Ця галузь тваринництва навпаки, відзначається щорічним поступовим збільшенням поголів'я птиці, що свідчить про розвиток даного напрямку діяльності.

Наочно дані аналізу представлено на рис. 4.1., де показано динаміку змін поголів'я худоби та птиці Вінницької області у 2006–2010 роках.

Від аналізу поголів'я худоби перейдемо до оцінки виробництва основних видів продукції тваринництва Вінницької області за аналогічний

період (табл. 4.2).

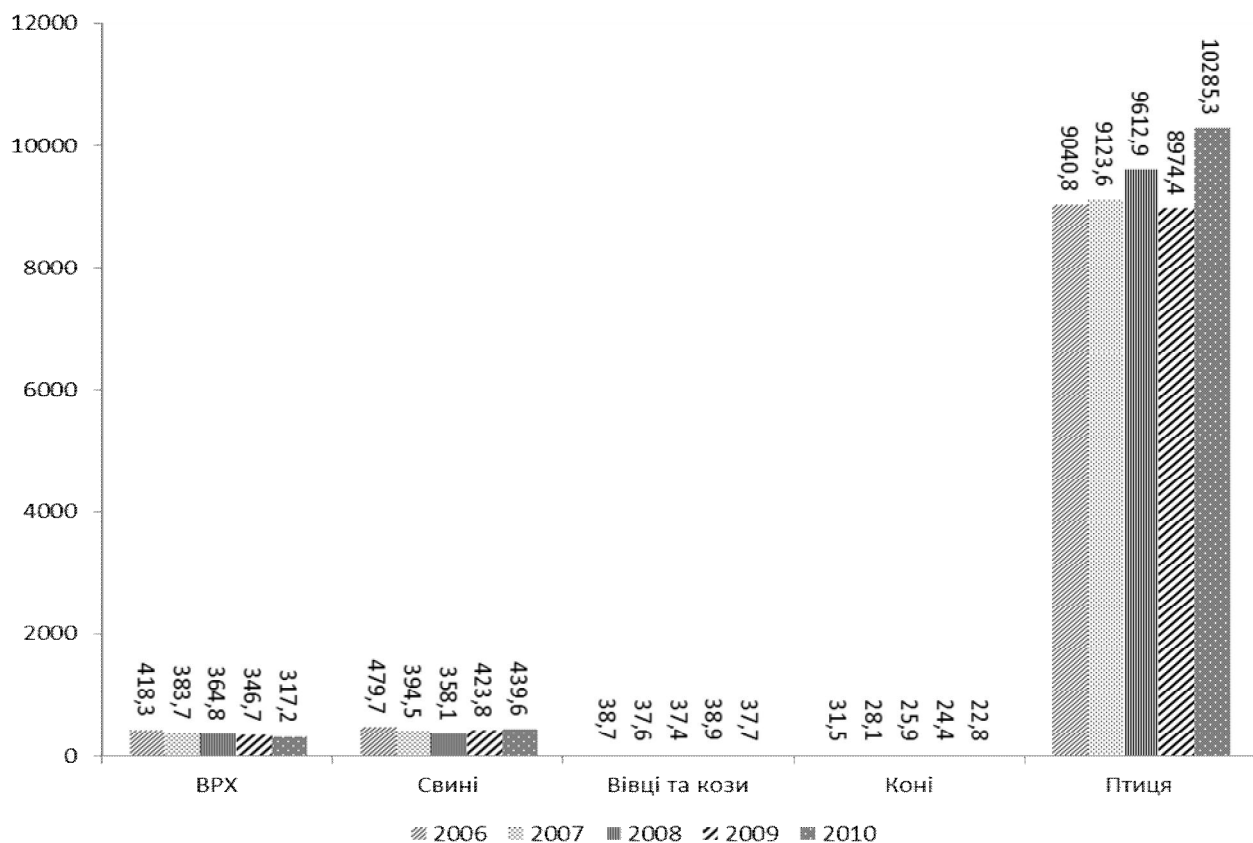

Рис. 4.1. Динаміка змін поголів'я худоби та птиці у Вінницькій області у 2006–2010 роках

Аналізуючи дані табл. 4.2 відзначимо, що найуспішнішим роком по виробництву м'яса (всіх видів у забійній вазі) в області був 2002 рік, найнижчі показники виробництва спостерігаються в 2005 році. В 2010 р. виробництво м'яса перевищувало показники попереднього року на 2,2 тис. т., що є позитивним фактором розвитку галузі. Спостерігається нарощування обсягів виробництва свинини в 2010 р. порівняно із 2009 р. на 6,9 тис. т. Натомість виробництво яловичини та м'ясо птиці скоротилось відповідно на : 2 та 2,6 тис. т.

В структурі виробництва м'яса в 2010 р. найбільша частка припадає на яловичину і телятину – 34,9 %, на свинину припадає - 38,2 % і на м'ясо птиці – 26,9. (рис. 4.2).

Найвищі обсяги виробництва молока в області спостерігаються в 2006 р. - 851,6 тис. т., найнижчі в 2000 р. - 654,9 тис. т.

Виробництво основних видів продукції тваринництва у Вінницькій області у 2000–2010 роках, (тис.т)

Роки	М'ясо всіх видів (у забійній вазі)	У тому числі			Молоко	Яйця, млн.шт.	Вовна, т
		яловичина і телятина	свинина	м'ясо птиці			
2000	92,9	36,5	44,5	10,2	654,9	348,8	47
2001	91,9	37,8	40,3	11,5	718,6	366,0	39
2002	92,4	42,4	37,0	10,6	778,5	381,1	33
2003	85,3	38,2	36,6	7,6	778,4	415,6	32
2004	66,6	29,7	27,6	6,6	771,5	425,8	26
2005	49,0	23,8	12,6	10,3	849,0	570,0	22
2006	61,1	26,0	17,0	15,9	851,6	639,5	16
2007	72,5	26,6	26,5	17,1	829,8	648,0	17
2008	67,2	25,1	22,7	17,2	840,1	710,7	16
2009	60,2	25,1	14,2	18,9	841,9	710,8	18
2010	62,4	23,1	21,1	16,3	836,1	797,6	17

Рис. 4.2. Структура виробництва м'яса всіх видів у Вінницькій області в 2010 р.

Загалом по області за 10 років спостерігається нарощування обсягів виробництва молока (рис. 4.3).

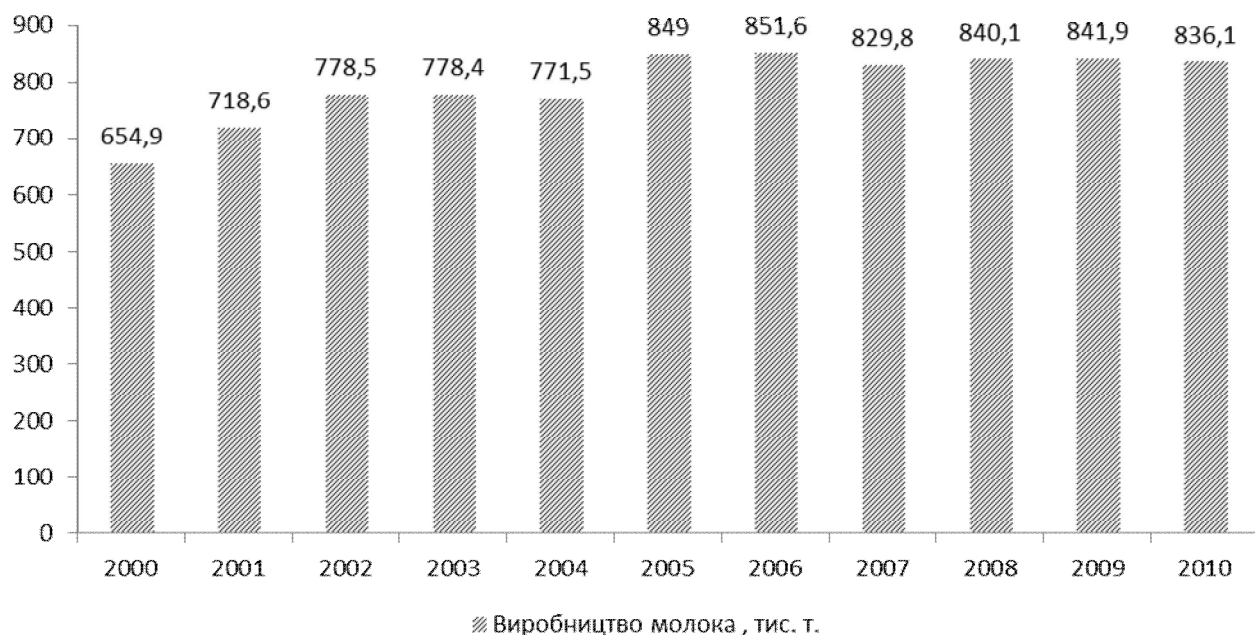

Рис. 4.3. Виробництво молока у Вінницькій області за 2000 – 2010 р.р.

Позитивна тенденція в області спостерігається також по виробництву яєць (рис. 4.4.). Як показують дані виробництво яєць за 10 років збільшилось

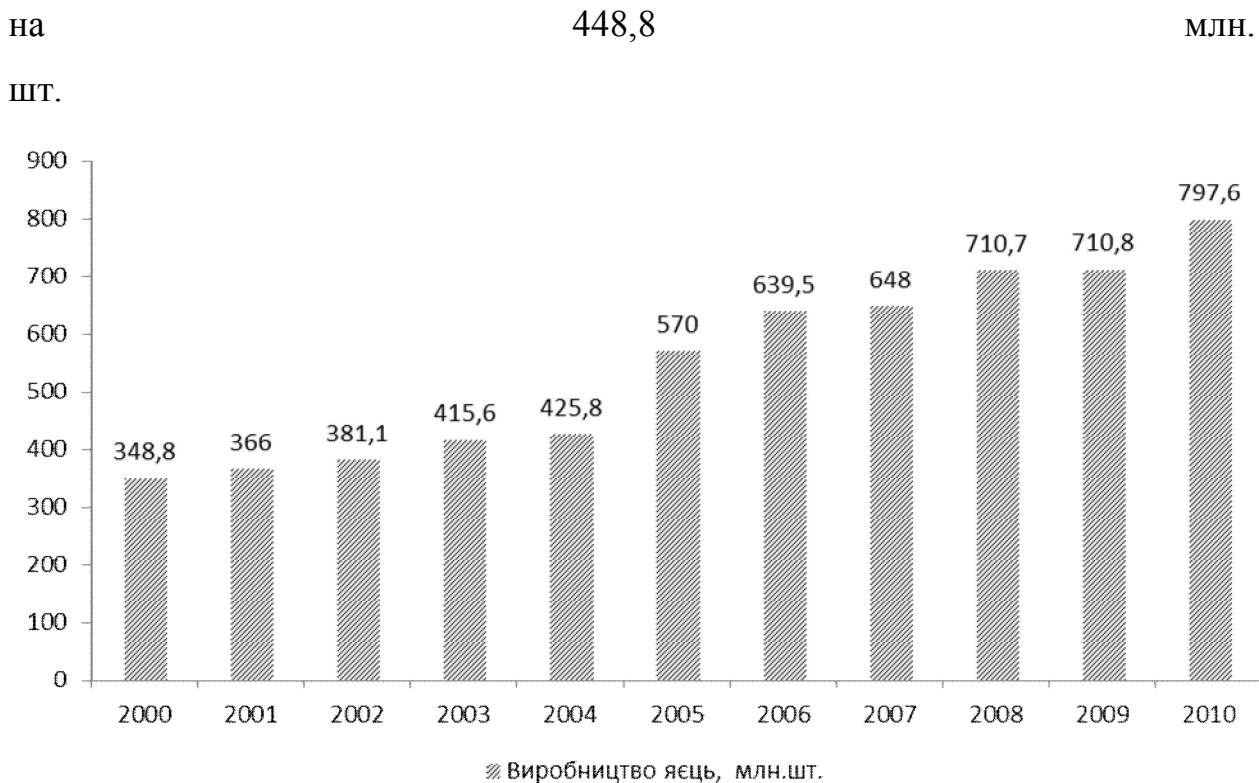

Рис. 4.4. Виробництво яєць у Вінницькій області за 2000 – 2010 р.р.

На обсяги виробництва продукції тваринництва крім поголів'я худоби та птиці впливає також продуктивність тварин. Тому далі зупинимось на показниках продуктивності худоби та птиці за останні 10 років (табл. 4.3).

Як видно з табл. 4.3, в області спостерігається щорічне збільшення річного надою молока від однієї корови. По господарствах всіх категорій надої молока від однієї корови зросли 97, 32 %. По сільськогосподарських підприємствах вони збільшились в 2,5 рази а по господарствах населення в 1,6 разів.

В вівчарстві області спостерігаються тенденції до зменшення продуктивності галузі. Так, середній річний настриг вовни від однієї вівці по господарствах всіх категорій скоротився на 11,11%.

В птахівництві області спостерігаються тенденції до підвищення продуктивності галузі. Так, середня річна несучість курей-несучок за

досліджуваний період зросла на 70,79 %.

Таблиця 4.3

Продуктивність худоби і птиці у Вінницькій області

Категорії	2000	2005	2008	2009	2010	Темп зміни 2010/2000,%
Середній річний удій молока від однієї корови (у розрахунку на корови, що були на початок року), кг						
Господарства усіх категорій	2316	3658	4058	4389	4570	197,32
Сільськогосподарські підприємства	1664	2834	3363	4085	4194	252,04
Господарства населення	2830	3905	4211	4456	4654	164,45
Середній річний настриг вовни від однієї вівці (у фізичній вазі), кг						
Господарства усіх категорій	1,8	1,9	1,8	2,0	1,6	88,89
Сільськогосподарські підприємства	1,6	1,6	1,4	1,7	1,4	87,50
Господарства населення	3,7	3,5	3,0	3,0	2,1	56,76
Середня річна несучість курей-несучок, шт.						
Сільськогосподарські підприємства	178	251	270	287	304	170,79

Отже, представлені вище дані свідчать про ефективний розвиток та нарощування обсягів виробництва у Вінницькій області таких галузей тваринництва як свинарство, молочне скотарство та птахівництво.

Далі перейдемо до аналізу основних показників виробництва продукції тваринництва на прикладі діяльності досліджуваних підприємств Вінницької області.

Розмір річного надою молока від однієї корови базових господарств області за 2006-2010 рр. наведено в таблиці 4.4 та на рисунку 4.5.

Найбільших значень показника річного надою молока від однієї корови за останні п'ять років функціонування досягли в СТОВ «Колос» (максимальне значення було в 2009 році – 7694 кг). Найгірші показники були в СВК «Піщанський» (1950 кг в 2009 р.).

Значення середньодобового приросту однієї голови ВРХ на базових підприємствах подано в таблиці 4.5 та графічно на рис. 4.6.

Досліджуючи показник середньодобового приросту однієї голови ВРХ можна відзначити, що найвищих значень та позитивної тенденції до їх збільшення за останні роки також досягло СТОВ «Колос», найменші значення спостерігаються в ПОСП «Дружелюбівське» (і з роками цей показник має тенденцію до погіршення). Також низькими (в порівнянні з іншими підприємствами) є значення в СВК «Піщанський». Максимального значення середньодобового приросту однієї голови ВРХ було досягнуто в ПСП АФ «Батьківщина» в 2009 році (664 г). Однак в 2010 році значення цього показника знов погіршилось.

Свинарство – друга за масштабами галузь тваринництва. Вона дає одну третину всього валового виробництва м'яса. На нього припадає 15% умовного поголів'я продуктивної худоби. Вона забезпечує м'ясо, сало, шкури та іншу сировину для переробної промисловості. Залежно від типу годівлі в свинарстві розрізняють беконний, м'ясний, м'ясо-сальний і сальний типи. Висока плодючість, короткий ембріальний період розвитку, скороспілість і вигідність, висока оплата кормів і високий вихід м'яса при забої зумовлюють значні економічні переваги свинарства над іншими видами тваринництва.

Таблиця 4.4

Річний надій молока від корови, кг

Назви підприємств	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	2830	2730	2520	3560	3600	770	27,2
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	4906	3422	3536	4943	4690	-216	-4,4
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	5050,3	4879	4702	5097	4499	-551,3	-10,9
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	2140	2590	2230	1950	2120	-20	-0,9
СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецький р-н	6003	6546	6203	7694	7296	1293	21,5
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	2718	3594	3804	3981	4082	1364	50,2
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	0	0	0	0	0	-	-

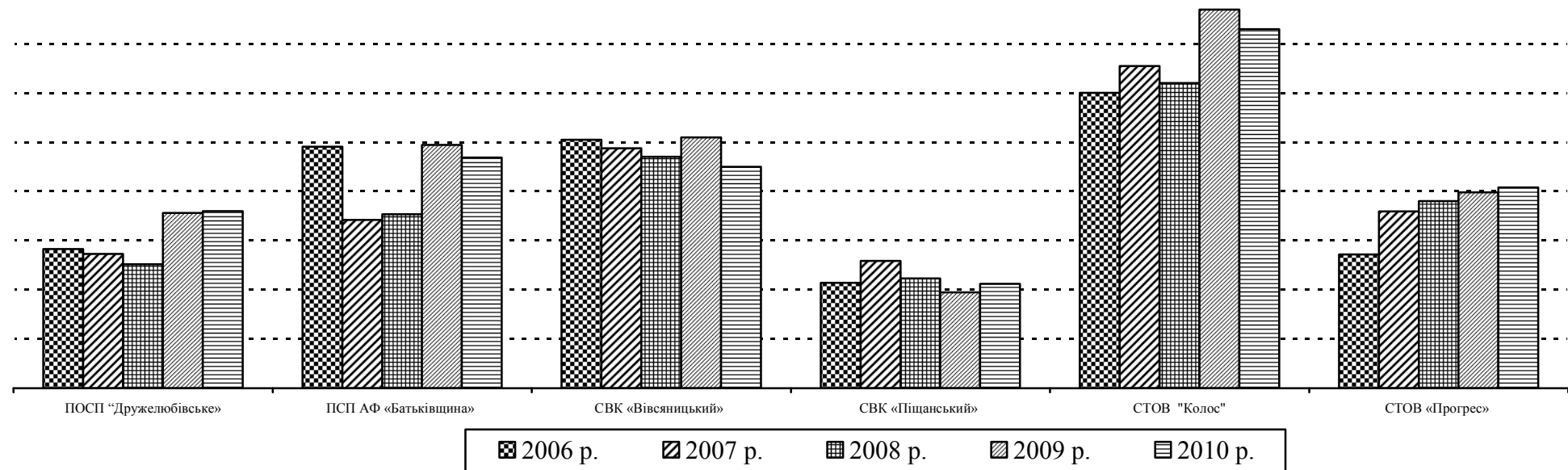

Рис. 4.5. Річний надій молока на одну корову, кг.

Таблиця 4.5

Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г

Назви підприємств	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	343	234	209	186	110	-233	-67,9
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	555	484	615	664	550	-5	-0,9
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	533	571	583	567	560	27	5,1
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	376,3	346,8	395,4	413,4	394	17,7	4,7
СТОВ Колос с. Капустяни Тростянецький р-н	576	600	647	653	655	79	13,7
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	540	269	517	490	408	-132	-24,4
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	0	0	0	0	0	-	-

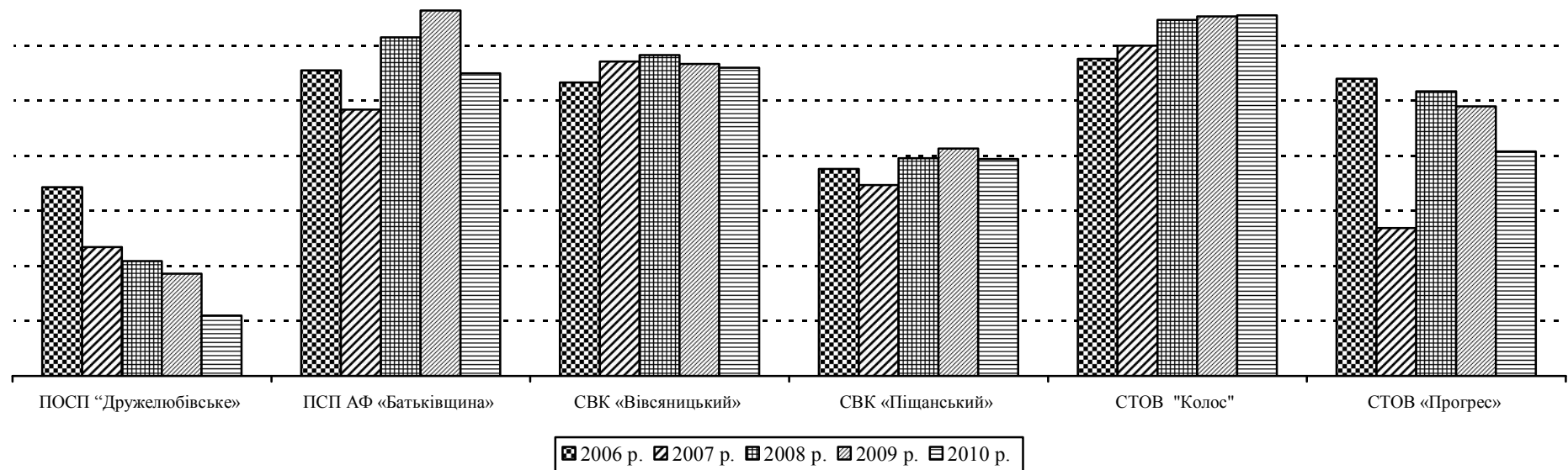

Рис. 4.6. Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г.

Таблиця 4.6

Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г

Назви підприємств	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+, -	%
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка Калинівський р-н	383	509	772	784	652	269	70,2
ПСП АФ «Батьківщина» с. Стрижавка Вінницький р-н	448	130	470	537	321	-127	-28,3
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники Козятинський р-н	140	219	435	226	245	105	75
СВК «Піщанський» м. Піщанка Піщанський р-н	144,3	488,1	420,6	354,6	306,7	162,4	112,5
СТОВ Колос с. Капустяни Тростянецький р-н	54	185	166	214	306	252	466,7
СТОВ «Прогрес» с. Обідне Немирівський р-н	179	211	351	185	127	-52	-29,1
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	0	0	0	0	0	-	-

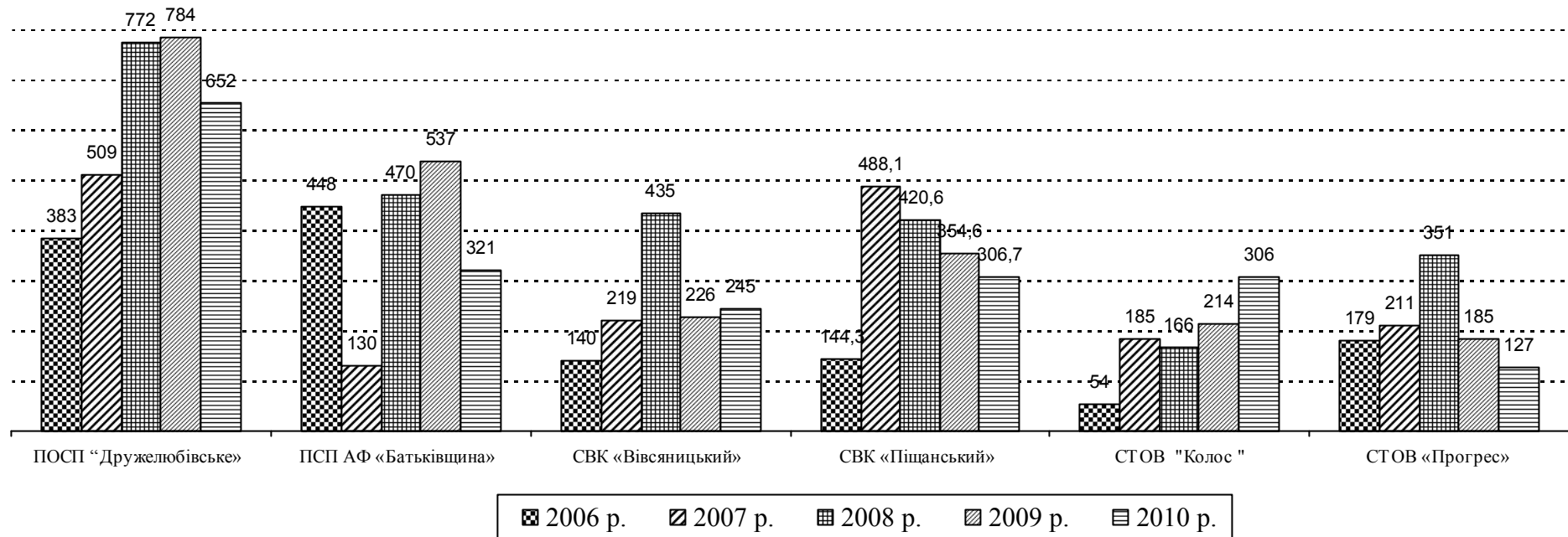

Рис. 4.7. Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г.

Середньодобовий приріст однієї голови свиней на базових підприємствах за останні п'ять років відзначено в таблиці 4.6 та графічно відображено на рис. 4.7. Порівнюючи досягнуті значення середньодобового приросту однієї голови свиней, слід зазначити, що максимальних результатів цього показника було досягнуто ПОСП «Дружелюбівське» (784 г в 2009 р). Однак в 2010 році спостерігаємо його зниження (хоча все ще зберігає лідерство серед інших досліджуваних підприємств). Другу позицію (в середньому) займає ПСП АФ «Батьківщина». Найгірші значення (особливо за два останні роки) було досягнуто в СТОВ «Прогрес» (127 г в 2010 р.) та СВК «Вівсяницький» (245 г в 2010 р.)

Отже, аналізуючи динаміку виробництва основних видів продукції тваринництва в досліджуваних підприємствах слід зазначити, що в 6 із 7 досліджуваних підприємств займаються виробництвом продукції тваринництва. Не розвинена галузь тваринництва в ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецького р-ну. В основному досліджувані господарства спеціалізуються на молочному та м'ясному скотарстві та виробництві свинини.

Можна зробити загальний висновок, що найкращих показників ефективності вирощування ВРХ досягло СТОВ «Колос» с. Капустяни, найгірших – СВК «Піщанський» м. Піщанка та ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка. Стосовно показників приросту однієї голови свинини, безперечним лідером є ПОСП «Дружелюбівське», найгірші показники маємо в СТОВ «Прогрес» (і ситуація з роками погіршується).

На основі розглянутих показників і тенденцій зазначимо, що динаміка діяльності сільськогосподарських підприємств Вінницької області свідчить про певні позитивні зрушення, які спостерігаються в тваринництві за останні 10 років функціонування.

Однак, можна відмітити чітку тенденцію до зменшення чисельності поголів'я ВРХ, ситуація дещо краща в свинарстві та вівчарстві, оскільки за останні два роки спостерігаємо поступове збільшення чисельності їх

поголів'я, що свідчить про позитивні зрушення в цих галузях тваринництва.

Найкращу ситуацію спостерігаємо в птахівництві Вінницької області. Ця галузь тваринництва відзначається щорічним поступовим збільшенням чисельності поголів'я птиці та її продуктивності, що свідчить про ефективний розвиток даного напрямку діяльності.

Оцінюючи показники виробництва основних видів продукції тваринництва Вінницької області відзначимо, що за 2010 рік було вироблено майже на 2 тони м'яса більше, ніж в попередньому році, що є позитивним фактором розвитку галузі. Виробництво таких видів продукції тваринництва, як молоко і яйця в області розвиваються добре, маючи чітку тенденцію до збільшення за звітний період.

Аналіз продуктивності худоби та птиці за останні 10 років виявив щорічне збільшення продуктивності худоби в цілому по господарствах всіх категорій області (продуктивність корів молочного стада, несучість птиці), що свідчить про ефективний розвиток тваринницької галузі Вінниччини.

Головним у розвитку тваринництва області має бути подальше підвищення його економічної ефективності. Ця проблема повинна розв'язуватись на основі ліквідації диспаритету цін на промислові засоби виробництва і предмети праці на тваринницьку продукцію, підвищення продуктивності тваринництва, зменшення затрат праці і коштів на її виробництво, вдосконалення системи утримання і годівлі тварин.

Для кожної галузі тваринництва повинна бути розроблена комплексна програма його виходу із кризової ситуації в залежності від стану її економіки, значення для продовольчого забезпечення населення, кількості необхідних дотацій, ефективності капітальних вкладень, зооінженерно-ветеринарних і агротехнічних заходів, та природно-екологічних умов.

На перспективу слід передбачити прискорення темпів росту обсягів виробництва продукції тваринництва, підвищення ефективності і конкурентоспроможності товаровиробників Вінницької області на базі економічного потенціалу, зумовленого очікуваним ростом внутрішнього

попиту на продукцію тваринництва, можливостями заміщення значних обсягів її імпорту.

З цією метою необхідним є:

- підвищення конкурентоспроможності тваринництва Вінницької області, достатнє для задоволення зростаючого попиту населення на тваринницьку продукцію переважно за рахунок вітчизняного товаровиробника, а також для активізації імпортозаміщення;

- забезпечення росту продукції рослинництва для задоволення зростаючого попиту на корми з боку тваринництва області;

- подолання вузьких місць у кадровому забезпеченні програм розвитку тваринництва;

- створення ефективної системи наукових досліджень і інформаційного забезпечення, ухвалення економічних і технологічних рішень у сільському господарстві та переробній промисловості області;

- вдосконалення інституціональних форм організації тваринництва, розвиток малого підприємництва на Вінниччині.

Удосконалення розвитку вітчизняного тваринництва та Вінницької області зокрема, має проводитися в трьох напрямках, які передбачають:

- прискорене нарощування поголів'я худоби і птиці, особливо маточно-го, забезпечення розширеного відтворення стада в господарствах усіх форм власності і господарювання; підвищення генетичного потенціалу продуктивності худоби та птиці; встановлення, не менше ніж на 3-5 років, на тваринницьку сировину, яка надходить на переробні підприємства, закупівельних цін, які б відшкодовували сільськогосподарським товаровиробникам витрати і сприяли одержанню прибутків; розширення кооперації між господарствами різних форм власності у нарощуванні продукції тваринництва, коли від господарств населення збільшиться надходження молодняку великої рогатої худоби у сільськогосподарські підприємства, а від останніх - молодняку свиней сільським мешканцям;

– реструктуризацію кормової бази шляхом поліпшення польового і лукопасовищного кормовиробництва, збільшення виробництва повноцінних комбікормів з урахуванням вікових і статевих груп тварин; розширення площ культурних пасовищ; доведення до нормативної потреби використання кормів необхідної структури у розрахунку на голову одну худоби і птиці; надання сільськогосподарськими підприємствами допомоги господарствам населення для забезпечення худоби кормами, особливо грубими;

– впровадження інтенсивних технологій утримання худоби та птиці і застосування найбільш досконалої механізації виробничих процесів на тваринницьких фермах і комплексах; розширення переробки тваринницької сировини в господарствах її виробників; надання сільськогосподарським виробникам допомоги з боку держави щодо переведення тваринництва на промислову основу, організації переробки продукції і її збуту.

Для вирішення питання ефективного розвитку тваринництва потребує значної фінансової підтримки, яка в Україні значно нижча порівняно з країнами з розвиненим сільським господарством.

Особливо актуальним залишається питання розробки комплексу заходів щодо пом'якшення диспаритету цін і компенсації фінансових втрат сільськогосподарським товаровиробникам при придбанні енергоресурсів.

Не менш важливою проблемою для тваринництва Вінниччини є забезпечення галузі кадрами. Там, де господарствами керують фахівці, незважаючи на труднощі, досягають високої ефективності, виробляють конкурентоздатну продукцію. Нині, як ніколи, потрібні професіонали, які досконало володіють і законами ринкової економіки, і сучасними технологіями виробництва.

5. АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОЇ СОБІВАРТОСТІ ОСНОВНИХ ВИДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Важливою умовою підвищення ефективності господарської діяльності сільськогосподарського підприємства та його підрозділів є зниження собівартості виробництва продукції.

Собівартість продукції — це основний якісний показник роботи підприємства. Її рівень відбиває досягнення та недоліки роботи як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу.

Відображаючи рівень витрат на виробництво, собівартість комплексно характеризує ступінь використання всіх ресурсів підприємства, а отже, і рівень техніки, технології та організації виробництва. Що ліпше працює підприємство (інтенсивніше використовує виробничі ресурси, успішніше вдосконалює техніку, технологію та організацію виробництва), то нижчою є собівартість продукції. Тому собівартість є одним із важливих показників ефективності виробництва. Собівартість продукції має тісний зв'язок з її ціною. Це виявляється в тім, що собівартість є базою ціни товару і водночас обмежником для виробництва (ніхто не випускатиме продукції, ринкова ціна якої є нижчою за її собівартість).

Собівартість сільськогосподарської продукції складається з витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва сільськогосподарських угідь, машин, механізмів та інших основних засобів, матеріальних і трудових виробничих ресурсів. Собівартість продукції відображують показниками величини витрат на всю продукцію, на одиницю продукції фізичної ваги, на 1 тис. грн валової продукції.

Собівартість продукції впливає на підвищення прибутковості кожного підприємства, збільшення виробничого нагромадження, що набуває особливого значення в умовах ринкову і посилення внаслідок цього ролі економічних стимулів розвитку сільськогосподарського виробництва.

У собівартості виробництва продукції відображуються ступінь

використання виробничих ресурсів, рівень організації і технології виробництва, обсяг виробленої продукції. Тому собівартість вважають важливим якісним показником роботи підприємства, який значною мірою впливає на рівень рентабельності виробництва та величину чистого доходу.

Собівартість виробництва продукції як одна з важливих сторін діяльності господарства відображується системою показників. У процесі виробництва формується технологічна собівартість, яка складається з таких видів витрат: основних прямих виробничих, пов'язаних безпосередньо з технологією виробництва продукції, матеріальних (на придбання насіння і садивного матеріалу, добрив, кормів, сировини), на оплату праці та інших прямих витрат (рис. 5.1).

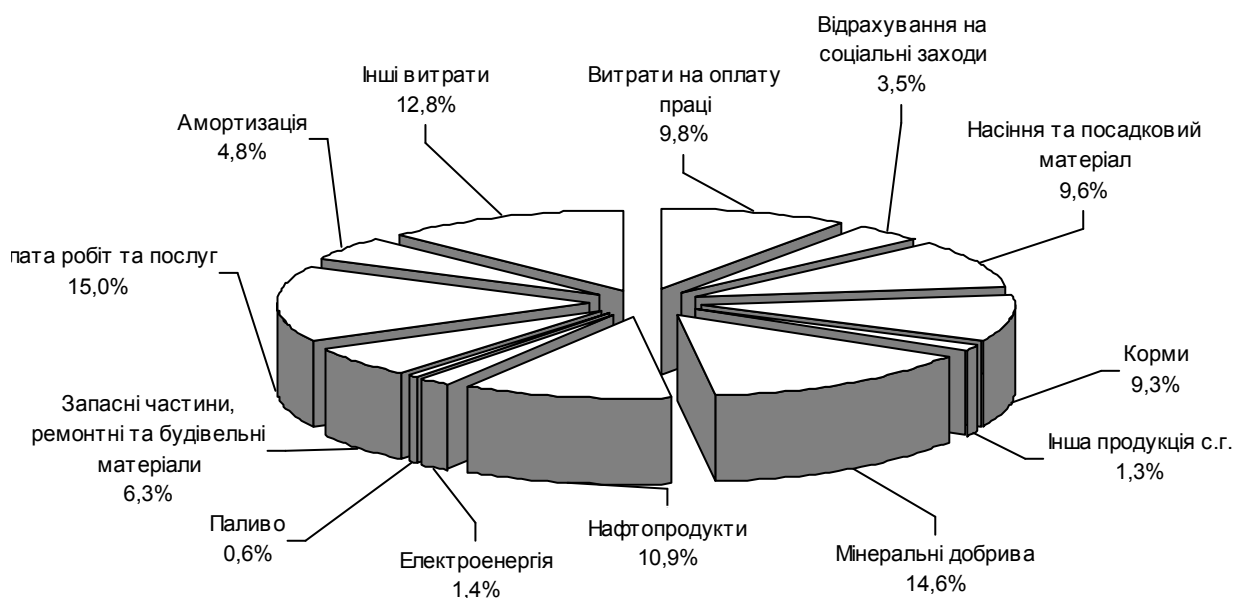

Рис.5.1. Структура витрат на виробництво продукції сільськогосподарського підприємства в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області в 2010 р.

Аналіз структури витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області за останній (2010 р.) свідчить, що найбільшу питому вагу становлять

матеріальні витрати (69,1 %), Друге місце припадає на оплату праці (9,8 %) з відрахуваннями на соціальні заходи (3,5 %). Найбільшу частку в загальних витратах серед матеріальних витрат займають витрати на: оплату робіт та послуг (15 %), мінеральні добрива (14,6 %), нафтопродукти (10,9 %), насіння та посадковий матеріал (9,6 %), корми (9,3 %).

Крім технологічних витрат до складу собівартість виробництва продукції входять загальновиробничі витрати з організації виробництва та управління, які безпосередньо не належать до технології виробництва окремого виду продукції і мають характер накладних витрат, вони становлять у господарствах Вінницької області в 2010 р 12,8 %.

Собівартість продукції з урахуванням прямих і накладних витрат називають виробничою собівартістю. При цьому слід враховувати, що величина накладних витрат у собівартості одиниці продукції залежить від їх абсолютної суми, а також від розподілу цих витрат між окремими видами виробництва продукції, особливо значні відхилення по накладних витратах на одиницю продукції можна спостерігати при порівняльному аналізі собівартості продукції різних господарств. Такі відхилення на одиницю продукції приховують величину прямих витрат, пов'язаних з технологією виробництва, і, таким чином, не точно відображують собівартість виробництва продукції.

5.1. Аналіз собівартості продукції рослинництва

Галузь рослинництва в аграрному секторі Вінницької області є пріоритетною, тому досить важливим є аналіз собівартості основних видів районованих культур. Собівартість 1 ц основної продукції сільськогосподарських культур залежить від урожайності основної продукції з 1 га, витрат на вирощування культури і виходу побічної продукції.

Згідно «Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств» виробнича собівартість продукції рослинництва

розраховується за видами сільськогосподарських культур і визначається за об'єктами таким чином:

- зерна, насіння соняшнику - франко-тік (франко-місце зберігання);
- соломи, сіна - франко-місце зберігання;
- цукрових буряків, картоплі, баштанних культур, овочів, маточників цукрових буряків, коренеплодів - франко-поле (франко-місце зберігання);
- плодів, ягід - франко-пункт приймання (зберігання);
- насіння трав, льону, конопель, овочевих та інших культур - франко-пункт зберігання;
- зеленої маси на корм - франко-місце споживання;
- зеленої маси на силос, трав'яного борошна, сінажу, гранул - франко-місце силосування, сінажування, виробництва борошна, гранул.

Всі послідуєчі витрати на виконання операцій по підготовці продукції до реалізації та її проведення відносяться на витрати зі збуту. Якщо ці операції здійснюються за плату, їх розглядають як виконання робіт на сторону з відображенням в складі доходів.

Витрати на обробіток площ, на яких повністю загинув урожай внаслідок стихійного лиха, списуються як надзвичайні втрати. При пересіві повністю загиблих посівів сума витрат становитиме вартість насіння, витрати на передпосівний обробіток ґрунту, посів та інші роботи, які виконуються знову при пересіві новою культурою (повторювані витрати). Всі інші суми витрат на лушення стерні, підняття зябу і снігозатримання, вартість добрив та витрачені на їх внесення суми тощо, тобто (неповторювані витрати) списуються в розрізі статей на пересіяну культуру.

Витрати на вирощування культур, які частково загинули або по яких стався недобір продукції внаслідок стихійного лиха, списуються на втрати від стихійного лиха чи від техногенних катастроф і аварій тощо.

Собівартість соломи, гички, стебел кукурудзи і соняшнику, капустиного листя та іншої побічної продукції рослинництва визначається виходячи із розрахунково-нормативних витрат на збирання,

транспортування, пресування, скиртування та інші роботи, пов'язані із заготівлею побічної чи основної продукції. При складанні звітної калькуляції із загальної суми витрат на вирощування певної культури виключається вартість побічної продукції.

Таблиця 5.1

**Динаміка виробничої собівартості 1 ц основних видів продукції
рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Вінницької
області, грн. за 1 ц**

Види культур	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
Зернові та зернобобові	47,12	67,47	66,85	64,24	81,24	34,12	72,41
Соняшник	77,85	116,40	108,11	114,42	166,53	88,68	113,91
Соя	113,70	145,82	172,09	182,27	165,31	51,61	45,39
Цукрові буряки	17,29	20,59	23,81	30,91	29,33	12,04	69,64
Ріпак	85,06	125,13	133,55	153,72	214,98	129,92	152,74

Аналіз даних таблиці 5.2 свідчить про значне зростання (на 152,7 %) собівартості 1 ц ріпаку у Вінницькій області за період 2006-2010 рр. Деяко меншими темпами зростає собівартість соняшнику (на 113,91 %), зернових та зернобобових (в середньому на 72,41 %), цукрових буряків (на 69,64 %) та сої (на 45,39 %).

Аналіз даних рисунку 5.2 свідчить про зростання собівартості основних видів продукції рослинництва у господарствах Вінницької області за останні 2 роки. Значним чином зросла собівартість 1 ц всіх зернових та зернобобових (на 24,2 %), в тому числі гречки на (17,9 %), соняшнику (на 45,5 %) та ріпаку (на 39,9 %).

Слід зазначити, що порівняння даних досліджуваних господарств з середніми даними по області свідчить на користь окремих господарств в розрізі:

- в ПОСП «Дружелюбівське» собівартість 1 ц зернових та зернобобових в 2010 р. нижча на 38,2 % , а гречки на 99,4 %;
- в СВК «Вівсяницький» собівартість 1 ц цукрових буряків за 2010 р.

нижча на 34,8 %;

– при вирощуванні ріпаку собівартість 1 ц нижче обласного рівня отримано в ПСП «АФ «Батьківщина» на 51 %.

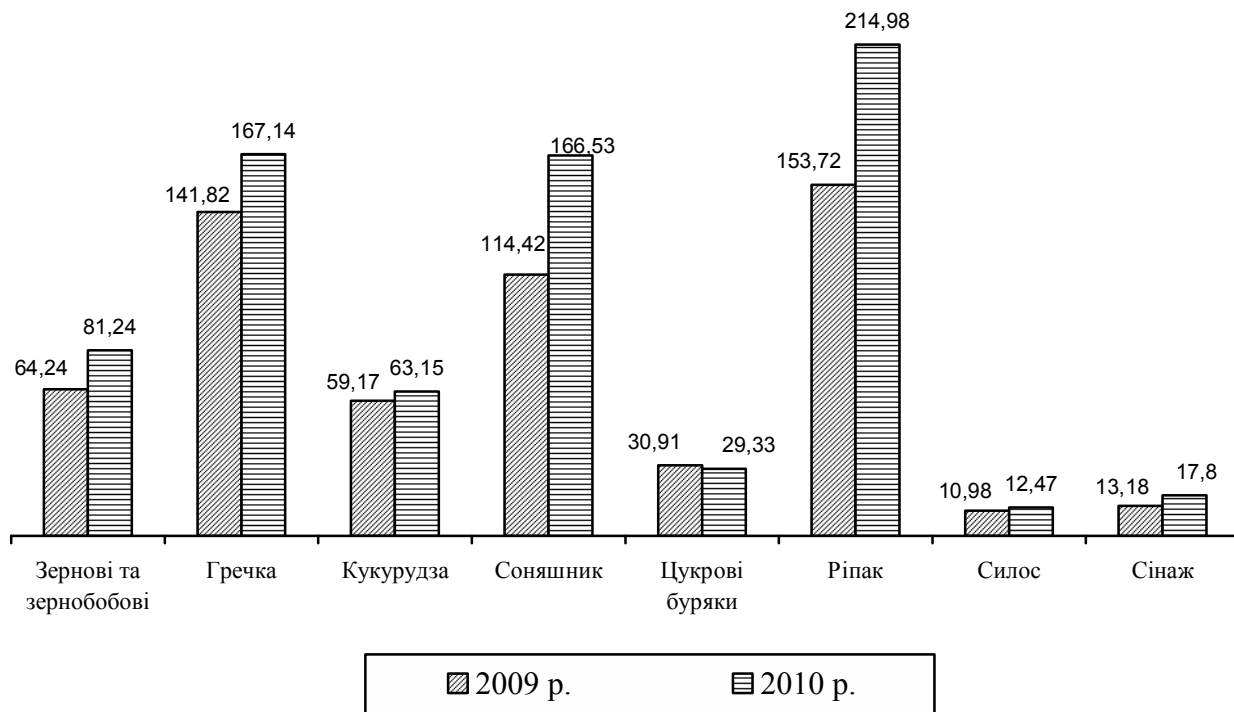

Рис.5.2. Виробнича собівартість 1 ц основних видів продукції рослинництва у Вінницькій області 2009-2010, грн. за 1 ц

Розглянемо більш докладніше динаміку виробничої собівартості основних видів продукції рослинництва. Аналіз собівартості продукції за окремою культурою розпочинають з порівняння звітних показників з базисними (табл. 5.2-5.15).

Аналіз динаміки собівартості продукції рослинництва свідчить, що в досліджуваних господарствах спостерігається тенденція до зростання собівартості 1 ц.

При вирощуванні зернових та зернобобових, найвищий рівень характерний для ТОВ «Агропослугтранссервіс», а найнижчий – для СВК «Вівсяницький» та ПОСП «Дружелюбівське».

Таблиця 5.2

Динаміка собівартості 1 ц зернових та зернобобових (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення,	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	28,8	34,27	29,39	56,97	50,15	21,35	74,13
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	51,08	60,80	74,06	67,68	71,11	20,03	39,21
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	28,30	43,87	52,41	32,42	49,5	21,2	74,91
СВКП «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	41,4	58,7	52,3	87,8	103,9	62,5	150,97
СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецький р-н	33,85	57,64	50,25	60,45	92,72	58,87	173,91
СТОВ «Прогрес» с.Обідне Немирівський р-н	48,27	51,48	74,77	62,84	79,10	30,83	63,87
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	45,81	118,64	82,88	93,5	142,97	97,16	212,09

Найбільш районованою зерновою культурою у господарствах Вінницької області є озима пшениця.

Таблиця 5.3

Динаміка собівартості 1 ц пшениці озимої за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення,	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	35,7	30,6	32,56	45,15	56,2	20,5	157,4
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	50,28	59,67	73,64	71,33	73,31	23,03	145,8
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	23,98	35,27	47,78	34,92	57,02	33,04	237,8
ТОВ «Агропослуг- транссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	46,00	124,39	73,94	90	119,99	73,99	260,8

Аналіз виробничої собівартості даної культури свідчить, що в досліджуваних господарствах за період 2006-2010 рр. вона зросла найбільше в ТОВ «Агропослугтранссервіс» (260 %), а найменше в ПСП «Агрофірма «Батьківщина» (табл.5.3, рис.5.5). При вирощуванні пшениці озимої найвища собівартість спостерігається в ТОВ «Агропослугтранссервіс», а найнища в ПОСП «Дружелюбівське».

Собівартість «дефіцитної» в 2010 р. гречки зросла за останні два роки у Вінницькій області на 17,9 %. За досліджуваний період серед аналізованих господарств найбільшим чином зростає собівартість даної культури в СВК «Вівсяницький» (на 102,8 5%). Слід відмітити, що серед семи господарств гречку вирощували лише в двох (ПОСП «Дружелюбівське» та СВК «Вівсяницький»).

Таблиця 5.4

Динаміка собівартості 1 ц гречки за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	42,2	48,75	21,36	254,7	67,4	25,2	59,72
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	45,55	65,70	99,21	160,4	92,36	46,81	102,77

Зі всіх досліджуваних господарств кукурудза на зерно стабільно вирощується лише в одному - ПОСП «Дружелюбівське» Калинівського району. Аналіз свідчить, що собівартість 1 ц зерна кукурудзи в даному господарстві зменшилася на 46 % і в 2010 році становила 20,9 грн.

Варто зазначити, що серед чотирьох господарств, що вирощували кукурудзу найнижчий рівень собівартості характерних саме для цього підприємства, а найвищий в ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецького району - 175 грн за центнер, причому вирощують її досить нерегулярно (з найнищою собівартість було вироблено в 2009 р. – 95 грн. за 1 ц). В ПОСП «Дружелюбівське» при виробництві кукурудзи на зерно зекономили на кожному центнері 153,5 грн. в порівнянні з ТОВ «Агропослугтранссервіс» в

2010 р.

Таблиця 5.5

Динаміка собівартості 1 ц кукурудзи на зерно за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення,	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	38,7	42,88	24,31	145,3	20,9	-17,8	-45,99
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	-	-	-	40,62	50,98	-	-
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	-	-	50,01	21,57	39,49	-	-
ТОВ «Агротранссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	-	120	-	95	173,4	-	-

Озимий ячмінь стабільно вирощують в одному з семи господарств – ПОСП «Дружелюбівське», де собівартість 1 ц даної культури зросла на 338 %. В СВКП «Вівсяницьке» озимий ячмінь останні раз вирощували в 2006 р., причому собівартість 1 ц була вища на 73 % ніж в ПОСП «Дружелюбівське».

Таблиця 5.6

Динаміка собівартості 1 ц ячменю озимого за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення,	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	15,9	49,72	28,61	102,8	69,8	53,9	338,99
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	27,42	-	-	-	-	-	-

Нині досить рідкісною зерновою культурою у сільськогосподарських товаровиробників є ярий ячмінь. Дану культуру районують лише в чотирьох з семи досліджуваних господарств: ПОСП «Дружелюбівське», ПСП «АФ «Батьківщина», СВК «Вівсяницький», ТОВ «Агротранссервіс». Найнижчий рівень собівартості даної культури характерний для СВК «Вівсяницький», в 2010 р. – 53,02 грн., а найвищий – в ТОВ «Агротранссервіс» 125 грн.

Таблиця 5.7

Динаміка собівартості 1 ц ярого ячменю за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	-	41,29	25,14	60,9	67,86	67,86	-
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	-	-	74,99	81,09	81,88	81,88	-
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	-	49,88	49,83	34,04	53,02	53,02	-
ТОВ «Агропослуг- транссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	45,51	100	90	95	125	79,49	174,7

До нерозповсюджених зернобобових культур відносять горох, який вирощувався лише в двох господарствах: ПОСП «Дружелюбівське» та СВК «Вівсяницький». Причому спостерігається тенденція до зростання собівартості 1 ц, відповідно на 116,8% та 91%.

Таблиця 5.8

Динаміка собівартості 1 ц гороху за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення,	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	37,6	46,2	30,85	88,03	81,5	43,9	116,76
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	50,39	68,93	79,69	51,37	96,25	45,86	91,01

Овес вирощували за останні 5 років практично лише в двох господарствах: ПОСП «Дружелюбівське» Калинівського району та СВК «Вівсяницький» Козятинського району, що визначається сприятливими природно-кліматичними умовами для виробництва даної культури. Найнижча собівартість спостерігається в СВК «Вівсяницьке», за період 2006-2010 рр. вона зросла лише на 17,4% і в 2010 р. склала 4,91 грн., в той час як в ПОСП «Дружелюбівське» - на 422%, і в 2010 році становила 59,6 грн., що на 13,69 грн. більше ніж СВК «Вівсяницьке».

Таблиця 5.9

Динаміка собівартості 1 ц вівса за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	11,4	25,7	22,14	87,25	59,6	48,2	422,8
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	52,17	-	-	-	-	-	-
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	39,09	58,80	47,17	35,88	45,91	6,82	17,4

При вирощуванні цукрових буряків, найвищий рівень характерний для ПОСП «Дружелюбівське», а найнижчий – для СВК «Вівсяницький». Нині у Вінницькій області багато підприємств відмовляються від вирощування даної культури, як не конкурентоспроможної на вітчизняному так і на світовому ринках.

Таблиця 5.10

Динаміка собівартості 1 ц цукрових буряків за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення,	
						±	±
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	22,16	22,7	25,42	95,86	160,6	138,4	624,7
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	24,01	13,82	-	-	-	-24,0	-100,0
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	15,23	15,20	49,15	29,77	19,13	3,9	25,6
СВК «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	17,8	14,5	-	-	-	-17,8	-100,0
СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецький р-н	12,92	10,92	-	-	-	-12,9	-100,0
СТОВ «Прогрес с.Обідне Немирівський р-н	22,52	-	-	-	-	-22,5	-100,0

Серед досліджуваних 7 господарств в 2010 р. вирощували дану культуру лише 2 господарства, а в 2006 р. – 6 господарств. ТОВ «Агрослугтранссервіс» взагалі не вирощувало цукрові буряки а ПСП «АФ «Батьківщина», СВК «Піщанський», СВК «Вівсяницький», СТОВ «Колос»,

СТОВ «Прогрес» перестали вирощувати їх з 2008 року.

Таблиця 5.11

Динаміка собівартості 1 ц озимого ріпаку за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	-	75,76	57,73	-	-	-	-
ПСП «АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	58,42	42,14	111,06	94,94	105,31	46,89	80,26
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	23,09	44,38	93,21	72,25	-	-	-
СВК «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	70,3	124,1	108,8	132,4	746	675,7	961,17
СТОВ «Прогрес с.Обідне Немирівський р-н	86,08	85,55	-	-	-	-	-
ТОВ «Агропослуг- транссервіс» с.Мазурівка Чернівецький р-н	-	-	176,1	130,04	-	-	-

Озимий ріпак вирощувало практично шість господарств з досліджуваних семи. При виробництві ріпаку, найвищий рівень собівартості характерний для СВК «Піщанський», а найнижчий – для СВК «Вівсяницький» та ПСП «АФ «Батьківщина».

Вирощуванням соняшнику займалися лише 4 підприємства (табл..5.12).

Таблиця 5.12

Динаміка собівартості 1 ц соняшнику за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	-	-	80,82	79,55	-	-	-
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	-	-	82,12	-	130,42	-	-
СВК «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	118,2	98,2	101	161,1	195,1	76,9	65,06
СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецький р-н	87,52	97,82	71,96	80,98	121,11	33,59	38,38
СТОВ «Прогрес с.Обідне Немирівський р-н	72,44	65,45	-	-	-	-	-
ТОВ «Агропослуг- транссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	75,63	120	368	145,96	160	84,37	111,56

При вирощуванні соняшнику, найвищий рівень характерний для СВК «Піщанський», а найнижчий – для СТОВ «Колос».

Соя в досліджуваних господарствах не є розповсюдженою культурою, в основному її вирощують в СВК «Вівсяницький», де виробнича собівартість 1 ц зменшилася за період 2007-2010 р. на 33,6 %.

Таблиця 5.13

Динаміка собівартості 1 ц сої за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємства	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	-	78,03	129,17	85,04	51,78	51,78	-
СВК «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	220,8	205,2	-	1022,2	314,1	93,3	42,3
ТОВ «Агропослуг- транссервіс» с. Мазурівка Чернівецький р-н	-	-	-	130,67	-	-	-!

Досить важливе значення галузі рослинництва є формування кормової бази для галузі тваринництва. При цьому значне місце відводиться таким видам продукції як силос та сінаж.

Таблиця 5.14

Динаміка собівартості 1 ц силосу за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	8,8	10,59	10,63	22,35	13,5	4,7	53,41
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	3,72	4,76	5,52	5,20	5,94	2,22	59,68
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	5,79	6,76	10,48	6,10	6,98	1,19	20,55
СВК «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	8,6	7,9	13,4	-	13,9	5,3	61,63

Силос виробляють в чотирьох господарствах, з найнижчою

собівартістю в СВК «Вівсяницький». Сінаж виробляють лише в двох - ПОСП «Дружелюбівське» та ПСП «Агрофірма «Батьківщина». Найнижча собівартість прослідковується в останньому.

Таблиця 5.15

Динаміка собівартості 1 ц сінажу за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	8,5	3,83	7,16	1,43	8,05	-0,45	-5,29
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	3,14	4,16	5,99	5,63	5,93	2,79	88,85

Аналіз виробничої собівартості продукції рослинництва буде неповний, якщо не розглянути її складових. Витрати у рослинництві групують за статтями:

- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальне страхування;
- витрати на насіння і садивний матеріал, добрива, засоби захисту рослин, роботи і послуги, зокрема плата за подачу води для зрошення;
- витрати на утримання основних засобів, у тому числі на пальне і мастильні матеріали, амортизацію, ремонт основних засобів;
- витрати на використання й охорону природних ресурсів;
- витрати по організації виробництва та управлінню;
- невиробничі витрати;
- інші витрати

Варто відмітити, що основою формування виробничої собівартості є матеріальні витрати, які в структурі собівартості продукції рослинництва в середньому по сільськогосподарських підприємствах Вінницької області склали 69 % в 2010 р. та 68 % в 2009 р.(рис.5.3).

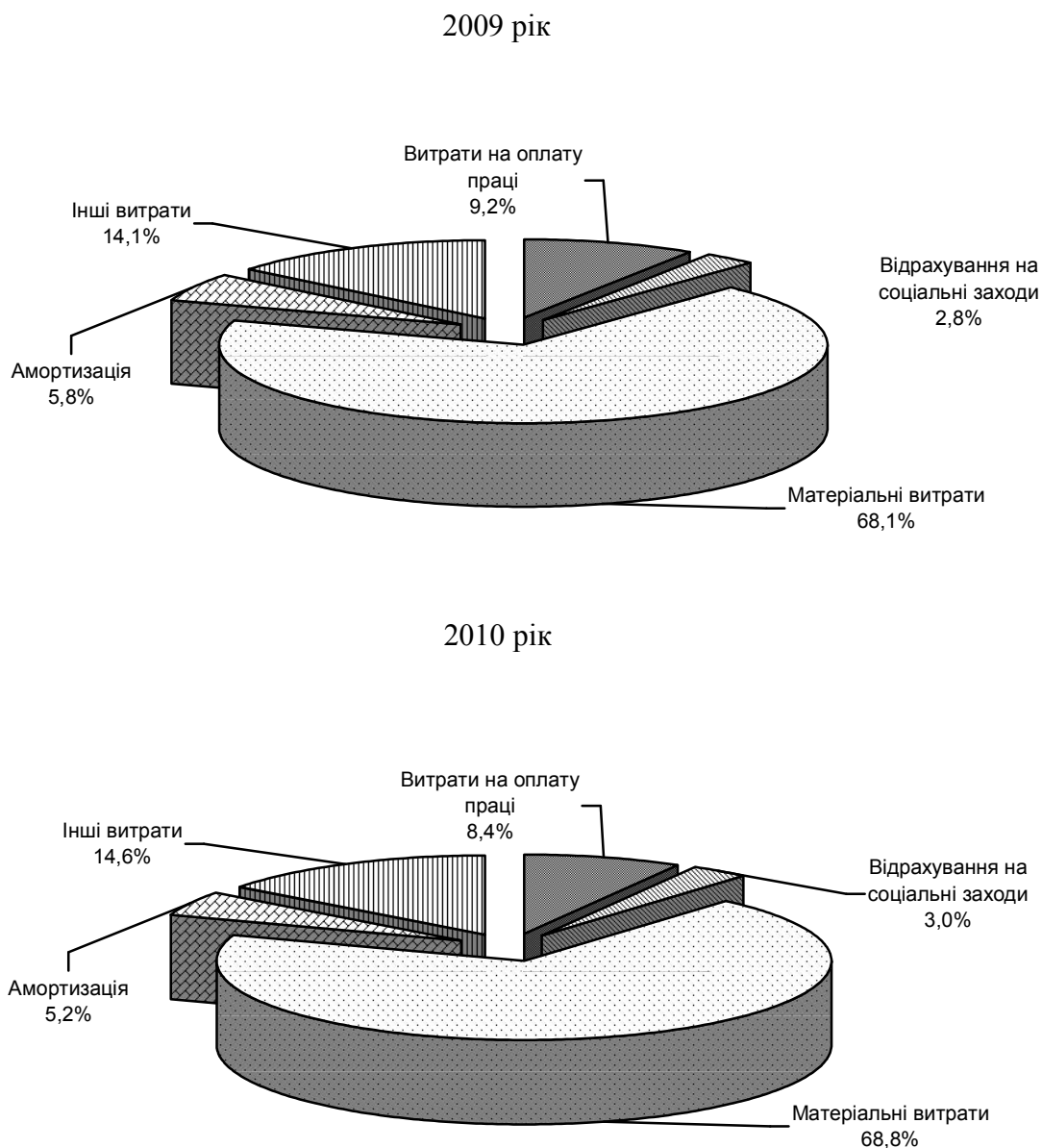

Рис.5.3. Структура витрат на виробництво продукції рослинництва за елементами в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області в 2010 р.

До матеріальних витрат в рослинництві входять витрати на: насіння та посадковий матеріал (17,1 %), мінеральні добрива (26,1 %), нафтопродукти (17,9 %) та електроенергію (1,5), паливо (0,9 %). Інші витрати включають орендну плату за земельні частки (57,3 %) та майнові паї (42,7 %)

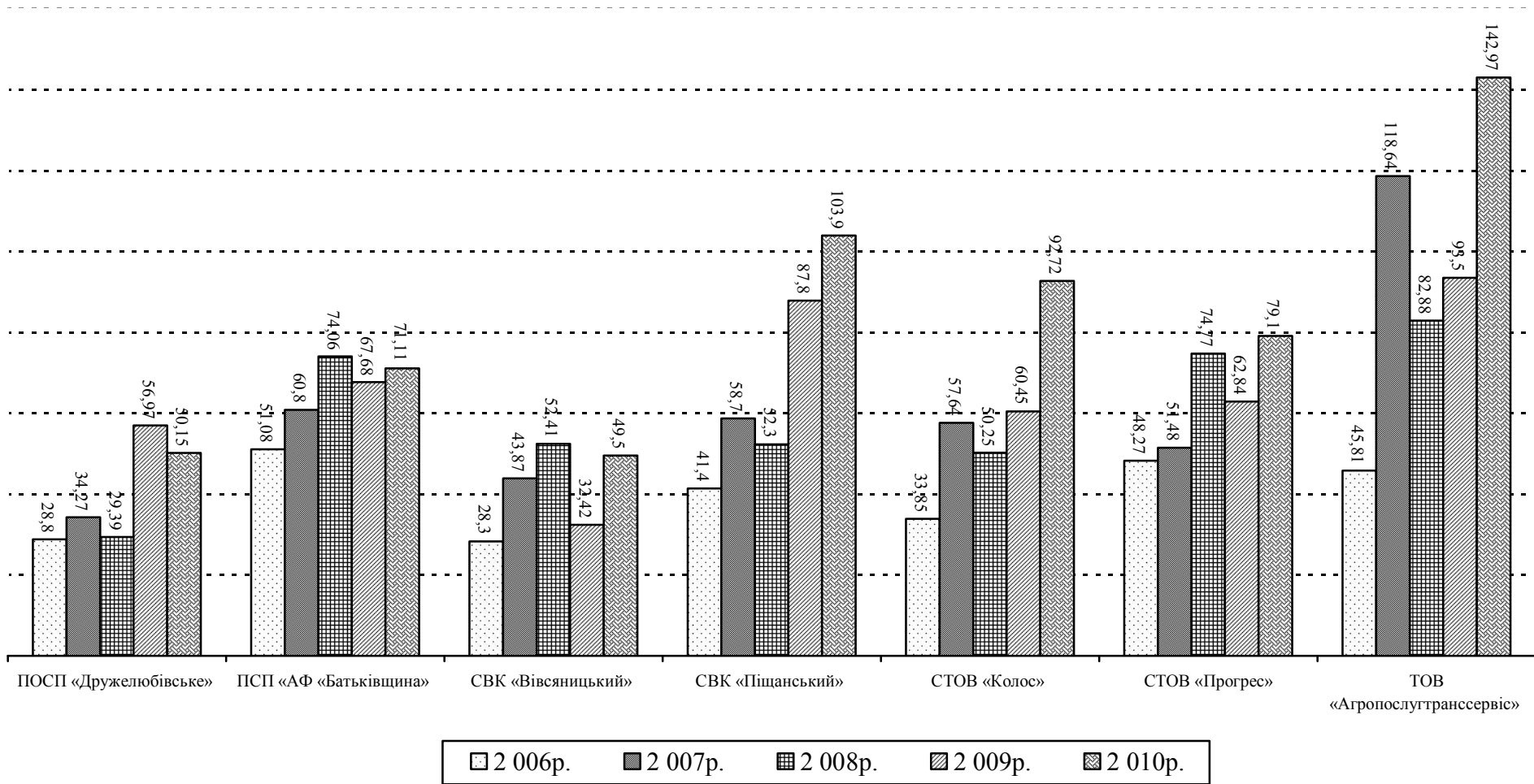

Рис.5.4. Динаміка собівартості 1 ц зернових та зернобобових за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

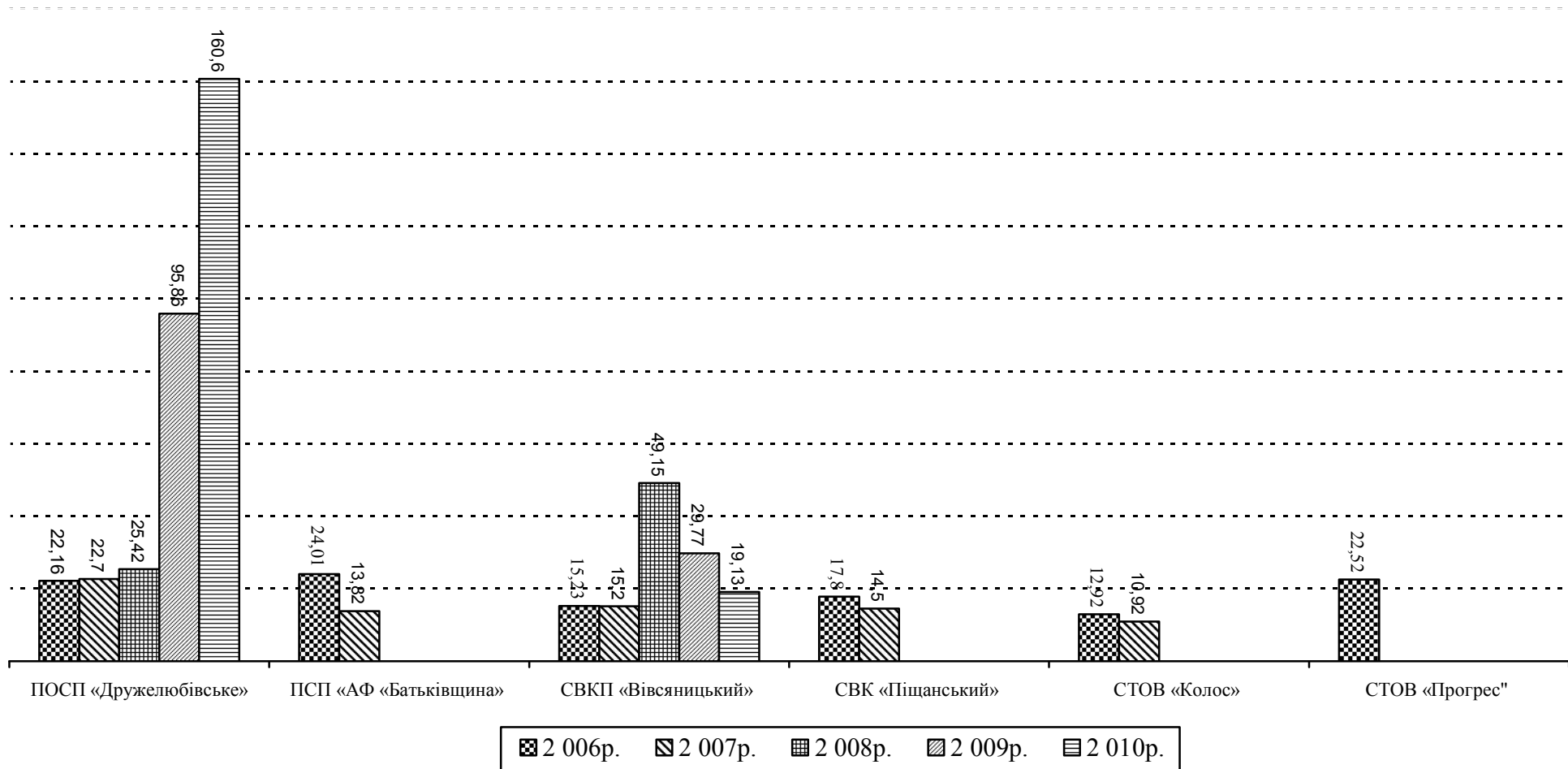

Рис.5.5. Динаміка собівартості 1 ц цукрових буряків за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

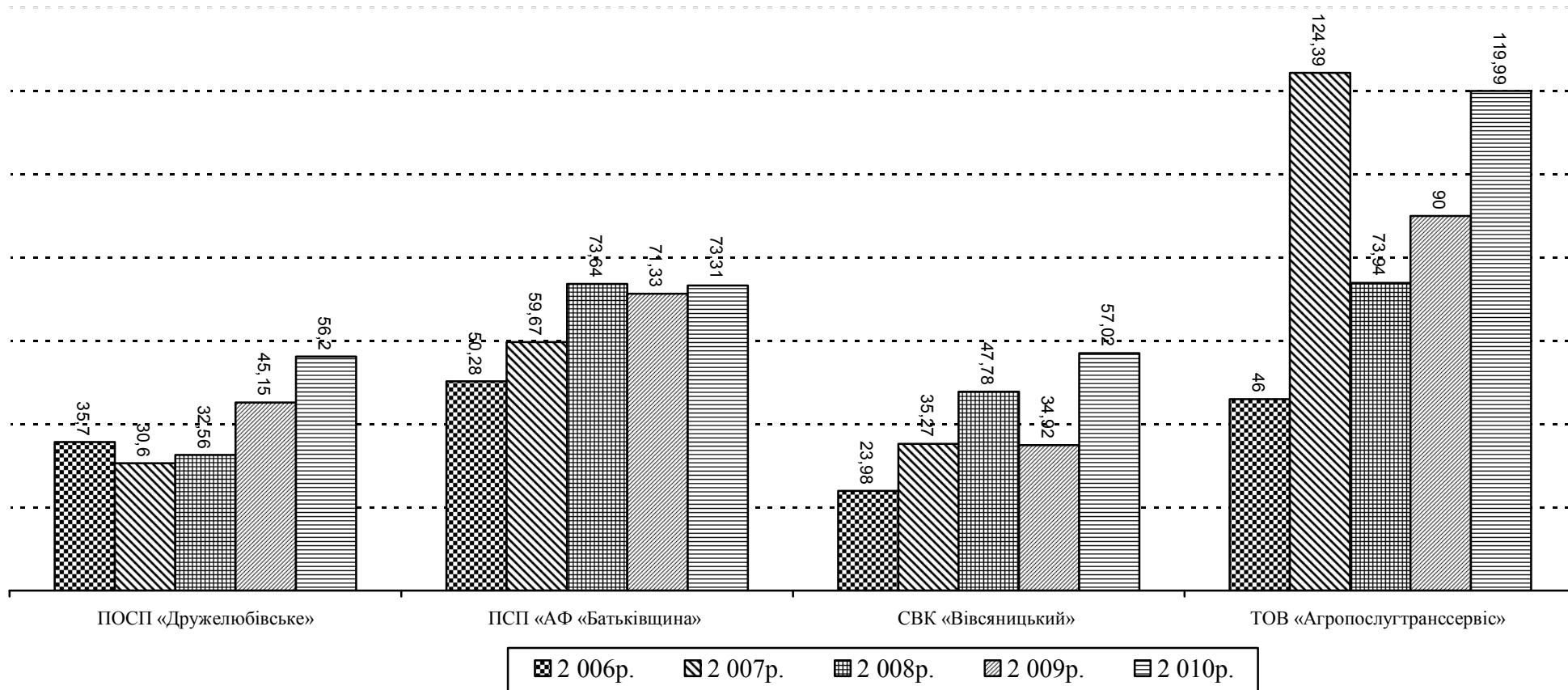

Рис.5.6. Динаміка собівартості 1 ц пшениці озимої за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

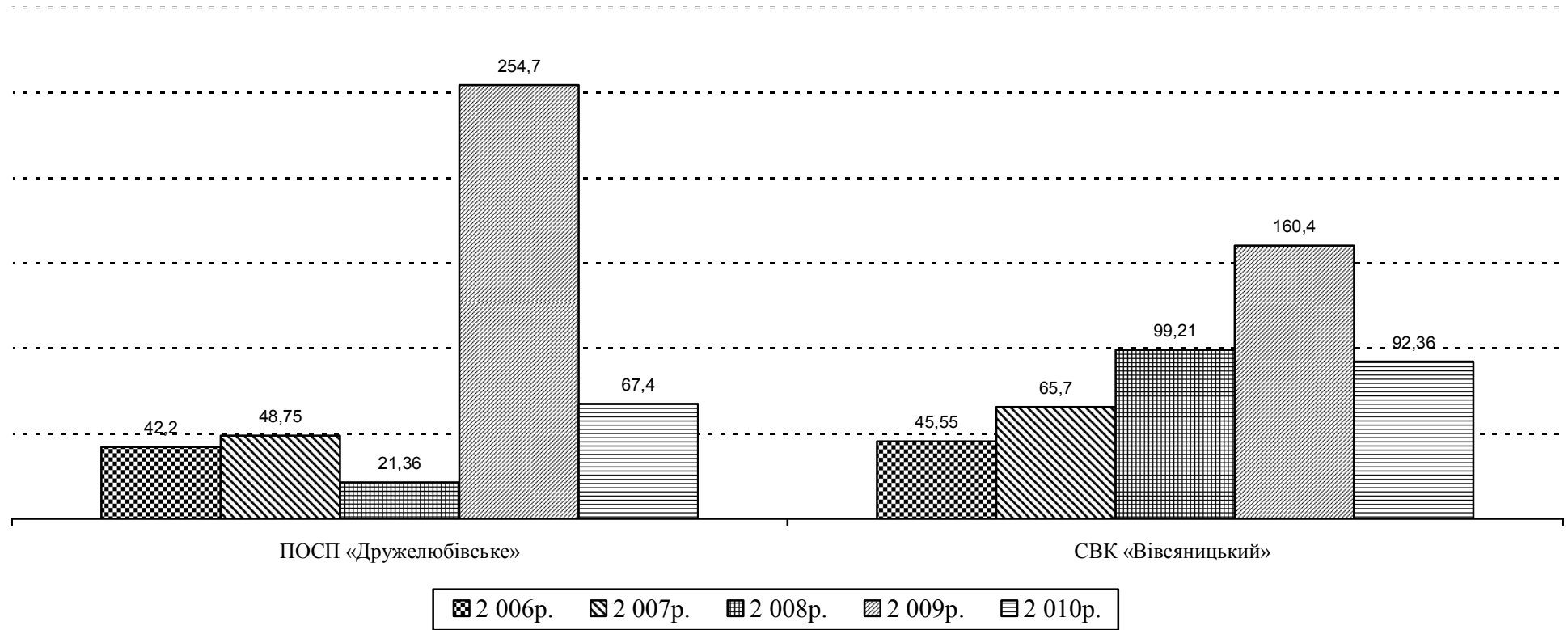

Рис.5.7. Динаміка собівартості 1 ц гречки за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

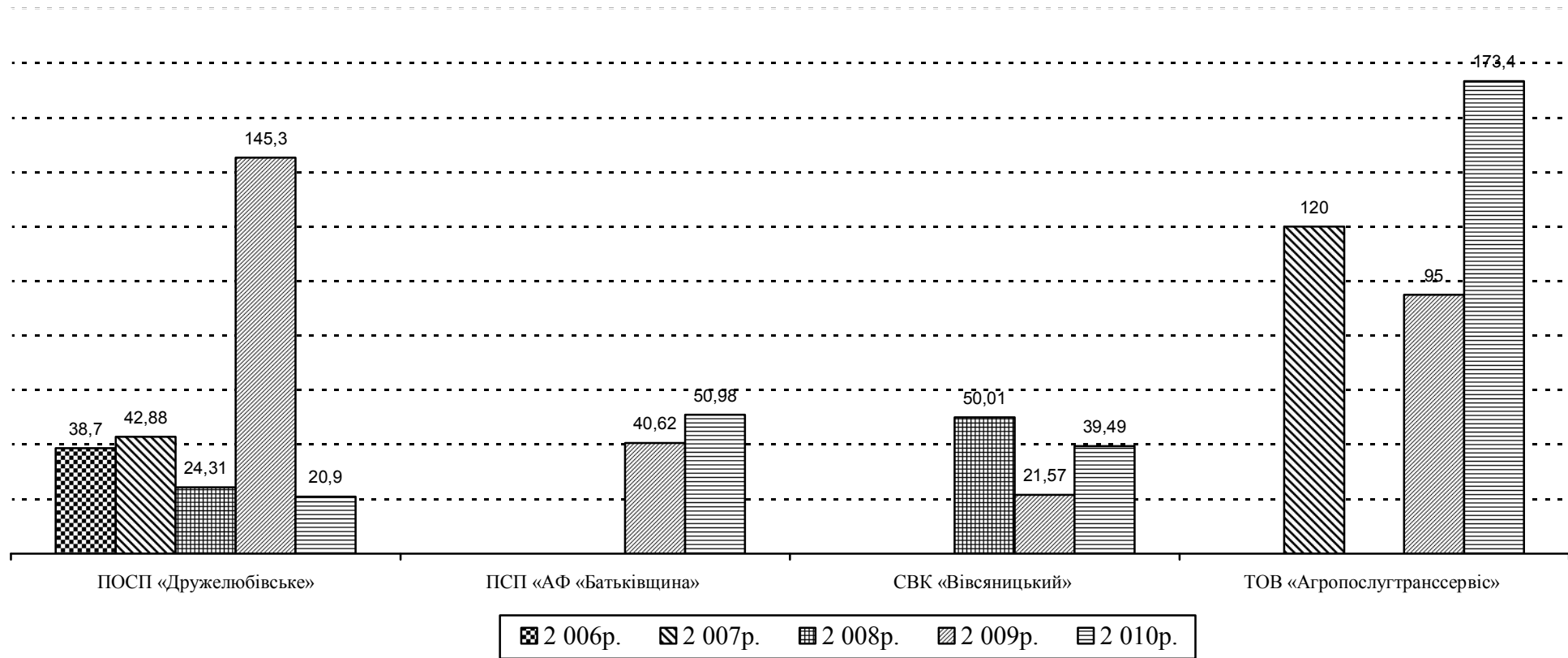

Рис.5.8. Динаміка собівартості 1 ц кукурудзи на зерно за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

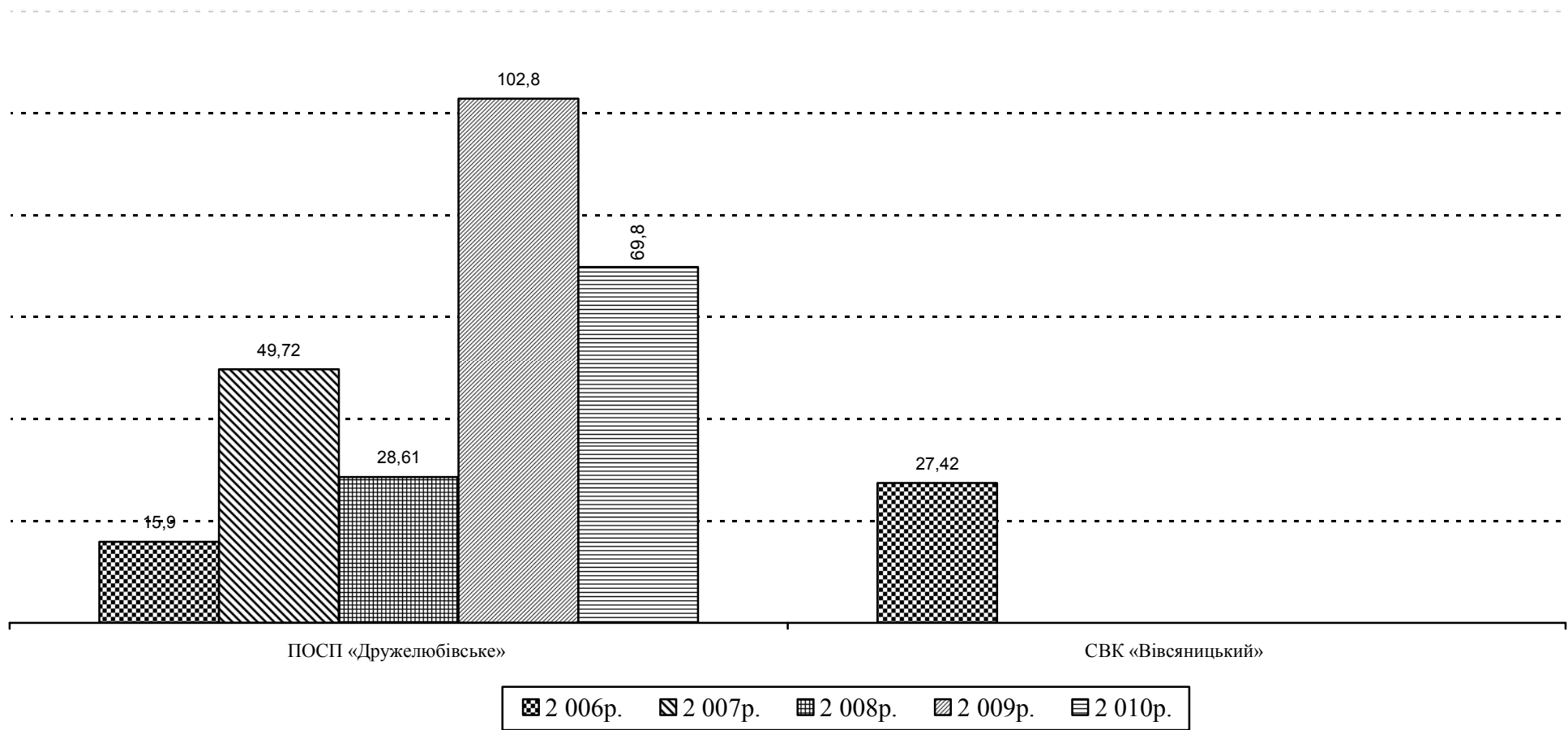

Рис.5.9. Динаміка собівартості 1 ц ячменю озимого за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

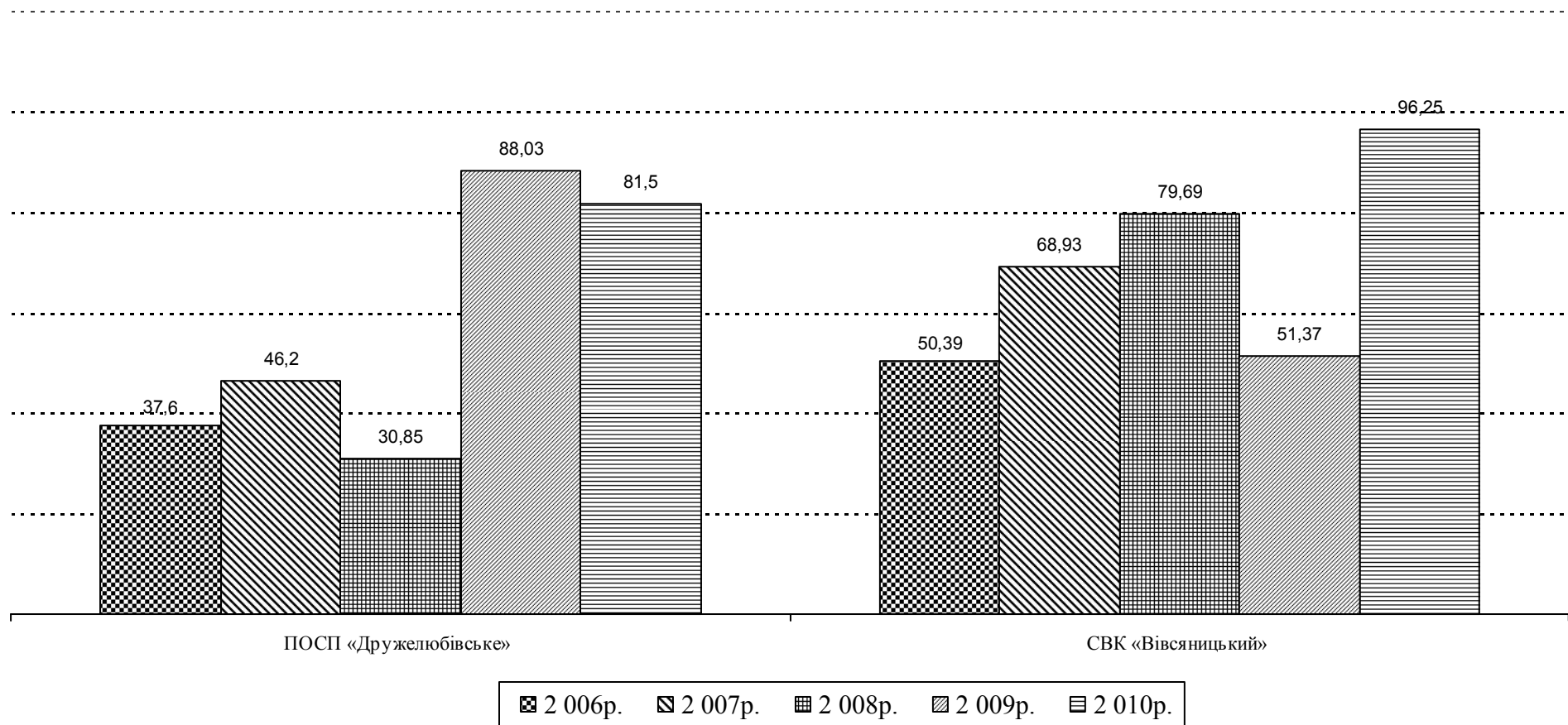

Рис.5.10. Динаміка собівартості 1 ц гороху за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

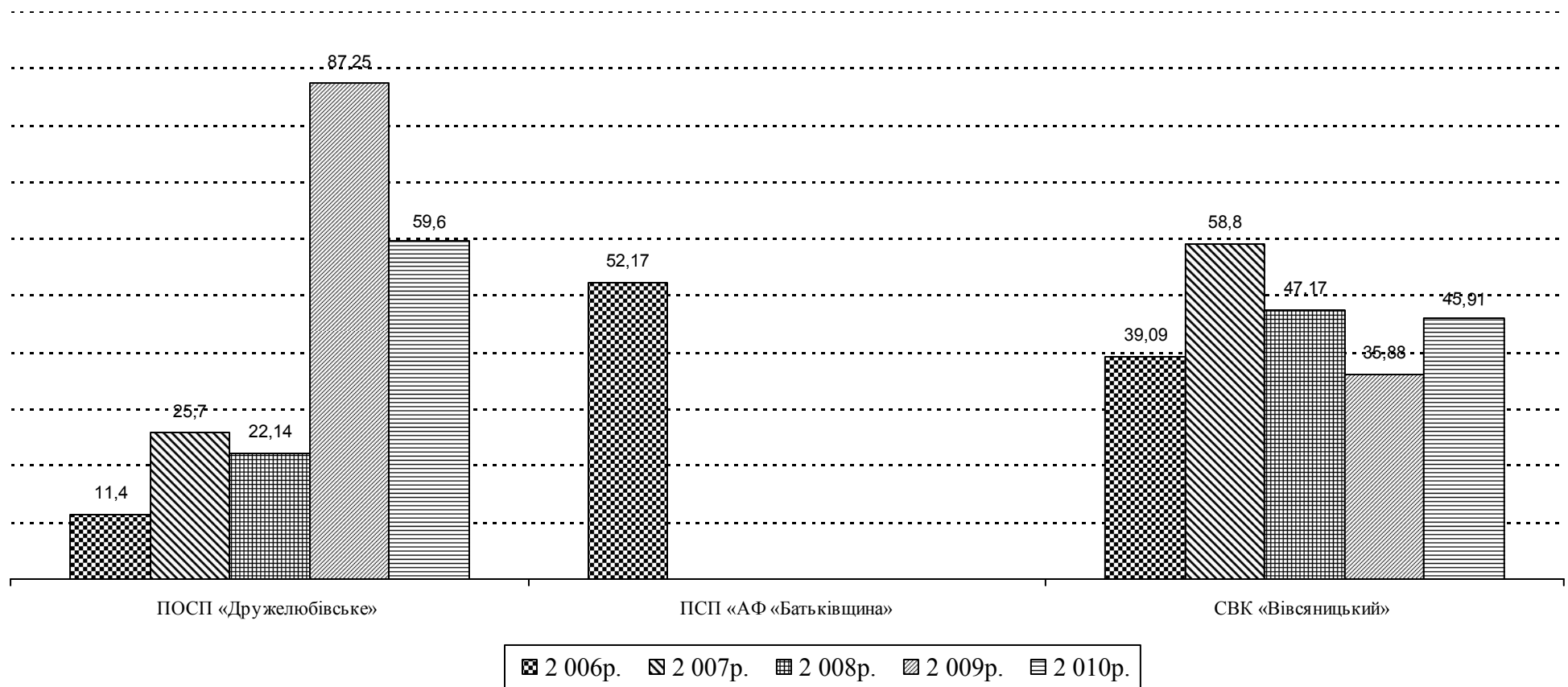

Рис.5.11. Динаміка собівартості 1 ц вівса за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

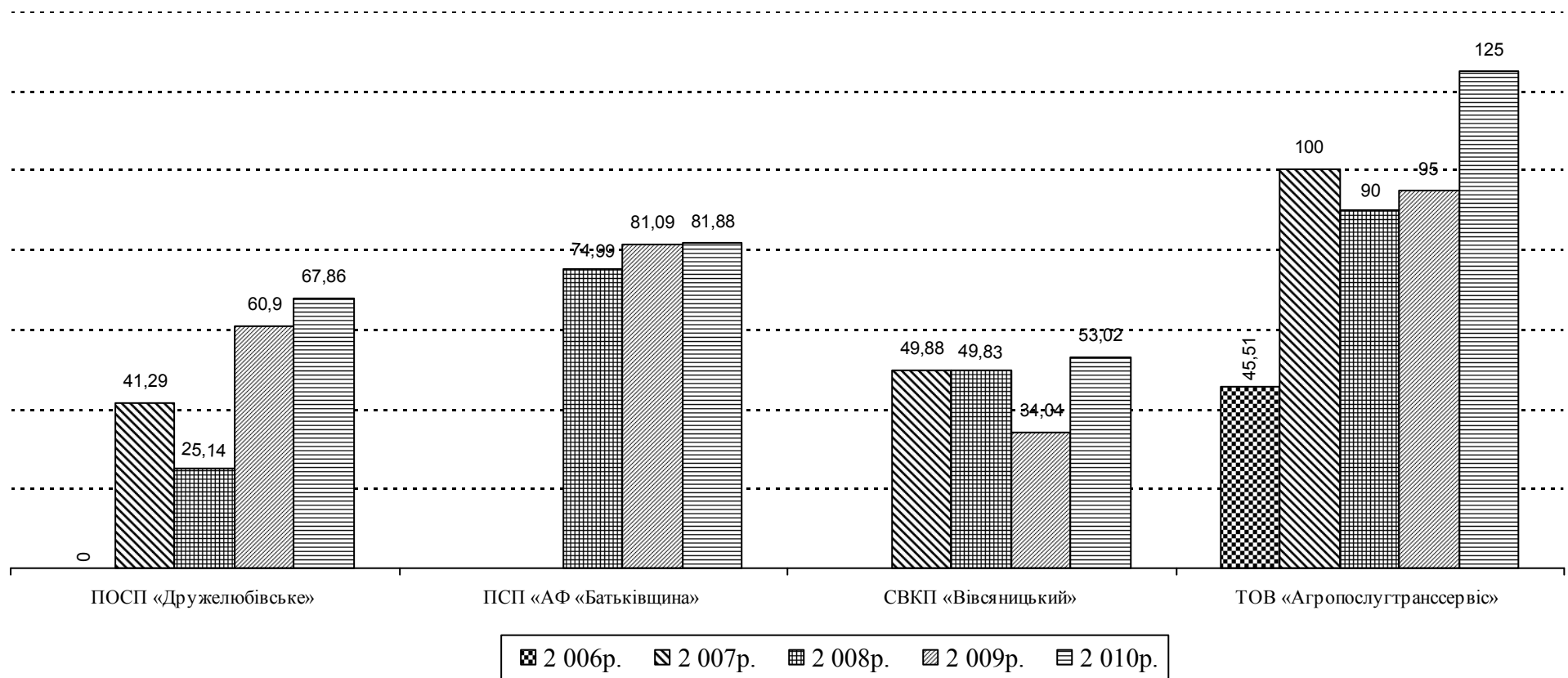

Рис.5.12. Динаміка собівартості 1 ц ярого ячменю за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

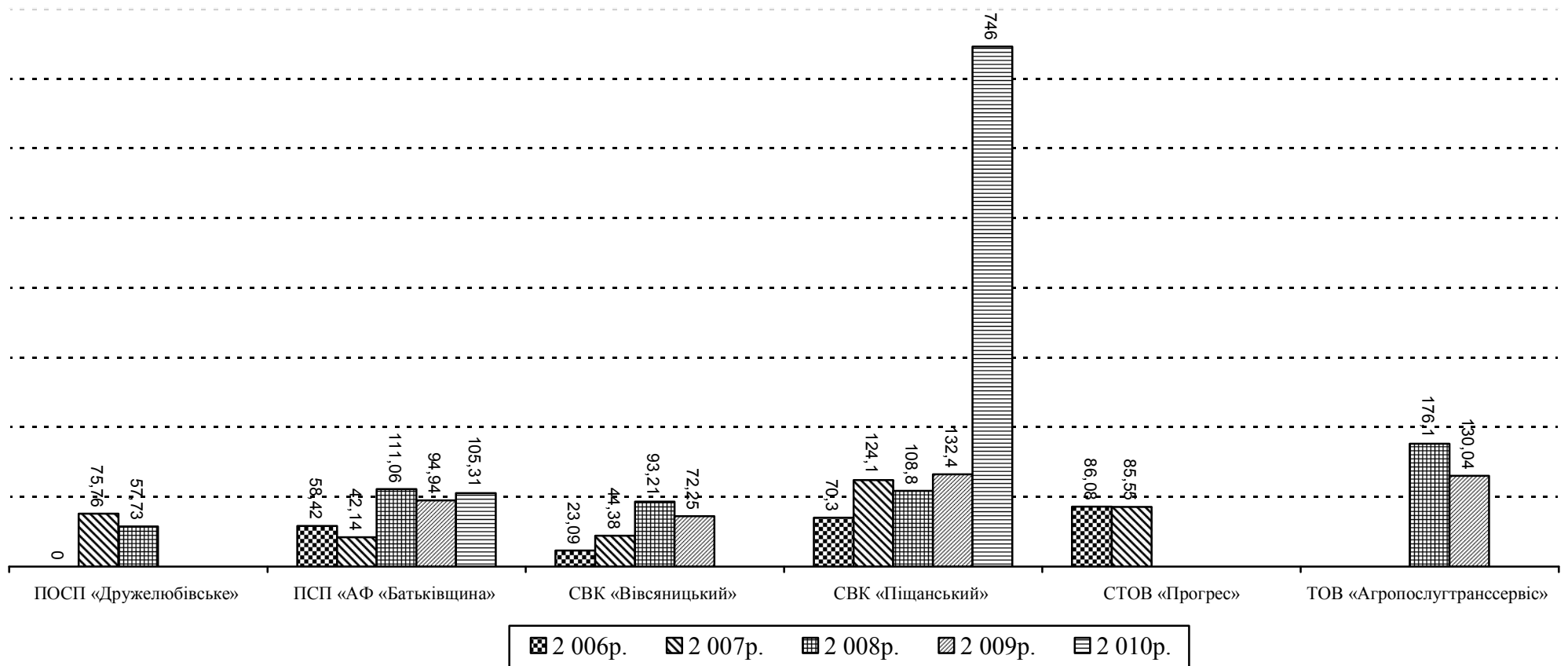

Рис.5.13. Динаміка собівартості 1 ц озимого ріпаку за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

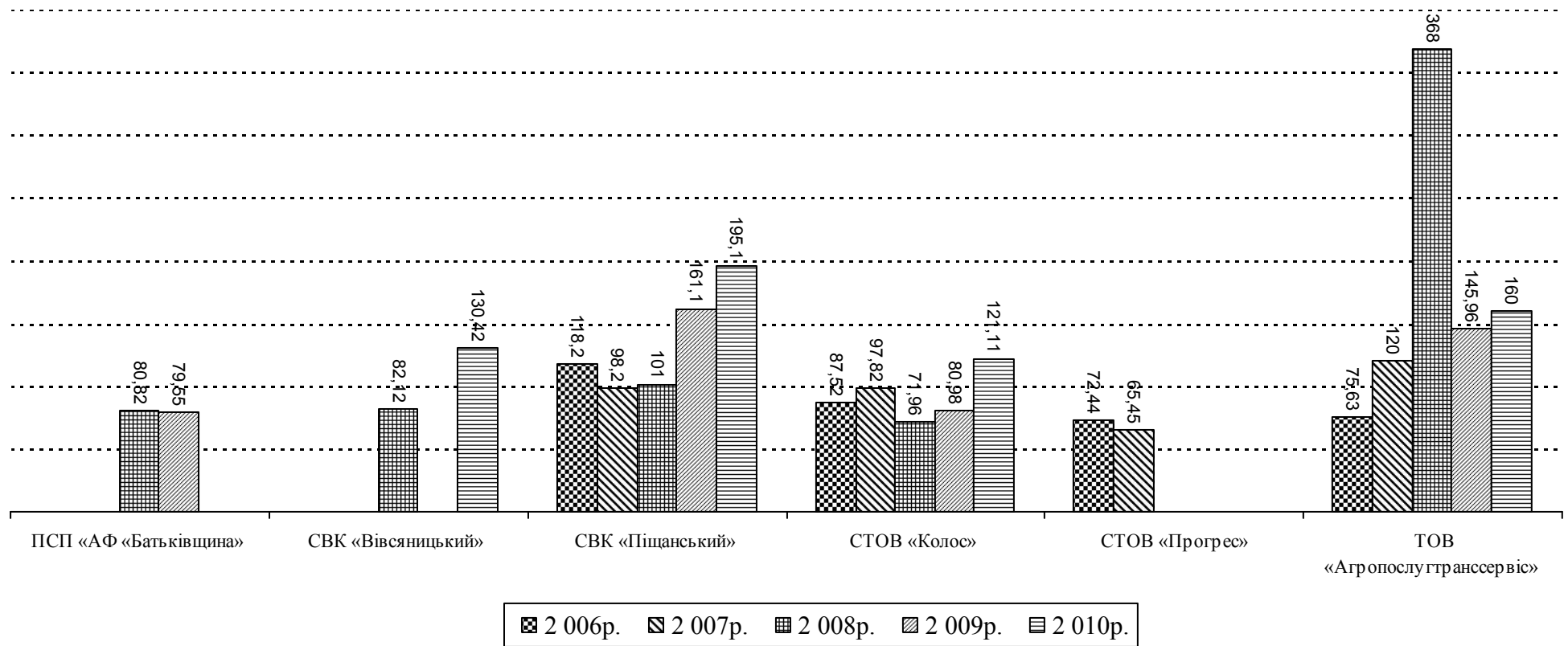

Рис.5.14. Динаміка собівартості 1 ц соняшнику за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

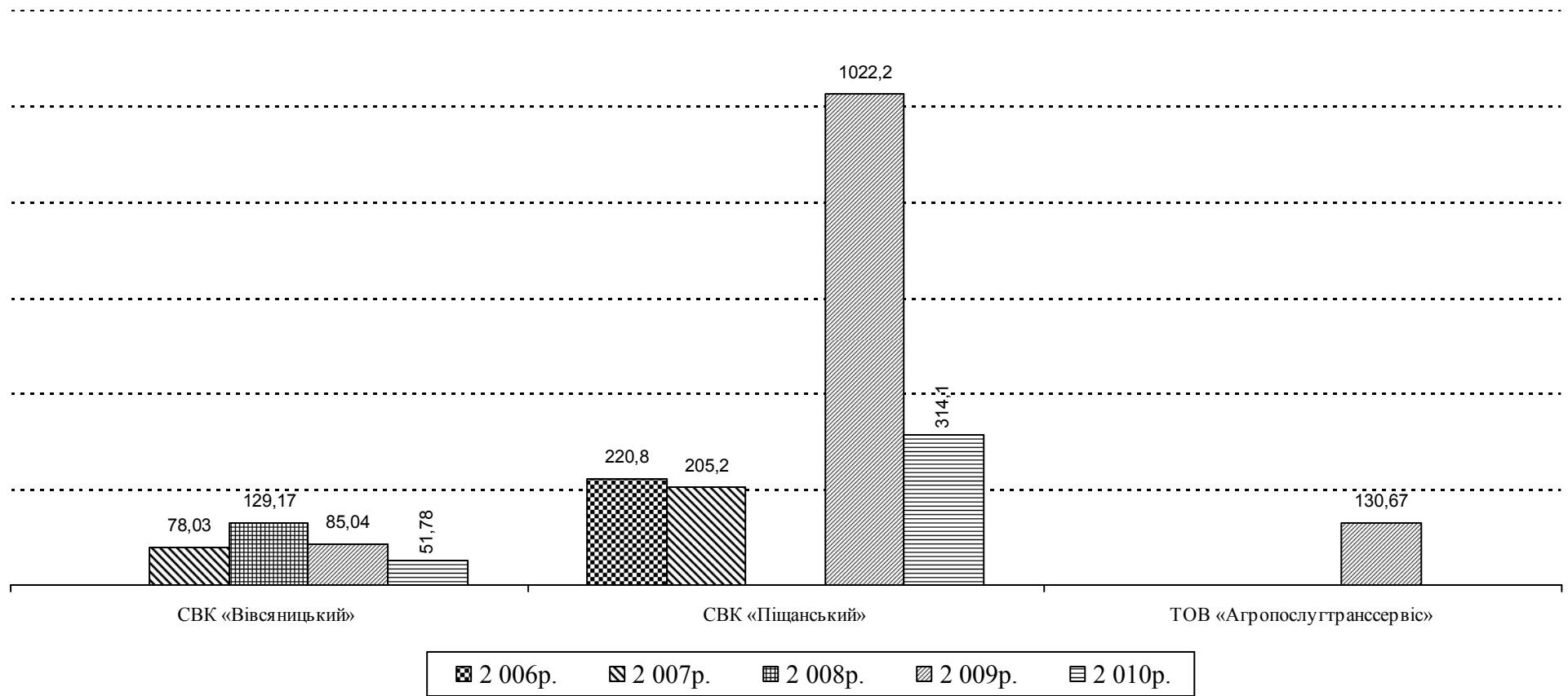

Рис.5.15. Динаміка собівартості 1 ц сої за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

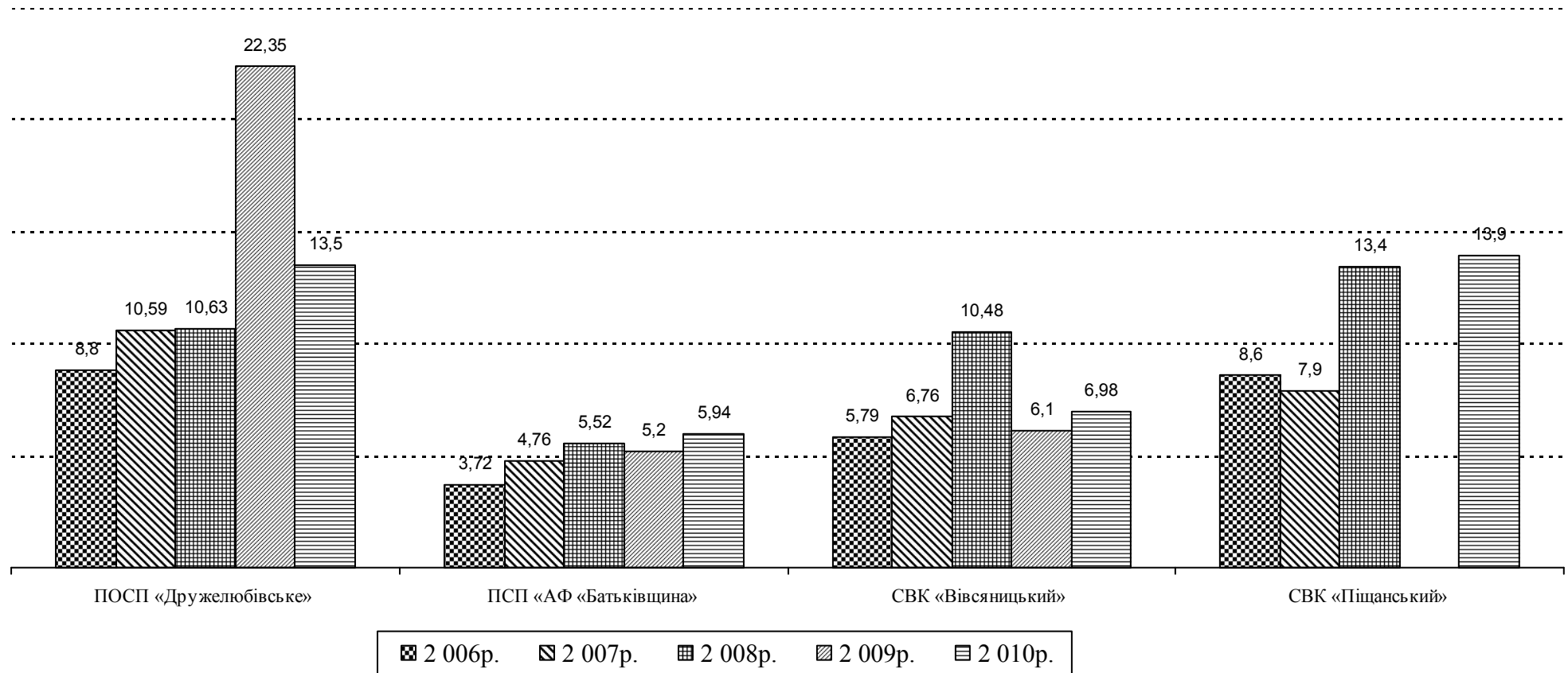

Рис.5.16. Динаміка собівартості 1 ц силосу за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

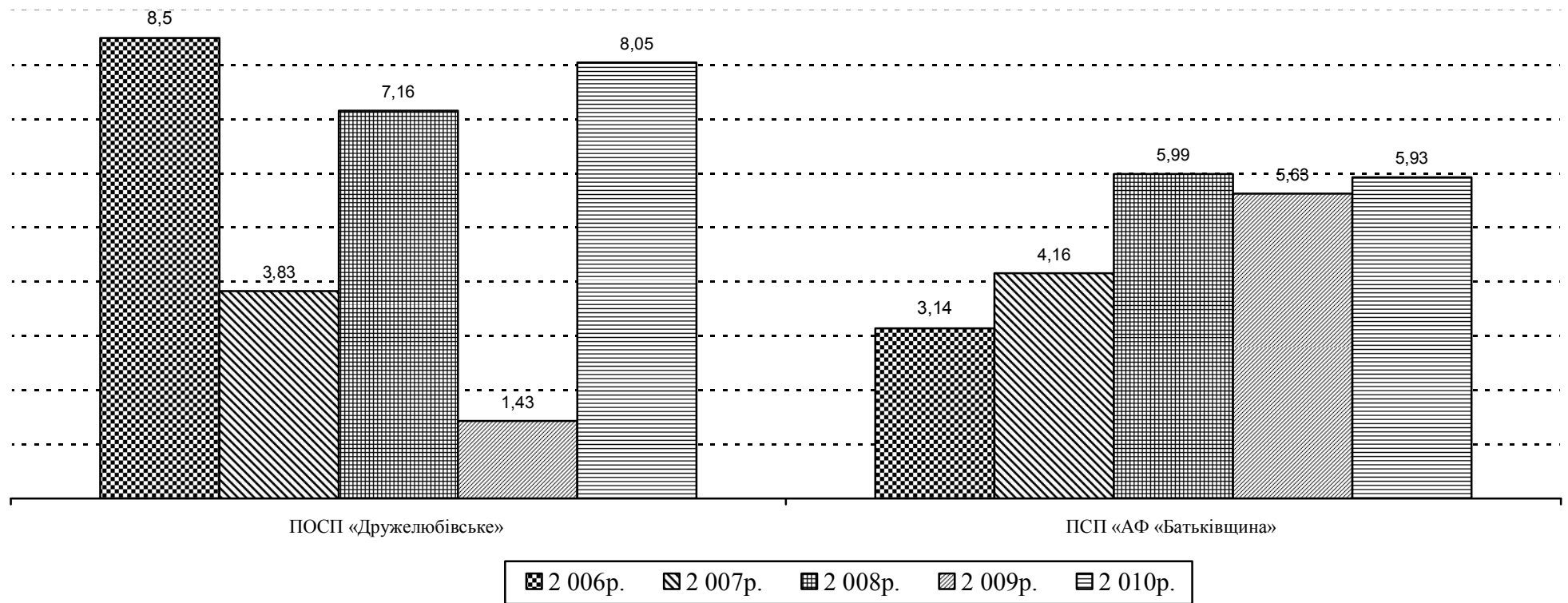

Рис.5.17. Динаміка собівартості 1 ц сінажу за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

5.2. Аналіз собівартості продукції тваринництва

Собівартість продукції тваринництва формують витрати на утримання худоби і птиці (без витрат на незавершене виробництво на кінець року та вартості побічної продукції, причому:

- вартість тварин, що загинули внаслідок стихійного лиха, відноситься на надзвичайні витрати;

- вартість тварин, що загинули з інших причин (без сум, віднесених на матеріально відповідальних осіб), відображається за окремою статтею в складі витрат на утримання відповідних видів і груп тварин.

Продукцією вирощування та відгодівлі худоби і птиці (великої рогатої худоби, свиней, овець, кролів, птиці) є приріст живої маси, одержаний в звітному періоді, та жива маса.

Витрати на утримання молодняка тварин, який не зважується (молодняк робочих коней, звірів тощо), відносяться на збільшення вартості цих тварин виходячи з кількості кормоднів та собівартості кормо-дня.

Приріст живої маси молодняка тварин і тварин на відгодівлі та птиці певного виду та групи визначається як різниця між масою поголів'я, яке було на кінець року та яке вибуло протягом року (включаючи загиблих), і масою тварин і птиці, які надійшли в групу протягом року, включаючи приплід, та які були на початок року.

Собівартість центнера приросту живої маси визначається діленням загальної суми витрат на утримання відповідної групи худоби чи птиці (без вартості побічної продукції) – кількості центнерів приросту живої маси.

Собівартість живої маси молодняка тварин і тварин на відгодівлі та птиці всіх вікових груп визначається виходячи з витрат на їх вирощування і відгодівлю в поточному році (без вартості побічної продукції), вартості худоби і птиці, що були в групі на початок року та надійшли з основного стада чи з інших груп, ферм і підприємств, та вартості приплоду (без вартості загиблих тварин).

Кількість живої маси становитиме масу тварин, що реалізовані, забиті,

переведені в інші групи та залишені на кінець року.

Собівартість центнера живої маси худоби і птиці визначається діленням їх вартості на кількість центнерів живої маси (без маси тварин, що загинули).

Сільськогосподарські підприємства мають право визначати собівартість живої маси тварин в розрізі партії (реалізованих, переведених в старшу вікову групу, забитих тощо) на підставі даних про вартість тварин, одержаних від приплоду, переведених з молодших груп, придбаних тощо, та вартість приросту маси тварин цієї партії.

Загальна економія або перевитрати по тваринництву визначаються так само, як і по рослинництву, тобто шляхом порівняння базисної собівартості фактичного обсягу валової продукції з фактичною сумою витрат по тваринництву. Відношення загальної суми економії або перевитрат до планової собівартості фактичного виходу продукції визначає відсоток зниження або підвищення собівартості продукції тваринництва порівняно з плановою.

Собівартість одиниці тваринницької продукції окремого виду залежить від рівня продуктивності однієї голови тварин, виходу супутньої і побічної продукції, витрат на утримання однієї середньорічної голови тварин. До складу витрат входять: витрати на оплату праці, відрахування на соціальне страхування, корми, засоби захисту тварин, роботи і послуги, утримання основних засобів, у тому числі на пальне і мастила, амортизацію, ремонт основних засобів, витрати по використанню і охорону природних ресурсів, організації виробництва й управлінню, страхові платежі, інші витрати.

У 2010 році всіма категоріями господарств Вінницької області, в порівнянні з попереднім роком, нарощено обсяги виробництва м'яса (реалізація) – на 1,6 тис. тонн (1,7 %), яєць - на 86,8 млн. штук (12,2 %). Сільськогосподарськими підприємствами збільшено обсяги виробництва молока на 0,1 %, м'яса (реалізація) – на 4,2 %, яєць – на 25 %. Всіма категоріями господарств нарощено поголів'я тварин ВРХ на 18 тис. голів.

свиней - на 20,4 тис. голів., птиці – на 14,6 %.

Відповідно, це відобразилося на рівні виробничої собівартості основних видів продукції тваринництва (рис.5.18).

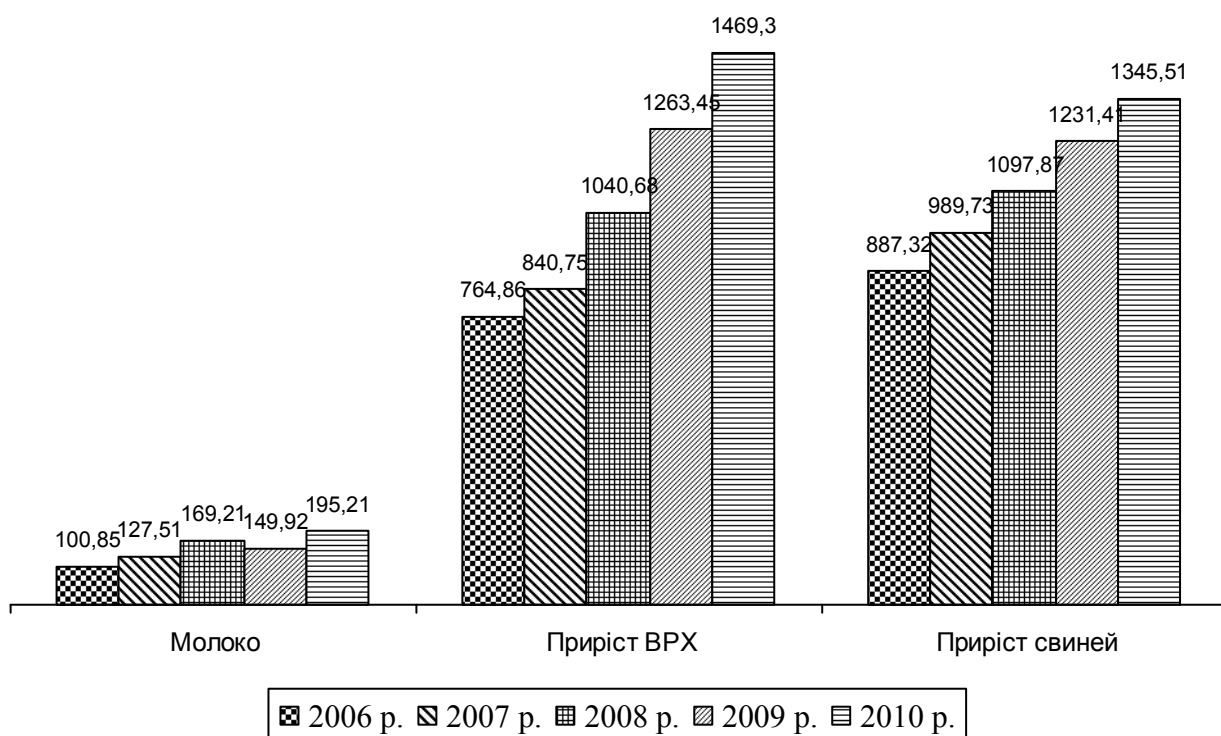

Рис.5.18. Виробнича собівартість 1 ц основних видів продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області

Аналіз динаміки собівартості продукції тваринництва (табл. 5.18- 5.21) свідчить, що в досліджуваних господарствах спостерігається тенденція до зростання собівартості 1 ц всіх видів продукції.

У молочному скотарстві розраховується собівартість центнера молока і однієї голови приплоду. Собівартість однієї голови приплоду розраховується за вартістю 60 кормо-днів утримання корови.

Собівартість одного кормо-дня розраховується діленням всієї суми витрат на утримання основного стада корів на кількість кормо-днів. Для визначення собівартості центнера молока необхідно загальну суму витрат на утримання корів (без вартості приплоду та побічної продукції) розділити на кількість центнерів одержаного молока. Аналіз динаміки собівартості 1 ц молока по досліджуваним господарствах свідчить, найвищий рівень

характерний для СВК «Піщанський», а найнижчий – для ПОСП «Дружелюбівське» (табл.5.16).

Таблиця 5.16

Динаміка собівартості 1 ц молока за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	134,4	112,14	139,2	118,17	166,3	31,9	23,74
ПСП «АФ «Батьківщина» сmt Стрижавка Вінницький р-н	99,71	159,53	174,14	174,86	216,55	116,84	117,18
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	67,0	77,29	117,08	111,69	140,43	73,43	109,60
СВКП «Піщанський» сmt Піщанка Піщанський р-н	106,4	138,4	176,7	239,1	272,4	166	156,02
СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецький р-н	76,77	129,64	180,42	168,62	212,69	135,92	177,05
СТОВ «Прогрес с.Обідне Немирівський р-н	80,00	84,96	131,61	128,02	225,91	145,91	182,39

Найбільшими темпами зросла собівартість молока за досліджуваний період в СТОВ «Прогрес» (на 182,39 %), а найменшими в ПОСП «Дружелюбівське» (на 23,74 %). За меншою собівартістю середньообласного рівня в 2010 році вироблено молоко в СВК «Вівсяницький» (140,43 грн.) та в ПОСП «Дружелюбівське» (166,3 грн.)

У м'ясному скотарстві собівартість приросту живої маси телят до 8-місячного віку (включаючи масу одержаного приплоду) складається із витрат на утримання корів і нетелів (останні за 2 місяці до розтєлення переводяться в основне стадо) і телят до 8-місячного віку (без вартості побічної продукції та молока, яке оцінюється за реалізаційними цінами).

Собівартість центнера живої маси визначається діленням суми витрат, віднесених на приплід і приріст живої маси телят до 8-місячного віку, і балансової вартості телят, що були в цій групі на початок року та надійшли в групу протягом року, на загальну живу масу телят до 8 місяців, відлучених від маток (без маси тварин, що загинули), та тих, що залишилися під матками на кінець року. Розрахована собівартість центнера використовується для

оцінки телят, що залишилися під матками на кінець року та переведені в старші групи.

Аналіз собівартості у м'ясному скотарстві досліджуваних господарств свідчить, що при виробництві приросту ВРХ найвищий рівень собівартості 1 ц характерний для ПОСП «Дружелюбівське», а найнижчий – для СВК «Вівсяницький». Значним чином зросла собівартість за досліджуваний період в ПОСП «Дружелюбівське» (на 178,7%) та ПСП «АФ «Батьківщина» (на 172 %). Менше середньообласного рівня собівартість 1 ц приросту ВРХ спостерігається в СВК «Вівсяницький» (на 40,7 %), СТОВ «Колос» (на 9,9%) та СТОВ «Прогрес»(на 10,2 %).

Таблиця 5.17

Динаміка собівартості 1 ц приросту ВРХ за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	1174,6	1001,3	1370,8	2067,7	3273,6	2099	178,70
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	958,68	1315,79	1855,17	1603,20	2608,23	1649,55	172,06
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	557,52	564,51	866,08	787,75	871,9	314,38	56,39
СВКП «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	894,7	917,5	1287,3	1487,1	1893,1	998,4	111,59
СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецький р-н	520,08	771,33	1053,95	1269,89	1324,79	804,71	154,73
СТОВ «Прогрес» с.Обідне Немирівський р-н	779,47	1510,16	1181,07	858,26	1319,70	540,23	69,31

Витрати на утримання основного стада свиней (свиноматок з поросятами до їх відлучення та кнурів) становитимуть собівартість приросту живої маси і ділового приплоду. Собівартість приросту живої маси і однієї голови приплоду на момент його відлучення від свиноматок визначається діленням загальної суми витрат на утримання основного стада (без вартості побічної продукції) на кількість центнерів приросту живої маси при

відлученні (включаючи живу масу одержаного приплоду). При виробництві приросту свиней найвищий рівень виробничої собівартості 1 ц характерний для ПСП «АФ «Батьківщина» та СТОВ «Колос», а найнижчий – для СВК «Вівсяницький».

Таблиця 5.18

Динаміка собівартості 1 ц приросту свиней за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Підприємство	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	778,3	483,7	698,32	935,2	1543,7	765,4	98,34
ПСП «АФ «Батьківщина» смт Стрижавка Вінницький р-н	978,64	2143,12	4270,83	2361,70	3132,35	2153,71	220,07
СВК «Вівсяницький» с.Вівсяники Козятинський р-н	950,70	554,11	1320,8	1253,29	1259,32	308,62	32,46
СВКП «Піщанський» смт Піщанка Піщанський р-н	1139,8	843,2	1189,9	1609,1	2668	1528,2	134,08
СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецький р-н	2925,00	1096,39	2260,87	3415,09	2263,16	-661,84	-22,63
СТОВ «Прогрес» с.Обідне Немирівський р-н	1441,38	1022,73	1888,89	1684,21	1832,76	391,38	27,15

На величину виробничої собівартості одного центнеру основних видів продукції тваринництва вплинули елементи витрат, які її формують:

- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- матеріальні витрати;
- амортизацію основних засобів;
- інші витрати.

Аналіз структури витрат в галузі тваринництва свідчить, що найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати 70 % від загальної суми виробничих витрат. Друге місце в структурі витрат припадає на оплату праці – 16 %, а найменшу питому вагу мають інші витрати та амортизація, відповідно 5 % .

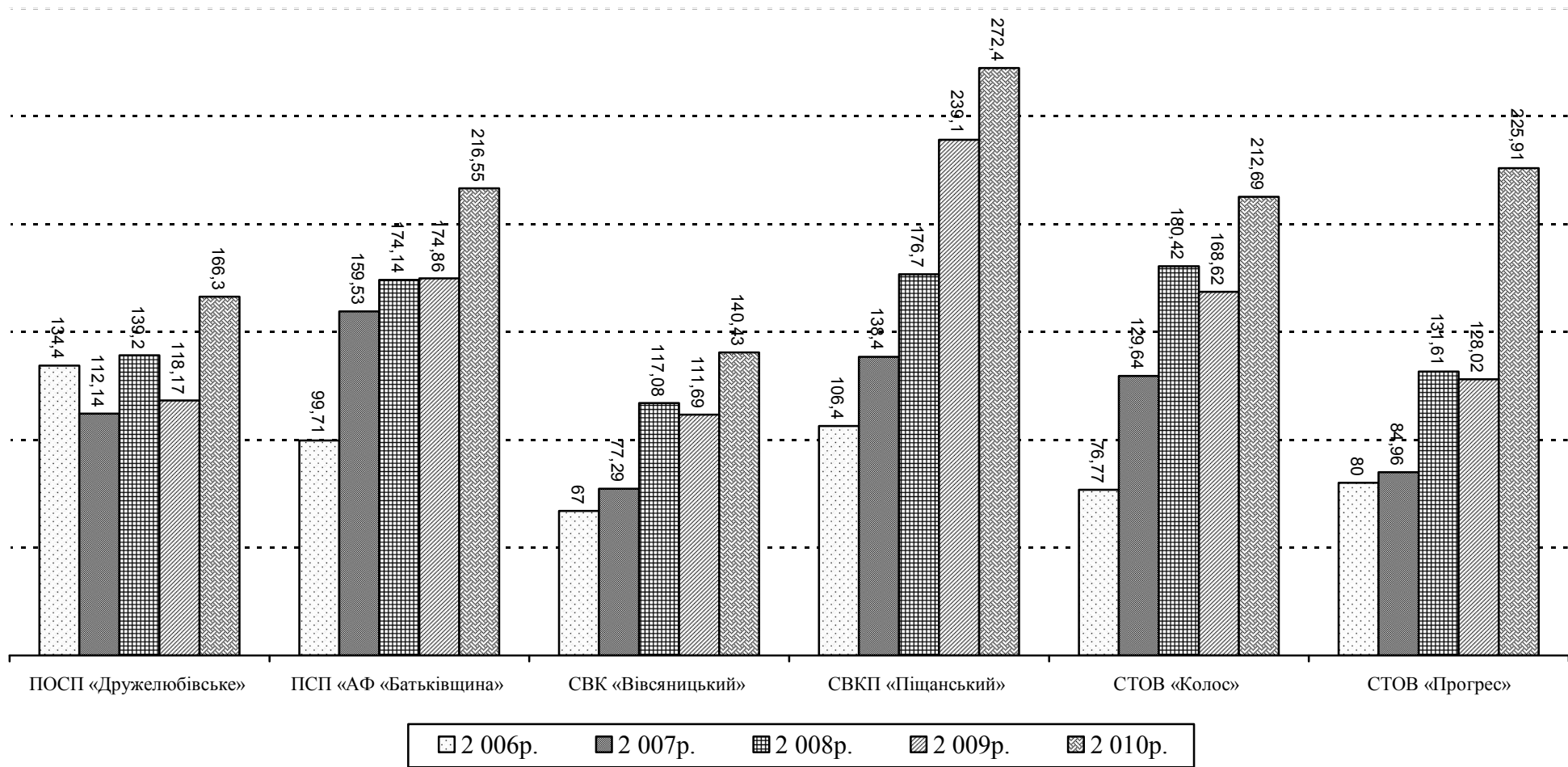

Рис.5.19. Динаміка собівартості 1 ц молока за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

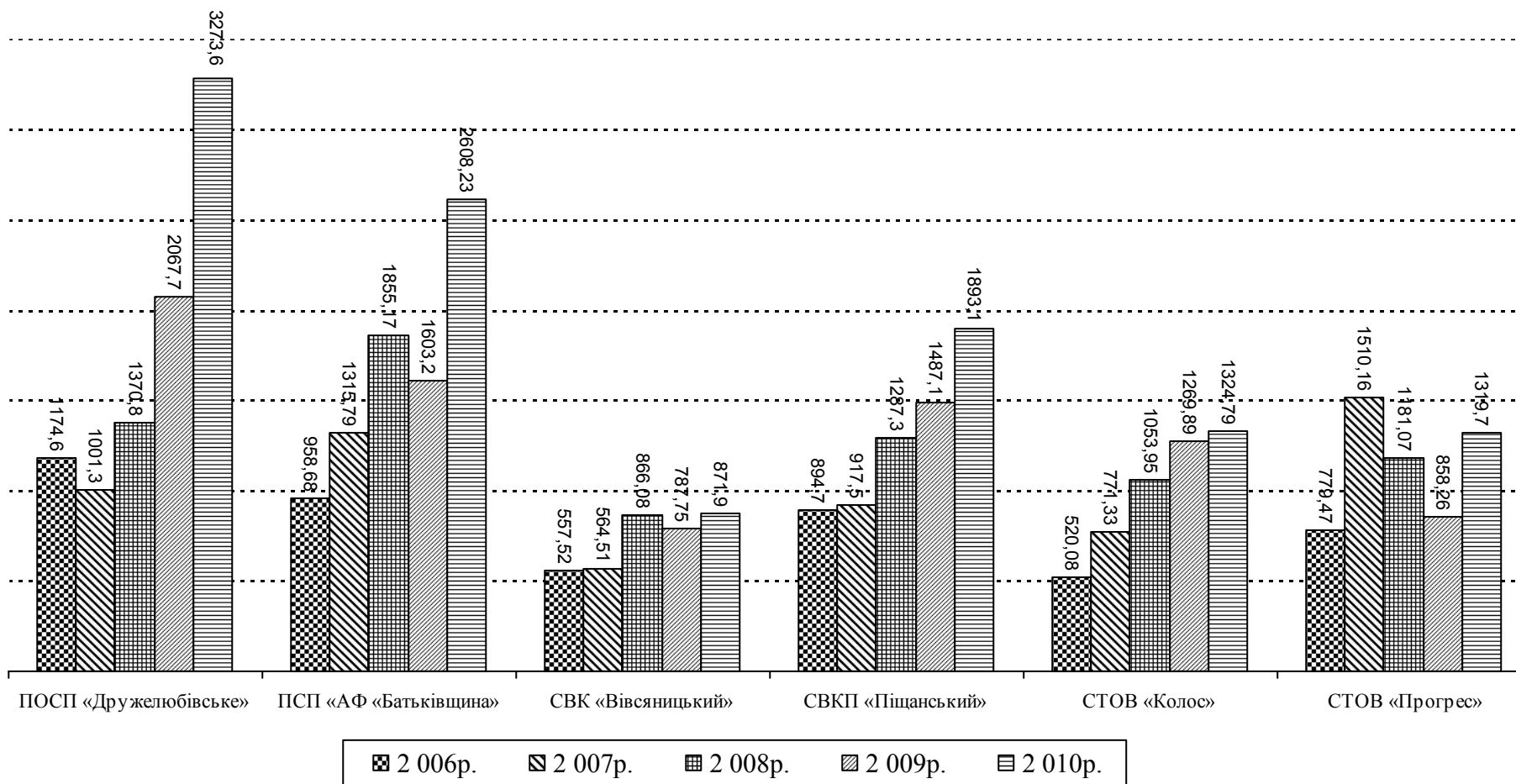

Рис.5.20. Динаміка собівартості 1 ц приросту ВРХ за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

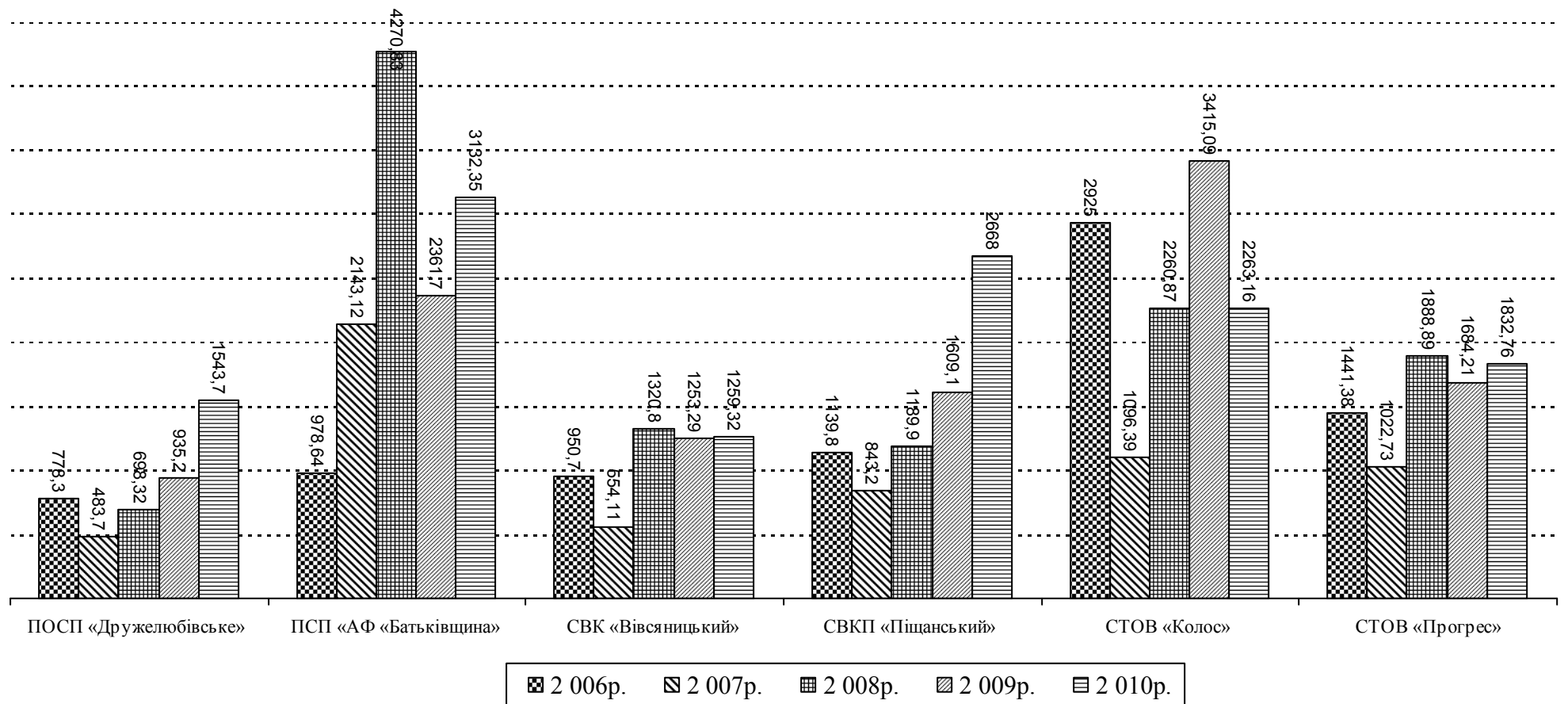

Рис.5.21. Динаміка собівартості 1 ц приросту свиней за 2006-2010 рр. (грн. за 1 ц)

Матеріальні витрати в свою чергу формуються за рахунок витрат на: корми (72,1 %), іншу продукцію сільського господарства (6,2 %), нафтопродукти (6,7 %), електроенергія (4,6 %), паливо (0,1 %), запасні частини та ремонтні роботи (5,4 %), оплату робіт та послуг (4,9 %) (рис. 5.22).

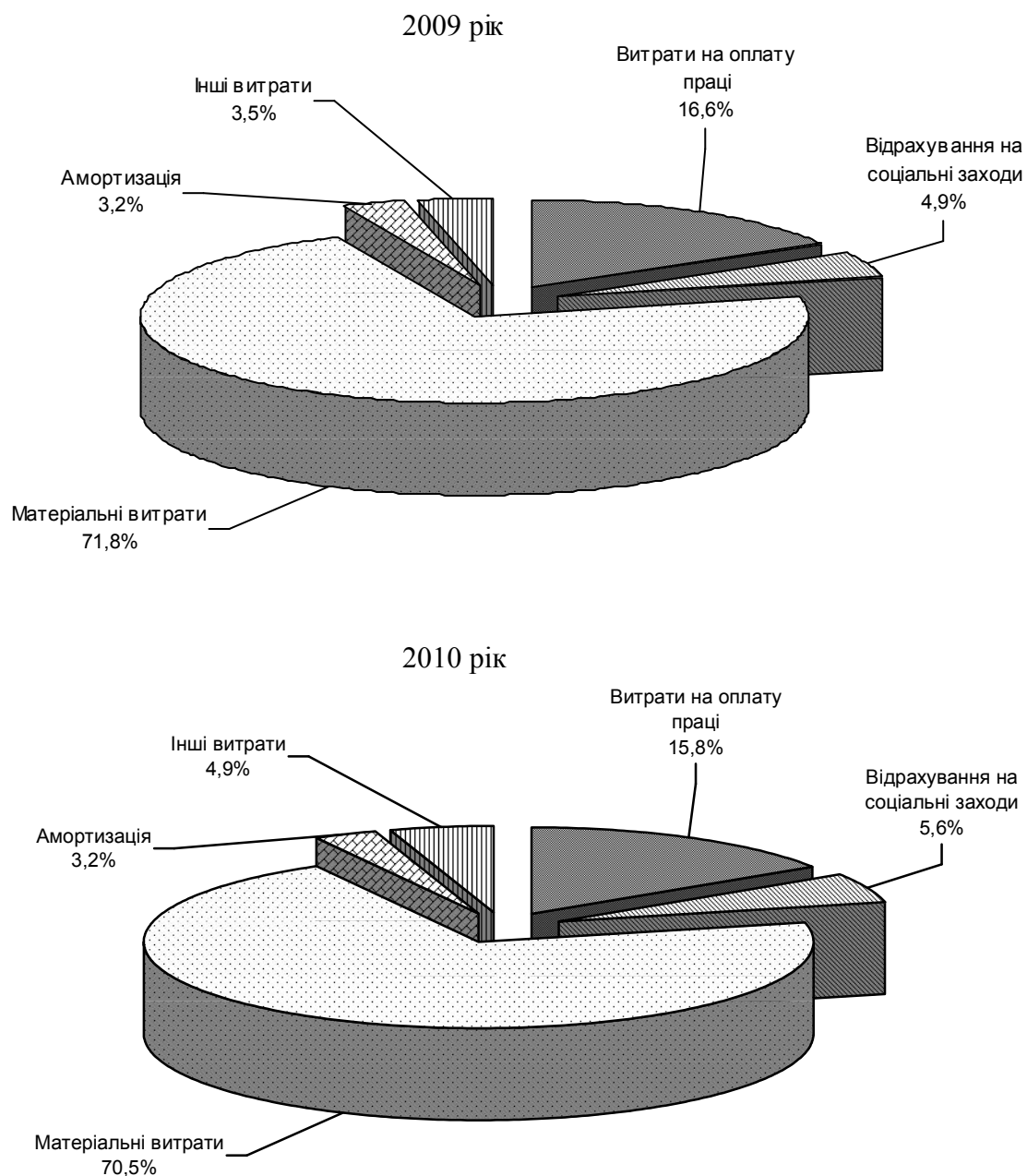

Рис.5.22. Структура витрат на виробництво продукції тваринництва за елементами в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області в 2010 р.

В результат проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Собівартість продукції — це основний якісний показник роботи підприємства. Її рівень відбиває досягнення та недоліки роботи як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу. Загальною тенденцією в динаміці собівартості основних видів сільськогосподарської продукції є нарощування темпів приросту зерновиробництва при зниженні собівартості 1 центнеру та зниження продуктивності тваринництва, при зростанні собівартості одиниці продукції.

2. Основними причинами високої собівартості продукції є низький рівень землеробства; незначна частка породних тварин у стаді; перевитрати кормів на годівлю тварин, за рахунок незбалансованості кормів за перетравним протеїном, низької якості їх та порушення норм годівлі й структури раціонів. Все згадане знаходить своє відображення у комплексних факторах: урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин, витратах на 1 га посівної площі та на утримання однієї голови тварин, які й зумовлюють високий рівень собівартості.

3. Ретельне дослідження динаміки рівня та структури собівартості основних видів продукції тваринництва дає можливість виявити основні причини її подорожчання. За останні два роки підвищилася собівартість 1 ц приросту всіх видів продукції, найбільшу питому вагу займають вартість насіння, кормів та витрати на утримання основних засобів, третє місце припадає витратам на оплату праці.

4. З метою підвищення прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції в досліджуваних підприємствах та інших типових сільськогосподарських підприємствах необхідно: повно і безперебійно постачати тваринництво різноманітними, повноцінними і дешевими кормами, які позитивно впливатимуть продуктивність тварин, забезпечуватимуть їх білками і необхідними для нормальної життєдіяльності вітамінами; слід вдосконалювати техніку і технологію; поліпшити сортовий

склад насіння та посадкового матеріалу, природного стану і племінних якостей тварин; поглибити спеціалізацію; досягти оптимальної концентрації поголів'я, освоїти інтенсивні технології їх утримання; впровадити нові форми господарювання і організації виробництва.

5. Надзвичайно актуальною для аграрного виробництва є оптимізація структури поточних витрат у бік зменшення матеріаломісткості продукції за рахунок застосування енергоощадних технологій. Подальше зростання темпів виробництва і поліпшення якості продукції сільського господарства, можливі лише на основі впровадження інтенсивних технологій, що зорієнтовані на виробництво екологічно чистої продукції.

6. ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

6.1. Аналіз показників фінансової стабільності та платоспроможності

В умовах роботи підприємств на ринковій основі виживаємість й основа стабільного положення є його фінансова стабільність. Вона відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи коштами, здатне шляхом ефективного їхнього використання забезпечувати безперебійний процес виробництва й реалізації продукції й послуг, а також витрати по його розширенню й відновленню. Тому визначення меж фінансової стабільності підприємства є однією з найважливіших економічних проблем в умовах переходу країни до ринкових умов господарювання, оскільки недостатня фінансова стабільність може призвести до неплатоспроможності підприємства, до відсутності в нього коштів для фінансування поточної й інвестиційної діяльності, а при збільшенні фінансового стану — в остаточному підсумку, — до банкрутства; надлишкова ж фінансова стабільність буде ставити перешкоди на шляху розвитку підприємства, обтяжуючи його витрати зайвими запасами й резервами. Отже, фінансова стабільність повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, що відповідає вимогам ринку й відповідає потребам розвитку підприємства.

Фінансова стабільність — одна з характеристик відповідності структури джерел фінансування в структурі активів. На відміну від платоспроможності, яка оцінює оборотні активи й короткострокові зобов'язання підприємства, фінансова стабільність визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування і його відповідності складу активів.

Фінансова стабільність — це стабільність фінансового становища підприємства, забезпечувана достатньою часткою власного капіталу в складі

джерел фінансування. Достатня частка власного капіталу означає, що позикові джерела фінансування використовуються підприємством лише в тих межах, у яких воно може забезпечити їх повне й своєчасне повернення. І з цього погляду короткострокові зобов'язання за сумою не повинні перевищувати вартості ліквідних активів. У цьому випадку ліквідні активи — не всі оборотні активи, які можна швидко перетворити в гроші без відчутних втрат вартості в порівнянні з балансовою, а тільки їхню частину. У складі ліквідних активів — запаси й незавершене виробництво, їхнє перетворення в гроші можливо, але воно порушить безперебійну діяльність підприємства. Мова йде лише про ті ліквідні активи, перетворення яких у гроші є природною стадією їхнього руху. Крім самих коштів і фінансових вкладень сюди належать дебіторська заборгованість і запаси готової продукції, призначені для продажу.

Діяльність будь-якого підприємства являє собою комплекс взаємозалежних господарських процесів, що залежать від численних і різноманітних факторів, в основу класифікації яких покладені різні ознаки (рис. 6.1).

З огляду на ту обставину, що досліджувані підприємства є одночасно й суб'єктом, і об'єктом відносин у ринковій економіці, а також те, що вони мають різні можливості впливати на динаміку різних факторів, найбільш важливим уявляється розподіл їх на внутрішні й зовнішні.

З погляду впливу на фінансову стабільність підприємства визначальними внутрішніми факторами є:

- галузева приналежність підприємства;
- склад і структура продукції та надаваних послуг, їхня частка в загальному платоспроможному попиті;
- величина й структура витрат, їхня динаміка в порівнянні із грошовими доходами;
- розмір оплаченого статутного капіталу;

- стан майна й фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви, їхній склад і структуру;
- технологія й модель організації виробництва й управління і т.д.

Рис. 6.1. Класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємств

До зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стабільність підприємства, належать:

- економічні умови господарювання;
- пануюча в суспільстві техніка й технологія;
- платоспроможний попит споживачів;
- економічна й фінансово-кредитна політика уряду й прийняті ним рішення;
- законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємств;
- загальна політична й економічна стабільність;
- податкова й кредитна політика;

- конкуренція;
- ступінь розвитку фінансового ринку;
- ступінь розвитку страхової справи й зовнішньоекономічних зв'язків;
- зміна курсу валют;
- налагодженість економічних зв'язків з партнерами й т.д.

Фінансова стабільність підприємства визначається ступенем забезпеченості запасів і витрат власними й позиковими джерелами їхнього формування, співвідношенням обсягів власних і позикових коштів і характеризується системою абсолютних і відносних показників.

У ході виробничої діяльності на підприємстві йде постійне формування (поповнення) запасів товарно-матеріальних цінностей. Для цього використовуються як власні оборотні кошти, так і позикові (довгострокові й короткострокові кредити й позики). Аналізуючи відповідність або невідповідність (надлишок або нестача) коштів для формування запасів і витрат, визначаємо абсолютні показники фінансової стабільності.

На нашу думку, фінансова стійкість повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, який би відповідав вимогам ринку і водночас задовольняв потреби розвитку підприємства.

Значення і сутність фінансової стійкості яскраво відображаються в її показниках. Розрізняють абсолютні і відносні показники фінансової стійкості.

За абсолютний показник фінансової стійкості приймають *наявність власних оборотних коштів*. Це розрахунковий показник. Він визначається як різниця між поточними активами і поточними зобов'язаннями

$$\text{НВОК} = \text{II р. АБ} - \text{IV р. ПБ}, \quad (6.1)$$

де II р. АБ — поточні активи, тобто підсумок за II розділом активу балансу; IV р. ПБ — поточні зобов'язання, підсумок за IV розділом балансу.

Цей розрахунковий показник показує, яка сума поточних активів сформована за рахунок власного капіталу.

Джерелами формування довгострокових активів є перманентний капітал (власний та довгострокові пасиви), але можуть формуватись і за рахунок короткострокових кредитів. Поточні активи формуються за рахунок власного капіталу та короткострокових позикових коштів. Отже, поточні активи (підсумок за розділом II активу балансу) можна поділити на дві частини:

- 1) постійну, сформовану за рахунок постійного капіталу;
- 2) змінну, сформовану за рахунок поточних зобов'язань підприємства.

Наявність власного оборотного капіталу в кожний конкретний період часу буде характеризувати фінансову залежність підприємства та його стан.

Крім розрахунку та аналізу в динаміці наявності власних оборотних коштів при оцінці фінансової стійкості досліджується також ряд її відносних показників.

Відносні показники фінансової стійкості – система коефіцієнтів, аналіз яких полягає в оцінках їх зміни проти теоретично обґрунтованого рівня (оптимального чи критичного) та у динаміці змін за попередні періоди. Основні показники фінансової стійкості, які ми розглядаємо наступні:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності:

Власний капітал (підсумок розділу I пасиву балансу) / Всього господарських засобів (валюта балансу) (6.2)

Цей коефіцієнт характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вищий цей показник, тим підприємство більш фінансове стійке, стабільне і незалежне від зовнішніх кредиторів.

Щодо рівня залучення позичених коштів у зарубіжній практиці існують різні думки. Найпоширеніша така: частка власного капіталу має бути достатньо великою, нижня межа значення коефіцієнта становить 0,6 (60%). У підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають кошти охочіше, адже воно з більшою ймовірністю може погасити борги власними коштами. Разом із тим у багатьох японських компаній велика

частка залученого капіталу (до 80 %). А значення цього показника в середньому на 58 % вище, ніж, наприклад, в американських корпораціях. Це пояснюється тим, що інвестиції в цих країнах мають різне походження: у США основний потік інвестицій надходить від населення, в Японії — від банків. Високе значення коефіцієнта концентрації залученого капіталу свідчить про рівень довіри банків до корпорації, а отже, і про фінансову надійність. Низьке значення цього коефіцієнта свідчить про неспроможність отримати кредити у банку, що є певним застереженням інвесторам і кредиторам. Мінімальне критичне значення цього коефіцієнта – 0,5. Воно свідчить про те, що лише за таких обставин підприємство може всі свої зобов'язання покрити за рахунок власних джерел.

2. Коефіцієнт фінансової залежності:

Валюта балансу/ Власний капітал (підсумок розділу I пасиву балансу) (6.3)
Цей коефіцієнт є оберненим до коефіцієнта фінансової незалежності, значення його завжди більше за 1. Зростання цього показника означає збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства. Якщо його значення наближається до одиниці (або 100%) то це означає, що власники повністю фінансують це підприємство.

Наприклад, якщо значення цього коефіцієнта 1,25, то це означає, що в кожній 1,25 грн, вкладеній в активи підприємства, 25 коп. — позичені.

3. Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власних. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості, і навпаки.

$$k_p = \frac{K_3}{K_B} \tag{6.4}$$

Критичне значення цього коефіцієнта, коли $k_p < 1$, а нормальним вважається таке значення, при якому лише третина активів підприємства формується за рахунок залученого капіталу. Залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов функціонування підприємства нормальне значення коефіцієнта фінансового ризику суттєво змінюється. Чинниками таких змін можуть бути: зміна оборотності оборотних активів, стан дебіторської заборгованості, зміна умов залучення капіталу тощо. Для досягнення мінімальної фінансової стійкості цей коефіцієнт повинен бути обмежений значенням співвідношення оборотних активів (ОА) до необоротних (НА):

$$k_p \leq \frac{OA}{НА} \quad (6.5)$$

4. *Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу* ($k_{дз}$) характеризує структуру джерел покриття активів і визначається як частка від ділення суми довготермінових зобов'язань ($K_{дз}$) на суму власного капіталу і довготермінових зобов'язань:

$$k_{дз} = \frac{K_{дз}}{K_г + K_{дз}} \quad (6.6)$$

Зростання коефіцієнта свідчить про збільшення довіри до підприємства з боку кредиторів, інвесторів і залежності від зовнішніх джерел фінансування.

5. *Коефіцієнт маневреності власного капіталу:*

$K_{мн} = \text{Власні кошти (розділ II активу балансу)} / \text{Власний капітал (підсумок розділу I пасиву балансу)}$ (6.7)

Цей коефіцієнт показує, яка частка власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти, а яка капіталізована. Значення цього показника може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої належності підприємства.

Чим більше значення цього коефіцієнта, тим кращий фінансовий стан, оскільки підприємство має кращі можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами.

6. *Коефіцієнт нагромадження амортизації* $k_{на}$ характеризує інтенсивність вивільнення іммобілізованих засобів (основних засобів і нематеріальних активів), визначається як відношення суми нагромадженої амортизації опрацювання (АМ) до початкової вартості амортизованого майна (M_a):

$$k_{на} = \frac{AM}{M_a} \quad (6.8)$$

Зростання коефіцієнта нагромадженої амортизації є свідченням зменшення фінансового ризику непокриття авансованого капіталу в іммобілізовані активи. В оцінках важливим є: технічний стан основних засобів, методи нарахування амортизації, достатність нагромадження амортизації для оновлення основних засобів тощо.

7. *Коефіцієнт реальної вартості основних засобів* ($k_{рв}$) засвідчує наскільки ефективно використовують засоби підприємства у господарській діяльності і визначається відношенням вартості основних засобів за вирахуванням спрацювання ($OЗ_3$) до чистої вартості майна підприємства (чистих активів) (А):

$$k_{рв} = \frac{OЗ_3}{A} \quad (6.9)$$

Зміна цього коефіцієнта свідчить про структурні зрушення активів підприємства.

8. *Коефіцієнт майна виробничого призначення* ($k_{вп}$), характеризує частку активів основної виробничо-господарської діяльності у загальній вартості активів підприємства, розраховується відношенням вартості основних засобів і матеріальних оборотних засобів ($A_{вп}$) до загальної величини чистих активів підприємства (А):

$$k_{ен} = \frac{A_{ен}}{A} \quad (6.10)$$

Цей коефіцієнт є свідченням паритетності вкладення капіталу і виробничу сферу і сферу обігу та можливого маневрування ресурсами і

капіталу для забезпечення фінансової стабільності при зміні зовнішнього ринкового середовища.

Названі коефіцієнти не вичерпують всю систему показників, які можна використовувати під час аналізу фінансової стійкості підприємства. Часто на практиці використовують коефіцієнти, які виражають деталізовані структурні зрушення активів і пасивів, взаємозв'язки грошового потоку тощо. За згаданою сукупністю коефіцієнтів можна достовірно визначити фінансову стійкість будь-якого господарюючого суб'єкта.

Рекомендовані значення показників і тенденції зміни наведено в таблиці 6.1.

Таблиця 6.1

Нормативні значення показників фінансової стійкості підприємства

№ п/п	Показники	Рекомендоване значення, тенденції, зміни
1	2	3
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	Критичне значення — 0,5, збільшення
2	Коефіцієнт фінансової залежності	Критичне значення — 2, зменшення
3	Коефіцієнт фінансового ризику	$\leq 0,5$, критичне значення -1
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0 — збільшення
5	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,4
6	Коефіцієнт нагромадження амортизації	—, зменшення
7	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,3-0,5
8	Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,8

Отже, розглянувши методику визначення низки коефіцієнтів, можна вважати, що аналіз коефіцієнтів - це визначення співвідношення між двома окремими показниками. Всі коефіцієнти можна поділити на 5 груп за такими ознаками:

- а) можливість погашення поточних зобов'язань;
- б) рух поточних активів;
- в) власний капітал;
- г) результати основної діяльності;
- д) інформація про ринкові ситуації.

Методика аналізу визначених вище коефіцієнтів полягає у порівнянні:

- фактичних коефіцієнтів поточного року з коефіцієнтами минулого року, а також з коефіцієнтами за кілька звітних періодів;
- фактичних коефіцієнтів з нормативними (зовнішні користувачі фінансових звітів рідко можуть провести таке порівняння);
- фактичних коефіцієнтів підприємства з показниками конкурентів (дані беруться з фінансових звітів, що надаються до фінансових, статистичних органів);
- фактичних коефіцієнтів з галузевими показниками.

За допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні і слабкі сторони різних підприємств. Менеджери використовують результати такого аналізу для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити банкрутства. Важливим є і те, що аналіз коефіцієнтів дає змогу краще зрозуміти взаємозв'язок між балансом і звітом про доходи. Деякі коефіцієнти показують, чи ефективно використовуються підприємством різні активи і пасиви та як це впливає на прибуток.

Слід зазначити, що за динамікою зміни розглянутих коефіцієнтів уважно спостерігають кредитори для того, щоб завчасно забезпечити повернення наданих позик, а також покрити свої фіксовані платежі доходами.

Результати аналізу відповідних коефіцієнтів значно впливають на кредитну політику банків, фінансові експерти використовують їх для виявлення відносних переваг різних підприємств.

Аналізуючи фінансову стабільність підприємства, можна зробити висновок, що власники підприємства (акціонери, інвестори й інші особи, що зробили внески до статутного капіталу) завжди прагнуть розумного зростання частки позичених коштів; навпаки, кредитори (постачальники сировини і матеріалів, банки, що надають короткострокові позики) віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу.

Аналізуючи фінансову стійкість підприємства, потрібно особливу увагу приділити вивченню поточної фінансової стійкості, що поділяється на

такі основні типи:

- Абсолютна фінансова стійкість. Вона характеризується нерівністю

$$ЗЗ < ВОК, \quad (6.11)$$

де ЗЗ – запаси і затрати; ВОК - власні оборотні кошти.

Це співвідношення показує, що всі запаси повністю покриваються власними оборотними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів. Така ситуація трапляється вкрай рідко і, як правило, її не можна розглядати як позитивну, адже за цих умов адміністрація не має можливості використати зовнішні джерела коштів для фінансування основної діяльності. Нормальним вважають стан підприємства, коли частка власних оборотних коштів є трохи вищою за 50 %.

- Нормальна фінансова стійкість. Характеризується нерівністю

$$ВОК < ЗЗ < ДФЗ, \quad (6.12)$$

де ДФЗ — джерела формування запасів. Вони визначаються за формулою:

ДФЗ = ВК + Позики банку і позики, що використовуються для покриття запасів + Розрахунки з кредиторами за товарними операціями = Підсумок розділу І пасиву балансу + Довгострокові кредити + Довгострокові позики - Підсумок розділу І активу балансу. (6.13)

Для покриття запасів використовують як власні, так і залучені джерела коштів.

- Нестійкий фінансовий стан. Характеризується нерівністю

$$ЗЗ > ДФЗ, \quad (6.14)$$

Виконання цього співвідношення свідчить про те, що підприємство для покриття частини своїх запасів змушене звертатися до додаткових джерел покриття, що не є позитивним.

- Критичний фінансовий стан. Характеризується попередньою нерівністю, до якої додається наявність у підприємства не погашених у строк кредитів і позик, а також простроченої кредиторської і дебіторської

заборгованості Така ситуація означає, що підприємство не може вчасно розрахуватися зі своїми кредиторами. За умов ринкової економіки при неоднократному повторенні такого стану підприємство вважається збанкрутілим.

Отже, аналіз фінансової стабільності дає можливість оцінити готовність підприємства до погашення своїх боргів, його фінансову незалежність, тенденції зміни рівня цієї незалежності, відповідність стану активів і пасивів підприємства, що є основним завданням його фінансово-господарської діяльності.

Аналіз платоспроможності полягає в абсолютному і відносному порівнянні активів як платіжних засобів з фінансовими ресурсами (зобов'язаннями), за рахунок яких відбулося їх формування.

Для оцінки платоспроможності фінансові ресурси підприємства групуються наступним чином:

Перша група (Z_1)— поточні зобов'язання (найбільш строкові зобов'язання), які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і суми кредитів банків, терміни повернення яких наступили);

Друга група (Z_2)— короткострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (суми кредитів банків, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, забезпечень наступних витрат і платежів та векселів виданих, терміни повернення яких настануть у майбутньому, протягом року);

Третя група (Z_3) — довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше одного року (довгострокові кредити банків і позики);

Четверта група (Z_4)— постійні зобов'язання, що формуються фінансовими ресурсами з елементів власного капіталу.

Схематично процедура порівняння платіжних засобів і зобов'язань за джерелами формування фінансових ресурсів для оцінки платоспроможності подана на рис. 6.2.

Такий поділ активів і фінансових ресурсів щодо окремих груп платіжних засобів і зобов'язань підприємства для оцінки платоспроможності

не є постійним і змінюється виходячи з конкретних економічних умов господарювання. Тому при здійсненні аналізу платоспроможності потрібно з'ясувати питання:

- якості і можливих цін реалізації товарних запасів і, відповідно, попиту на їх покупців;
- стану дебіторської заборгованості;
- контрольованості активів власниками (наявності застави та судових рішень, що обмежують поточне розпорядження платіжними засобами).

Рис. 6.2. Класифікаційні ознаки для групування активів і фінансових результатів за джерелами формування для оцінки платоспроможності

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$A_1 \geq Z_1; A_2 \geq Z_2; A_3 \geq Z_3; A_4 \leq Z_4. \quad (6.15)$$

Якщо виконуються перші три нерівності, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується остання нерівність. Це означає наявність у підприємства власних оборотних коштів, тобто дотримується мінімальна умова фінансової його стійкості.

Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків по кредиторській заборгованості, що вимагає негайного погашення.

Ознаками платоспроможності є:

1. Наявність коштів у касі та на розрахунковому рахунку.
2. Відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Показники платоспроможності та ліквідності згруповано на рис. 6.3.

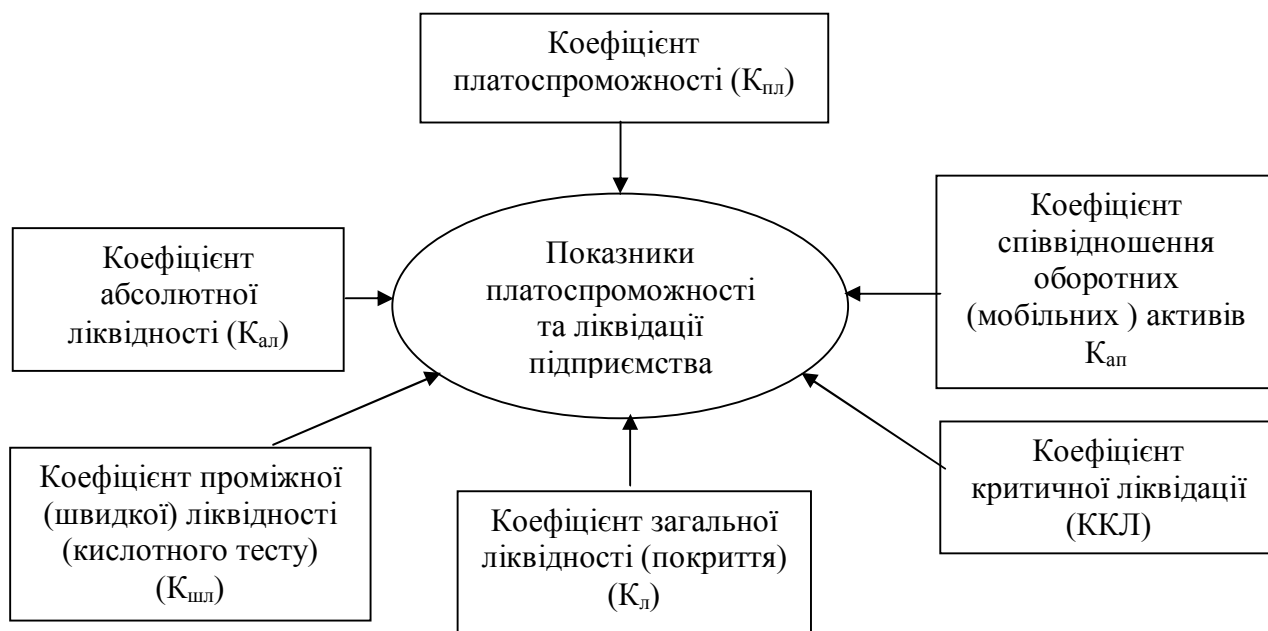

Рис. 6.3. Показники платоспроможності та ліквідності

Враховуючи правило зростаючої ліквідності, фахівці розрізняють три рівні платоспроможності підприємства:

- грошова;
- розрахункова;
- ліквідна.

Коефіцієнт грошової платоспроможності визначається відношенням суми залишків за статтями грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень до суми залишків за непогашеними кредитами та поточної кредиторської заборгованості.

Значення цього коефіцієнта не повинно бути менше 0,2. Але досягнення рівня, вищого за 0,35 не завжди потрібно, оскільки надмірний залишок коштів свідчить про неефективне їх використання.

Коефіцієнт розрахункової платоспроможності ($K_{рп}$) визначається відношенням суми залишків за статтями коштів, короткострокових фінансових вкладень, дебіторів, товарів і готової продукції до суми залишків за непогашеними кредитами та поточної кредиторської заборгованості.

Значення цього коефіцієнта на початок і кінець періоду теж порівнюють між собою. Слід сказати, що коефіцієнт розрахункової платоспроможності завжди вищий за коефіцієнт грошової платоспроможності, адже при його визначенні в чисельнику, крім коштів і короткострокових фінансових вкладень, враховуються й інші, хоча й менш ліквідні, активи.

Коефіцієнт ліквідної платоспроможності ($K_{лп}$) визначається відношенням загальної суми поточних активів (розділ II + розділ III) до загальної суми фінансових і поточних зобов'язань.

Бажано, щоб цей коефіцієнт перевищував одиницю. Таким чином визначають, чи вистачить у підприємства всіх оборотних засобів для повної ліквідації своїх боргових зобов'язань.

В аналізі платоспроможності підприємства дані показники мають певні недоліки:

- статичність – показники розраховуються на підставі балансових даних, що характеризують майновий стан підприємства на певну дату і, відповідно, одномоментні. Звідси і необхідність аналізу їх за декілька періодів;

- можливість завищення значень показників ліквідності через включення до складу оборотних активів так званих «мертвих» статей, наприклад, неліквідних запасів товарно-матеріальних цінностей;

- мала інформативність для прогнозування майбутніх грошових надходжень і платежів, а саме це і є одним із завдань аналізу платоспроможності;

- можливість завищення показника за рахунок «неліквідної» дебіторської заборгованості. Оскільки значна частка дебіторської заборгованості – прострочена, деяка її частина є заборгованістю, маловірогідною для стягнення, яка може бути зовсім непогашена, можна зробити висновок, що на практиці сума заборгованості покупців збільшується в балансі саме через низьку платіжну дисципліну. Однак і таке зростання дебіторської заборгованості має сприятливий вплив на величину показників ліквідності;

- наявність потенційних зобов'язань, що не відображаються в балансі і не враховуються при розрахунках коефіцієнтів ліквідності. Саме тому необхідно розкрити повну суму фінансових зобов'язань в примітках до фінансової звітності.

Розглянемо зміну вищерозглянутих показників досліджуваних підприємств у аналітичних таблицях та діаграмах.(табл.6.2-6.13, рис. 6.4-6.15)

На основі вказаної системи показників можна зробити висновок про тенденції зміни кожного коефіцієнта і про фінансову стійкість підприємств в цілому. Дана система показників відображає всі аспекти фінансової стійкості і платоспроможності підприємств, тому виникає необхідність в дослідженні можливості використання вказаних даних для прогнозування фінансового стану досліджуваних підприємств.

Аналіз фінансової незалежності даних підприємств дає змогу стверджувати, що значення даного показника знаходиться на достатньому рівні протягом 2009 і 2010 років, крім ТОВ «Агропослугтранссервіс». Тобто всі інші підприємства протягом 2006-2010 р.р. значно підвищили свою незалежність і мають власних коштів більше, ніж позикових, особливо це добре видно щодо СТОВ «Прогрес».

В цілому слід відзначити, що спостерігається загальне зниження фінансової незалежності ТОВ «Агропослугтранссервіс», отже, при збереженні цієї тенденції можна прогнозувати зменшення його фінансової стійкості. Зміна фінансової стійкості в сторону її підвищення інших досліджуваних підприємств сприяє кращому прогнозу. Зменшення коефіцієнта фінансового ризику по всіх підприємствах, крім ТОВ «Агропослугтранссервіс» не змінює попереднього висновку, а показує зменшення їх залежності від залучених джерел, збереження і підвищення фінансової автономії.

Політику довгострокового фінансування діяльності досліджуваних підприємств за рахунок позикового капіталу характеризує коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів. Зростання коефіцієнту довгострокового залучення позикових коштів свідчить про тенденцію збільшення залежності підприємств від зовнішніх джерел фінансування. Однак це не завжди може негативно характеризувати політику підприємства щодо фінансування, оскільки збільшення цього показника може бути зумовлено реалізацією стратегічних цілей підприємства.

У аналізованих підприємствах даний показник в середньому перебував на рівні 0–1,09 пунктів. Зазначимо, що динаміка зміни цього показника багато в чому залежить від політики фінансово-кредитних установ на ринку кредитних ресурсів, тому для прогнозування фінансового стану його динаміку необхідно враховувати через вплив зовнішнього середовища.

В цілому майже по всіх підприємствах за 2006–2010 р.р. спостерігається зменшення даного показника, крім СВКП «Піщанський», де відбулось збільшення коефіцієнта довгострокового залучення капіталу на 0,02 пункти, що ніякою мірою не впливає негативно на його фінансову стабільність.

Таблиця 6.2

Коефіцієнт фінансової незалежності

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	0,37	0,40	0,45	0,71	0,63	0,26
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,59	0,69	0,56	0,77	0,76	0,17
СВК «Віссяницький» с. Віссяники, Козятинський р-н	0,83	0,89	0,96	0,98	0,99	0,16
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,74	0,89	0,77	0,81	0,75	0,01
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,91	0,92	0,91	0,92	0,94	0,03
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,33	0,54	0,63	0,46	0,66	0,33
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,47	0,54	0,45	0,50	0,43	- 0,04

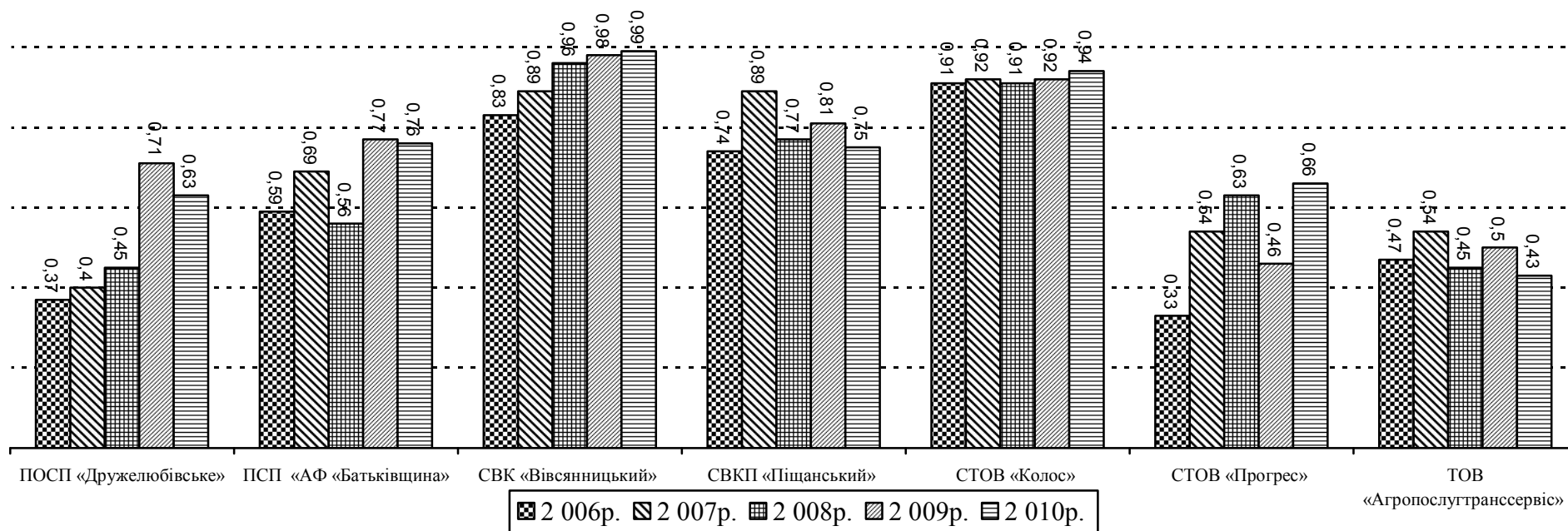

Рис. 6.4. Динаміка зміни коефіцієнта фінансової незалежності

Таблиця 6.3

Коефіцієнт фінансової залежності

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	2,73	2,51	2,23	1,4	1,58	- 1,15
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,41	0,30	0,44	0,22	0,23	- 0,18
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	1,21	1,12	1,04	1,02	1,01	- 0,2
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	1,36	1,12	1,3	1,23	1,33	- 0,03
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,09	0,08	0,08	0,08	0,06	- 0,03
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	3,03	1,85	1,59	2,17	1,52	- 1,51
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	2,14	1,86	2,22	2,27	2,31	0,17

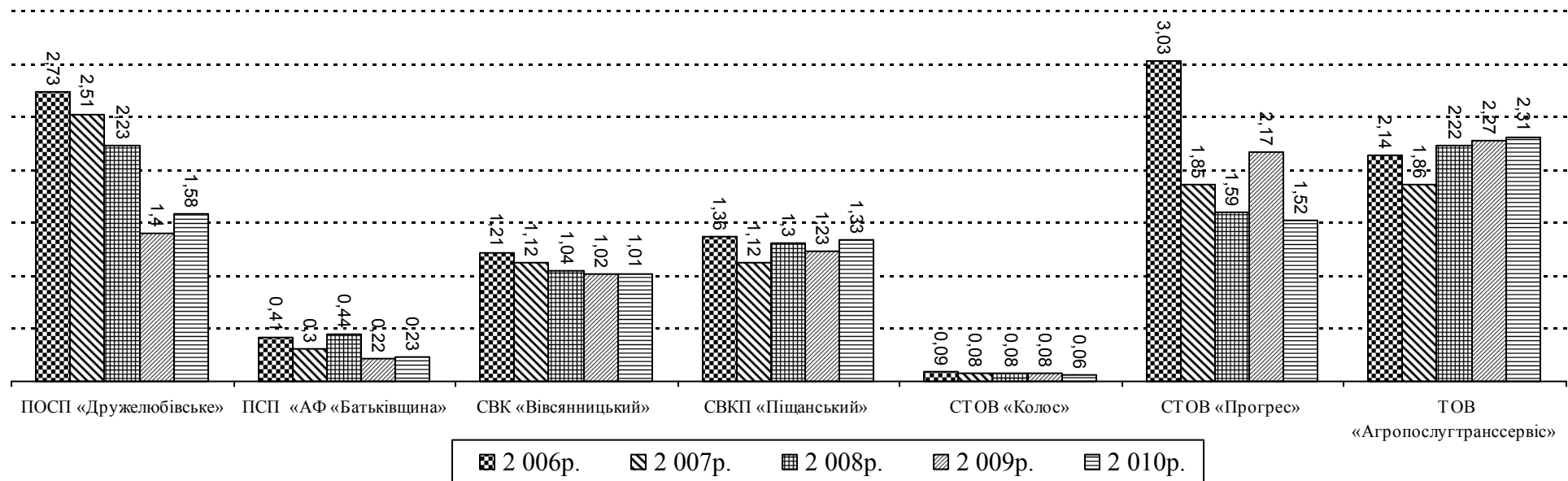

Рис. 6.5. Динаміка зміни коефіцієнта фінансової залежності

Таблиця 6.4

Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	1,73	1,51	1,23	0,40	0,58	- 1,15
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,69	0,44	0,77	0,29	0,31	- 0,38
СВК «Вісяницький» с. Вісяники, Козятинський р-н	0,21	0,12	0,04	0,02	0,01	- 0,2
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,36	0,13	0,30	0,23	0,33	- 0,03
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,09	0,09	0,09	0,08	0,06	- 0,03
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	2,04	0,86	0,58	1,17	0,52	- 1,52
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	1,14	0,86	1,22	1,27	1,31	0,17

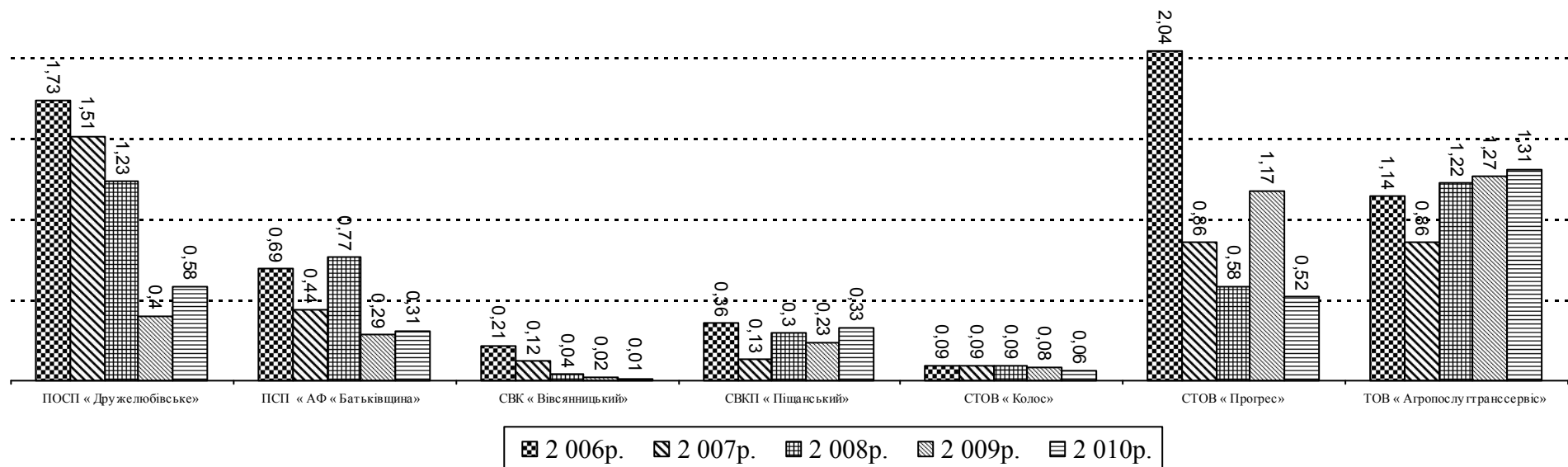

Рис. 6.6. Динаміка зміни коефіцієнта фінансового ризику (плече фінансового важеля)

Таблиця 6.5

Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	0	0	0	0	0	-
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,026	0	0	0	0,015	- 0,011
СВК «Вівсянницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	0,14	0	0,02	0	0	- 0,14
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,02	0,15	0,09	0,67	0,04	0,02
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,05	0,05	0,04	0,01	0,01	- 0,04
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	1,09	0,58	0,34	0,38	0,22	- 0,87
ТОВ «Агрослужтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,35	0,18	0,32	0,16	0,21	- 0,14

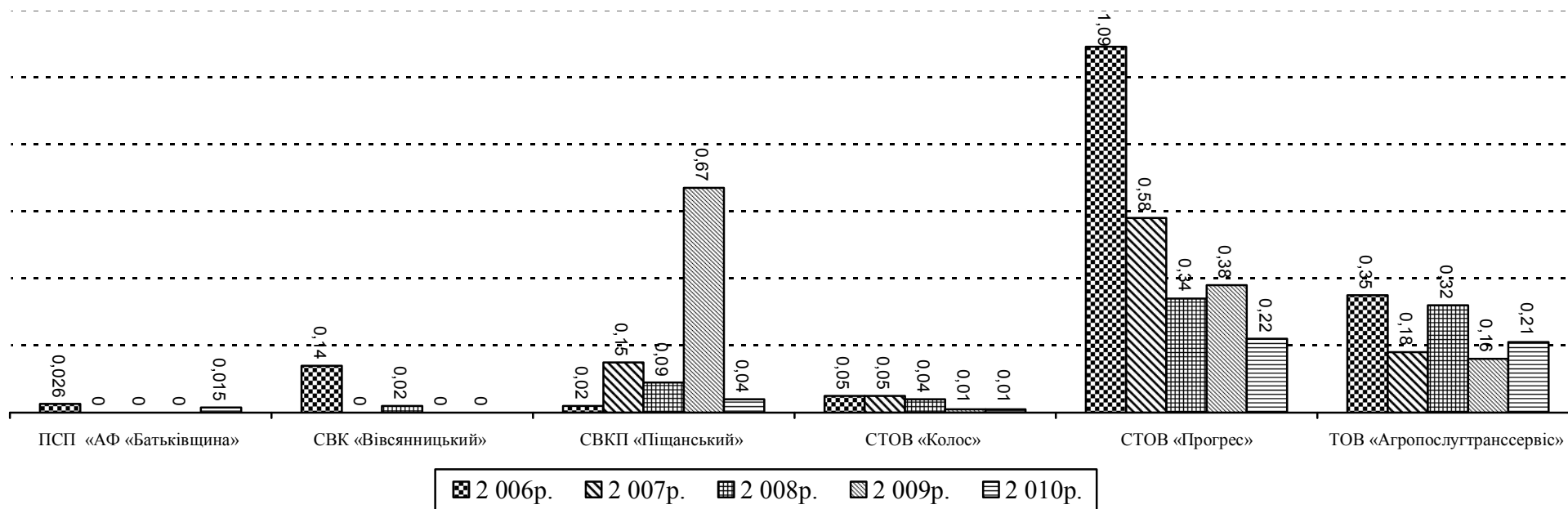

Рис. 6.7. Динаміка зміни коефіцієнта довгострокового залучення капіталу

Таблиця 6.6

Коефіцієнт маневрування власним капіталом

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	1,31	1,32	1,57	1,09	1,46	0,15
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,69	0,44	0,77	0,29	0,31	- 0,38
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	0,21	0,12	0,04	0,02	0,01	- 0,2
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,36	0,13	0,30	0,23	0,33	- 0,03
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,09	0,09	0,09	0,08	0,06	- 0,03
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	2,04	0,86	0,58	1,17	0,52	- 1,52
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	1,14	0,86	1,22	1,27	1,31	0,17

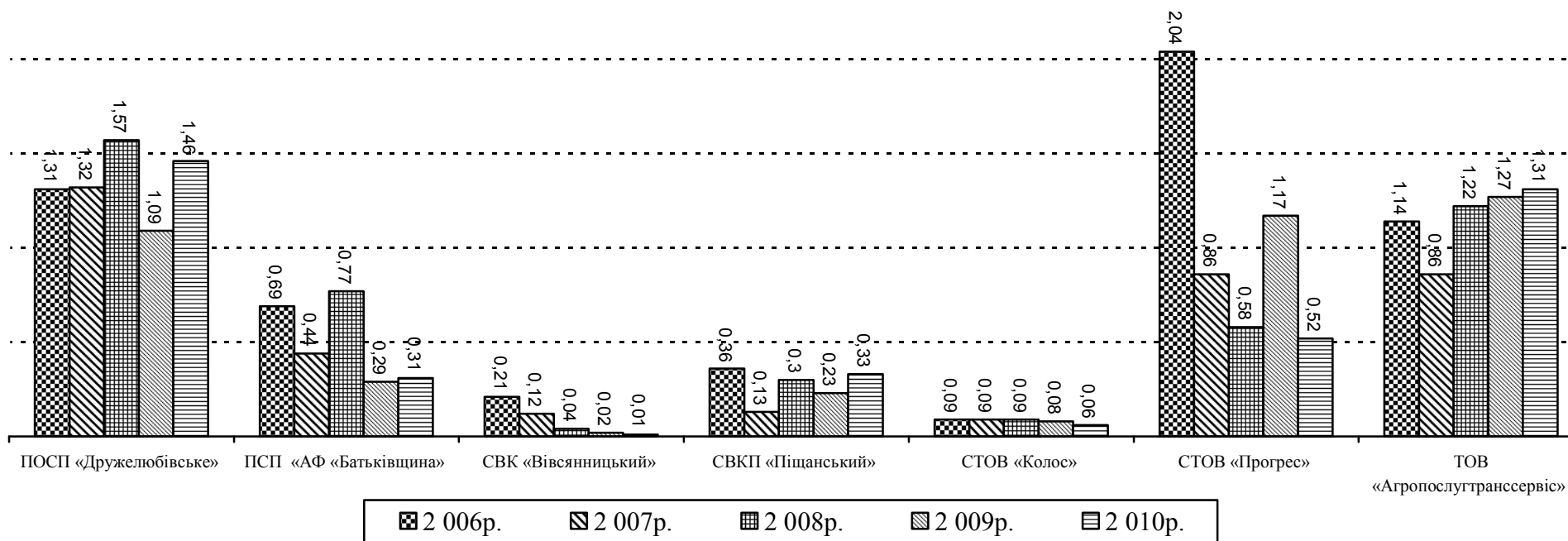

Рис. 6.8. Динаміка зміни коефіцієнта маневрування власним капіталом

Таблиця 6.7

Коефіцієнт нагромадження амортизації

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	0,19	0,23	0,38	0,33	0,47	0,28
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,20	0,22	0,38	0,35	0,18	- 0,02
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	0,29	0,34	0,35	0,29	0,24	- 0,05
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,60	0,61	0,54	0,57	0,60	-
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,05	0,07	0,05	0,07	0,07	0,02
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,022	0,023	0,016	0,027	0,023	0,001
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,08	0,11	0,06	0,09	0,04	- 0,04

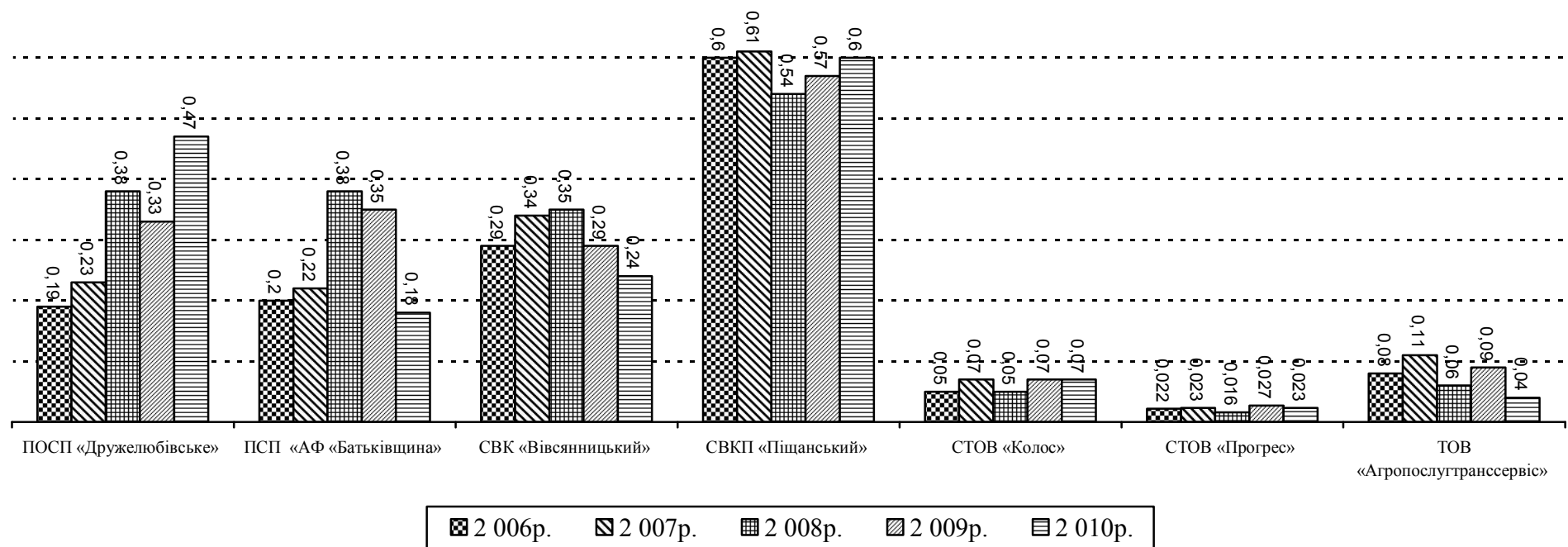

Рис. 6.9. Динаміка зміни коефіцієнта нагромадження амортизації

Таблиця 6.8

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	0,21	0,26	0,15	0,24	0,19	- 0,02
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,77	0,62	0,65	0,82	0,79	0,02
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	0,53	0,43	0,40	0,44	0,41	- 0,12
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,42	0,35	0,40	0,39	0,35	- 0,07
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,40	0,33	0,37	0,42	0,42	0,02
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,28	0,18	0,22	0,15	0,14	- 0,14
ТОВ «Агротранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,57	0,42	0,70	0,54	0,39	- 0,18

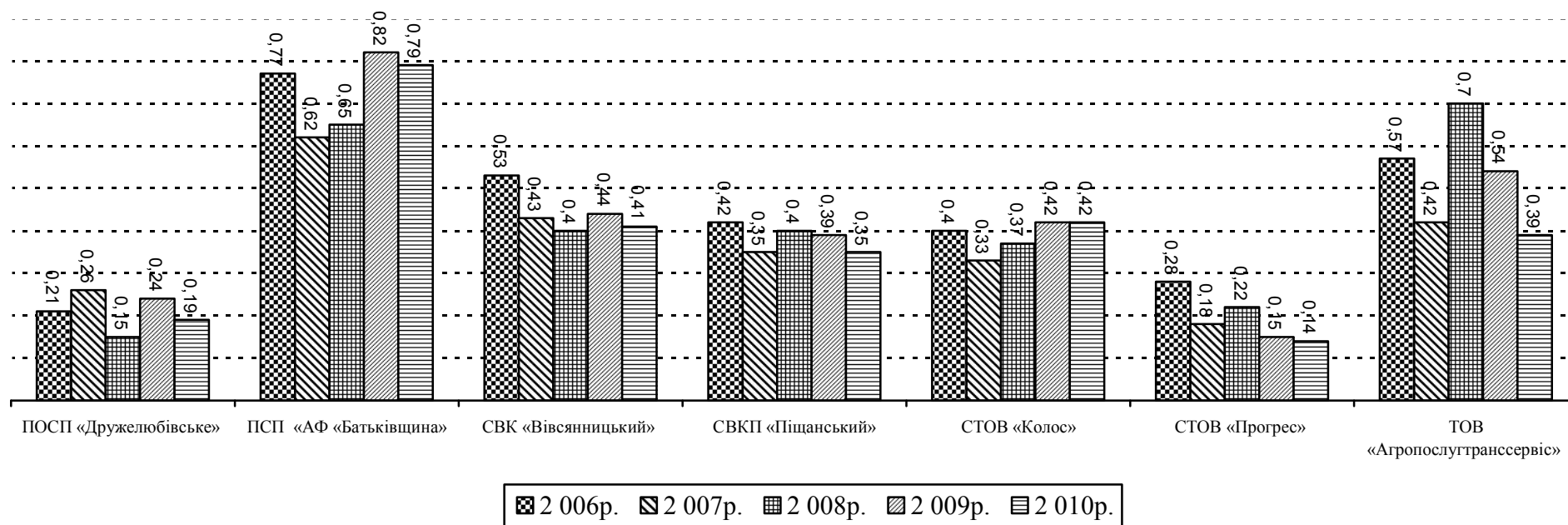

Рис. 6.10. Динаміка зміни коефіцієнта реальної вартості основних засобів

Таблиця 6.9

Коефіцієнт майна виробничого призначення

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	0,24	0,29	0,27	0,33	0,28	0,04
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,63	0,49	0,53	0,48	0,49	- 0,14
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	0,49	0,46	0,44	0,48	0,44	- 0,05
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,89	0,91	0,94	0,95	0,97	0,08
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,89	0,90	0,94	0,95	0,95	0,06
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,90	0,76	0,66	0,69	0,69	- 0,21
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,94	0,87	0,95	0,89	0,89	- 0,05

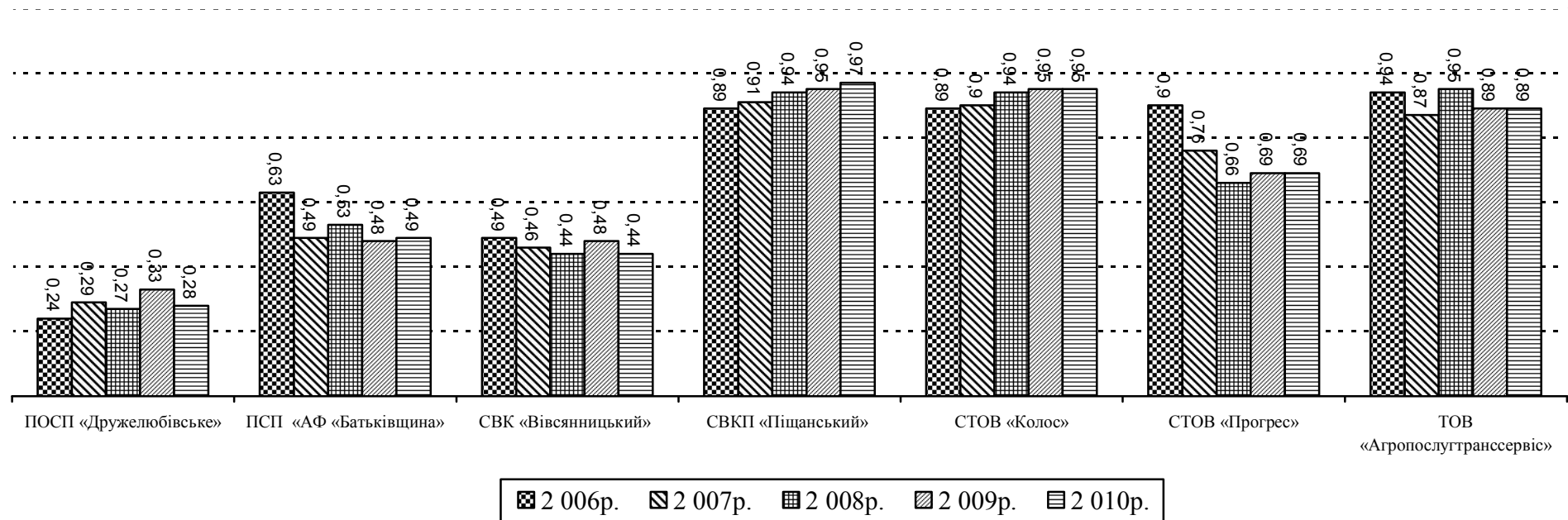

Рис. 6.11. Динаміка зміни коефіцієнта майна виробничого призначення

Таблиця 6.10

Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	325,7	311,6	689	1617	1542	1216,3
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	1476	1971	1417	2082	3180	1704
СВК «Вісяницький» с. Вісяники, Козятинський р-н	7444,3	9270,1	11526	13101	20225	12780,7
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	479,0	1153,1	1072,0	1229,0	1007,0	528
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	7067,7	8591,7	9245,0	9697,0	11853,0	4785,3
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	659	1059	1411	1314	2421	1762
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	153,4	355	- 132	- 99,7	3618,7	3465,3

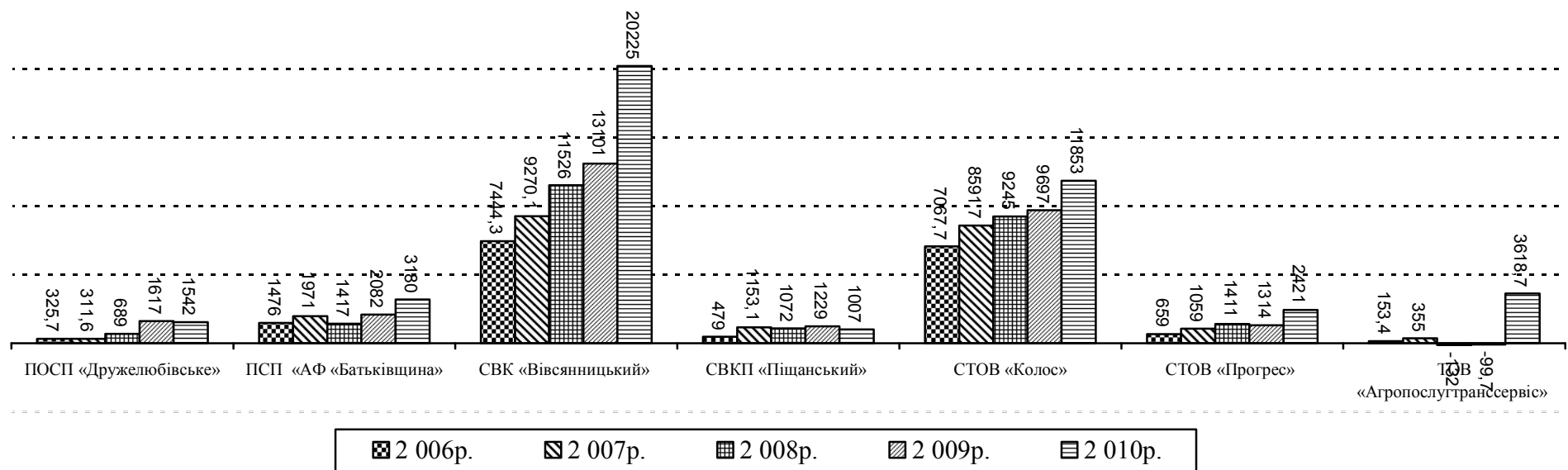

Рис. 6.12. Динаміка зміни наявності власних оборотних коштів, тис. грн.

Таблиця 6.11

Коефіцієнт грошової платоспроможності

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	0,01	0,03	0,14	0,01	0,01	-
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,04	0,01	0,002	0,03	0,002	- 0,038
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	2,29	1,83	2,96	1,32	7,8	5,51
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,01	0,02	0,003	0,02	0,004	- 0,006
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,01	1,02	0,09	0,13	0,24	0,23
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	2,09	4,21	3,88	6,00	3,36	1,27
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,005	0,02	0,03	0,09	0,02	0,015

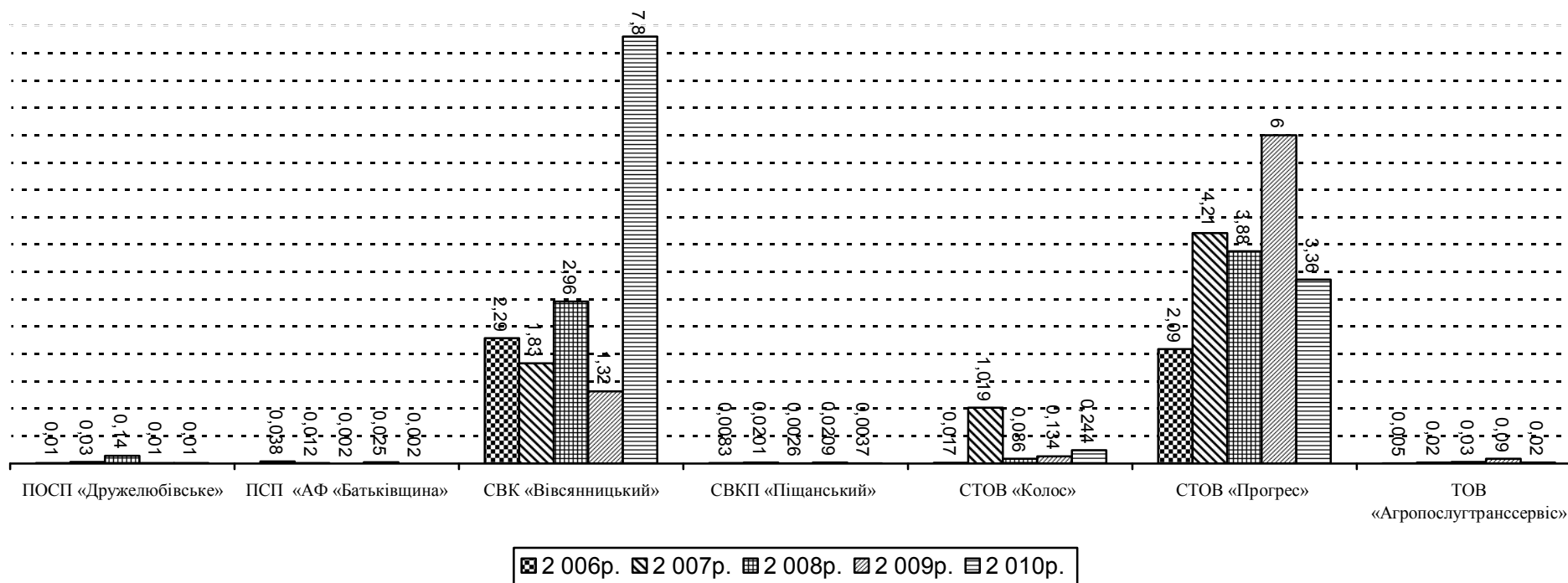

Рис. 6.13. Динаміка зміни коефіцієнта грошової платоспроможності

Таблиця 6.12

Коефіцієнт розрахункової платоспроможності

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	1,25	1,24	1,44	2,48	2,07	0,82
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,121	0,136	0,125	0,319	0,981	0,86
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	14,99	17,28	41,87	27,15	44,78	29,79
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	1,50	3,89	2,38	2,98	1,92	0,42
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	1,537	1,933	0,722	1,051	1,268	- 0,269
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,13	0,30	1,05	0,38	0,71	0,58
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,21	0,37	0,13	0,24	0,25	0,04

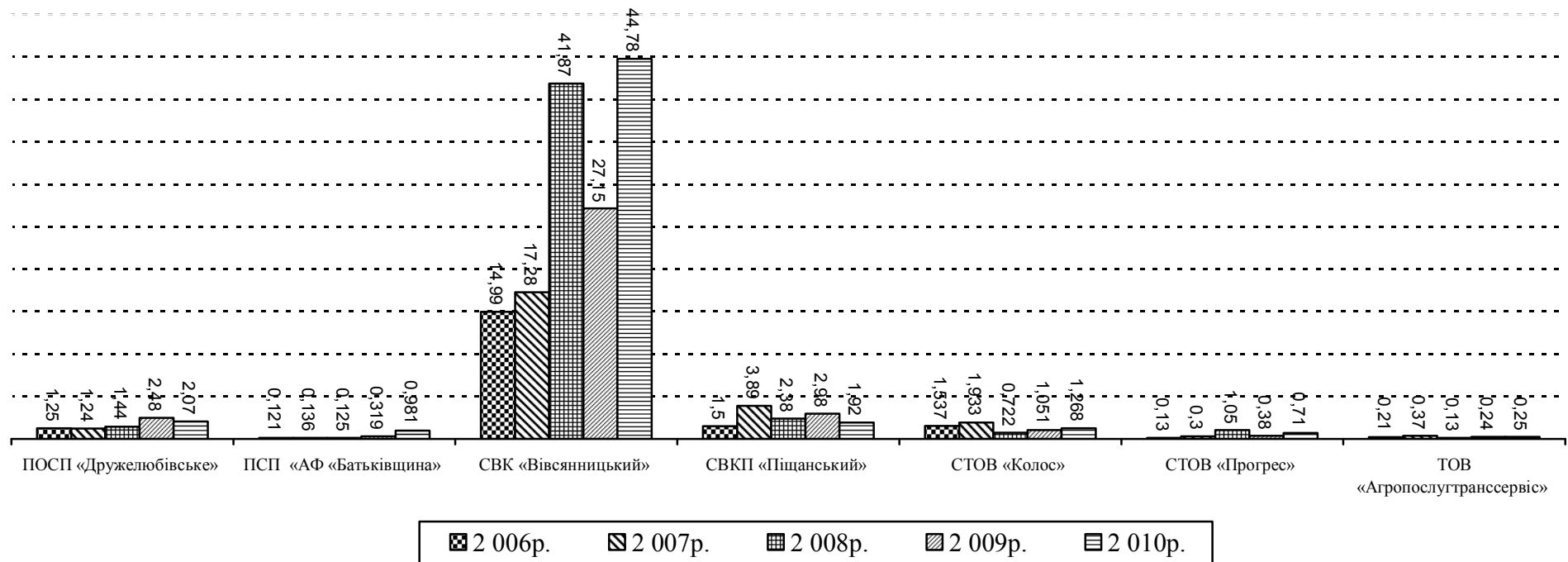

Рис. 6.14. Динаміка зміни коефіцієнта розрахункової платоспроможності

Таблиця 6.13

Коефіцієнт ліквідної платоспроможності

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	1,25	1,24	1,44	2,48	2,07	0,82
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	1,842	2,313	1,627	2,521	2,912	1,07
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	3,59	6,13	17,78	44,78	44,78	41,19
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	1,40	3,42	1,59	2,05	1,68	0,28
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,133	0,472	0,387	0,111	0,188	0,055
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,008	0,04	0,18	0,004	0,12	0,112
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	1,50	1,66	0,87	0,96	0,25	- 1,25

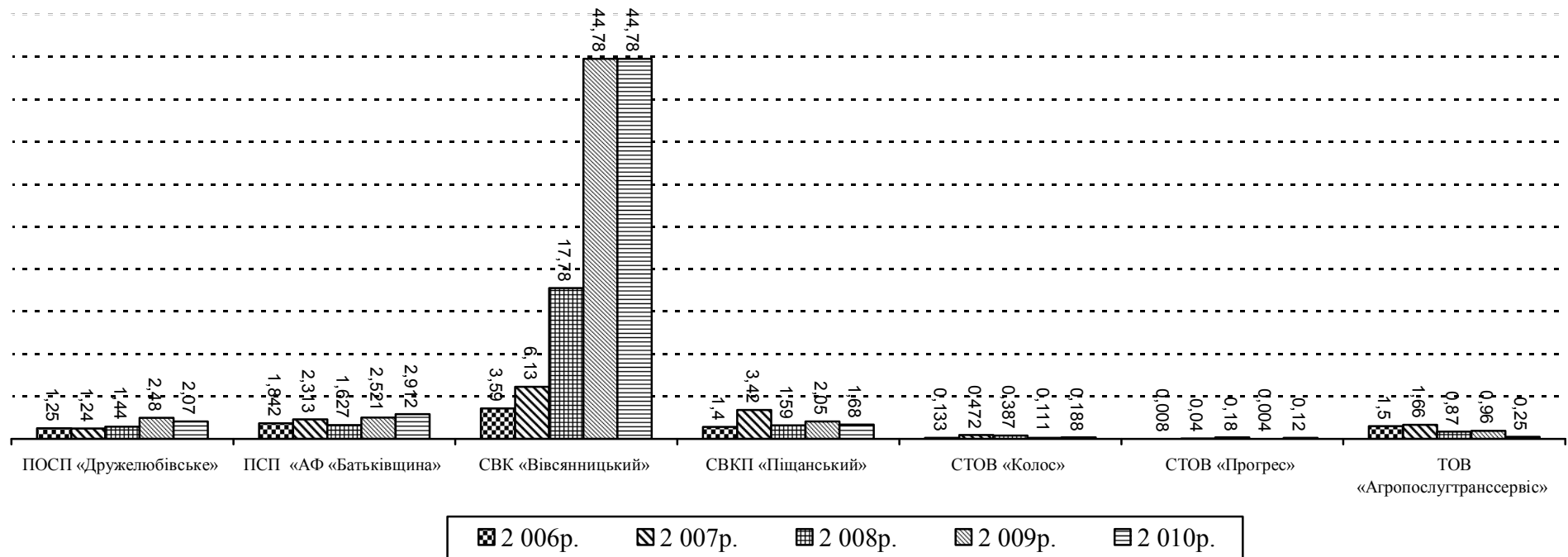

Рис. 6.15. Динаміка зміни коефіцієнта ліквідної платоспроможності

Коефіцієнт маневреності власним капіталом характеризує ступінь мобільності його використання. Протягом 2006–2010 р.р. спостерігається тенденція поступового скорочення даного показника у ПСП «АФ «Батьківщина», СВК «Вівсянницький», СВКП «Піщанський», СТОВ «Колос», СТОВ «Прогрес» порівняно із ПОСП «Дружелюбівське» і ТОВ «Агропослугтранссервіс», однак значення його позитивне і свідчить про збільшення ефективності використання власних оборотних коштів. Таким чином, для цих підприємств, можна стверджувати про можливість екстраполяції позитивних тенденцій зростання власного капіталу підприємств.

Деяке зростання коефіцієнта маневрування власним капіталом (на 0,93 пункти) у ТОВ «Агропослугтранссервіс» свідчить, що все ж таки товариство має можливості до покращення фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами.

Протягом досліджуваного періоду ми спостерігаємо певну зміну коефіцієнта нагромадження амортизації, зокрема його збільшення у ПОСП «Дружелюбівське», СТОВ «Колос», СТОВ «Прогрес» на 0,28 пунктів, 0,02 пункти та 0,001 пункти, що свідчить про зменшення фінансового ризику непокриття авансованого капіталу в іммобілізовані активи, про достатність нарахування амортизації основних засобів тощо.

Незначні зменшення даного показника у ПСП «АФ «Батьківщина», СВК «Вівсянницький» та ТОВ «Агропослугтранссервіс» (0,02 пункти, 0,05 пунктів та 0,04 пункти відповідно) також засвідчує про достатній стан основних засобів і їх відповідність сучасним вимогам виробництва.

Критерій оцінки коефіцієнта реальної вартості основних засобів залежить від виду діяльності та технології виробництва продукції. При оцінці даного коефіцієнта треба зважати на те, що його значення залежить від повноти використання виробничих потужностей підприємства: чим повніше реалізується потужність підприємства, тим нижчим, за інших умов, має бути значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів. Ми спостерігаємо

збільшення даного показника тільки у ПСП «АФ «Батьківщина» і СТОВ «Колос» на 0,02 пункти, що засвідчує використання у них виробничих технологій із дорогих високоефективних пристроїв та механізмів.

Паритетність вкладення капіталу у виробничу сферу і сферу обігу та можливого маневрування ресурсами і капіталу для забезпечення фінансової стабільності при зміні зовнішнього ринкового середовища характеризує коефіцієнт майна виробничого призначення. Вважається, що оптимальне значення цього показника дорівнює 0,5-0,65 пунктів. У СВКП «Піщанський», СТОВ «Колос», СТОВ «Прогрес» та ТОВ «Агротранссервіс» фактичне значення даного показника значно перевищує його оптимальне. Інші досліджувані підприємства знаходяться в межах оптимального рівня, що говорить про достатність основних засобів і виробничих запасів для здійснення господарської діяльності всіх досліджуваних підприємств.

Нестача власного оборотного капіталу свідчить про посилення фінансової залежності підприємств і нестійкий його стан. Проведені дослідження підкреслюють збільшення даного показника в динаміці у всіх досліджуваних підприємствах, особливо у СВК «Вівсяницький» на 12780,7 тис. грн. і СТОВ «Колос» на 4785,3 тис. грн. Це означає, що всі підприємства формували свої поточні активи за рахунок власного капіталу, тобто після повного погашення поточних зобов'язань у підприємств залишалися ще оборотні засоби, зокрема у ПСП «Дружелюбівське» - 1542 тис. грн., ПСП «АФ «Батьківщина» - 3180 тис. грн., СВК «Вівсяницький» - 20225 тис. грн., СВКП «Піщанський» - 1007 тис. грн., СТОВ «Колос» - 11853 тис. грн., СТОВ «Прогрес» - 2421 тис. грн., ТОВ «Агротранссервіс» - 3618,7 тис. грн.

Загальна оцінка фінансового стану підприємства неможлива без аналізу динаміки показників платоспроможності. Платоспроможність залежить від наявності найбільш ліквідних активів для забезпечення проведення своєчасних розрахунків з кредиторами у повному обсязі, тобто вона характеризує рівень покриття поточних зобов'язань грошовими коштами та

їх еквівалентами. Платоспроможність є важливим фінансовими індикатором, що визначають стабільність господарської діяльності підприємства. Перелічене вище обумовлює актуальність та доцільність аналізу динаміки показників платоспроможності, результати якого необхідно враховувати при прогнозуванні фінансового стану підприємства.

Є три рівні платоспроможності підприємства, оцінку яких проводять за допомогою трьох коефіцієнтів: грошовий, розрахунковий і ліквідний.

Якщо проводити порівняння цих коефіцієнтів з базовим періодом, то ми бачимо, що майже по всіх показниках пройшло збільшення, крім коефіцієнта грошової платоспроможності у ПСП «АФ «Батьківщина», СВКП «Піщанський», коефіцієнта розрахункової платоспроможності у СТОВ «Колос» та коефіцієнта ліквідної платоспроможності у ТОВ «Агропослугтранссервіс».

Тобто, якщо на покриття платіжних зобов'язань взяти не тільки грошові кошти, а й кошти в розрахунках, готову продукцію, відвантажені товари, дебіторську заборгованість та інші активи, які реально можна реалізувати, то на кінець періоду платіжні засоби у ПОСП «Дружелюбівське» на 207% покривали платіжні зобов'язання, у ПСП «АФ «Батьківщина» на 98%, у СВК «Вівсянницький» на 4478%, у СВКП «Піщанський» на 192%, у СТОВ «Колос» на 127%, у СТОВ «Прогрес» на 71%, у ТОВ «Агропослугтранссервіс» на 25%. Це свідчить про позитивні модифікації фінансового стану підприємства, крім ТОВ «Агропослугтранссервіс».

Коефіцієнт ліквідної платоспроможності є найбільш узагальненим показником. Цей показник, як ми уже зазначали вище, за досліджуваний період у ТОВ «Агропослугтранссервіс» зменшився і становив на кінець періоду 0,25 пунктів, що свідчить про те, що ліквідна вартість оборотних коштів була у досліджуваному періоді нижча за платіжні зобов'язання на 0,75 пунктів. Таке підприємство може вважатися банкрутом і може бути ліквідоване, а його майно продане. У всіх інших підприємствах спостерігається перевищення ліквідної вартості оборотних коштів над

платіжними зобов'язаннями.

6.2. Аналіз показників ділової активності

Оцінювання рівня ділової активності є одним з найважливіших та найскладніших завдань аналізу діяльності підприємства. Результатом такого аналізу є створення інформаційної бази, що дає можливість оцінити внутрішній і зовнішній стан товариства, його прибуткову (збиткову) діяльність, встановити перспективу його подальшого розвитку, а також розрахувати ефективність використання виробничо-фінансових ресурсів.

Ділова активність підприємства аналізується шляхом використання кількісних та якісних оцінюваних показників. При цьому для потреб аналізу найбільш часто використовують такі якісні показники:

- обсяг та диверсифікація ринків реалізації продукції;
- обсяг продукції, що експортується;
- наявність продукції, яка за своїми характеристиками є надзвичайно важливою, а її техніко-економічні параметри не мають аналогів у зарубіжній та вітчизняній практиці;
- репутація підприємства;
- стійкість та стабільність зв'язків з контрагентами як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках і ін.

Кількісну оцінку та аналіз ділової активності здійснюють за двома напрямками:

- 1) ступенем виконання плану на основі показників, що забезпечують задані темпи їх зростання;
- 2) рівнем ефективності використання ресурсів.

Під час поточного аналізу в якості критеріїв ділової активності найчастіше використовують такі показники, як обсяг реалізації продукції, товарів, наданих послуг, прибуток, величину капіталу, авансованого в активи підприємства. При цьому, обов'язково враховують, так зване, «золоте правило» економіки підприємства, згідно якого прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна

підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше.

Найбільш інформативні аналітичні висновки формуються в результаті зіставлення темпів їх змін. У цьому зв'язку найоптимальнішим є зіставлення таких показників:

$$100\% < T_{C.K.} < T_P < T_{\Pi}, \quad (6.16)$$

де $T_{C.K.}$ — темп зміни сукупного капіталу, авансованого в діяльність підприємства;

T_P — темп зміни обсягів реалізації продукції;

T_{Π} — темп зміни прибутку.

Перша нерівність ($100 \% < T_{C.K.}$) означає, що економічний потенціал підприємства зростає, тобто розширюються масштаби його діяльності.

Друга нерівність ($T_{C.K.} < T_P$) вказує на те, що в порівнянні із збільшенням економічного потенціалу обсяг реалізації підвищується більш високими темпами, тобто ресурси комерційної організації використовуються більш ефективно, підвищується віддача з кожної грошової одиниці, вкладеної в компанію.

Із третьої нерівності ($T_P < T_{\Pi}$) видно, що прибуток зростає випереджальними темпами, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва та обігу як результат дій, спрямованих на оптимізацію технологічного процесу і взаємовідносин з контрагентами.

При проведенні аналітичних досліджень можуть бути виявлені відхилення від цієї ідеальної залежності, які не завжди слід розглядати як негативні. Причинами порушення системи нерівності можуть бути освоєння нових перспективних напрямів застосування капіталу, реконструкція та модернізація діючих виробництв, упровадження продуктивних нововведень тощо. Така діяльність завжди пов'язана із значним вкладенням фінансових, матеріальних, інтелектуальних ресурсів, які порушують наведене співвідношення показників, але це не свідчить про зниження ділової активності підприємства.

Підвищення темпів зростання основних показників в умовах ринку є одним із найважливіших завдань кожного економічного суб'єкта, вирішення якого тісно пов'язане із забезпеченням останнього ефективними засобами виробництва, впровадженням ресурсозберігаючих технологій та застосуванням досконалих форм управління. Це вказує на те, що проблема забезпечення зростання основних темпових показників має формуватися на принципово новому підході. Так, підвищення темпів зростання основних показників має бути досягнуто не будь-якою ціною, а вибором оптимального варіанта розвитку, який передбачає мінімальне витрачання виробничо-фінансових ресурсів. Крім того, масштаби виробництва мають оцінюватися з обов'язковим урахуванням рівня конкурентоспроможності продукції та ступенем задоволення ними потреб ринку. Нарешті, проблема динамічного зростання оціночних показників має розглядатися з позиції довгострокової перспективи, протягом якої в певні періоди можливе навіть зниження їх рівнів задля утворення резерву подальшого розвитку.

Реалізація другого напряму аналізу ділової активності полягає в оцінці ефективності використання ресурсів підприємства.

У процесі своєї виробничо-господарської діяльності підприємство використовує такі види ресурсів:

- фінансові;
- матеріальні;
- трудові.

Дослідження економічної суті та призначення кожного виду ресурсів дозволяє помітити, що вони, незважаючи на різну свою природу, форму та характер використання, тісно пов'язані між собою, і низький рівень якості одного виду ресурсів (навіть при ефективному використанні всіх інших) не дає змоги підприємству досягти бажаних результатів. Дійсно, якщо на підприємстві більшість працівників має низьку кваліфікацію, знання, майстерність, то використання якісної сировини та технологічно досконалого обладнання не зменшить кількості бракованої продукції, що, у свою чергу, призведе до зниження обсягів реалізації, а можливо й виникнення збитків. У

разі, коли підприємство використовує не тільки морально, а й фізично застаріле обладнання, високопродуктивна праця робітників у поєднанні з якісними матеріалами не змінить тенденції до зниження прибутку. Врешті-решт, якщо продукція виготовляється з низькосортного матеріалу навіть із використанням сучасної технології, попит на неї буде низьким, а діяльність підприємства неефективною.

Отже, можна зробити висновок, що всі види ресурсів, які використовуються підприємством у процесі виробничо-господарської діяльності, являють собою комплексну взаємозалежність та взаємозв'язок складових його економічного потенціалу, що формується залежно від потреб виробництва з метою отримання економічних вигід у майбутньому.

Серед основних особливостей ресурсів досліджуваних підприємств можна виділити такі:

- ресурси є невід'ємною складовою економічного потенціалу операційної діяльності підприємства;
- структура ресурсів (рис. 6.16) складна, але гнучка та динамічна і тісно взаємопов'язана з процесом виробництва;

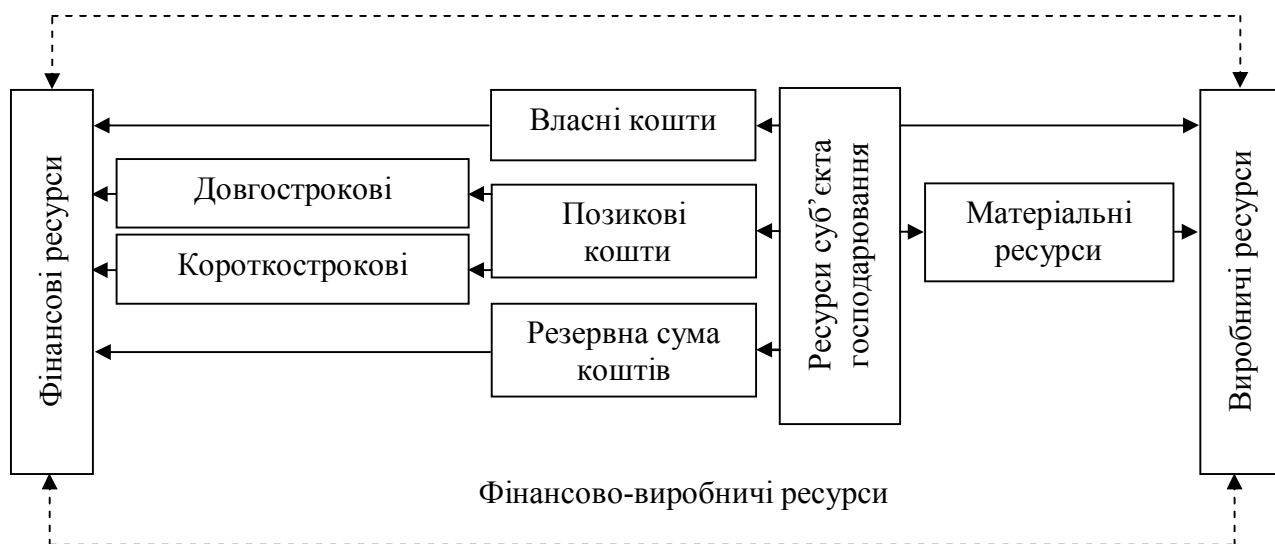

Рис. 6.16. Складові фінансово-виробничих ресурсів суб'єкта господарювання

- використання будь-яких видів ресурсів відбувається в комплексі та передбачає зміну форми їх прояву та відтворення в процесі фінансово-господарської діяльності;

- забезпеченість підприємства виробничими і фінансовими ресурсами та ефективність їх використання визначають можливості та темпи розвитку підприємства, рівень його ділової активності.

Отже, розробка дійових заходів і дослідження високого рівня ділової активності підприємства неможливі без систематичного проведення глибокого та всебічного аналізу.

Метою аналізу ділової активності підприємства є розрахунок відповідних аналітичних показників, виявлення тенденцій і причин їх змін для дослідження досягнутого рівня ефективності виробничо-господарської діяльності та визначення потенційних можливостей підприємства щодо підвищення останнього.

Аналіз ділової активності проводиться в інтересах як внутрішніх, так і зовнішніх споживачів інформації. У зв'язку з цим його поділяють на внутрішній і зовнішній.

Внутрішній аналіз ділової активності проводиться управлінським персоналом підприємства всіх рівнів за даними оперативного, фінансового та бухгалтерського обліку. Основною його метою є забезпечення підвищення ефективності використання виробничих та фінансових ресурсів і на цій основі - збільшення прибутку та зниження собівартості.

Зовнішній аналіз ділової активності підприємства здійснюється зовнішніми відносно підприємства споживачами інформації. До них належать: інвестори, постачальники, покупці, конкуренти, ділові партнери, фінансово-кредитні та податкові органи. Вони вивчають інформацію виходячи зі своїх інтересів.

Альтернативність цілей аналізу ділової активності підприємства визначають не тільки функціональні обов'язки управлінського персоналу підприємства різних рівнів. Вона залежить також від цілей, які ставлять перед собою зовнішні користувачі інформації.

Цілі дослідження досягаються в результаті вирішення низки аналітичних завдань. До них відносять:

- аналіз виробничо-господарської ситуації, що склалася на

підприємстві в попередні періоди його функціонування, оцінка її відповідності рівням ділової активності;

- діагностика бізнес-середовища підприємства, виявлення основних факторів впливу на зміни рівнів ділової активності суб'єкта господарювання за період, що досліджується;

- аналіз темпів зростання основних результативних показників; з'ясування причин їх відхилення від ідеальної моделі залежностей, що існують між ними;

- оцінка ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів;

- визначення резервів підвищення ефективності виробництва та розробка оптимальних заходів їх використання з метою підвищення ділової активності підприємства.

Аналітична процедура дослідження рівня ділової активності та причин її змін протягом попередніх періодів має відповідний механізм здійснення, який складається з двох блоків. Один із них зосереджений на оцінці темпів зростання результативних показників, а другий — на визначенні ступеня ефективності використання ресурсів (рис. 6.17).

Узагальнення отриманих результатів аналізу та синтезоване їх вивчення дає змогу з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки економіко-фінансових явищ, які впливають на рівень ділової активності підприємства, і отримати об'єктивне підґрунтя для розробки дійових рішень, спрямованих на підвищення ефективності його діяльності.

Аналітичним інструментарієм, за допомогою якого підприємство окреслене коло завдань і визначає стан ділової активності в минулому, сучасному, майбутньому, є сукупність показників, економічну інтерпретацію та методику розрахунку яких розглянемо нижче.

До основних показників, що характеризують ділову активність підприємства і визначаються за даними фінансової звітності, належать: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт

оборотності запасів, коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача), термін оборотності дебіторської заборгованості, термін оборотності кредиторської заборгованості, тривалість оборотності запасів, тривалість операційного циклу, тривалість оборотності оборотних засобів.

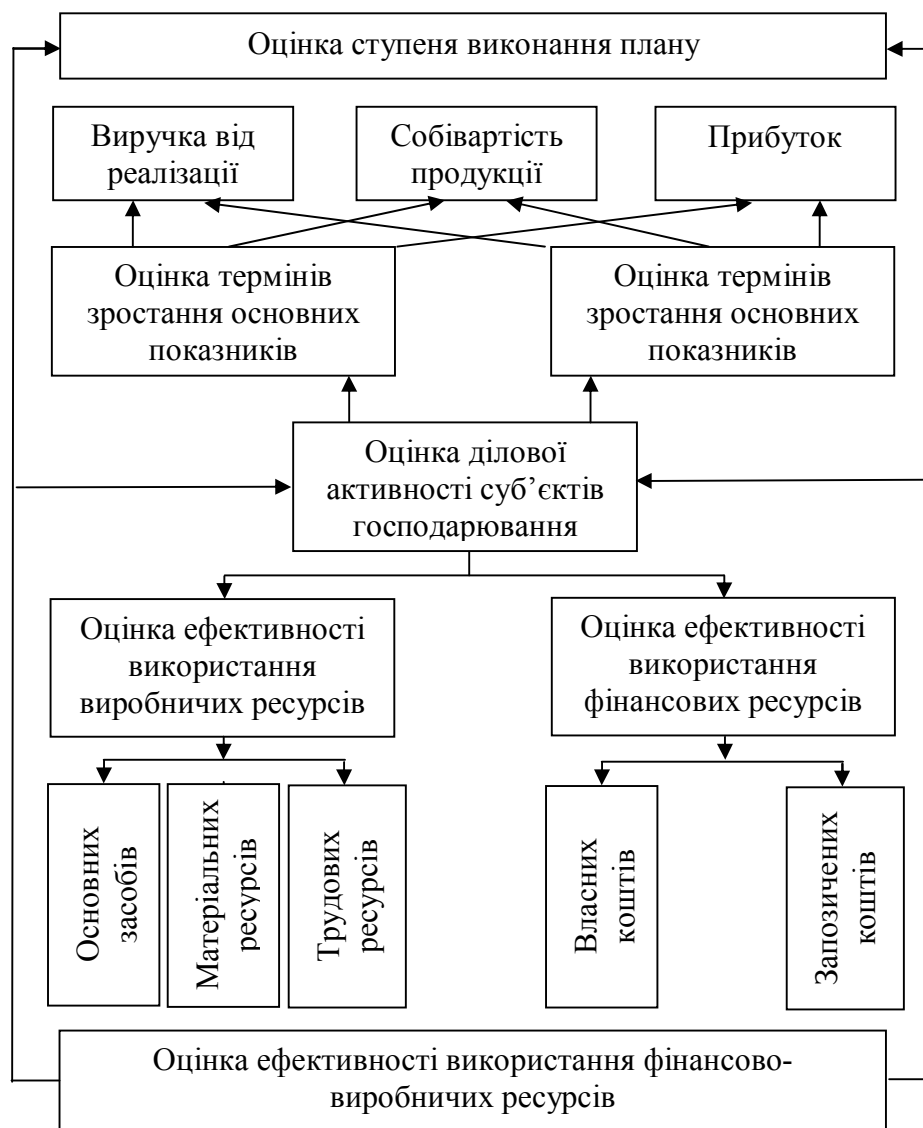

Рис. 6.17. Структурно-логічна схема оцінки ділової активності

Показники оборотності капіталу (активів) розраховують за даними Балансу і Звіту про фінансові результати.

Середню суму (середні залишки) капіталу (активів) зазвичай визначають за формулою середньої арифметичної за даними Балансу на початок і кінець звітного періоду. Якщо аналіз проводиться за період, більший ніж квартал, то для підвищення точності розрахунків середню суму

капіталу (активів) необхідно розраховувати методом середньої хронологічної за даними суб'єктів господарювання звітних періодів.

Коефіцієнт оборотності й середня тривалість обороту капіталу (активів) пов'язані очевидним взаємозв'язком – їх добуток дорівнює тривалості періоду, що аналізують.

1. *Коефіцієнт оборотності активів (К об.а)* — узагальнюючий показник оборотності всього капіталу, авансованого в майно (активи) підприємства:

$$K_{об.а} = (\text{стр.035ф.2}) / (0.5(\text{гр.3стр.280ф.1} + \text{гр.4стр.280ф.1})) \quad (6.17)$$

Він характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів (незалежно від джерел їхнього залучення), швидкість обороту капіталу, інтенсивність використання активів, показує, скільки оборотів здійснив капітал, авансований у майно (активи) підприємства, протягом аналізованого періоду. Зростання оборотності активів у звітному періоді, порівняно з попереднім періодом, означає прискорення обороту активів (капіталу); зниження оборотності — сповільнення їх обороту.

Зростання оборотності активів оцінюється позитивно за умови прибуткової діяльності підприємства. Якщо ж рентабельність підприємства від'ємна (тобто діяльність збиткова), то зростання оборотності активів призводить до збільшення суми збитків підприємства.

2. *Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (коефіцієнт оборотності за розрахунками) (К об.д.з.)* обчислюють:

$$K_{об.д.з.} = (\text{стр.035ф.2}) / (0.5(\text{гр.3стр.160ф.1} + \text{гр.4стр.160ф.1})) \quad (6.18)$$

Він показує швидкість обороту дебіторської заборгованості за аналізований період та свідчить про збільшення чи зменшення обсягів комерційного кредиту, що надається підприємством. Зростання цього коефіцієнта може означати поліпшення платіжної дисципліни покупців (своєчасне погашення покупцями заборгованості перед підприємством) та/або скорочення обсягів продажу продукції з відстроченням платежу (продажу продукції в кредит) за строками або за вартістю угод. Зниження коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості може свідчити про

погіршення платіжної дисципліни покупців та/або про збільшення обсягів товарного кредиту, що надається підприємством своїм покупцям (споживачам). Динаміка цього показника значною мірою залежить від типу обраної підприємством кредитної політики щодо покупців продукції, системи кредитних умов, процедур інкасації дебіторської заборгованості, використання на підприємстві сучасних форм її рефінансування і т. ін.

3. *Термін оборотності дебіторської заборгованості* (t об.д.з.) розраховують:

$$t \text{ об.д.з.} = \text{кількість днів в періоді} / \text{Коб.д.з.} \quad (6.19)$$

Показник характеризує середній період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, тобто період, протягом якого дебіторська заборгованість перетворюється на грошові кошти. Він визначає, скільки в середньому днів потрібно для отримання оплати за відвантажені товари, виконані роботи, надані послуги. Позитивно оцінюється зниження середньої тривалості обороту дебіторської заборгованості й, навпаки, зростання показника свідчить про збільшення вилучених з обороту підприємства коштів.

4. *Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості* (Коб.к.з.) розраховують:

$$\text{Коб.к.з.} = \text{стр.040ф.2} / (0.5(\text{гр.3стр.530ф.1} + \text{гр.4стр.530ф.1})) \quad (6.20)$$

Він характеризує швидкість обороту кредиторської заборгованості за аналізований період, розширення або скорочення обсягів кредиту, що надається підприємству його господарськими партнерами. Зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості може відобразити поліпшення платіжної дисципліни підприємства у стосунках із постачальниками, бюджетом та іншими кредиторами чи/або скорочення закупівель з відстроченням платежу (комерційного кредиту постачальників). Зменшення цього показника свідчить про зниження платіжної дисципліни підприємства у стосунках з кредиторами і/або про збільшення закупівель з відстроченням платежу.

5. Термін оборотності кредиторської заборгованості (тоб.к.з.)

обчислюють:

$$\text{тоб.к.з.} = \text{кількість днів в періоді} / \text{К об.к.з.} \quad (6.21)$$

Показник відображає середній період повернення боргів підприємством.

Оцінюючи фінансові наслідки зміни показників оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості, пам'ятаємо, що менша оборотність кредиторської заборгованості постачальникам, порівняно з дебіторською заборгованістю покупців (за умови дотримання договірних зобов'язань), створює умови для формування вільних грошових коштів в обороті підприємства. Розрахункове значення суми таких вільних коштів ($\Delta\text{OK}_{\text{к-д}}$) дорівнюватиме:

$$\Delta\text{OK}_{\text{к-д}} = (\text{T}_{\text{окз}} - \text{T}_{\text{одз}}) \text{O}_{\text{д}}, \quad (6.22)$$

де $\text{T}_{\text{окз}}$ — середня тривалість обороту кредиторської заборгованості; $\text{T}_{\text{одз}}$ — середня тривалість обороту дебіторської заборгованості; $\text{O}_{\text{д}}$ — одноденний дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Розрахована сума $\Delta\text{OK}_{\text{к-д}}$ є результатом перевищення кредиторської заборгованості постачальникам (джерела фінансування) над дебіторською заборгованістю (оборотним активом) згідно з умовами договорів з постачальниками і покупцями.

Якщо оборотність кредиторської заборгованості перевищує оборотність дебіторської заборгованості, виникає зменшення коштів в обороті (розрахована вище сума матиме від'ємне значення).

6. Коефіцієнт оборотності запасів (Коб.з.) розраховують:

$$\text{Коб.з.} = \text{стр.040ф.2} / (0.5(\text{гр. 3стр.100-стр.140ф.1} + \text{гр.4 стр.100-стр.140ф.1})) \quad (6.23)$$

Він характеризує інтенсивність використання товарно-матеріальних запасів підприємства; показує, як часто обертаються запаси для забезпечення поточного обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Зростання оборотності запасів свідчить про ефективне і економне їх використання, про інтенсифікацію процесів постачання, виробництва і збуту.

Висока оборотність запасів є також підтвердженням високого рівня їх ліквідності. Зниження оборотності запасів відображає відносно збільшення виробничих запасів, незавершеного виробництва і готової продукції (для торговельних підприємств — товарних запасів) щодо зростання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) або більш повільне зниження запасів порівняно зі зниженням собівартості. Зниження оборотності запасів є підставою для проведення детального аналізу організації господарської діяльності, ефективності маркетингової політики тощо.

7. *Тривалість оборотності запасів (t об.з.)* розраховують:

$$t \text{ об.з.} = \text{кількість днів в періоді} / K \text{ об.з.} \quad (6.24)$$

Показник визначає характер виробничого процесу.

8. Запаси і дебіторська заборгованість є тими основними складовими оборотних активів, в які авансовані (імобілізовані) грошові кошти підприємства. Для сукупної оцінки ефективності використання цих активів у аналітичній практиці застосовується показник *тривалості операційного циклу (T оп.ц.)* — середнього періоду часу з моменту придбання запасів до моменту надходження грошей за реалізовану продукцію (товари).

Тривалість операційного циклу ($T_{\text{оп.ц}}$) визначається оборотністю запасів і дебіторської заборгованості:

$$T_{\text{оп.ц.}} = t \text{ об.з.} + t \text{ об.д.з.} \quad (6.25)$$

де $t \text{ об.з.}$ — середня тривалість обороту запасів; $t \text{ об.д.з.}$ — середня тривалість обороту дебіторської заборгованості.

Цей показник засвідчує, скільки в середньому днів знаходяться грошові кошти в не грошових оборотних активах. Зниження показника в динаміці — позитивна тенденція.

Середньогалузеві значення цього показника, а також часткових показників оборотності оборотних активів можуть використовуватись як орієнтири для розрахунку суми оборотних коштів, необхідних для реалізації окремих інвестиційних проектів.

9. *Тривалість оборотності оборотних засобів (t об.об.з.)* визначається сумою середньої тривалості обороту запасів і середньої тривалості обороту

дебіторської заборгованості та різниці середньої тривалості обороту кредиторської заборгованості:

$$t \text{ об.об.з.} = t \text{ об.з.} + t \text{ об.д.з.} - t \text{ об.к.з.} \quad (6.26)$$

Показник важливий тим, що саме він характеризує тривалість операційного циклу підприємства.

Деталізувати дані показники, визначити фактори, що зумовлюють швидкість оборотності оборотних активів, можна за допомогою оцінки оборотності їх окремих елементів, а саме: грошових коштів, виробничих запасів та залишків незавершеного виробництва, дебіторської заборгованості, а також запасів готової продукції.

10. *Фондовіддача основних засобів (Коефіцієнт оборотності основних засобів) (Кф.) розраховують:*

$$Кф. = \text{стр.040ф.2} / (0.5 (\text{гр.3 стр.030ф.1} + \text{гр.4стр.030ф.1})) \quad (6.27)$$

Він характеризує ефективність використання основних засобів, що становлять основу необоротних активів підприємства. Позитивним є зростання цього показника, тобто збільшення обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на одиницю вартості основних засобів.

Розглянемо зміну рівнів і динаміки вищеперерахованих показників у досліджуваних підприємствах за 2006-2010 р.р. у відповідних таблицях та діаграмах (табл. 6.14-6.23 та рис. 6.18-6.27).

Таблиця 6.14

Коефіцієнт оборотності активів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	1,03	1,03	1,11	1,24	0,85	- 0,18
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	0,85	0,88	0,94	1,10	0,86	0,01
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	0,73	0,59	0,77	0,76	0,83	0,1
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	0,63	0,78	0,83	0,56	0,61	- 0,02
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,49	0,40	0,42	0,51	0,47	- 0,02
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,82	0,95	0,78	0,67	0,82	-
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	0,75	1,20	1,52	0,84	0,92	0,17

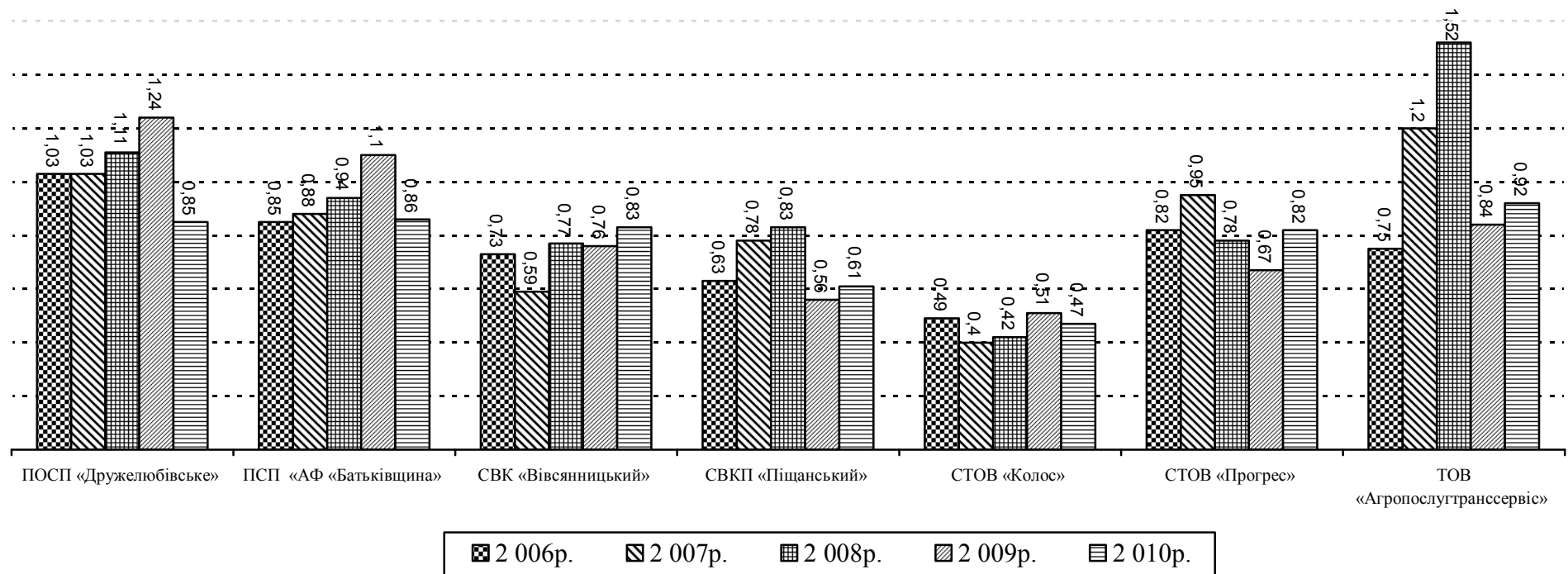

Рис. 6.18. Динаміка зміни коефіцієнта оборотності активів

Таблиця 6.15

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	-	-	-	-	-	-
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	26,84	23,42	17,51	16,56	18,08	- 8,76
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	17,2	13,4	11,2	9,3	7,4	- 9,8
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	19,76	15,22	20,22	29,86	152	132,24
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	3,68	8,95	13,24	12,41	10,52	6,84
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	20,52	24,31	8,15	4,76	6,25	- 14,27
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	13,76	22,58	29,09	15,76	10,44	- 3,32

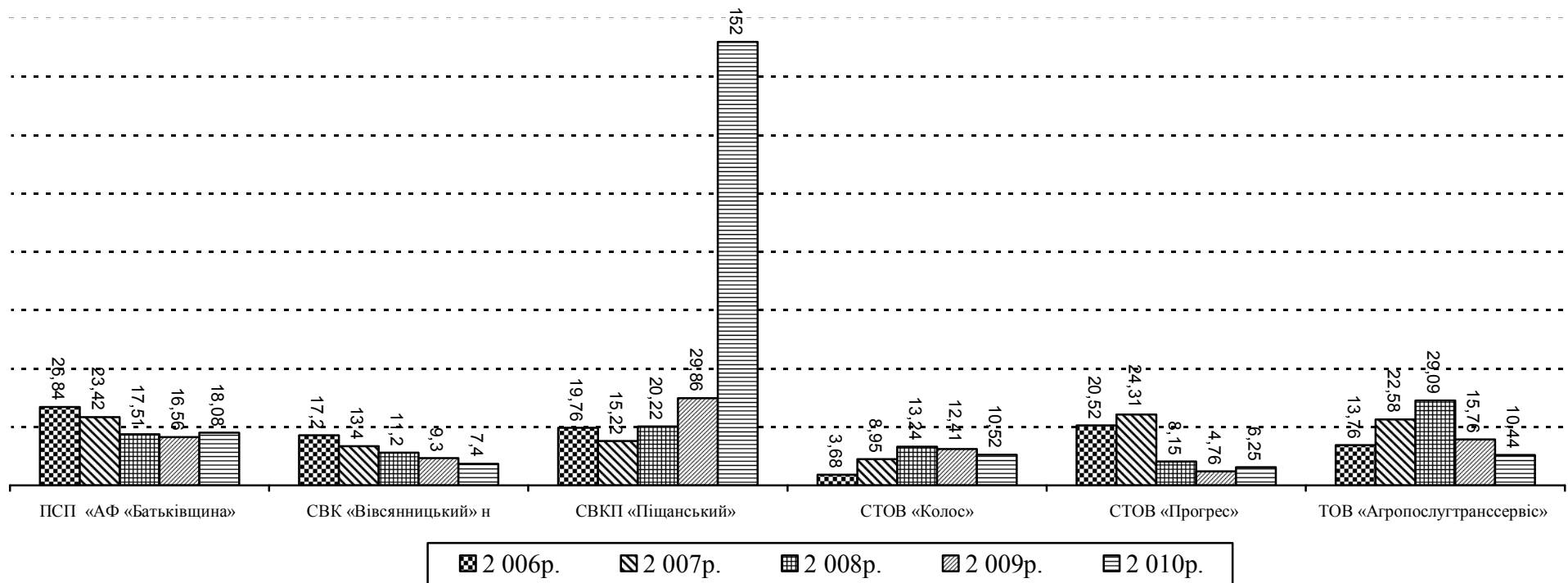

Рис. 6.19. Динаміка зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості

Таблиця 6.16

Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	-	-	-	-	-	-
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	13,6	15,6	20,8	22,0	20,2	6,6
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	21,2	27,2	32,6	39,2	49,3	28,1
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	19	24	18	12	2	- 17
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	99	41	28	29	35	- 64
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	17,5	14,8	44,2	75,6	57,6	40,1
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	26,16	15,94	12,37	22,84	34,48	8,32

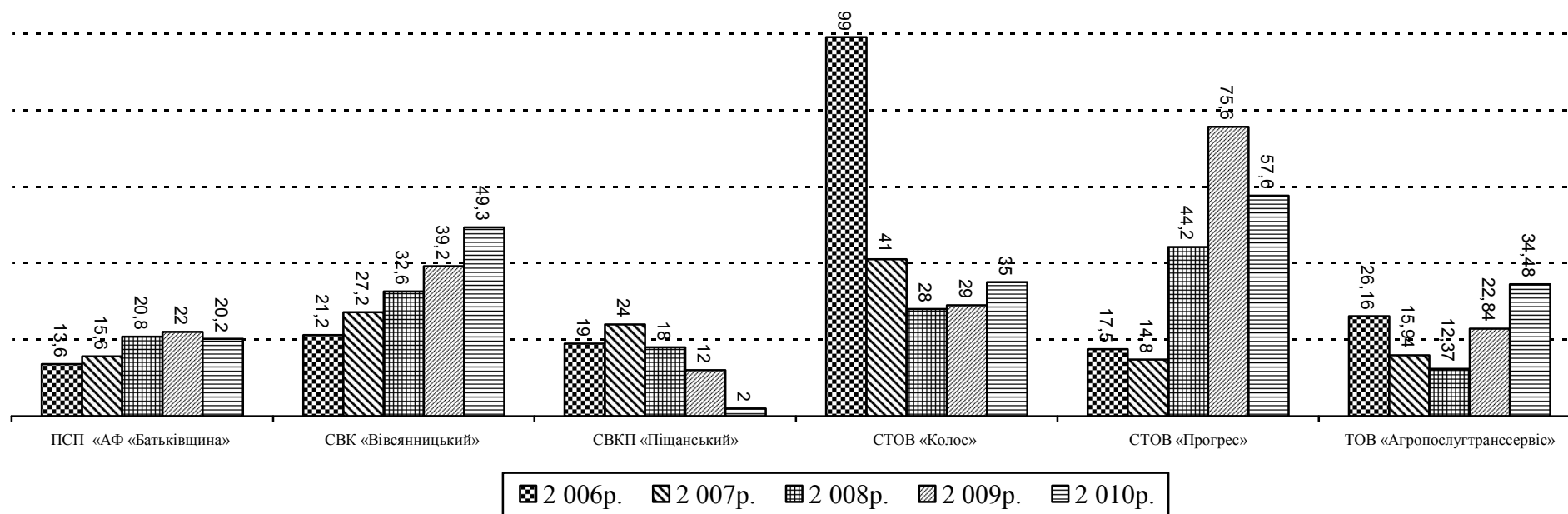

Рис. 6.20. Динаміка зміни терміну оборотності дебіторської заборгованості, днів

Таблиця 6.17

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	10,66	6,74	7,34	10,96	8,97	- 1,69
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	2,22	2,90	2,15	4,87	3,90	1,68
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	38,2	77,6	116,5	61,2	66,4	28,2
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	13,37	18,64	33,61	25,95	24,80	11,43
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	10,49	10,20	8,86	8,38	8,38	- 2,11
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	680,2	42,17	23,83	8,18	-	- 680,2
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	2,31	3,84	-	2,54	2,82	0,51

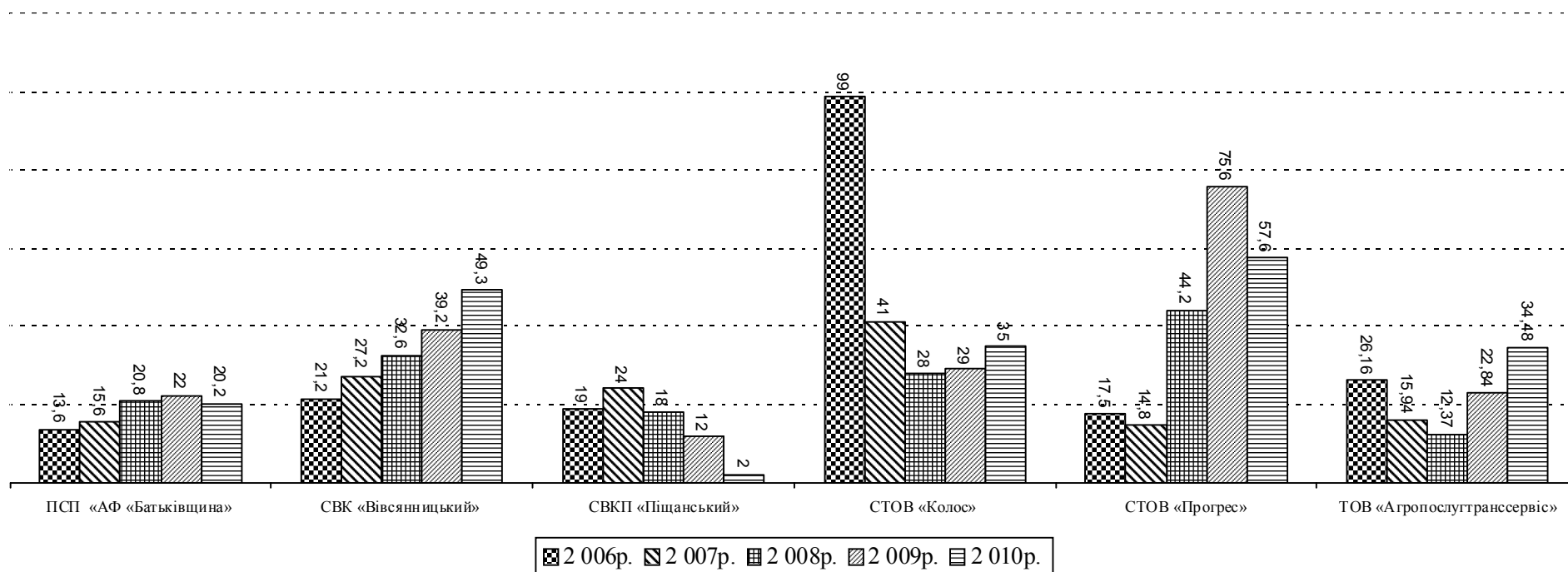

Рис. 6.21. Динаміка зміни коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості

Таблиця 6.18

Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	34,24	54,15	49,73	33,3	40,69	6,45
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	164,4	125,8	169,4	74,9	93,5	- 70,9
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	9,6	4,7	3,1	5,9	5,5	- 4,1
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	27	20	11	14	15	- 12
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	35	36	41	44	44	9
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	0,5	8,5	15,1	44	-	- 0,5
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	155,84	93,75	-	141,73	127,66	- 28,18

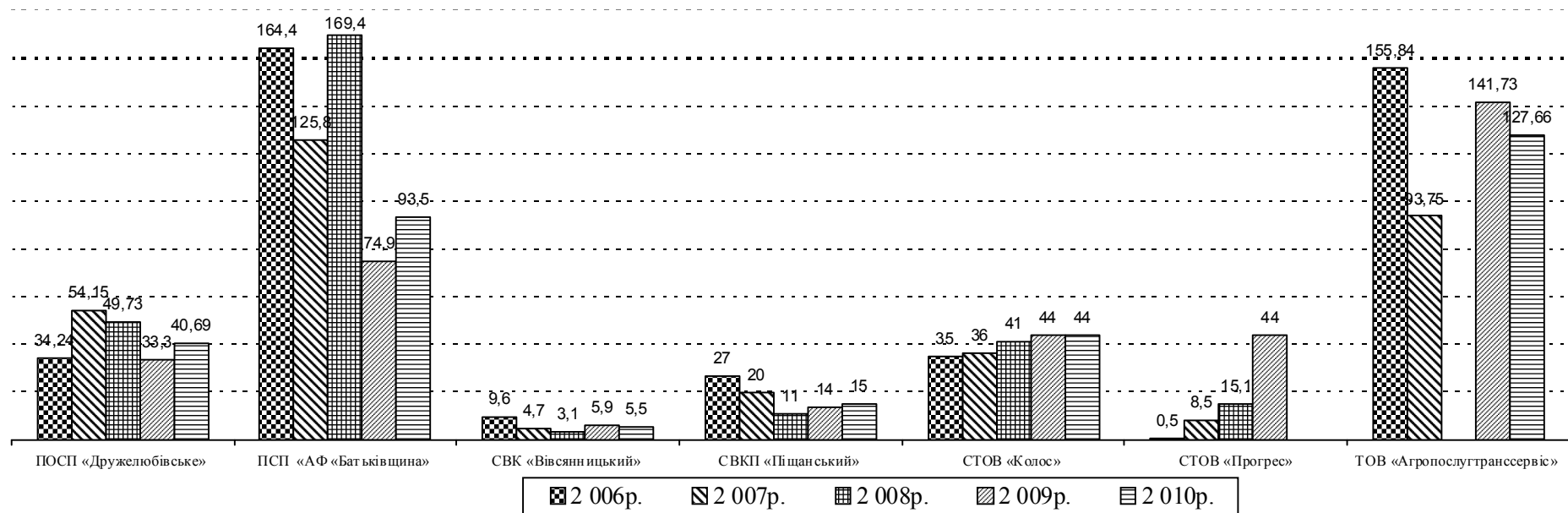

Рис. 6.22. Динаміка зміни терміну оборотності кредиторської заборгованості, днів

Таблиця 6.19

Коефіцієнт оборотності запасів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	1,16	1,25	1,22	1,17	1,29	0,13
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	3,13	4,11	5,44	7,22	6,68	3,55
СВК «Віслянницький» с. Вісяники, Козятинський р-н	1,2	0,8	1,1	1,03	1,1	- 0,1
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	2,28	2,23	2,34	1,76	1,70	- 0,58
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,976	0,893	0,812	0,977	0,956	- 0,02
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	1,42	1,64	2,8	4,02	1,38	- 0,04
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	1,91	2,77	4,52	2,74	2,13	0,22

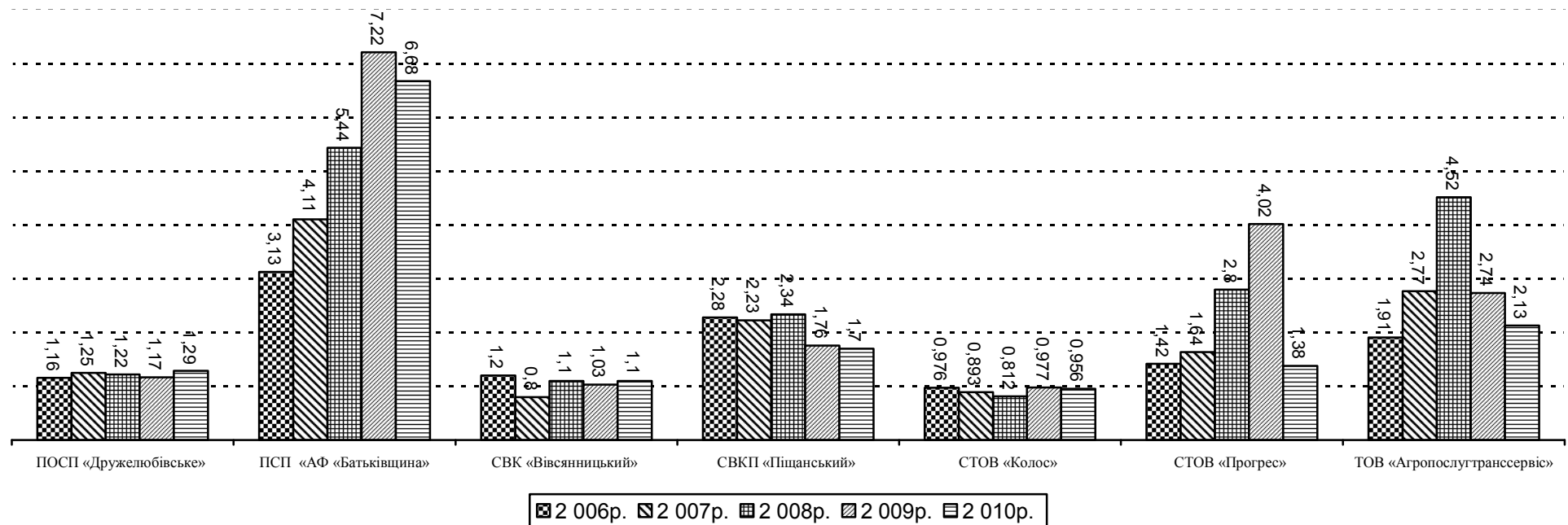

Рис. 6.23. Динаміка зміни коефіцієнта оборотності запасів

Таблиця 6.20

Тривалість оборотності запасів, днів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	314,66	292	299,18	311,97	282,95	- 31,71
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	116,7	88,8	67,1	50,5	54,6	- 62,1
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	304	456	331,8	354,4	331,8	27,8
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	160	162	156	207	215	55
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	374	409	450	374	382	8
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	253,5	219,5	128,6	89,6	260,9	7,4
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	188,48	129,96	79,65	131,39	169,01	- 19,47

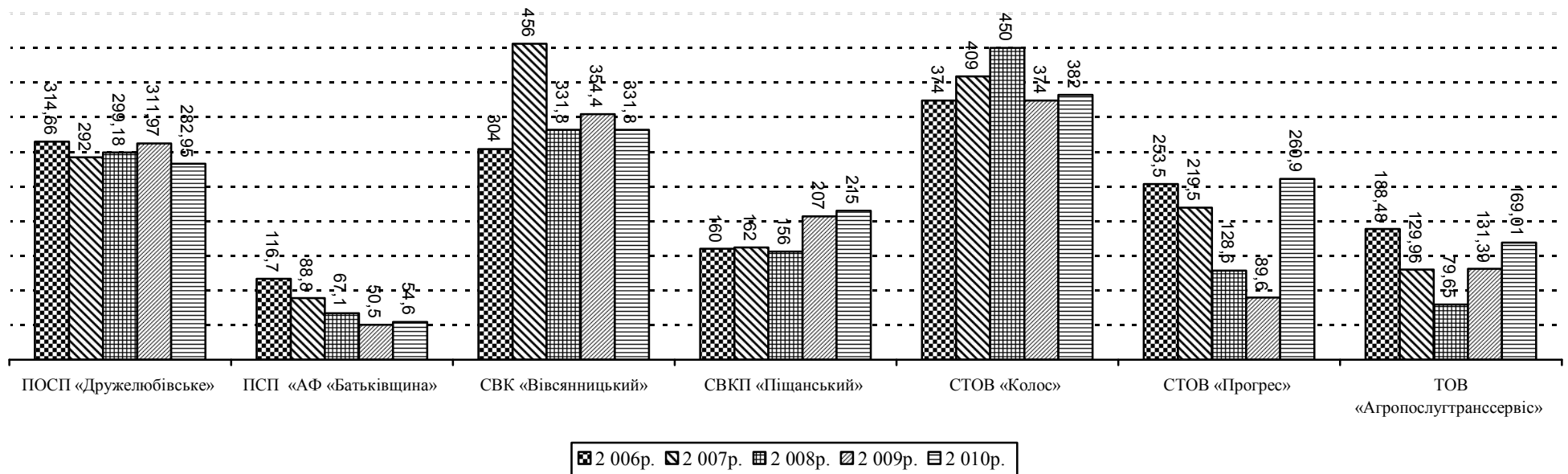

Рис. 6.24. Динаміка зміни тривалості оборотності запасів, днів

Таблиця 6.21

Тривалість операційного циклу, днів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	314,66	292	299,18	311,97	282,95	- 31,71
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	281,1	214,6	236,5	125,4	148,1	- 133
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	325,2	483,2	364,4	403,6	381,1	55,9
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	179	186	174	219	217	38
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	473	450	478	403	417	- 56
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	271	234,3	172,8	165,2	318,5	47,5
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	214,64	145,9	92,02	154,23	203,49	- 11,15

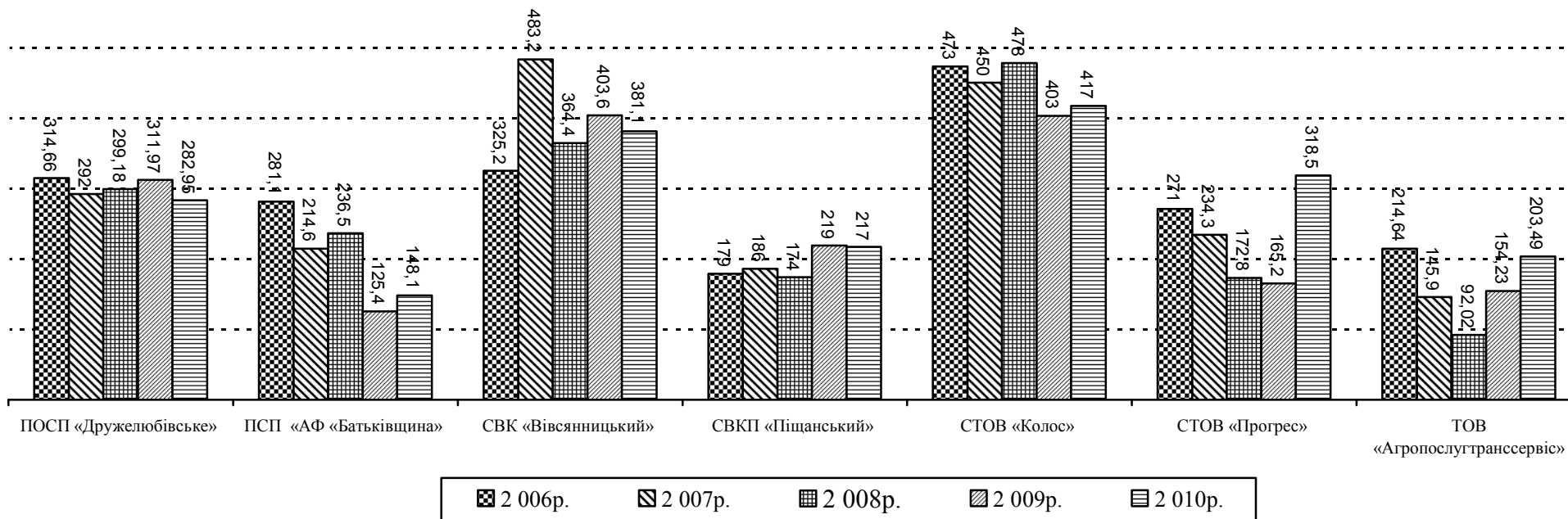

Рис. 6.25. Динаміка зміни тривалості операційного циклу, днів

Таблиця 6.22

Тривалість оборотності оборотних засобів, днів

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	280,42	237,85	249,45	278,67	242,26	- 38,16
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	116,7	88,8	67,1	50,5	54,6	- 62,1
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	315,6	405,6	361,3	397,7	375,6	60
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	152	166	163	205	202	50
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	438	414	437	359	373	- 65
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	270,5	225,8	157,7	121,2	318,5	48
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	58,8	52,15	92,02	12,5	75,83	17,03

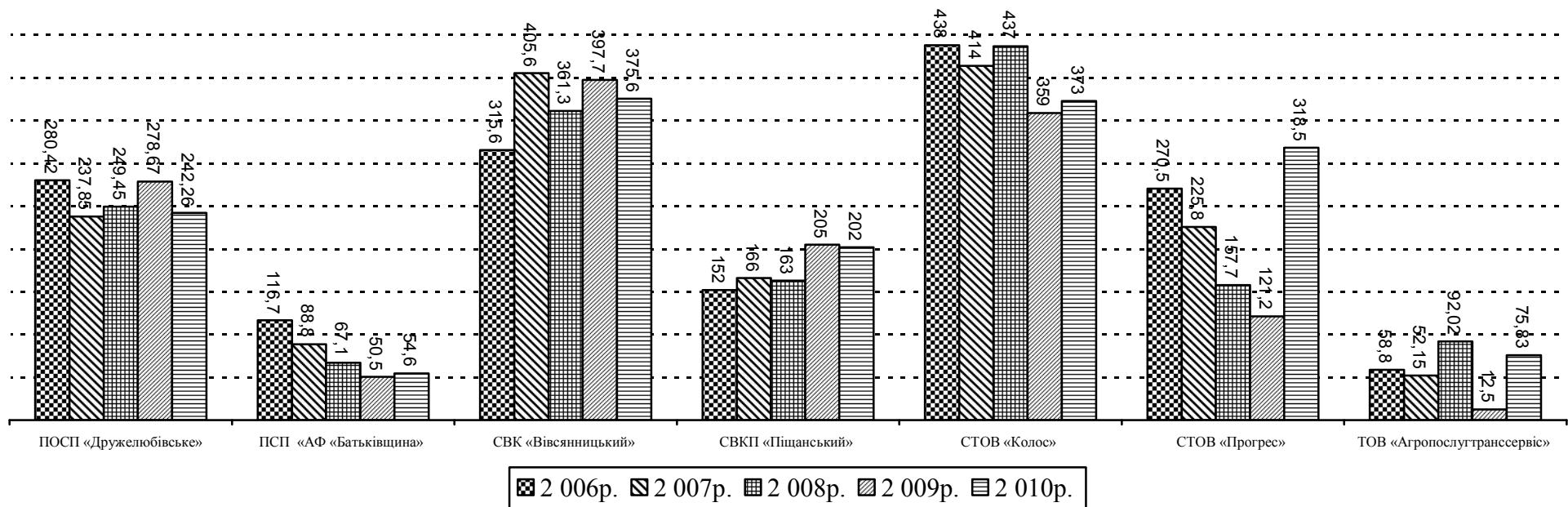

Рис. 6.26. Динаміка зміни тривалості оборотності оборотних засобів, днів

Таблиця 6.23

Фондовіддача основних засобів, грн.

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
ПОСП «Дружелюбівське» с. Дружелюбівка, Калинівський р-н	5,35	4,45	6,76	6,19	3,96	- 1,39
ПСП «АФ «Батьківщина» с. Стрижавка, Вінницький р-н	3,43	5,69	5,84	3,59	3,41	- 0,02
СВК «Вівсяницький» с. Вівсяники, Козятинський р-н	1,4	0,7	2,2	1,9	1,6	0,2
СВКП «Піщанський» м. Піщанка, Піщанський р-н	1,43	1,73	1,87	1,43	1,66	0,23
СТОВ «Колос» с. Капустяни, Тростянецький р-н	0,885	1,033	0,868	0,883	0,872	- 0,013
СТОВ «Прогрес» с. Обідне, Немирівський р-н	3,37	5,23	3,83	3,74	5,36	1,99
ТОВ «Агропослугтранссервіс» с. Мазурівка, Чернівецький р-н	1,44	2,35	2,35	13,92	2,04	0,6

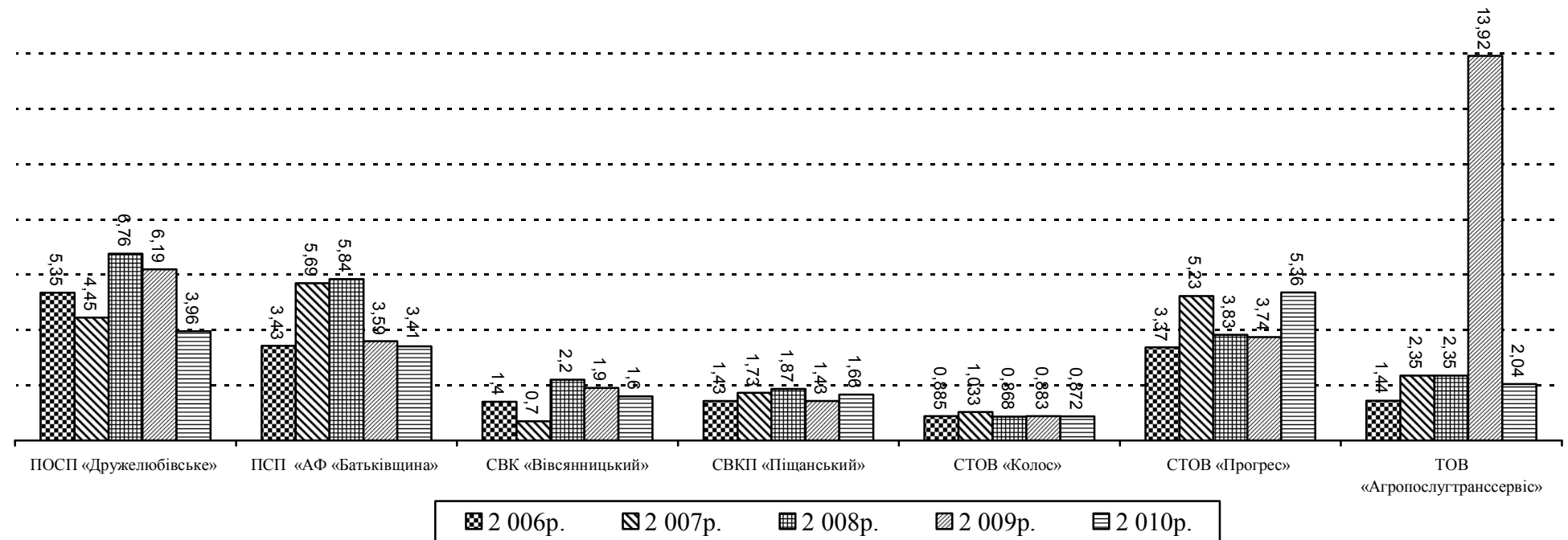

Рис. 6.27. Динаміка зміни фондовіддачі основних засобів, грн.

Як видно з наведених у таблицях 6. 6-14-6.22 і діаграмах результатів розрахунків, значення і динаміка більшості показників ділової активності оцінюється позитивно у ПОСП «Дружелюбівське», СВК «Вівсянницький» та ПСП «АФ «Батьківщина» і негативно у СТОВ «Колос», СТОВ «Прогрес», СВКП «Піщанський» і ТОВ «Агропослугтранссервіс». Активи і окремі їх елементи (основні засоби, запаси, дебіторська заборгованість) прискорили свою оборотність. Дещо зросла (на 0,13 пунктів у ПОСП «Дружелюбівське») оборотність запасів; на 0,1 пунктів оборотність активів у СВК «Вівсянницький»; на 0,47 пунктів оборотність активів, 10,52 пунктів оборотність дебіторської заборгованості, 0,96 пунктів оборотність запасів у СТОВ «Колос»; на 0,003 пункти оборотність активів, 3,56 пункти оборотність запасів у ПСП «АФ «Батьківщина»; на 0,22 пункти оборотність запасів у ТОВ «Агропослугтранссервіс»). Різко відрізняється у звітному періоді (майже у дев'ять раз у ПОСП «Дружелюбівське», у вісім раз у СВК «Вівсянницький», у півтора рази у СТОВ «Колос», у шість раз у СТОВ «Прогрес» і ПСП «АФ «Батьківщина», у п'ять разів у ТОВ «Агропослугтранссервіс») значення коефіцієнтів оборотності дебіторської і кредиторської заборгованостей, а середня тривалість обороту кредиторської заборгованості в цьому ж періоді майже на 41 день у ПОСП «Дружелюбівське», на 9 днів у СТОВ «Колос», на 73 дні у ПСП «АФ «Батьківщина», на 13 днів у СВКП «Піщанський», на 93 дні у ТОВ «Агропослугтранссервіс» перевищувала період обороту дебіторської заборгованості. Це свідчить про суттєві порушення підприємствами платіжної дисципліни. Причому у окремих підприємствах спостерігається тенденція до погіршення цих показників.

Враховуючи попередні дані можна стверджувати, що загальне зростання тривалості операційного циклу у СВК «Вівсянницький» та СТОВ «Прогрес» зумовлене збільшенням терміну інкасації дебіторської заборгованості. Так, якщо тривалість операційного циклу порівняно із 2006 роком у даних підприємствах зросла на 117, 2% і 117,5% відповідно, то

строк утримання дебіторської заборгованості зріс за вказаний період на 43% у СВК «Вівсяницький» і на 30% у СТОВ «Прогрес». Звичайно, це зумовило й деякий приріст вартості матеріальних запасів.

Більше того, нестача вільних коштів («замороження» їх у дебіторській заборгованості) гальмує не лише процес виробничої діяльності досліджуваних підприємств, а в кінцевому результаті суттєво знижує рівень ділової активності цих підприємств в цілому. Недостатність у підприємств грошових коштів є свідченням постійного знаходження їх у обороті.

Не зважаючи на уповільнення оборотності кредиторської заборгованості у ПОСП «Дружелюбівське» (на 1,69 пунктів), у СТОВ «Колос» (на 2,11 пунктів), у СТОВ «Прогрес» (на 680,2 пункти), ефективність її утримання динамі підприємствами з позицій дотримання платіжної дисципліни та забезпечення стійкого фінансового становища визначається порівнянням термінів повного погашення кредиторської та повної інкасації дебіторської заборгованості. Розрахунки свідчать, що погашення поточної заборгованості даних підприємств перед кредиторами відбувається у дев'ять разів у ПОСП «Дружелюбівське», у 1,5 рази у СТОВ «Колос» повільніше за інкасацію боргів контрагентів перед підприємствами. Якщо середній термін погашення кредиторської заборгованості СТОВ «Колос» у 2010 році становив 44 дні, то термін інкасації заборгованості дебіторів – 35 днів.

Основними факторами, що спричинили погіршення ділової активності у СТОВ «Колос», СТОВ «Прогрес», СВКП «Піщанський» і ТОВ «Агропослугтранссервіс», були: зростання собівартості продукції, обсягів дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Таким чином, проаналізовані нами зміни свідчать про неефективність вкладення фінансових ресурсів у формування активів. Звичайно, це пояснюється неефективністю системи управління активами, що є безпосереднім наслідком кризових явищ, які спіткали дані підприємства у попередніх роках.

Отже, аналіз ділової активності підприємства – це системна оцінка ефективності використання суб'єктом господарювання своїх ресурсів задля досягнення позитивних результатів та створення сприятливого фінансового стану та забезпечення постійного розширення й росту обсягів виробництва, реалізації.

7. ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Процес виробництва продукції (робіт, товарів, послуг) на будь-якому підприємстві здійснюється за органічної взаємодії трьох визначальних його чинників: персоналу (робочої сили), засобів праці та предметів праці. Використовуючи наявні в господарстві засоби виробництва, персонал виробляє продукцію або надає виробничі й побутові послуги. В результаті такого виробництва мають місце затрати живої та уречевленої праці. Таким чином будь-яке виробництво передбачає витрати ресурсів і одержання певних результатів. Проте кінцеві результати, що одержують підприємства, можуть бути абсолютними різними, навіть за однакових обсягів витрачених ресурсів. Це залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу та рівня його використання.

Ефективність – це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами, причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною вартістю, або частиною їх вартості у формі виробничих витрат.

Загальноприйнятим критерієм економічної ефективності є зіставлення результативності господарювання з системою матеріально-технічних витрат. Виходячи з цього критерій ефективності відображається як:

$$Кеф = \frac{\text{Результати}}{\text{Ресурси(Витрати)}} = \frac{P}{B} \quad (7.1)$$

До того ж, витрати мають бути ні низькими, ні великими, а раціональними відповідно з технологією виробництва.

Критерій ефективності варто також розглядати з двох боків: з одного – це нарощування обсягів виробництва необхідних споживачу продуктів структури і асортименту, відповідно до динамічного попиту; з іншого – збільшення маси прибутку, як джерела накопичення капіталу для розвитку і

оновлення продуктивних сил. В цьому визначенні критерій ефективності характеризує якісну сторону процесу і означає характерну ознаку, на основі якої здійснюється оцінка економічної ефективності виробництва.

Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва та живої праці, іншими словами, це таке співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за якого отримують вартісні показники ефективності виробництва.

Проблема підвищення ефективності виробництва полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожен одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Тому критерієм ефективності виробництва в макроекономічному масштабі є зростання продуктивності суспільної праці. Кількісне вираження зазначеного критерію відображається через систему показників економічної ефективності виробництва, яка містить наступні групи показників:

1. *Узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва* (виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, прибуток на рівень витрат, рентабельність виробництва).

2. *Показники ефективності використання живої праці* (трудомісткість продукції, темпи зростання продуктивності праці та інші).

3. *Показники ефективності використання основних виробничих фондів* (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів).

4. *Показники ефективності використання матеріальних ресурсів* (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, тощо).

5. *Показник ефективності використання фінансових коштів* (коефіцієнт оборотності оборотного капіталу, тривалість одного обороту, рентабельність інвестицій).

Вище зазначені показники ефективності ми проведемо в наступних параграфах на прикладі аграрних підприємств Вінницької області.

7.1. Рівень цін та цінова конкурентоспроможність.

Ціни в сільському господарстві мають велике значення для системи ціноутворення загалом. Вони є вихідними для системи цін на споживчі товари, що виробляються із сільськогосподарської сировини. За цими цінами сільськогосподарська продукція реалізується колективними господарствами, колгоспами, фермерськими господарствами, приватним сектором держави, переробним підприємством усіх форм власності, у торговельну мережу та безпосередньо споживачам. Такі ціни впливають на кінцеві роздрібні ціни, темпи розвитку сільського господарства, промисловості, оплати праці працівників галузі.

Ціна – це грошовий вираз вартості товару (продукції, послуги). Вона завжди коливається навколо ціни виробництва (перетвореної форми вартості одиниці товару, що дорівнює сумі витрат виробництва і середнього прибутку) та відображає рівень суспільно необхідних витрат праці. Одночасно ціна відображає споживчі властивості (корисність) товару, купівельну спроможність грошової одиниці, ступінь рідкості товару, силу конкуренції, державного контролю, економічну поведінку ринкових суб'єктів та інші суб'єктивні моменти.

Застосовувані в ринковій економіці ціни виконують три основні функції: обліково-вимірювальну, розподільчу та стимулюючу. За допомогою обліково-вимірювальної функції ціни здійснюється облік й вимірювання витрат суспільної праці на виробництво окремих видів продукції або надання різноманітних послуг. Розподільча функція зводиться до того, що за допомогою цін здійснюється перерозподіл частини доходів первинних суб'єктів господарювання й населення. Стимулююча функція ціни використовується для мотивації підвищення ефективності господарювання.

Галузь рослинництва є пріоритетною в аграрному секторі Вінницької області. Відповідно важливим є аналіз реалізаційних цін на основні види продукції (табл. 7.1 і 7.2).

Таблиця 7.1

Динаміка реалізаційних цін на продукцію рослинництва, грн. за 1 ц

Господарства	Зернові і зернобобові					Соняшник				
	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	57,82	79,68	76,05	65,48	115,68	-	-	-	-	-
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	56,37	90,43	84,16	82,66	109,68	-	-	-	194,45	368,71
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	54,42	85,68	90,81	70,22	103,24	-	-	100,96	-	305,08
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	53,20	82,70	60,70	78,60	102,20	96,4	227,5	93,1	184,9	332,6
СТОВ «Колос» Тростянецький р-н	49,37	66,74	88,47	76,71	94,50	89,88	201,70	-	194,52	269,61
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	55,18	80,52	126,40	79,17	75,54	100,95	206,44	-	-	-
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецький район	50,11	93,27	90,81	106,54	116,28	86,72	257,0	145,37	198,83	280,76

Таблиця 7.2

Динаміка реалізаційних цін на продукцію тваринництва, грн. за 1 ц

Господарства	ВРХ (жива маса)					Свині (жива маса)					Молоко				
	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	462,5	481,0	135,2	713,5	769,6	673,6	630,50	449,2	1425,3	983,0	74,1	79,9	112,8	163,3	263,4
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	690,8	740,5	1032,0	1148,4	822,9	800,0	1000,0	1776,1	1800,0	818,2	104,4	156,2	207,6	214,5	352,6
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	396,9	509,7	824,1	788,4	857,9	1204,8	561,2	1217,8	1282,2	931,7	89,28	139,08	160,89	180,80	253,43
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	585,6	450,6	725,0	708,2	846,2	807,1	635,0	1190,2	1476,6	1353,0	67,5	117,7	110,4	99,5	219,7
СТОВ «Колос» Тростянецький р-н	486,2	665,5	951,1	892,2	806,8	1203,9	667,3	1247,4	1750,0	912,4	100,0	161,7	206,7	217,6	308,8
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	434,8	492,7	827,8	766,8	968,0	1263,3	773,6	2031,0	3322,1	1828,6	85,27	105,34	174,41	148,62	249,90
ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецький район	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Аналіз динаміки реалізаційних цін на продукцію рослинництва свідчить, що в досліджуваних господарствах спостерігається тенденція до зростання ціни одиниці продукції.

При вирощуванні зернових та зернобобових, аналіз реалізаційних цін зернових і зернобобових культур свідчить, що в досліджуваних господарствах за період 2006-2010 рр. вона зросла більш ніж вдвічі. Найвищий рівень реалізаційних цін характерний для ТОВ «Агропослугтранссервіс», ПОСП «Дружелюбівське», а найнижчий – для СТОВ «Прогрес» (75,54 грн. за 1 ц).

Зі всіх досліджуваних господарств соняшник стабільно вирощують лише три підприємства – СВК «Піщанський», СТОВ «Колос», ТОВ «Агропослугтранссервіс». Аналіз свідчить, що реалізаційна ціна 1 ц насіння соняшнику по першому підприємству протягом 2006-2010 рр. підвищилась в 3,5 рази, по другому – в 3 рази, і по третьому – 3,2 рази. Стрімке зростання ціни на соняшник сприяло суттєвому розширенню посівів цієї культури в аналізованих господарствах. Дані таблиці також показують, що ті господарства, які не вирощували соняшник в 2006-2008рр., почали культивувати його. Це СВК «Вівсяницький» і ПСП АФ «Батьківщина», де була зафіксована найвища ціна на вказану продукцію – 368,71 грн. за 1 ц.

Аналіз даних таблиці 7.2 засвідчив, що галузь тваринництва розвинена в усіх досліджуваних підприємствах крім ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецького району. Дані таблиці показують, що найвищу ціну на прирости ВРХ (в живій вазі) мало СТОВ «Прогрес» Немирівського району (968 грн. за 1 ц.), найнижчу – ПОСП «Дружелюбівське» (769 грн. за 1 ц). Решта господарств мали ціну в діапазоні 806-857 грн. за одиницю продукції.

Аналіз реалізаційних цін на м'ясо свиней (в живій вазі) свідчить, що найвищий рівень цін мали СТОВ «Прогрес» Немирівського району (1828,6 грн. за 1 ц) і СВК «Піщанський» Піщанського району (1353 грн. за 1 ц). В ПСП АФ «Батьківщина» середньо реалізаційна ціна мяса свиней в 2010 році порівняно з попереднім роком знизилась в 2,2 рази і була найнижчою серед

всіх досліджуваних підприємств (818 грн. за 1 ц). В решти сільськогосподарських підприємств реалізаційна ціна свинини в звітному році коливалась в межах 912-983 грн. за одиницю продукції.

Дослідження динаміки реалізаційної ціни молока свідчить, що в досліджуваних господарствах спостерігається тенденція до підвищення даного показника. Найвищою реалізаційна ціна на молоко була в ПСП АФ «Батьківщина» (352 грн. за 1 ц) і в СТОВ «Колос» (308 грн. за 1 ц). В решті сільськогосподарських підприємств середньорічна ціна реалізації була нижчою 300 грн. за 1 ц молока.

В умовах ринкової економіки господарюючі суб'єкти самостійного визначають ціни на продукцію (товари, роботи, послуги), яку вони виробляють. Це зумовлює виникнення цінової конкуренції між виробниками. Відповідно кожен з них намагається продати вироблений товар, зберегти, і при сприятливих обставинах розширити свій сегмент ринку, що дозволить йому зміцнити своє становище. Під ціновою конкурентоспроможністю розуміють ступінь можливого зниження товаровиробником ціни на свій товар порівняно з ринковою ціною, за якого забезпечується беззбитковість його виробництва. Ступінь цінової конкурентоспроможності визначають за наступною формулою:

$$ЦК = (\bar{Ц} - ПС) : \bar{Ц} \quad (7.2)$$

де $\bar{Ц}$ – середня ціна реалізації 1 ц продукції, грн.; $ПС$ – повна собівартість 1 ц продукції, грн.

Кількісний вплив ціни реалізації і повної собівартості 1 ц продукції на ступінь її цінової конкурентоспроможності визначають з виразу:

$$\frac{(\bar{Ц}_1 - ПС_1) : \bar{Ц}_1}{(\bar{Ц}_0 - ПС_0) : \bar{Ц}_0} = \frac{(\bar{Ц}_1 - ПС_1) : \bar{Ц}_1}{(\bar{Ц}_0 - ПС_1) : \bar{Ц}_0} \times \frac{(\bar{Ц}_0 - ПС_1) : \bar{Ц}_0}{(\bar{Ц}_0 - ПС_0) : \bar{Ц}_0} \quad (7.3)$$

де індекси 1 і 0 вказують відповідно на звітний і базовий роки.

Варто пам'ятати, що різниця між чисельником і знаменником загального індексу показує зміну цінової конкурентоспроможності продукції в звітному

році порівняно з базовим. Якщо від чисельника відняти знаменник цих часткових індексів то одержимо вплив аналізованих чинників на зміну цінової конкурентоспроможності аграрної продукції в абсолютному вимірі.

Показник цінової конкурентоспроможності важливий ще й тим, що він дозволяє оцінити позицію конкретного підприємства на ринку певної продукції. Саме даний показник дозволяє відстежити місце аналізованого підприємства на ринку серед інших конкурентів. Розглянемо цінову конкурентоспроможність детально по сільськогосподарських підприємствах Вінницької області (табл. 7.3). Аналіз даних вказаної таблиці свідчить, що в досліджуваних господарствах спостерігається тенденція до підвищення цінової конкурентоспроможності продукції:

- при виробництві зернових і зернобобових культур найвищий рівень притаманний для ПОСП «Дружелюбівське» і СВК «Вівсяницький», а найнижчий – для ТОВ «Агропослугтранссервіс»;
- при виробництві соняшнику найвищий рівень притаманний для СТОВ «Колос», а найнижчий – для ТОВ «Агропослугтранссервіс»;
- при виробництві приростів ВРХ (в живій вазі) найвищий рівень характерний для СТОВ «Прогрес» (хоча він і від’ємний), а найнижчий – для ПОСП «Дружелюбівське»;
- при виробництві приростів свиней (в живій вазі) найвищий рівень притаманний для СТОВ «Колос», а найнижчий – для ПСП АФ «Батьківщина»;
- при виробництві молока найвищий рівень характерний для СВК «Вівсяницький» і ПОСП «Дружелюбівське», а найнижчий – для СВК «Піщанський».

Отже, підприємства, в яких спостерігається найвищий рівень цінової конкурентоспроможності з певного виду сільськогосподарської продукції є лідерами в галузі. Відповідно, решта підприємств, порівнюючи свою позицію на ринку з лідерами галузі, мають вжити заходів щодо зниження собівартості продукції або її оптимізації.

Таблиця 7.3

Цінова конкурентоспроможність аграрної продукції в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області

Господарства	Зернові		Соняшник		ВРХ (жива маса)		Свині (жива маса)		Молоко	
	<i>ЦК₂₀₀₆</i>	<i>ЦК₂₀₁₀</i>	<i>ЦК₂₀₀₆</i>	<i>ЦК₂₀₁₀</i>	<i>ЦК₂₀₀₆</i>	<i>ЦК₂₀₁₀</i>	<i>ЦК₂₀₀₆</i>	<i>ЦК₂₀₁₀</i>	<i>ЦК₂₀₀₆</i>	<i>ЦК₂₀₁₀</i>
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	0,50	0,57	-	-	-1,54	-3,25	-0,16	-0,57	-0,81	0,37
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	-0,01	0,15	-	0,52	-0,07	-0,96	-0,54	-3,37	-0,04	0,27
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	0,43	0,55	-	0,54	-0,41	-0,17	0,34	-0,20	0,25	0,40
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	0,22	-0,02	-0,23	0,41	-0,53	-1,24	-0,41	-0,97	-0,58	-0,24
СТОВ «Колос» Тростянецький р-н	0,37	0,23	0,03	0,66	-0,37	-0,60	-1,37	0,09	0,22	0,31
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	0,07	-0,19	0,11	-	-0,76	-0,06	-0,20	-0,003	0,01	0,02
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецький район	0,01	-0,25	0,06	0,38	-	-	-	-	-	-

7.2. Оцінка показників рентабельності

Рентабельність – це економічна категорія, що характеризує вигідність та ефективність виробництва (авансованих фондів, капіталу) за критеріями його прибутковості. Показник рентабельності може вимірюватись як в абсолютних так і в відносних показниках. До головних показників рентабельності виробництва відносять прибуток підприємства. Серед показників рентабельності виділяють рентабельність сільськогосподарського виробництва – показник ефективності виробництва різних видів сільськогосподарської продукції (зернових і зернобобових, соняшнику, ріпаку, плодів, м'яса, молока тощо), окремих галузей, господарств, сільського господарства загалом. Даний показник (P_p) визначається як відношення прибутку до витрат і ресурсів на виробництво продукції:

$$P_p = \frac{П}{ПС} \times 100\% \quad (7.4)$$

де $П$ – валовий прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг); $ПС$ – повна собівартість реалізованої продукції. Проаналізуємо показники рентабельності на прикладі аграрних підприємств Вінницької області (табл. 7.4). Дані таблиці свідчать, що рівень сукупної рентабельності протягом 2006-2010 рр. суттєво коливався по всіх досліджуваних господарствах. Збитковим в звітному році було виробництво в СВК «Піщанський» Піщанського району (-0,8%). В решти підприємств кінцеві результати господарювання в 2010 році були позитивними.

Найнижчий рівень рентабельності мали ПОСП «Дружелюбівське» Калинівського району (1,0%), ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району (2,1%), ПСП «АФ Батьківщина» Вінницького району (9,3%). Середній рівень рентабельності мають такі підприємства як СТОВ «Прогрес» Немирівського району (11,9%), та СТОВ «Колос» Тростянецького району (21,8%). Найвищий рівень рентабельності спостерігається в СВК «Вівсяницький» Козятинського району (63,5%).

Рівень сукупної рентабельності (збитковості) по підприємству, %

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р., +/-
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	17,5	17,5	35,0	63,0	1,0	-16,5 в.п.
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	1,9	13,3	3,3	13,5	9,3	7,4 в.п.
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	25,6	35,8	27,2	37,9	63,5	37,9 в.п.
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	3,7	25,3	17,2	-1,5	-0,8	-4,5 в.п.
СТОВ «Колос» Тростянецький р-н	22,7	12,5	22,7	26,0	21,8	-0,9 в.п.
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	18,9	16,1	11,9	14,0	11,9	-7,0 в.п.
ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецький район	3,3	5,1	5,6	6,2	2,1	-1,2 в.п.

Показник норми прибутку на відміну від рентабельності, яка характеризує ефективність лише спожитих виробничих ресурсів, показує, скільки грошових одиниць прибутку приносить кожна грошова одиниця функціонуючих виробничих фондів. Зростання цього показника, як і показника рівня рентабельності, свідчить про підвищення ефективності виробництва. В економічній літературі деякі автори розглядають показник норми прибутку як норму рентабельності, проте зміст показника від цього не змінюється. Норму прибутку (H_n) по підприємству визначають за формулою:

$$H_n = \frac{\overline{\Pi}}{\overline{\Phi_{oc}} + \overline{\Phi_{об}}} \times 100\% \quad (7.5)$$

де $\overline{\Phi_{oc}}$ і $\overline{\Phi_{об}}$ – середньорічна вартість відповідно основних виробничих фондів і оборотних засобів підприємства.

Для характеристики ступеня ефективності сільськогосподарського виробництва і подальших перспектив його розвитку цей показник надто важливий, оскільки однаковий рівень рентабельності для окремих видів сільськогосподарської продукції не створює ще рівних умов для забезпечення однакових темпів зростання обсягу виробництва цих видів

продукції, що пояснюється їх різною фондомісткістю.

З економічної точки зору показник норми прибутку показує, скільки грошових одиниць прибутку приносить кожна грошова одиниця функціонуючих виробничих фондів. Зростання цього показника, як і показника рівня рентабельності, свідчить про підвищення ефективності

Досліджувані підприємства за вказаним показником можна поділити на три групи (табл. 7.5).

Таблиця 7.5

Норма прибутку по аграрних підприємствах Вінницької області, %

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р., +/-
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	14,2	14,2	27,5	44,3	0,8	-13,4 в.п.
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	1,7	11,9	3,6	16,2	9,2	7,5 в.п.
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	12,8	14,1	14,5	18,7	29,2	16,4 в.п.
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	2,8	21,4	16,1	-1,1	-0,7	-3,5 в.п.
СТОВ «Колос» Тростянецький р-н	11,2	4,3	7,4	9,7	7,6	-3,6 в.п.
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	6,5	16,8	12,8	7,0	6,3	-0,2 в.п.
ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецький район	1,5	5,0	6,4	4,3	11,7	10,2 в.п.

Збитковим є використання основного і оборотного капіталу в СВК «Піщанський» (-0,7% в 2010 році). Низько ефективним є використання авансованого капіталу в ПОСП «Дружелюбівське» (0,8%).

Середній рівень норми прибутку в 2010 році мали такі підприємства як СТОВ «Прогрес» (6,3%), СТОВ «Колос» (7,6%), ПСП АФ «Батьківщина» (9,2%). Високу норму рентабельності мають ТОВ «Агропослугтранссервіс» (11,7%) і СВК «Вівсяницький» (29,2%).

Прибутковість аграрних підприємств безпосередньо залежить від досягнутого рівня ефективності окремих видів виробництв. Для того, щоб знати, які саме галузі є найбільш рентабельними, а які низько ефективні або

збиткові, потрібно визначити показники рентабельності в цілому по рослинництву і тваринництву, а також по тих галузях, продукція яких набула товарну форму.

Рівень рентабельності в цілому по галузях рослинництва і тваринництва за визначають за наступною формулою:

$$Pp_{(p/m)} = \frac{P_p - Z_6}{ПС} \quad (7.6)$$

де P_p – прибуток галузі рослинництва (тваринництва), який визначається лише по тих галузях, в яких грошова виручка перевищувала повну собівартість реалізованої продукції; Z_6 – збиток від тих галузей рослинництва (тваринництва), в яких грошова виручка була меншою від повної собівартості реалізованої продукції; $ПС$ – повна собівартість реалізованої продукції рослинництва (тваринництва).

Проаналізуємо рентабельність окремих галузей на прикладі сільськогосподарських підприємств Вінницької області (табл. 7.6). Дані таблиці показують, що в усіх досліджуваних підприємствах галузь рослинництва є рентабельною.

Найвищою прибутковістю галузь рослинництва в 2010 відзначається в СТОВ «Колос» Тростянецького району (50,0%), СВК «Вівсяницький» Козятинського району, де у звітному році цей показник складав 38,7%, та ПСП АФ «Батьківщина» (27,2%). В решти господарств зазначений показник значно коливався від 2,0 в ПОСП «Дружелюбівське» Калинівського району до 15,9% в ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецького району. Збитковою галузь рослинництва в 2010 році була в СВК «Піщанський» Піщанського району (-1,3%) та в СТОВ «Прогрес» Немирівського району (-16,6%).

Аналіз показників таблиці 7.6 засвідчує, що галузь тваринництва є низькорентабельною (СТОВ «Колос», СВК «Вівсяницький», ПОСП «Дружелюбівське»), або збитковою (ПСП АФ «Батьківщина» і СВК «Піщанський»).

Таблиця 7.6

Рентабельність головних галузей сільського господарства в аграрних підприємствах Вінницької області, %

Господарства	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.
	<i>Галузь рослинництва</i>					<i>Галузь тваринництва</i>				
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	55,1	29,9	91,3	59,4	2,0	29,7	37,2	64,5	115,5	2,8
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	-6,3	21,5	11,9	15,7	27,2	4,9	6,6	13,0	-2,1	-4,3
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	14,6	19,3	15,5	22,7	38,7	10,7	15,8	10,6	14,4	22,0
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	5,7	46,0	29,8	-3,2	-1,3	14,3	94,9	73,0	-4,1	-2,9
СТОВ «Колос» Тростянецький р-н	49,2	9,9	81,4	22,3	50,0	0,6	-0,05	0,8	7,6	16,4
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	-4,7	64,3	85,9	8,6	-16,0	-21,2	-40,5	11,1	-18,6	0,3
ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецький район	3,4	5,0	3,0	0,7	15,9	-	-	-	-	-

Детальний аналіз найприбутковіших і найзбитковіших галузей сільськогосподарських підприємств Вінницької області показав (табл. 7.7), що найрентабельнішим виробництвом є продукція рослинницьких галузей (зернові, ріпак, соя, соняшник, плоди зерняткові і кісточкові). В той же час серед найзбитковіших галузей переважають саме тваринницькі (приріст ВРХ, приріст свиней, молоко). Проте зустрічаються і рослинницькі галузі – цукрові буряки, соняшник, зернові.

Одним з важливих показників ефективності кожної товарної галузі в аграрних підприємствах є приведена маса прибутку. Приведена маса прибутку – показник, що характеризує прибутковість використання одиниці земельної площі або однієї голови тварин. По галузі рослинництва даний показник визначають діленням загального прибутку, скоригованого на збитки нерентабельних галузей, на площу сільськогосподарських угідь. У разі розрахунку маси прибутку на гектар посіву певної культури потрібно обов'язково враховувати її рівень товарності:

$$ПМ_{np} = \frac{\Pi_p}{S_k \times K_T} \quad (7.7)$$

де S_k – площа відповідної культури, га;

K_T – коефіцієнт товарності певної культури.

По тваринництву в цілому визначають приведену масу прибутку на гектар сільськогосподарських угідь. При цьому прибуток від рентабельних тваринницьких галузей зменшується на збитки нерентабельних. По окремих тваринницьких галузях розраховують масу прибутку на середньорічну голову і масу прибутку на центнер реалізованої продукції.

$$ПМ_{np} = \frac{\Pi_p - Z_6}{S_{p(c-z)}} \quad (7.8)$$

де $ПМ_{np}$ – приведена маса прибутку на одиницю площі; $S_{p(c-z)}$ – площа ріллі або сільськогосподарських угідь.

Таблиця 7.7

Рентабельність окремих галузей сільського господарства в аграрних підприємствах Вінницької області, %

Господарства	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.
	<i>Найприбутковіші галузі</i>					<i>Найзбитковіші галузі</i>				
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	зернові (100,8)	зернові (132,5)	зернові (158,8)	приріст свиней (52,4)	зернові (130,7)	приріст ВРХ (-60,6)	приріст ВРХ (-52,0)	приріст свиней (-35,7)	цукрові буряки (-80,8)	цукрові буряки (-82,8)
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	плоди (31,1)	плоди (60,6)	плоди (36,9)	соляшник (144,4)	соляшник (115,2)	приріст ВРХ (-27,9)	приріст свиней (-53,3)	приріст свиней (-58,4)	приріст ВРХ (-35,6)	приріст свиней (-73,9)
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	ріпак (318,0)	ріпак (218,3)	ріпак (142,1)	соя (178,9)	соя (373,5)	приріст ВРХ (-29,0)	цукрові буряки (-37,4)	цукрові буряки (-62,7)	цукрові буряки (-24,1)	приріст свиней (-16,0)
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	зернові (28,5)	соляшник (131,7)	зернові (16,1)	соляшник (14,8)	зернові (100,8)	приріст свиней (-36,6)	приріст ВРХ (-50,9)	приріст ВРХ (-43,6)	молоко (-58,4)	приріст ВРХ (-29,9)
СТОВ «Колос» Тростянецький р-н	зернові (45,8)	соляшник (106,2)	зернові (76,1)	соляшник (140,2)	соляшник (122,6)	приріст свиней (-58,8)	приріст свиней (-39,1)	приріст свиней (-44,8)	приріст свиней (-48,8)	приріст свиней (-59,7)
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	соляшник (12,4)	соляшник (215,4)	зернові (69,1)	приріст свиней (97,2)	молоко (10,6)	приріст ВРХ (-43,3)	приріст ВРХ (-67,4)	приріст ВРХ (-29,9)	приріст ВРХ (-10,7)	приріст ВРХ (-26,6)
ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецький район	соляшник (14,7)	соляшник (114,2)	зернові (9,6)	соляшник (36,2)	соляшник (75,5)	зернові (9,4)	зернові (-21,4)	соляшник (-60,5)	зернові (13,9)	зернові (-18,7)

Значення такого підходу до визначення маси прибутку на гектар посіву культури дуже велике, оскільки дає змогу правильно оцінити доходність галузі. Проаналізуємо даний показник на прикладі сільськогосподарських підприємств Вінницької області (табл. 7.8).

Таблиця 7.8

Приведена маса прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь, грн.

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	192,64	245,22	561,70	1209,69	23,47	-169,17	-87,8
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	47,08	343,41	98,92	540,93	389,95	342,87	47,08
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	721,63	832,76	1031,16	1639,30	3464,87	2743,24	380,1
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	52,70	367,08	323,36	-39,34	-21,15	-73,85	-140,1
СТОВ Колос Тростянецький р-н	764,31	93,08	610,39	748,30	1360,54	596,23	78,0
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	96,14	245,07	1276,09	978,42	1057,55	961,41	1000,0
ТОВ «Агропослугтранссервіс» Чернівецького району	16,23	72,50	167,80	173,45	678,07	661,84	4077,9

Приведена прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь є одним з самих важливих показників ефективності використання земельних ресурсів. Протягом 2006-2010 рр. цей показник суттєво зріс по всіх господарствах. Аналіз таблиці показав, що підприємства мають різну ефективність використання землі. Найкраще земельні ресурси використовуються в СВК «Вівсяницький» (3464,87 грн. на 1га). Середній рівень ефективності використання земельних ресурсів мають СТОВ «Колос» (1360,54 грн. на 1 га), СТОВ «Прогрес» (1057,55 грн. на 1 га), ТОВ «Агропослугтранссервіс» (678,07 грн на 1га). Низьку прибутковість використання земельних угідь має ПСП АФ «Батьківщина» (389,95 грн. на 1 га). Збитковим є використання земельних ресурсів в СВК «Піщанський» (-21,15 грн. на 1га в 2010 році). Варто зауважити, що приведена маса прибутку по СВК «Вівсяницький»,

СТОВ «Колос» і ТОВ «Агрослугтранссервіс» мала тенденцію до постійного зростання протягом аналізованого періоду. Решта підприємств мають позитивне відхилення лише порівняно до базового року (2006р.). В той же час порівняно з попереднім (2009р) роком приведена маса прибутку суттєво зменшилась. До них відносяться ПСП АФ «Батьківщина», СВК «Піщанський», ПОСП «Дружелюбівське».

Для оцінки економічної ефективності виробництва також визначають такий показник, як рентабельність продажу. Рентабельність продажу – показник, що характеризує цінову конкурентоспроможність окремих видів продукції, яка набуває товарної форми. В буквальному трактуванні цей показник показує, яка питома вага прибутку в загальній сумі грошової виручки від реалізації продукції:

$$P_n = \frac{\Pi}{BP} \times 100 \quad (7.9)$$

де BP –чистий дохід або виручка від реалізації продукції.

З підвищенням рівня цього показника зміцнюється економічний стан підприємства, і навпаки. В той же час показник рентабельності продажу має глибший економічний зміст, оскільки за допомогою нього роблять висновок про цінову конкурентоспроможність продукції.

7.3. Оцінка показників ефективності використання ресурсного потенціалу

Серед важливих факторів сільськогосподарського виробництва важливе місце займають засоби виробництва – знаряддя і предмети праці. Вони беруть безпосередню участь у створенні вартості продукції і, будучи складовим елементом продуктивних сил, визначають ступінь розвитку матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Відповідно рівень забезпеченості виробництва знаряддями і предметами праці, їх структура та ефективність використання значною мірою впливають на кінцеві результати діяльності суб'єктів господарювання в сільському господарстві.

Знаряддя і предмети праці, виражені у вартісній формі, разом з грошовими ресурсами, що обслуговують процес виробництва, становлять поняття виробничих фондів. Їх кругообіг відбувається як рух вартості, результатом якого є виробництво матеріальних благ, що втілюють у собі вартість спожитих засобів виробництва.

В залежності від характеру обороту та функціональної ролі і значення в процесі створення продукції засоби виробництва поділяють на основні й оборотні фонди (основний і оборотний капітал). Основні виробничі фонди (основний капітал) – це грошовий вираз знарядь праці. Вони беруть участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натурально-речову форму.

Оборотний капітал підприємств представлений такими активами, що призначені для виробничого споживання чи реалізації протягом операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу, а також грошовими коштами та їх еквівалентами.

Для оцінки ефективності використання основних виробничих фондів використовують низку економічних показників, методика розрахунку яких наведена в таблиці 7.9. В таблиці 7.10 і 7.11 наведені показники ефективності використання основних фондів в розрізі сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 7.9

Методика визначення показників ефективності та забезпеченості основними виробничими фондами

Показники	Формула розрахунку
1	2
<p>Фондоозброєність праці ($\Phi_{оз}$), грн. на 1 працівника</p>	<p>Визначається діленням середньорічної вартості основних засобів ($OЗ_{cp}$) на середньорічну чисельність працівників підприємства ($Ч_{cp}$):</p> $\Phi_{оз} = \frac{OЗ_{cp}}{Ч_{cp}} = \frac{ф.№1код030графа((3 + 4 / 2))}{ф.№50сгкод0400графа1}$ <p>Показує величину основних фондів на одного середньооблікового працівника.</p>

1	2
<p>Фондооснащеність виробництва ($\Phi_{осн}$), грн. на 1 га с.-г. угідь</p>	<p>Визначається діленням середньорічної вартості основних засобів ($OЗ_{cp}$) на площу сільськогосподарських угідь підприємства ($S_{с.-г.}$):</p> $\Phi_{осн} = \frac{OЗ_{cp}}{S_{с.-г.}} = \frac{\text{ф.№1код030графа}((3+4)/2)}{\text{ф.№50сгкод0450графа1}}$ <p>Показує величину основних фондів на один гектар сільськогосподарських угідь.</p>
<p>Фондовіддача ($\Phi_в$)</p>	<p>Розраховується шляхом ділення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, робіт, товарів, послуг (BP) на середньорічну вартість основних засобів ($OЗ_{cp}$):</p> $\Phi_в = \frac{BP}{OЗ_{cp}} = \frac{\text{ф.№2код010графа3}}{\text{ф.№1код030графа}((3+4)/2)}$ <p>Узагальнюючий економічний показник використання основних фондів, який характеризується вартістю валової продукції (товарної продукції, валового або чистого прибутку), одержаної на 1 грн. основних фондів, використаних для її виробництва. Зростання цього показника в динаміці є позитивною тенденцією і навпаки.</p>
<p>Фондомісткість ($\Phi_м$)</p>	<p>Зворотний до фондовіддачі показник, що характеризується кількістю основних засобів, які припадають на 1 грн. валової продукції (виручки від реалізації, валового або чистого прибутку), виробленої за участю цих фондів:</p> $\Phi_м = \frac{OЗ_{cp}}{BP} = \frac{\text{ф.№1код030графа}((3+4)/2)}{\text{ф.№2код010графа3}} \quad \text{або} \quad \Phi_м = \frac{1}{\Phi_в}$ <p>Зниження цього показника в динаміці є позитивною тенденцією і навпаки.</p>
<p>Рентабельність основних засобів ($P_{оз}$), %</p>	<p>Визначається шляхом ділення чистого прибутку підприємства ($ЧП$) до середньорічної вартості основних засобів ($OЗ_{cp}$):</p> $P_{оз} = \frac{ЧП \times 100}{OЗ_{cp}} = \frac{\text{ф.№2код220(225)}}{\text{ф.№1код030графа}((3+4)/2)} \times 100$ <p>Визначає ступінь використання основних фондів підприємства.</p>

Показник фондовіддачі показує ефективність використання наявних основних засобів підприємства. Аналіз таблиці показав, що високий рівень фондовіддачі мають СВК «Вівсяницький» (1,04 грн.), СТОВ «Прогрес» (0,85 грн) і СТОВ «Колос» (0,72 грн.). Середній рівень фондовіддачі мають ПСП АФ «Батьківщина» (0,29 грн.) і ТОВ «Агропослугтранссервіс» (0,30 грн.).

Таблиця 7.10

Фондовіддача основного капіталу (за чистим прибутком), грн.

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	0,68	0,72	1,72	1,77	0,04	-0,64	5,9
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	0,06	0,54	0,20	0,59	0,29	0,23	359,1
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	0,37	0,58	0,75	0,68	1,04	0,67	181,1
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	0,05	0,44	0,32	-0,02	-0,01	-0,06	-20
СТОВ Колос Тростянецький р-н	0,95	0,75	0,76	0,83	0,72	-0,23	-24,2
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	0,00	0,69	0,39	-0,04	0,85	0,85	X
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району	0,03	0,12	0,09	0,08	0,30	0,27	1000

Таблиця 7.11

Фондомісткість виробництва сільськогосподарської продукції (за чистим прибутком), грн.

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	1,47	1,39	0,58	0,57	25,00	23,53	1600,7
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	16,67	1,85	5,00	1,69	3,45	-13,22	-79,3
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	2,70	1,72	1,33	1,47	0,96	-1,74	-64,4
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	20,00	2,27	3,13	-50,00	-100,00	-120,00	-500,00
СТОВ Колос Тростянецький р-н	1,05	1,33	1,32	1,20	1,39	0,34	32,4
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	0,80	1,45	2,56	-25,00	1,18	0,38	47,5
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району	33,33	8,33	11,11	12,5	3,33	-30,00	10,00

Не ефективно використовуються основні засоби в ПОСП «Дружелюбівське» (0,04 грн) і СВК «Піщанський» (-0,01 грн).

Єдиним підприємством, що протягом 5 років має тенденцію до постійного зростання фондівдачі є СВК «Вівсяницький»; підприємством, що має стабільний рівень фондівдачі – СТОВ «Колос». Решта господарств мають нестабільний рівень фондівдачі, який протягом 2006-2010 рр. має тенденцію до суттєвого коливання.

Оберненим показником до фондівдачі є фондомісткість. Аналіз таблиці 7.11 свідчить, що тенденція до зниження цього показника спостерігається в ПСП АФ «Батьківщина», СВК «Вівсяницький», ТОВ «Агропослугтранссервіс». По решті господарств фондомісткість виробництва має тенденцію до підвищення. Найвищим рівень фондомісткості спостерігався у 2006 році в СВК «Піщанський» (20) та на цьому ж підприємстві досяг критичного найнижчого від'ємного значення у 2010 році (-100).

Крім ефективності використання основних виробничих засобів розраховують і ефективність використання оборотного капіталу як одного з найважливіших факторів, що значно впливає на формування собівартості продукції. Методика їх розрахунку наведена в таблиці 7.12.

Таблиця 7.12

Методика визначення показників ефективності та забезпеченості оборотними активами (капіталом)

Показники	Формула розрахунку
1	2
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу ($K_{об}$)	<p>Визначається діленням вартості чистого доходу (виручки) від реалізації (BP) на середньорічну вартість оборотних активів підприємства (OA_{cp}):</p> $K_{об} = \frac{BP}{OA_{cp}} = \frac{\text{ф.№2код010графа3}}{\text{ф.№1код260графа}((3+4)/2)}$ <p>Цей показник показує, скільки оборотів здійснив оборотний капітал за певний період (найчастіше за рік). Позитивним є зростання цього показника в динаміці.</p>

1	2
<p>Коефіцієнт завантаження оборотних коштів ($K_{зав}$)</p>	<p>Визначається діленням середньорічної вартості оборотних активів (OA_{cp}) на чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (BP):</p> $K_{зав} = \frac{OA_{cp}}{BP} = \frac{\text{ф.№2код260графа}((3+4)/2)}{BP}$ <p>Цей показник показує, скільки необхідно оборотного капіталу для виробництва однієї гривні товарної продукції. Зменшення даного показника в динаміці є позитивною тенденцією.</p>
<p>Тривалість одного обороту, ($T_{об}$)</p>	<p>Розраховується шляхом ділення тривалості виробничого циклу (місяць, квартал, півріччя, рік) на коефіцієнт оборотності оборотних активів ($K_{об}$):</p> $T_{об} = \frac{365}{K_{об}}$ <p>Показує скільки днів триває один оборот (один виробничий цикл). Чим коротшим є тривалість обороту, тим ефективніше використовується оборотний капітал.</p>
<p>Рентабельність (віддача) оборотного капіталу (P_{OA}), %</p>	<p>Визначається відношенням чистого прибутку підприємства за звітний рік ($ЧП$) до середньорічної вартості оборотних активів (капіталу) за аналогічний період (OA_{cp}):</p> $P_{OA} = \frac{ЧП}{OA_{cp}} \times 100 = \frac{\text{ф.№2код220(225)графа3}}{\text{ф.№1код260графа}((3+4)/2)} \times 100$ <p>Даний показник характеризує рівень ефективності використання оборотного капіталу на підприємстві. Зростання значення цього показника є позитивною тенденцією.</p>

Проаналізуємо ефективність використання оборотного капіталу сільськогосподарськими підприємствами Вінницької області за допомогою коефіцієнта оборотності (табл. 7.13), коефіцієнта завантаженості оборотного капіталу (табл. 7.14), а також тривалості обороту оборотного капіталу (табл. 7.15).

Аналіз даних таблиці 7.13 показав, що за досліджуваний період по всіх підприємствах спостерігається незначне зменшення оборотності оборотного капіталу за винятком ПСП АФ «Батьківщина», ТОВ «Агротранссервіс» і СТОВ «Колос».

Таблиця 7.13

Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу (за виручкою від реалізації), грн.

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	1,20	1,19	1,26	1,53	1,10	-0,10	-8,3
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	1,51	1,53	1,63	2,25	1,94	0,43	28,2
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	1,31	0,92	1,17	1,27	1,25	-0,06	-4,6
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	2,04	2,35	2,38	1,78	1,71	-0,33	-16,2
СТОВ Колос Тростянецький р-н	1,02	0,80	0,84	1,08	1,03	0,01	1,0
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	1,21	1,46	1,27	1,02	1,18	-0,03	-2,5
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району	1,31	2,29	4,53	2,01	1,47	0,16	12,2

Таблиця 7.14

Коефіцієнт завантаженості оборотного капіталу у виробничий процес (за виручкою від реалізації), грн.

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	0,83	0,84	0,79	0,65	0,91	0,08	9,6
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	0,66	0,65	0,61	0,44	0,52	-0,14	-21,2
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	0,76	1,09	0,85	0,78	0,80	0,04	5,3
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	0,49	0,43	0,42	0,56	0,58	0,09	18,4
СТОВ Колос Тростянецький р-н	0,98	1,25	1,19	0,93	0,97	-0,01	-1,0
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	0,83	0,68	0,79	0,98	0,85	0,02	2,4
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району	0,76	0,44	0,22	0,50	0,68	-0,08	-10,5

Таблиця 7.15

Тривалість обороту оборотного капіталу в аграрних підприємствах Вінницької області, днів

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	304	307	290	239	332	28	9,2
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	242	239	224	162	188	-54	-22,3
СВК «Вісяницький» Козятинський р-н	279	397	312	287	292	13	4,7
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	179	155	153	205	213	34	19,0
СТОВ Колос Тростянецький р-н	358	456	435	338	354	-4	-1,1
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	302	250	287	358	309	7	2,3
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району	279	159	81	182	248	-31	-11,1

Найвищий рівень оборотності оборотного капіталу в 2010 році мали ПСП АФ «Батьківщина» (1,91) і СВК «Піщанський» (1,71). Середній рівень оборотності спостерігався в ТОВ «Агропослугтранссервіс» (1,47) і СВК «Вівсяницький» (1,25). Решта підприємств мали коефіцієнт оборотності в межах 1,03-1,18. Тобто, в усіх господарствах оборотний капітал здійснив більш ніж 1 оборот за календарний рік.

Оберненим показником до коефіцієнта оборотності є коефіцієнт завантаженості. Аналіз даних таблиці 7.14 засвідчив, що протягом 2006-2010 рр. завантаженість оборотним капіталом зменшилась в ПСП АФ «Батьківщина» (-0,14), СТОВ «Колос» (-0,01) і ТОВ «Агропослугтранссервіс» (-0,08). Тобто, по вказаних господарствах спостерігається позитивна тенденція до зменшення завантаженості оборотними активами при виробництві продукції (товарів, робіт, послуг).

Найвищим рівень завантаженості в 2010 році був в СТОВ «Колос» (0,97), а найнижчим – в ПСП АФ «Батьківщина» (0,52).

Важливе значення в аналізі ефективності використання оборотного капіталу сільськогосподарського підприємства має тривалість одного обороту. Розрахунки показують (табл. 7.15), що найдовша тривалість обороту в звітному році спостерігалась в СТОВ «Колос» (354 дні) і ПОСП «Дружелюбівське» (332 днів), а найкоротша – в ПСП АФ «Батьківщина» (188 днів). Фактично дані таблиці свідчать, що в усіх аграрних підприємствах оборотний капітал робить один оборот за рік. Проте якщо в більшості підприємств за рахунок функціонуючої галузі тваринництва тривалість обороту оборотних коштів є досить високою (213-354 днів), то в ТОВ «Агропослугтранссервіс» тривалість обороту складає 248 днів за відсутності галузі тваринництва. Це може бути пов'язано з вичікуванням підприємства на більш вищі ціни на сільськогосподарську продукцію в кінці року.

Таким чином можна зробити висновок, що переважна більшість сільськогосподарських підприємств використовують наявні оборотні активи більш ефективно, ніж вказане підприємство.

Важливим критерієм успішного функціонування підприємства є ефективне використання трудових ресурсів. Узагальнюючим показником ефективності використання робочої сили на підприємстві є продуктивність праці. Вона буває погодинна, денна та річна.

Логічно, що підвищення продуктивності праці в кінцевому рахунку зводиться до економії робочого часу. Адже чим менше потрібно часу для виробництва якогось виду продукції, тим більше робочого часу може бути використано для збільшення виробництва цього самого або іншого виду продукції. Із скороченням робочого часу на виробництво одиниці продукції знижується її собівартість, що позитивно впливає на зростання доходності підприємств, підвищується їх конкурентоспроможність. Зі зростанням продуктивності праці посилюється процес вивільнення працівників, які можуть бути залучені підприємством для розвитку інших видів діяльності. Очевидно також, що скорочення робочого дня можливе лише за умови послідовного підвищення продуктивності праці.

Дослідимо річну продуктивність праці на прикладі сільськогосподарських підприємств Вінницької області (табл. 7.16). Аналіз даних цієї таблиці показав, що найвищою продуктивність праці була в СВК «Вівсяницький» (190,8 тис. грн. на 1 працівника) і в ТОВ «Агропослугтранссервіс» (135,6 тис. грн. на 1 працівника). ПОСП «Дружелюбівське» та ПСП АФ «Батьківщина» мали середній рівень продуктивності праці – 95,9 і 78,6 тис. грн. на 1 працівника відповідно. Решта підприємств мали найнижчий рівень продуктивності праці, який коливався в межах 40,6-67,9 тис. грн. на 1 працюючого.

Високий рівень ефективності господарської діяльності сприяє зростанню заробітної плати працівників аграрних підприємств. Дані таблиці 7.17 показують, що найвищий рівень середньомісячної заробітної плати в 2010 році має СТОВ «Колос» Тростянецького району – 1511,38 грн. Найнижчий рівень середньомісячної заробітної плати має ПОСП «Дружелюбівське» – 836 грн., решта – середній рівень заробітної плати.

Таблиця 7.16

Річна продуктивність праці на підприємствах, грн. на 1 середньорічного працівника

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	19375	43533	49015	74060	95929	76554	395,1
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	39913	36856	49508	133433	78618	38705	97,0
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	51312	47475	80842	120497	190830	139518	271,9
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	50698	61766	69810	59854	67906	17208	33,9
СТОВ Колос Тростянецький р-н	32568	35607	43850	65534	67350	34782	106,8
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	14657	18883	17678	21452	40656	25999	177,4
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району	42950	49434	97814	96031	135616	92666	215,8

Таблиця 7.17

Середньомісячна зарплата одного працівника, грн.

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	Відхилення 2010р. до 2006р.	
						+/-	%
ПОСП «Дружелюбівське» Калинівський р-н	258,00	574,00	643,00	750,00	836,00	578,00	224,0
ПСП АФ «Батьківщина» Вінницький р-н	757,54	658,87	877,12	1562,50	1051,47	293,93	38,8
СВК «Вівсяницький» Козятинський р-н	551,56	721,71	897,37	1193,53	1351,90	800,34	145,1
СВК «Піщанський» Піщанський р-н	912,93	1156,50	1421,96	1218,18	1336,48	423,55	46,4
СТОВ Колос Тростянецький р-н	682,40	936,11	1142,17	1259,94	1511,38	828,98	121,5
СТОВ «Прогрес» Немирівський р-н	331,00	385,00	648,00	873,00	1259,00	928,00	280,4
ТОВ «Агрослугтранссервіс» Чернівецького району	370,00	502,50	596,90	766,50	955,60	585,60	158,3

Таким чином підсумовуючи вище викладене, слід зазначити, що важливим показником оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва є ціна. Вона акумулює в собі досягнутий рівень якості продукції (товару, робіт, послуг), витрат, менеджменту та маркетингу на підприємстві. Використання ціни сільськогосподарськими товаровиробниками як важеля утримання і зміцнення позиції на ринку називається ціновою конкурентоспроможністю товару. Цей показник є прямим відображенням рівня ефективності виробництва аграрної продукції. Критерій цінової конкурентоспроможності є важливим критерієм при аналізі й обґрунтуванні господарських рішень, а тому має широко використовуватись в практиці аграрних підприємств.

У якості основного показника при аналізі ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств використовується норма прибутку (норма рентабельності). В більшості господарств даний показник має тенденцію до зниження в довгостроковій перспективі. Проте фактично досягнута норма прибутку є критерієм оцінки ефективності інвестицій за простими (недисконтованими) показниками. Саме за допомогою цього показника можна зробити висновок про ефективність використання вкладених у виробництво коштів в розрізі аграрних підприємств.

Для менеджерів аграрних підприємств важливим показником ефективності сільськогосподарського виробництва є тривалість обороту оборотного капіталу. Цей показник акумулює в собі досягнутий рівень ефективності виробництва продукції, в першу чергу тваринницької.

8. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ПО ДОСЛІДЖУВАНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Перед початком проведення порівняльного аналізу економічної ефективності сільськогосподарського виробництва по досліджуваних сільськогосподарських підприємствах доцільно розглянути особливості таких господарських формувань як особисте селянське господарство. Це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму.

Діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності. Для ведення особистого селянського господарства використовують земельні ділянки розміром не більше 2,0 гектара, передані фізичним особам у власність або оренду в порядку, встановленому законом. Розмір земельної ділянки особистого селянського господарства може бути збільшений у разі отримання в натурі (на місцевості) земельної частки (паю) та її спадкування членами особистого селянського господарства відповідно до закону. Земельні ділянки особистого селянського господарства можуть бути власністю однієї особи, спільною сумісною власністю подружжя та спільною частковою власністю членів особистого селянського господарства відповідно до закону.

Членам особистого селянського господарства земельні частки (паї) можуть виділятися в натурі (на місцевості) єдиним масивом у спільну

часткову власність та спільну сумісну власність (подружжя) відповідно до закону. разі виходу з особистого селянського господарства кожен його член має право на виділення належної йому земельної ділянки в натурі (на місцевості).

Громадяни України, які реалізували своє право на безоплатну приватизацію земельної ділянки для ведення особистого підсобного господарства в розмірі менше 2,0 гектара, мають право на збільшення земельної ділянки в межах норм, установлених статтею 121 Земельного кодексу України для ведення особистого селянського господарства. До майна, яке використовується для ведення особистого селянського господарства, належать жилі будинки, господарські будівлі та споруди, сільськогосподарська техніка, інвентар та обладнання, транспортні засоби, сільськогосподарські та свійські тварини і птиця, бджолосім'ї, багаторічні насадження, вироблена сільськогосподарська продукція, продукти її переробки та інше майно, набуте у власність членами господарства в установленому законодавством порядку. Майно, яке використовується для ведення особистого селянського господарства, може бути власністю однієї особи, спільною частковою або спільною сумісною власністю його членів відповідно до закону.

При проведенні порівняльної характеристики сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств застосовувався порівняльний аналіз. Адже важливе місце в економічному аналізі займає саме такий аналіз діяльності підприємств, який виділився в самостійний вид аналізу по ознаці застосовуваних прийомів та методів. Порівняльний аналіз підприємств називають ще міжгосподарським.

Призначення міжгосподарського порівняльного аналізу полягає у зіставленні досягнутих результатів господарської діяльності з результатами інших підприємств або об'єднань, у вивченні причин відмінностей у використанні виробничих ресурсів, у виявленні резервів подальшого підвищення ефективності виробництва. На відміну від внутрігосподарського

аналізу міжгосподарський аналіз дає можливість узагальнити досвід декількох підприємств, розповсюдити передовий досвід на підприємства, що порівнюються. На основі його даних об'єктивно оцінюються як планові завдання підприємств, так і досягнуті ним результати.

Зміст порівняльного аналізу діяльності підприємств визначається метою і об'єктами дослідження. Об'єктами аналізу є результати роботи виробничих об'єднань, підприємств, виробництв, бригад, підрозділів, робочих місць, порівнюються явища, процеси. об'єкти одного рівня, одного змісту, однієї розмірності, одні і ті ж параметри та показники (продуктивність праці, виробнича потужність, собівартість продукції).

Міжгосподарські порівняння можуть бути загальними (повними) та частковими (локальними). При загальному аналізі вивчається вся робота підприємств та їх підрозділів згідно із загальною схемою комплексного економічного аналізу. Загальний комплексний аналіз здійснюється по підприємствам, що виробляють однакову продукцію, тобто по підприємствам однієї галузі або підгалузі. При локальному аналізі вивчається будь-який окремий блок або окремі часткові питання, наприклад використання потужності обладнання, робочого часу працівників.

Результати міжгосподарського порівняльного аналізу повинні враховуватись як в поточній роботі, так і при розробці перспективних планів підприємств, об'єднань. Наприклад порівняльний аналіз обладнання, що використовується на підприємствах дає можливість виявити застарівши обладнання, точніше визначити напрямок майбутніх капітальних вкладень. Важливою умовою міжгосподарських порівнянь є спів ставність підприємств (об'єднань) і показників їх роботи.

Практично на всіх підприємствах є спів ставні показники, можливості для порівняння, однак коло спів ставних показників залежить від особливостей підприємств, що вивчаються. Крім того, співставність досягається різними спеціальними методами порівняльного аналізу: виключенням непорівнюваних величин, коректуванням показників при

допомозі коректувальних коефіцієнтів, перерахунком показників по методології їх розрахунку на інших підприємствах.

Перелік показників, що порівнюються залежить від подібності об'єктів порівняння і додаткових можливостей забезпечення їх спів ставності. Навіть галузевий принцип організації виробництва не завжди дає підставу для повного порівняння. З іншого боку, досить часто є підстави для порівняння підприємств різних галузей.

Об'єктами міжгосподарського порівняльного аналізу можуть бути підприємства, що виробляють однакову або подібну продукцію, підприємства різних галузей (наприклад, по рівню управління і організації виробництва допоміжних і обслуговуючих виробництв, фінансового стану і платоспроможності), однотипні бригади (ділянки) різних підприємств. В залежності від характеристики об'єктів порівнянь, продукції, що виготовляється, розміру і типу виробництва може бути проведений повний аналіз, що охоплює всі сторони роботи, або локальний аналіз.

Основними умовами співставності даних є:

- дотримання якісної однорідності показників, що порівнюються, єдність методики розрахунку показників (наприклад, забезпечення однорідності затрат, що включаються до собівартості продукції);
- застосування єдиних вимірників продукції (використання єдиних цін на матеріали і продукцію), однакові географічні умови і розташування по відношенню до постачальників матеріалів і техніки до споживачів готової продукції;
- однакова кількість робочих днів в періодах, що порівнюються.

В процесі порівняльного аналізу виявляють причини відмінностей одних і тих же показників, фактори, що залежать від підприємств, з тим, щоб підвищити об'єктивність умов порівняння. Проведення міжгосподарського економічного аналізу здійснюється в такій послідовності: В таблиці 8.1 наведено порівняльний аналіз основних показників ефективності сільськогосподарського виробництва.

**Порівняльний аналіз економічної ефективності
сільськогосподарського виробництва по досліджуваних
сільськогосподарських підприємствах та особистих селянських
господарствах за 2006 – 2010 роки**

Показники	Середні дані по досліджуваних підприємствах за 2006-2010 рр.		Відхилення ОСГ до СГП
	Сільськогосподарські підприємства	Особисті селянські господарства	
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:			
- молока	764,46	863,6	99,14
- приросту ВРХ	61,58	68,16	6,58
Вироблено на 100 га ріллі, ц:			
- зернових і зернобобових	1772,85	1378,1	-394,75
- цукрових буряків	1105,18		
- приросту свиней	13,59	16,6	3,01
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на:			
- 1 га сільськогосподарських угідь	3471,92	1927,18	-1544,74
- 1 середньорічного працівника/члена господарства	44279,47	2993,06	-41286,41
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	2,57	5,9	3,33
Одержано валового прибутку (грн.) в розрахунку на:			
- 1 га сільськогосподарських угідь	597,19	154,4	-442,79
- 1 середньорічного працівника/члена господарства	8487,63	904,8	-7582,83
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,24	2,86	2,62
Рівень рентабельності по підприємству, %			
в т.ч. по галузі рослинництва	25,5	9	-16,5
- галузі тваринництва	3,9	8,72	4,82
Рентабельність продажу по підприємству, %			
в т.ч. по продукції рослинництва	17,2	8	-9,2
- по продукції тваринництва	43,45	5,12	-38,33
- по продукції тваринництва	22,51	7,06	-15,45
Норма прибутку по підприємству, %	18,08	1,62	-16,46

Згідно з даними таблиці 8.1 можна дійти наступних висновків:

- в досліджуваних ОСГ на 100 га сільськогосподарських угідь було вироблено на 99,14 ц молока більше, а ніж в сільськогосподарських підприємствах, більше було вироблено на 6,58 ц й м'яса;

- спостерігається й більший приріст свиней на 100 га ріллі в ОСГ у порівнянні з сільськогосподарськими підприємствами, однак вирощено зернових на 100 га ріллі більше в сільськогосподарських підприємствах, що пояснюється низьким рівнем фондоозброєності в особистих селянських господарствах;

- в ОСГ спостерігається досить низький рівень норми прибутку 1,62%, що більше ніж в 10 разів нижче ніж в сільськогосподарських підприємствах, такою ж низькою є й рентабельність продажу в ОСГ, адже її рівень на 9,2% менше ніж в сільськогосподарських підприємствах.

В таблиці 8.2 можна відслідкувати порівняльну характеристику економічної ефективності основних видів сільськогосподарської продукції в особистих селянських господарствах та сільськогосподарських підприємствах.

Для підвищення наочності наведених даних в таблиці 8.2 на рис. 8.1 зображені ці ж дані у вигляді діаграми. Характерною особливістю виробництва в галузі рослинництва в особистих селянських господарствах є відсутність посівів цукрового буряка, це пов'язано із відсутністю спеціальної сільськогосподарської техніки, яка забезпечує технологічний процес вирощування згаданої культури.

В таблиці 8.3. наведені дані, що дають змогу порівняти ефективність використання всіх видів ресурсів в сільськогосподарських підприємствах та особистих селянських господарствах. В графічній формі (на діаграмі) ці ж дані відображені на рисунку 8.2. Як видно з таблиці 8.3 в сільськогосподарських підприємствах одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь майже в два рази більше, ніж в особистих селянських господарствах. Стосовно одержаного чистого доходу в розрахунку на 1 працівника, то тут ситуація складається також не на користь особистих селянських господарств, адже різниця сягає майже двадцяти разів, що негативно характеризує ефективність використання трудових ресурсів саме в ОСГ.

Таблиця 8.2

Економічна ефективність виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах та особистих селянських господарствах

Показники	Сільськогосподарські підприємства	Особисті селянські господарства
Вироблено на 100га		
- молока	764,46	863,6
- приросту ВРХ	61,58	68,16
- приросту свиней	13,59	16,6
- зернових і зернобобових	1772,85	1378,1
- цукрових буряків	1105,18	-

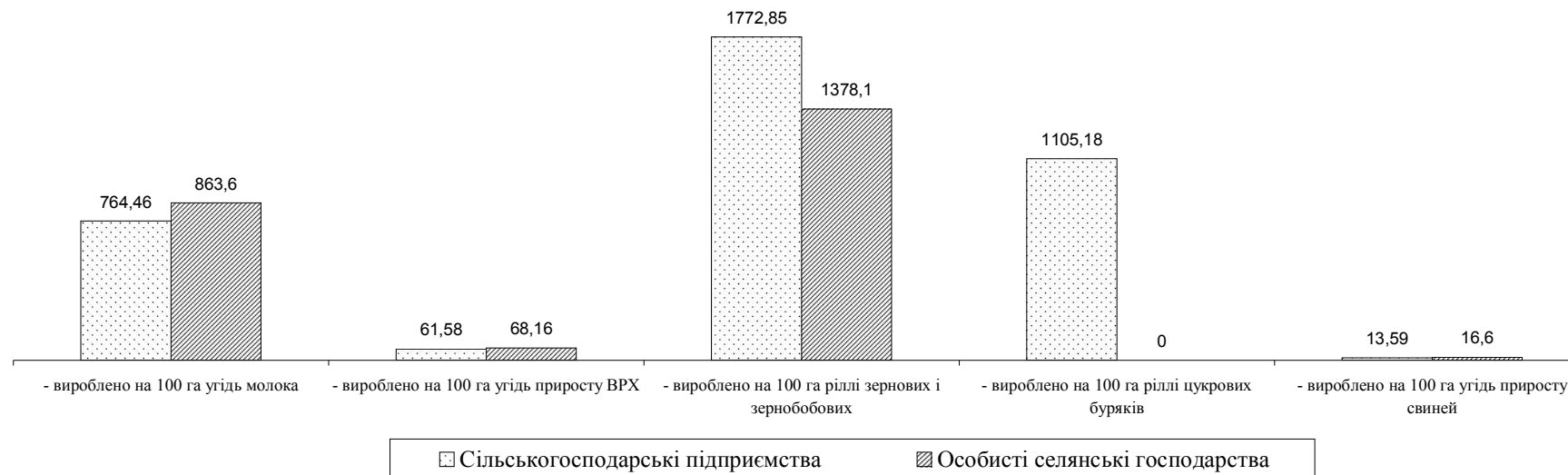

Рис. 8.1. Економічна ефективність виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах та особистих селянських господарствах.

Таблиця 8.3

Ефективність використання ресурсів (виробничих, земельних та трудових) в сільськогосподарських підприємствах і особистих селянських господарствах

Показники	Сільськогосподарськ і підприємства	Особисті селянські господарства
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь	3471,92	1927,18
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на 1 середньорічного працівника/члена господарства	44279,47	2993,06
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на 1 грн. вартості основних виробничих фондів	2,57	5,9
Одержано валового прибутку (грн.) в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь	597,19	154,4
Одержано валового прибутку (грн.) в розрахунку на 1 середньорічного працівника/члена господарства	8487,63	904,8
Одержано валового прибутку (грн.) в розрахунку на 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,24	2,86

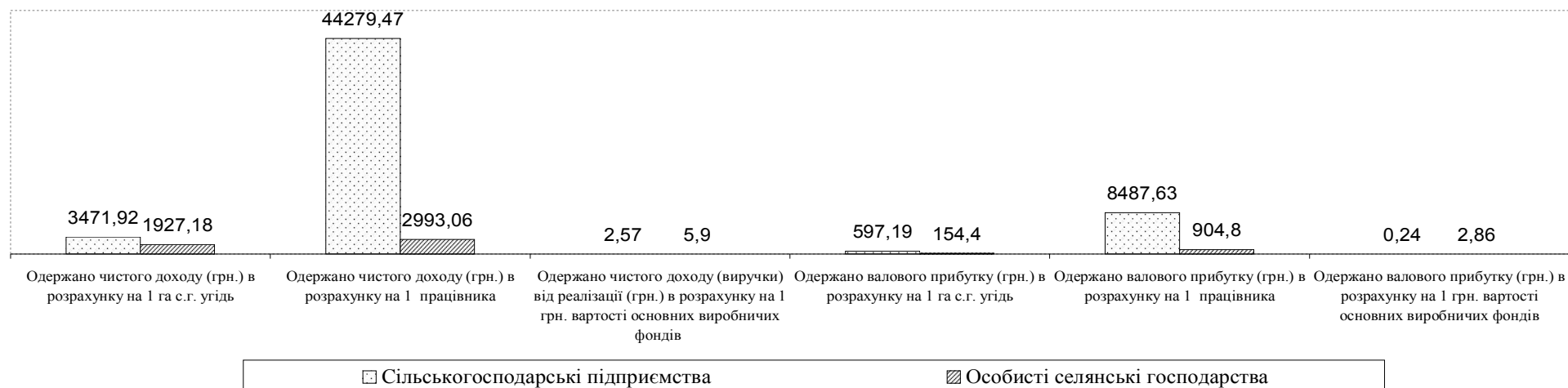

Рис. 8.2. Ефективність використання ресурсів (виробничих, земельних та трудових) в сільськогосподарських підприємствах і особистих селянських господарствах

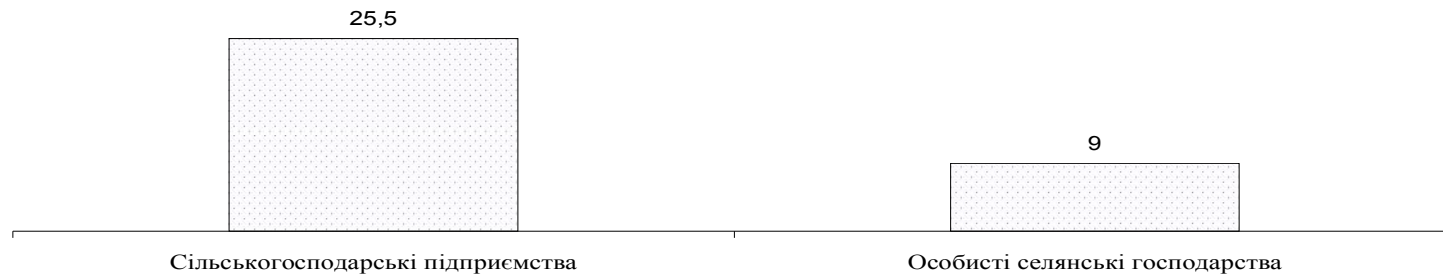

Рис 8.3. Порівняльний аналіз рентабельності галузі рослинництва (%) по сільськогосподарських та особистих селянських підприємствах

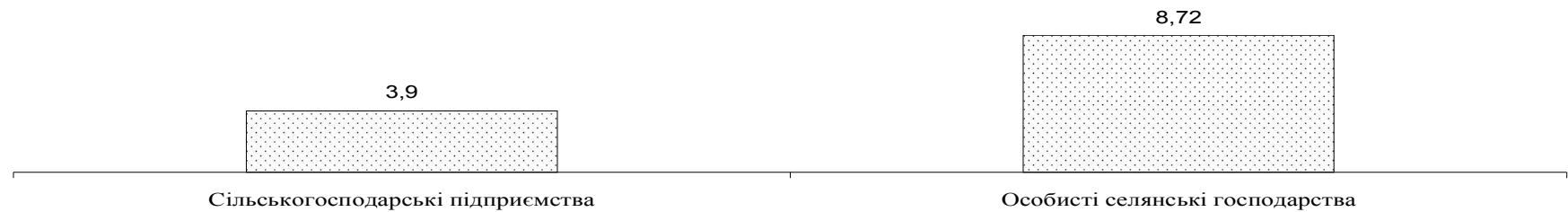

Рис.8.4. Порівняльний аналіз рентабельності галузі тваринництва (%) по сільськогосподарських та особистих селянських підприємствах

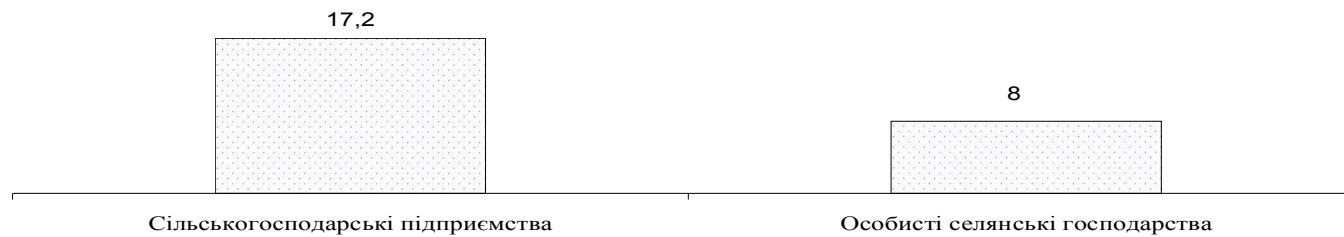

Рис. 8.5. Порівняльний аналіз рентабельності продажу продукції (%) по сільськогосподарських та особистих селянських підприємствах

Рис.8.6. Порівняльний аналіз рентабельності продажу продукції рослинництва (%) по сільськогосподарських та особистих селянських підприємствах

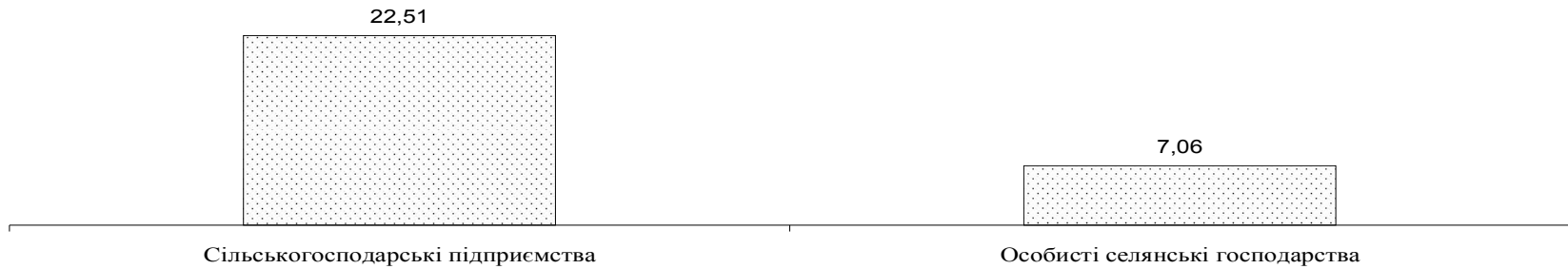

Рис. 8.7. Порівняльний аналіз рентабельності продажу продукції тваринництва (%) по сільськогосподарських та особистих селянських підприємствах

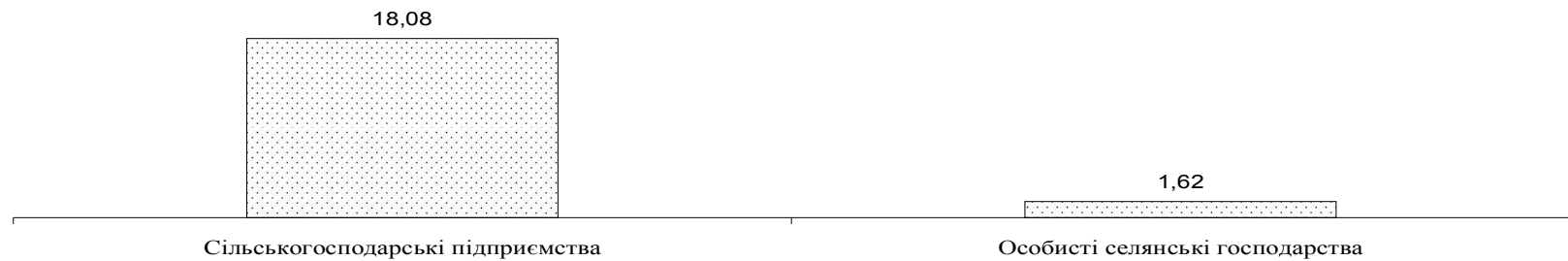

Рис. 8.8. Порівняльний аналіз норми прибутку (%) по сільськогосподарських підприємствах та особистих селянських господарствах.

Відносно одержаного чистого доходу (виручки) від реалізації в розрахунку на 1 гривню вартості основних виробничих фондів, то тут ситуація на користь особистих селянських господарств, однак це пов'язано лише із низьким рівнем забезпеченості ОСГ основними виробничими фондами, а не кращою ефективністю їх використання. Якщо ефективність використання ресурсів (виробничих, земельних та трудових) оцінювати через призму валового прибутку, то відслідковується аналогічна тенденція.

На рисунку 8.3. можна простежити порівняльний аналіз рентабельності галузі рослинництва. Так, в особистих селянських господарствах цей показник на 16,5% нижчий, а ніж в сільськогосподарських підприємствах. Кардинально іншу ситуацію можна відслідкувати на рисунку 8.4, де порівнюється рентабельність галузі тваринництва, адже в ОСГ цей показник є на 4,8% більше ніж в досліджуваних сільськогосподарських підприємствах Вінниччини

9. МОДЕЛЮВАННЯ РІВНЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

9.1. Математичні методи в оцінці економічних показників

Розвиток сучасної економічної науки тісно пов'язаний з проведенням досліджень на основі розробки методик, основою яких є економіко-математичні моделі. Моделювання є одним із основних засобів опису економічних систем та процесів у загальній теорії управління. При цьому досліджувані об'єкти уявляють як модель – сукупність деяких формалізованих характеристик, здатних відтворювати його поведінку. Модель є відображенням реальної системи в математичних формулах, розрахунках, статистичних спостереженнях і експериментах. При розробці моделі економічної системи або процесу передбачається: по-перше, проведення якісного аналізу причинно-наслідкових зв'язків на основі засад теоретичної економіки; по-друге, оцінка характеристик існуючої системи і, наприкінці, створення математичних співвідношень та залежностей здатних відтворювати зв'язки між її характеристиками. Слід зауважити, що коли мова йдеться про використання економіко-математичної моделі на перший план виходить економічне обґрунтування зв'язків, співвідношення яких буде відображувати модель, тобто необхідним є системне мислення економіки в цілому. Незрозуміле включення факторів у модель робить її нецікавою та непридатною для аналізу.

З точки зору класичного математичного моделювання, модель є відображенням реальної системи в математичних формулах, розрахунках, статистичних спостереженнях і експериментах. При дослідженні економічних систем формалізації підлягає не реальна фізична суть явища, а взаємозв'язки між об'єктами, що спостерігаються, та їх функціональні властивості. При цьому визначення оптимальної сукупності структурних одиниць є однією із основних задач формалізації системи та процесів. Вона полягає у відборі та включенні у дослідження тільки тих елементів і зв'язків,

що на думку дослідника найбільш результативно та точно відображують властивості. Принципи моделювання економічних систем та процесів можна розглядати як з боку побудови самої моделі та її адекватності, так і з боку критеріїв, обмежень, змінних, якими описується модель. В першому випадку, вирішується питання побудови моделі на основі загальних принципів, в другому, побудована модель порівнюється з реальним об'єктом і вирішується питання, якою вона повинна бути.

Спроектвана модель повинна чітко відображувати основні явища і реальні процеси, тобто бути коректною з точки зору вибору критеріїв оцінки. Існує взаємозв'язок між складністю побудови моделі і її властивостями. Чим складніша модель, тим якісніше вона прогнозує поведінку об'єкту, але тим важче її зрозуміти. Коли модель є менш складною, вона більш просто відтворює існуючі процеси, але характеристики, які отримані при цьому є менш якісними і точними. Для складного процесу можливо відтворити оптимальну форму шляхом декомпозиції, тобто розбивши його на декілька, що значно спрощує сам опис.

Розробка економіко-математичної моделі перш за все потребує визначення основних характеристик-параметрів досліджуваного процесу та їх представлення у вигляді функціональних та стохастичних залежностей змінних. В основу моделювання закладається поняття критерію ефективності. Під таким критерієм будемо розуміти оцінку діяльності економічної системи відповідно до способу її організації та функціонування. На наш погляд таку оцінку можна здійснювати у двох напрямках:

1. Оцінки прибутковості економічних процесів та систем. Такі оцінки переважно характеризують ефект зростання показників, від яких залежить формування доходної частини в діяльності підприємств. До них можна віднести чистий прибуток, рентабельність, величину чистого грошового потоку тощо.

2. Оцінка витратного механізму функціонування економічних механізмів. До таких оцінок включають показники, що характеризують

витратну частину діяльності підприємств і впливають на зменшення прибутків. До них можна віднести собівартість продукції, розмір нарахувань і сплати податків та ін.

З точки зору економічної рівноваги економічні процеси розглядають при зміні умов зовнішнього та внутрішнього середовища. Внутрішнє середовище відображується функціонуванням внутрішньогосподарського механізму економічного об'єкту, опис яких ототожнюється з характеристиками процесів управління персоналом, ресурсами та витратами, технологією виробництва тощо. Зовнішнє середовище характеризує вплив факторів, які не генеруються в самому об'єкті на надходять зовні завдяки взаємодіям з іншими процесами.

Залежно від постановки завдання моделювання можливо навести наступну класифікацію економіко-математичних моделей для опису економічних процесів та систем. По постановці завдання моделі можна поділити на два основних класи: оптимізаційні та імітаційні. Функціонування діяльності підприємства можливо відобразити використовуючи два основних підходи:

- функціонування може бути описаним на основі функціональних залежностей факторів (розрахованих техніко-економічних коефіцієнтів), взаємодія яких має відобразити прийняття оптимального рішення;

- функціонування процесів описують відповідно до послідовності виконання певних дій в умовах, які визначають конкретними параметрами. Такі параметри можуть бути чітко визначеним значенням або ж величиною розподіленою за імовірнісним законом і описувати поведінку процесу незалежно від того, оптимального чи неоптимального значення вони набувають.

Таким чином, у першому випадку розробляють оптимізаційні моделі, у другому – імітаційні моделі. Оптимізаційні моделі є результатами аналітичних розрахунків і мають на меті знаходження оптимальних значень параметрів при встановленому критерію оцінки (цільової функції). При

розробці оптимізаційної моделі вхідною оцінкою є критерій ефективності, а оптимальні значення змінних (параметрів моделі) отримуються як вихідні дані результатів моделювання. Виникає питання, як побудувати оптимізаційну модель в умовах зміни параметрів економічного процесу? Найкращим шляхом вирішення даного питання є розробка імітаційної моделі. В основу імітаційної моделі покладено розробку імітатора, функціями якого є ситуативне відображення поведінки реального процесу.

Оптимізаційні моделі можна класифікувати за наступними ознаками:

1. По відношенню до побудови обмежень: моделі умовної оптимізації та моделі безумовної оптимізації. Відтворення процесу з дотриманням повних аналогів характеристик реальності є неможливим. Економічні процеси є надто мінливими та ризикованими, що залежать не тільки від технологічного способу виробництва, а й від соціального фактору. В зв'язку з цим кожна економіко-математична модель є обмеженою по досліджуваних параметрах. Тобто, результуюча ознака досліджується під впливом обраних факторів, включення яких у модель обґрунтовується першочергово:

$$y = f(x_1, x_2, x_3 \dots x_n) \quad (9.1)$$

де y – результуючий фактор, який підлягає оцінці;

$x_1, x_2, x_3 \dots x_n$ – фактори впливу (обґрунтовані причинно-наслідковими зв'язками економічного процесу).

Моделі умовної оптимізації є моделями, в яких задані обмеження значень досліджуваних факторів. Оцінка фактору може проводитись за умови надання факторам x_i деякого обмеження по значеннях (параметр може приймати значення в межах допустимого інтервалу):

$$x_i \geq (\leq, =) C \quad (9.2)$$

де x_i – фактор впливу,

C – допустимий рівень значень даного фактору впливу.

Моделі безумовної оптимізації не використовують систему обмежень, а досліджується значення результативного параметру на всій множині

факторів впливу.

2. За формою залежностей параметрів в моделях можна виділити: лінійні та нелінійні. Лінійні моделі використовують для опису взаємозв'язку факторів лінійні функції. Нелінійні моделі описують процеси на сонові кривих росту.

3. По відношенню до вимірності у часі моделі поділяють на: статичні та динамічні. В статичних моделях вплив фактору часу не враховується. В моделях динаміки досліджуються не тільки факторні ознаки, але й набуття ними конкретних значень за часовий проміжок. При цьому можна виділити моделі простої динаміки та моделі складної динаміки. Прості моделі досліджують зміну результативного фактору тільки під впливом фактору часу:

$$y = f(t) \quad (9.3)$$

де y – результуючий фактор, який підлягає оцінці;

t – фактор часу.

Складні моделі динаміки, крім фактору часу враховують вплив зміни інших факторів:

$$y = f(t, x_1, x_2, x_3 \dots x_n) \quad (9.4)$$

де y – результуючий фактор, який підлягає оцінці;

$x_1, x_2, x_3 \dots x_n$ – фактори впливу;

t – фактор часу.

4. За типом значень досліджуваних факторів моделі є: цілочисельними та нецілочисельними. Для цілочисельних моделей характерним є розв'язок отриманий у цілих числах. Такі розрахунки проводять при вимірності факторів у таких величинах, що не дозволяють використовувати дробові значення (люди, неподільний товар, худоба та ін.). Нецілочисельні моделі дозволяють отримати дробові значення.

5. За видом функціональних залежностей факторних зв'язків моделі поділяють: неперервні (потоки даних задані у вигляді функцій розподілу),

дискретні (потоків даних задані у вигляді дискретного розподілу) та гібридні (поєднують в собі неперервні і дискретні потоки даних).

6. По характеру визначеності зв'язків у моделі: детерміновані (залежності факторів в яких визначені однозначно) та стохастичні (залежності факторів в яких мають випадкову природу).

Імітаційні моделі передбачають розробку комп'ютерних програм, що відображують поведінку і структуру економічного об'єкту. В основі імітаційного моделювання покладено принцип машинного або комп'ютерного експерименту. За постановкою завдання імітаційні моделі поділяють на:

1. Динамічні моделі економічних систем, що відтворюють поведінку складних систем та процесів на основі моделюючого алгоритму з використанням диференціальних рівнянь, суматорів, інтеграторів та ін.

2. Моделі дискретних подій, при розробці яких вхідний потік даних визначений за дискретним розподілом в часі.

3. Моделі системної динаміки, в основу яких покладено ідею потокових діаграм з відображенням причино-наслідкових зв'язків у системі.

4. Моделі на основі агентного впливу. При цьому досліджується поведінка децентралізованих агентів їх вплив на поведінку системи в цілому. На відміну від системної динаміки аналітично виділяється поведінка кожного агента на окремому індивідуальному рівні, а глобальна поведінка виникає як результат діяльності множини агентів (моделювання за принципом – знизу-вверх).

Відмітимо, що імітаційні моделі рідко обмежуються лише одним вибраним принципом побудови алгоритму. В більшості випадків їх побудова поєднує декілька вищевказаних принципів. На даному етапі можливо виділити дві основні групи імітаційних моделей за моделюючим алгоритмом: 1) імовірно-автоматні моделі та структурно-функціональні моделі.

1.В основі синтезу імовірно-автоматних моделей лежать методи моделювання агрегованих систем і теорія дискретних автоматів. Автори

імовірно-автоматного моделювання Бакаєв О.О., Костіна Н.І., Яровицький М.В. визначають складну систему як агреговану модель. Основними визначеннями є імовірнісний автомат і система імовірнісних автоматів. Імовірнісний автомат – об’єкт, який описується внутрішнім станом, набором вхідних і вихідних сигналів. Аналіз системи складається із чіткого визначення взаємозв’язків між окремими автоматами, які описує матриця алфавітів. На основі автоматного моделювання створено ряд імітаційних моделей, що описують складні системи: модель для визначення варіанту розвитку нафтоперевалочного порту, модель технологічної схеми обробки вантажів у суховантажному морському порту та інші.

Структурно-функціональні моделі будуються за блочним принципом. Кожен операційний блок відтворює виконання конкретної функції в технологічному процесі. Формалізація моделі менш складна з математичної точки зору. Такий підхід вимагає детального вивчення потоків вхідних даних, чіткого визначення критеріїв оцінки, аналізу технологічного процесу. Особлива увага приділяється інформаційному забезпеченню (руху інформації по структурним одиницям системи і методу кодування).

2. При розробці імітаційних моделей основною ідеєю є можливість багаторазового використання моделі при зміні вхідних параметрів, тобто проводиться експеримент, результати якого дозволяють провести кількісну оцінку можливої очікуваної ситуації. Імітаційна модель, на відміну від оптимізаційної, у якості вхідних даних використовує змінні, а результатом реалізації моделі є отримання критерію ефективності, що відповідає значенням вхідних параметрів. Імітаційні моделі займають особливе місце в розробці і аналізі економічних процесів. Головним при цьому є правильне визначення самого економічного об’єкту, його характеристик і специфіки роботи. Імітаційна модель функціонує на основі моделюючого алгоритму. Алгоритм будується на базі аналітичних моделей. Його основою є процес обліку системного часу. Імітаційні моделі рідко обмежуються лише одним вибраним принципом побудови алгоритму. В більшості випадків їх побудова

поєднує декілька вищевказаних принципів. Привабливість імітаційних моделей обумовлена багатьма чинниками. Основними серед них є:

- розробка оптимізаційних економічних моделей ускладнюється факторами, аналітичний опис яких при математичній формалізації виявляється занадто складним і специфічним;

- при реалізації оптимізаційних моделей отримується рішення, яке властиве тільки для заданих умов. Практична цінність таких рішень значно знижується, оскільки у багатьох випадках цікавить не окреме стаціонарне рішення, а результат неусереднених оцінок поведінки економічного процесу на деякому часовому інтервалі;

- сучасний ринок інформаційних технологій містить достатньо велику кількість програмного забезпечення для розробок імітаційних моделей, що дозволяє розширити можливості щодо використання засобів комп'ютерної техніки при багаторазових складних обчисленнях.

Останні розробки імітаційного моделювання охопили досить великий спектр економічних задач. До них можна віднести розробки у галузі інвестиційних рішень, моделювання діяльності банків, моделювання процесів управління запасами, моделювання транспортних потоків тощо.

Побудова моделі є творчим процесом і потребує досить великої дослідницької роботи. Тому моделювання економічних процесів можливо проводити у наступні послідовності:

1. Аналіз економічного об'єкту, модель якого має бути розроблена. На даному етапі аналізують складові об'єкту, взаємозв'язки між підсистемами та елементами з метою формування системи факторних індикаторів, що будуть відображувати формальний опис об'єкту.

2. Постановка завдання моделювання. На даному етапі формується система критеріїв, оцінка яких має бути отримана в результаті розробки та розрахунку моделі.

3. Аналіз методів та побудова формальної моделі. При цьому на основі встановлених залежностей обирають математичні методи, за допомогою яких

буде вирішуватись мета поставлена дослідником.

4. Визначення інформаційного забезпечення моделі. При цьому аналізується велика кількість статистичної і нормативної інформації, що пов'язана з об'єктом, який вивчається. Результатом цього є встановлення законів розподілу, виведення рівнянь, визначення імовірнісних і стохастичних залежностей. У випадку відсутності конкретних даних, будуються імовірнісні гіпотези, які змінюються і уточнюються у подальшому процесі роботи.

Відмітимо, що для полегшення роботи з багатоплановою інформацією і корекцією характеристик, що отримуються, доцільно розробити систему збору, зберігання і аналізу інформації про поведінку об'єкту, методи статистичної обробки інформації, методи прогнозування і програмне забезпечення. Для чого слід використовувати програмні засоби і, як існуючі прикладні програми типу електронно-обчислювальних таблиць, так і спеціально створені сервісні програмні продукти для опису даного об'єкту.

5. Спеціальним етапом моделювання є розробка програмного забезпечення для отримання необхідних в ході моделювання характеристик. У такому випадку, коли неможливим є використання існуючих програм створюються алгоритми, які проводять моделювання. Оскільки всі ці процедури виконуються окремими програмними блоками, виникає необхідність у їх систематизації і поєднанні.

6. Наступним етапом моделювання є оцінка адекватності розробленої моделі досліджуваному об'єкту. Це досягається шляхом порівняння теоретичних характеристик моделі з характеристиками реального об'єкту.

7. Останнім етапом моделювання є отримання характеристик економічного процесу по розробленій моделі і змістовний їх аналіз у залежності від завдань, які ставились дослідженням.

Слід зазначити, що використання економіко-математичного моделювання для аналізу економічних процесів є одним із найпотужніших інструментів здатних відтворити та розрахувати характеристики реального

процесу без проведення натурного експерименту на соціальних групах.

9.2 Модель оцінки впливу факторів внутрішньогосподарського механізму на рентабельність сільськогосподарських підприємств

Основним показником оцінки ефективності виробництва є рентабельність. Специфіка аграрного сектору економіки визначена як основними технологічними факторами, так і значною залежністю діяльності від методів та способів використання грошових коштів. З цим пов'язаний стохастичний вплив на рівень рентабельності таких факторів як оборотність запасів, дебіторська та кредиторська заборгованість, строки використання капіталу ті ін. Діяльність значної кількості сільськогосподарських підприємств пов'язана з ефективністю внутрішньогосподарського механізму управління підприємством. Так, різниця термінів дебіторської та кредиторської заборгованості збільшує (або зменшує) частину заборгованості здатної формувати товарний кредит, який в свою чергу відображується на оборотності запасів, зміна приросту яких формує розмір очікуваного прибутку. В зв'язку з цим постає необхідність у розробці методики аналізу рентабельності сільськогосподарських підприємств на основі сумісного впливу факторів виробництва та фінансування. Такий аналіз можливо проводити на основі системної економетричної моделі по визначеній системі показників. Вхідний масив даних для розрахунку моделі по досліджуваних підприємствах представлено в додатках табл. 101

Діяльність сільськогосподарських підприємств Вінницької області є прибутковою проте слід зазначити, що в середньому за аналізуємий період часу 2006-2010 рр. значення показника рентабельності виробництва продукції в цілому по підприємствах за даними вибірки становило в середньому становило 17,1%, рентабельність рослинництва в середньому склала 24,8%, рентабельність тваринництва – 7,0%. В основному досягнення відповідного рівня виробництва по підприємствах відбувається за рахунок рослинницької галузі. Лінійний ефект впливу показників рентабельності

рослинництва та тваринництва підтверджує високий рівень коефіцієнтів кореляції (0,81) та детермінації (0,66). Факторна лінійна модель залежності рентабельності виробництва від рослинництва та тваринництва отримана на основі статистики підприємств показала, що можливе зростання рентабельності господарств на 0,27% за рахунок зростання рівня рентабельності рослинницької галузі на 1% при незмінному рівні показників галузі тваринництва, зростання рентабельності господарств на 0,23% за рахунок зростання рівня рентабельності тваринницької галузі на 1% при незмінному рівні показників галузі рослинництва:

$$y = f(y_1, y_2) \tag{9.5}$$
$$y = 8,67 + 0,27y_1 + 0,23y_2$$

де y – рівень рентабельності по підприємству, %.

y_1 – рівень рентабельності рослинництва, %.

y_2 – рівень рентабельності тваринництва, %.

Дослідження впливу ефектів на розвиток галузі рослинництва по даній сукупності описує системна модель, що отримана на основі непрямого методу найменших квадратів на методу максимальної відповідності. При цьому рекомендованими оцінками діяльності галузі рослинництва можна визначити наступну групу факторів:

x_1 – обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц;

x_2 – різниця між собівартістю та ціною зернових, грн.;

x_3 – різниця термінів дебіторської та кредиторської заборгованості, днів;

x_4 – тривалість оборотності запасів, днів;

x_5 – коефіцієнт довгострокового залучення капіталу;

x_6 – коефіцієнт співвідношення ріллі та площі сільськогосподарських угідь;

x_7 – основні працівники рослинництва, чол.;

x_8 – розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.;

z_1 – % зернових та зернобобових в товарній продукції рослинництва;

z_2 – наявність власних оборотних коштів, тис. грн.;

z_3 – коефіцієнт фінансової незалежності;

y_1 – рівень рентабельності рослинництва, %.

Формалізована модель має вигляд системи залежностей:

$$\begin{cases} z_1 = f(x_1, x_2) \\ z_2 = f(x_3, x_4) \\ z_3 = f(x_5, z_2) \\ y_1 = f(x_7, x_8, z_1, z_3, x_6) \end{cases} \quad (9.6)$$

Отримана модель за непрямим методом найменших квадратів, що відображує стохастичну кількісну оцінку результуючого показника рентабельності на основі групи визначених факторів у середовищі табличного процесору Excel 2003 має вигляд системи:

$$\begin{cases} z_1 = 0,139\cos(1,295x_1+1,478)+0,973\sin(0,006x_2+0,662) \\ z_2 = 72554,858\sin(0,0004x_3+0,079)+4136,183\cos(0,011x_4+1,566) \\ z_3 = 0,586+0,052x_5+0,000029z_2 \\ y_1 = 6,578(x_7^{0,387})(x_8^{-0,265})(z_1^{2,943})(z_3^{0,881})(x_6^{-9,731}) \end{cases}$$

Структурна схема моделі факторної оцінки рентабельності галузі рослинництва групи підприємств на основі виробничих та фінансових показників наведена на рис. 9.1.

Рентабельність галузі тваринництва по даній групі підприємств за весь період з 2006 по 2010 рр. в середньому становила 9,9%. З урахуванням специфіки формування товарної продукції в тваринницькій галузі даної групи підприємств для оцінки основних тенденцій можна сформувати наступну систему оціночних показників:

- s_1 – % продукції ВРХ в товарній продукції тваринництва, %;
- q_1 – різниця між ціною та собівартістю приросту ВРХ, грн.;
- q_2 – середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г;
- s_2 – % продукції свиней в товарній продукції тваринництва, %;
- q_3 – різниця між ціною та собівартістю приросту свиней, грн.;
- q_4 – середньодобовий приріст однієї голови свиней, г;
- s_3 – %молока в товарній продукції тваринництва, %;

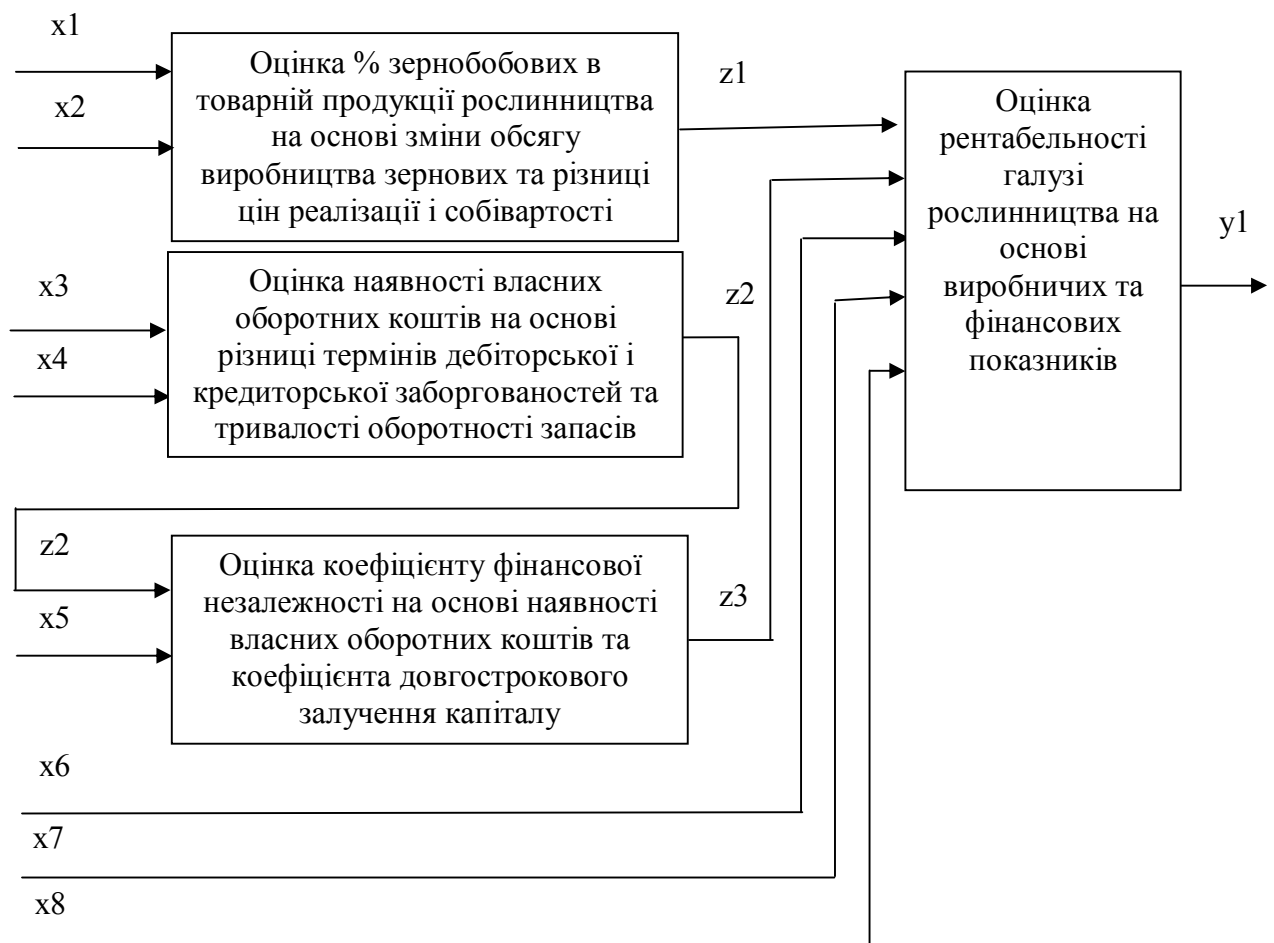

Рис. 9. 1. Структурна схема моделі факторної оцінки рентабельності галузі рослинництва

- q_5 – різниця між ціною та собівартістю молока, грн.;
- q_6 – річний надій молока від 1 корови, тис. кг.;
- s_4 – площа сільськогосподарських угідь, га;
- s_5 – основні працівники тваринництва, чол.;
- s_6 – розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.;
- x_5 – коефіцієнт довгострокового залучення капіталу.
- x_3 – різниця термінів дебіторської та кредиторської заборгованості, днів;
- x_4 – тривалість оборотності запасів, днів;
- z_2 – наявність власних оборотних коштів, тис. грн.;
- z_3 – коефіцієнт фінансової незалежності.

Формалізована модель оцінки рентабельності галузі тваринництва має вигляд системи:

$$\begin{cases} s_1 = f(q_1, q_2) \\ s_2 = f(q_3, q_4) \\ s_3 = f(q_5) \\ z_2 = f(x_3, x_4) \\ z_3 = f(x_5, z_2) \\ y_2 = f(s_1, s_2, s_3, s_4, s_5, s_6, z_3) \end{cases} \quad (9.8)$$

Модель факторної оцінки рентабельності тваринництва має вигляд системи:

$$\begin{cases} s_1 = 0,697\sin(-0,00004q_1+3,034) - 0,076\cos(1,526q_2 - 0,127) \\ s_2 = -0,0158\sin(-1,411q_3+0,094) + 0,690\cos(0,0037q_4+1,497) \\ s_3 = 0,111\sin(0,807q_5 - 0,348) + 0,660\cos(-0,308q_5+1,985) \\ z_2 = 72554,858\sin(0,0004x_3+0,079)+4136,183\cos(0,011x_4+1,566) \\ z_3 = 0,586 + 0,052x_5 + 0,000029z_2 \\ y_2 = 2,21 \times 10^{-6}(s_1^{-2,583})(s_2^{8,363})(s_3^{-7,097})(s_4^{1,913})(s_5^{-5,223})(s_6^{-22,806})(z_3^{3,589}) \end{cases} \quad (9.9)$$

Структурна схема моделі факторної оцінки рентабельності галузі тваринництва наведена на рис. 9.2.

Моделювання факторного впливу показників на показник рентабельності дозволило сформулювати основні гіпотези, щодо його стабілізації по даній групі підприємств.

Оцінка відсотка зернових та зернобобових культур в товарній продукції галузі рослинництва (z_1) показала, що місткість реалізації даного виду культур в даній групі підприємств знаходиться у межах від 13,9 ÷ 97,3%. Реалізація даного виду продукції характеризується чітко вираженою циклічністю, що обумовлено сезонністю сільськогосподарського виробництва. Відставання у впливах факторів обсягу виробництва та різниці реалізаційних цін і собівартості на півперіод в отриманні виручки

обумовлено впливом постреалізаційних розрахунків за відвантажену продукцію, що в свою чергу має призвести до затримок в формуванні обігових коштів підприємств.

Рис. 9. 2. Структурна схема моделі факторної оцінки рентабельності галузі тваринництва

Виробництво продукції тваринництва є періодичним процесом. Місткість товарної продукції ВРХ (s_1) в сукупній продукції тваринництва має спадаючу тенденцію під впливом фактору виробництва (до 7,6%) та зростання (до 69,7%) за рахунок зміни різниці між собівартістю та реалізаційною ціною. Місткість товарної продукції свиней (s_2) в сукупній

продукції тваринництва може бути зменшеною за рахунок різниці між собівартістю та реалізаційною ціною до 1,58% та зростати за рахунок обсягів виробництва до 69,0%. Місткість товарної продукції молока (s_3) в сукупній продукції тваринництва має можливість росту до 1,11% за рахунок збільшення обсягів виробництва та до 66,0% за рахунок зміни різниці між собівартістю та реалізаційною ціною. В цілому продукція ВРХ є значно залежною від рівня затрат, що при даному рівні випуску продукції (приросту ВРХ) не може відтворюватись за рахунок низьких реалізаційних цін. Продукція свинарства відтворюється за рахунок зростаючих реалізаційних цін, що в свою чергу відображується на зменшенні росту випуску. Товарна продукція молока характеризується пропорційним співвідношенням випуску та отриманих прибутків, проте вплив зростання різниці цін та собівартості в декілька разів є більш вагомим у порівнянні з розширенням випуску.

Оцінка наявних оборотних коштів (z_2) є циклічним процесом, що залежить від обороту товарної продукції. Їх кількість в середньому може коливатись у межах від 4136,183 ÷ 72554,858 тис. грн. При цьому наближення до максимального рівня (72554,858 тис. грн.) обумовлено впливом змін в досягненні пропорцій між відстроченими боргами перед підприємствами (дебіторська заборгованість) та зобов'язаннями підприємств по рахунках оплати (кредиторська заборгованість). Тривалість оборотності запасів значно перевищує різницю між термінами погашення дебіторської та кредиторської заборгованості і в середньому за 2006 – 2010 рр. коливалась у межах від 218,7 днів до 230,9 днів по всій вибірковій сукупності підприємств. Даний показник є надто завищеним, і свідчить про значні затримки в товаропровідній мережі ланцюга продаж. Слід зазначити, що галузь тваринництва характеризується значно більшими затримками в операційному циклі тваринництва у порівнянні з рослинництвом, пов'язаними з періодичністю закупівлі ресурсів та поверненням їх вартості в реалізації готової продукції. В зв'язку з цим сильним є вплив на результати господарювання фінансових характеристик, що відображують капіталізацію

майна (% власного капіталу та довгострокові фінансові вкладення).

Оцінка коефіцієнту фінансової незалежності (z_3) показала, що він є лінійно залежним від фактору довгострокових вкладень та наявних оборотних коштів. При цьому збільшення коефіцієнта довгострокових вкладень на 1 пункт дозволяє збільшити коефіцієнт фінансової незалежності на 0,05 пункта. Такий результат обумовлений тісним взаємозв'язком зростаючих обсягів інвестицій в рослинницьку та тваринницьку галузі та відтворенням через шлях інвестування власного капіталу підприємств. Незначним є підвищення фінансової незалежності (на 0,000029 пункта) від зростання наявних оборотних коштів на 1 тис. грн.

Оцінка рентабельності рослинницької галузі (y_1) показала, що при зростанні кількості основних працівників рослинництва на 1% рентабельність галузі зростає на 0,387%. При зростанні розміру витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва на 1% рентабельність рослинницької галузі зменшиться на 0,265%. При зростанні на 1 відсоток місткості зернових та зернобобових в товарній продукції рослинництва рентабельність зростає на 2,943. При зростанні на 1% коефіцієнта фінансової незалежності рентабельність рослинництва зростає на 0,881%. При зростанні на 1% співвідношення ріллі в структурі площ сільськогосподарських угідь рентабельність зменшиться на 9,731.

Рентабельність тваринницької галузі (y_2) в цілому може бути зменшеною: на 2,58% при зростанні на 1% місткості продукції ВРХ в товарній продукції тваринництва; на 7,097% при зростанні на 1% місткості продукції молока в товарній продукції тваринництва; на 5,22% при зростанні на 1% кількості працівників галузі тваринництва; на 22,81% за рахунок зростання на 1% витрат на одиницю виручки. Зростання рівня рентабельності є можливим: на 8,36% за рахунок зростання на 1% місткості продукції свинарства в товарній продукції тваринництва; на 1,91% за рахунок зростання на 1% площ сільськогосподарських угідь; на 3,58% за рахунок зростання на 1% коефіцієнта фінансової незалежності.

Таким чином, рослинницька галузь потребує розширення інвестиційної діяльності на довгостроковій основі з чітко визначеним рівнем спеціалізації на перспективу. Тваринницька галузь характеризується неефективним розвитком виробництва ВРХ та молока, проти розширення виробництва свинини. При цьому значну роль відіграє капіталізація ресурсів, що потребує значної кількості фінансових вкладень на довгостроковій основі з формуванням відстрочених схем боргових виплат (реструктуризації боргів).

ВИСНОВКИ

Вінниччина – край високого рівня господарського освоєння і розвитку. Область характеризується динамічною індустрією, потужним агропромисловим комплексом та розвинутою транспортною системою. За офіційними оцінками агропромисловий комплекс Вінниччини – найпотужніший у державі і головна галузь економіки області, де створюється 60 відсотків доданої вартості. Аграрним виробництвом в області займається 2083 підприємства, переважна частина з яких є господарські товариства (товариства з обмеженою відповідальністю) та приватні (приватно-орендні) підприємства.

Виробничий напрям більшості сільськогосподарських підприємств Вінницької області, в тому числі і досліджуваних, зерно-буряковий з розвиненим м'ясо-молочним скотарством. Також в області розвинені в галузі рослинництва: садівництво, виноградарство і хмелярство; в галузі тваринництва: птахівництво, ставкове рибництво та бджільництво.

За потенціалом земельних ресурсів область займає одне із перших місць в країні. Загальна земельна площа складає понад 2,6 млн. га. В структурі земельного фонду області більша частина території зайнята сільськогосподарськими землями, з них сільськогосподарських угідь – 76,2%. Головним показником ефективного використання земельних ресурсів є приведена маса прибутку з одиниці площі, яка протягом 2006-2010 рр. в розрізі досліджуваних сільськогосподарських підприємств коливалась від - 21,15 грн. на 1 га до 3464,87 грн. на 1 га.

У Вінницькій області виробляється 6,3% валової продукції сільського господарства держави, у тому числі продукції рослинництва – 7,4%, тваринництва – 4,7%. За рівнем виробництва продукції сільського господарства Вінниччина у 2010 році зайняла четверте місце в країні, в тому числі по рослинництву – перше та тваринництву – сьоме місце.

За досліджуваний період спостерігаються зростання обсягів

виробництва сільськогосподарської продукції по всіх категоріях господарств – на 32%, продукції рослинництва – на 51,73%, а продукції тваринництва – на 2,9%. По виробництву зернових і зернобобових культур, цукрових буряків, картоплі, плодів і ягід за 2010 рік зайнято перші місця серед регіонів країни. Сільськогосподарськими підприємствами Вінниччини в 2010р. у порівнянні з 2000р. нарощено виробництво зернових на – 70%, цукрових буряків – на 23,4 %, соняшнику – в 4,3 рази, картоплі – в 2,7 рази.

В галузі тваринництва за період 2000 - 2010 р.р. простежується приріст виробництва: свинини – на 3,6%, яєць у 7,2 рази. Разом з тим спостерігається скорочення обсягів виробництва: м'яса всіх видів – на 7,3%, молока – на 32,2%, вовни – на 70,3%. Негативною тенденцією розвитку тваринництва є щорічне зменшення поголів'я худоби як на макро- так і на мезорівнях. За 2000-2010 рр. в господарствах Вінниччини чисельність великої рогатої худоби скоротилась на 68,8%, в тому числі корів – на 69,2%, овець та кіз – на 57,3%. Зменшення кількості поголів'я худоби спостерігається також в фермерських господарствах та господарствах населення.

Економічне зростання неможливе без забезпечення високої ефективності процесу виробництва. У широкому розумінні ефективність виробництва є співвідношенням результатів виробництва і витрат. На рівні окремого суб'єкту господарювання розрізняють економічну, технологічну соціальну та екологічну ефективність.

Технологічна ефективність – це результат взаємодії факторів виробництва, що характеризує досягнуту продуктивність живих організмів, які використовуються в сільському господарстві як засоби виробництва. В рослинництві основним показником технологічної ефективності є урожайність сільськогосподарських культур, а в тваринництві – продуктивності худоби та птиці.

Аналіз урожайності сільськогосподарських культур за 2000-2010 р.р. показав позитивну тенденцію зростання по основних товарних культурах: зернових – на 56,4 %, цукрових буряків – на 75,6 %, соняшнику – на 29,2 %,

сої – на 80,2 %, ріпаку – на 90,7 %.

Аналіз продуктивності худоби та птиці свідчить про її зростання в традиційних галузях тваринництва – скотарстві та свинарстві. В області спостерігається щорічне збільшення річного надою молока від однієї корови на 97,32 % по господарствах всіх категорій, в 2,5 рази по сільськогосподарських підприємствах та в 1,6 рази по господарствах населення. Значними темпами зростає продуктивність галузі птахівництва.

Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва та живої праці, іншими словами, це таке співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за якого отримують вартісні показники ефективності виробництва. Для дослідження причинно-наслідкових зв'язків формування економічної ефективності сільськогосподарських підприємств використовується значна кількість показників, конкретний набір яких залежить від мети, яку ставить перед собою аналітик.

Важливе значення при аналізі економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств мають показники оцінки фінансово-економічного стану: фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ділової активності та рентабельності.

Аналіз фінансової стійкості досліджуваних підприємств показав тенденцію зростання фінансової незалежності, що позитивно впливає на стабілізацію підприємств у майбутньому. Показники ліквідності та платоспроможності не відповідають рекомендованому значенню, що негативно характеризує їх платоспроможність. Значення і динаміка більшості показників ділової активності оцінюється позитивно. Така ситуація пояснюється неефективністю системи управління активами, що є безпосереднім наслідком кризових явищ, які спіткали дані підприємства у попередніх роках.

У якості основних показників економічної ефективності підприємств використовується система коефіцієнтів рентабельності. Показники

рентабельності розраховуються на основі величини отриманого суб'єктом підприємницької діяльності прибутку. Отриманий підприємством в певних абсолютних і відносних розмірах прибуток є необхідною умовою його самодостатності, економічної незалежності, подальшого функціонування.

Традиційно в сільському господарстві Вінницької області галузь рослинництва є більш рентабельною ніж галузь тваринництва, яка протягом досліджуваного періоду переважно була збитковою. За 2000-2010 рр., в розрізі досліджуваних підприємств, найприбутковішою продукцією були: соняшник (4 господарства), зернові і зернобобові культури (2 господарства), приріст свиней (2 господарства), молоко (1 господарство), ріпак (1 господарство), соя (1 господарство). Найзбитковішими галузями протягом досліджуваного періоду були м'ясне скотарство (3 господарства), свинарство (3 господарства), цукробурякове виробництво (2 господарства), зернові і зернобобові культури (1 господарство).

Економіко-математична модель оцінки рівня рентабельності досліджуваних підприємств показала, що за період 2006-2010 рр. рентабельність виробництва продукції становила в середньому по сільському господарству – 17,1%, в рослинництві – 24,8%, в тваринництві – 7,0%. В основному досягнення відповідного рівня виробництва по підприємствах відбувається за рахунок рослинницької галузі. Факторний вплив на показники рентабельності рослинництва та тваринництва підтверджується високим рівнем коефіцієнтів кореляції (0,81) та детермінації (0,66).

Факторна модель залежності рентабельності виробництва від галузей рослинництва та тваринництва отримана на основі статистики підприємств показала, що можливе зростання рентабельності господарств:

- на 0,27% за рахунок зростання рівня рентабельності рослинницької галузі на 1% при незмінному рівні показників галузі тваринництва;
- на 0,23% за рахунок зростання рівня рентабельності тваринницької галузі на 1% при незмінному рівні показників галузі рослинництва.

Найбільшу частку грошових надходжень і прибутків

сільськогосподарським підприємствам області забезпечує виробництво рослинницької продукції, насамперед високорентабельного зерна. Завдяки росту цін на продукцію помітно підвищилась ефективність молочного скотарства. Так за підсумками звітнього року високий рівень цінової конкурентоспроможності мають соняшник, зернові культури та молоко. Решта сільськогосподарської продукції мали або низький або від'ємний рівень цінової конкурентоспроможності. Складною залишається ситуація в буряківництві, м'ясному скотарстві й свинарстві. Значні відмінності в рівнях ефективності окремих галузей зумовили зміни в спеціалізації сільськогосподарських підприємств, розподілі ними ресурсів на виробництво окремих видів продукції.

Основним якісним показником роботи підприємства є собівартість продукції. Її рівень відбиває досягнення та недоліки роботи як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу. Загальною тенденцією в динаміці собівартості основних видів сільськогосподарської продукції є нарощування темпів приросту зерновиробництва при зниженні собівартості 1 центнеру та зниження продуктивності тваринництва, при зростанні собівартості одиниці продукції.

Аналіз виробничої собівартості продукції рослинництва за період 2006-2010 рр. свідчить про зростання собівартості 1 ц: ріпаку – на 152,7 %, соняшнику – на 113,91 %, зернових та зернобобових – на 72,41 %, цукрових буряків – на 69,64 %, сої – на 45,39 %. Аналіз динаміки собівартості продукції тваринництва свідчить, що в господарствах області спостерігається тенденція до зростання собівартості всіх видів продукції: молока – на 79,9 %, приросту ВРХ – на 92,1 %, приросту свине – на 51,6 %. Подібні тенденції характерні і для досліджуваних підприємств.

Основними причинами високої собівартості продукції є низький рівень землеробства; незначна частка породних тварин у стаді; перевитрати кормів на годівлю тварин, за рахунок їх незбалансованості за перетравним протеїном; порушення норм годівлі й структури раціонів.

Ретельне дослідження структури витрат в рослинництві показало, що основою їх формування є матеріальні витрати, які по сільськогосподарських підприємствах області склали 69 %. З них найбільша частка припадає на мінеральні добрива (26,1 %), нафтопродукти (17,9%) та посадковий матеріал (17,1 %).

В галузі тваринництва також найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати – 70 %, з них 72,1 % припадає на корми. Оплата праці займає – 16 %, інші витрати – 5 %, амортизація – 3%.

Проведене аналітичне дослідження дає можливість зробити висновок, що економічна ефективність господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є вищою ніж особистих селянських господарств області. Проте всі досліджувані підприємства незалежно від організаційно-правові форми господарювання мають потенційні можливості розвитку, які стримуються як об'єктивними так і суб'єктивними причинами, до яких слід віднести:

1. Багатолітнє переважання монокультури – цукрового буряка. Дана культура є найпоширенішою в регіоні (разом із зерновими) ще з кінця XIX ст. Його вирощування є надзвичайно вигідним в умовах області, але водночас дуже трудомістким і має сезонний характер, при тому, що працівники з догляду за насадженнями отримують невисоку заробітну плату. Недостатній рівень оплати праці в сільськогосподарському виробництві зумовлений неповною зайнятістю працівників протягом року та низькими розцінками за одиницю відпрацьованого часу. Загалом з підвищенням економічної ефективності сільськогосподарських підприємств зростає й рівень оплати праці їх працівників. Однак ця залежність не є прямолінійною, і в окремих випадках підприємства, що отримали значні прибутки, не приділяли належної уваги матеріальному стимулюванню працівників. Як наслідок область постійно втрачає кваліфікованих працівників.

2. Тривала відсутність кордонів з високорозвиненими сусідніми країнами. Єдиним кордоном, встановленим історично по Дністру, є кордон з Молдовою. Ця держава належить до економічно-відсталих у Європі та є

ареною для локальних політичних конфліктів (у Придністров'ї), що обмежує можливості для прикордонного співробітництва. Господарство Молдови та її соціальна сфера мають такі самі проблеми, як і Поділля, тому не можуть слугувати джерелом поширення прогресивних тенденцій та інновацій.

3. Вінницька область загалом характеризується незначними диспропорціями у територіальній організації господарства, але існує розрив між рівнем розвитку виробництва та інфраструктурного забезпечення. Мережа міст та відповідних обслуговуючих центрів є недорозвиненою, через що значна територія на півдні області відстає у розвитку і належить до депресивних зон.

4. Головною проблемою розвитку сільського господарства області є занадто сильна гіпертрофія галузей спеціалізації та недостатній розвиток супутніх галузей, передусім машинобудування. Адже саме машинобудування є передовою наукоємною галуззю в сучасному світі, на основі якої Вінницька область може не тільки стати лідером в майбутньому, але й забезпечувати інноваціями свої безумовні галузі спеціалізації – виробництво зернових та технічних культур, садівництво, кормовиробництво, скотарство, свинарство, харчову промисловість та інші галузі АПК. Таким чином, машинобудування повинно стати прогресивною галуззю, яка буде здатна вирішити ряд економічних та соціальних проблем області. Крім того, необхідно збільшувати глибину переробки сільськогосподарської сировини, зокрема за рахунок нових технологій та обладнання.

5. Обсяг інвестицій в сільське господарство області нижчий від середньоукраїнського рівня. Найбільше інвестицій отримують інвестиційно-привабливі адміністративні райони (Вінницький, Калинівський, Тиврівський, Літинський, Хмельницький). Найбільше інвестицій залучається до підприємств оптової та роздрібної торгівлі, харчової та легкої промисловості, а також окремі напрямки аграрного сектору. Недостатньо інвестицій отримує машинобудування, таким чином закріплюється відставання цієї важливої галузі.

6. Важливою є проблема науково-технічної безпеки. Область у історичному минулому не мала особливого наукового потенціалу, зокрема науково-дослідних інститутів та університетських центрів. Загроза науково-технічній безпеці криється у відтоку кваліфікованих спеціалістів за межі регіону до наукових центрів загальноукраїнського масштабу – Києва, Харкова, Львова, Одеси.

7. В області існують проблеми екологічної безпеки, що пов'язані з економікою регіону. Головним забруднювачем атмосферного повітря регіону є автотранспорт. Вирішення цієї проблеми криється у поліпшенні якості палива та застосуванні його альтернативних видів, але цим варто займатися на рівні країни. Активним чином забруднює атмосферне повітря і Ладжинська ТЕС. Головні джерела забруднення – сільськогосподарські підприємства, стоки промислових підприємств та комунальні стоки великих міст. Особливо це стосується річки Південний Буг. Дністер має більш чисту воду за сумарною оцінкою, проте у його басейні вище за течією існують техногенно-небезпечні об'єкти на Прикарпатті, які можуть зашкодити екології річки у разі аварійного скиду. У регіоні розміщено до 13 сміттєзвалищ, до 60% з яких вичерпали свій запланований ресурс. Їх існування з порушенням існуючих санітарно-епідеміологічних умов загрожує чистоті підземних вод, а іноді і поверхневих. Ґрунти сільськогосподарських угідь часто є забрудненими через надмірне внесення мінеральних добрив, недостатність органічних добрив. Досі існують десятки занедбаних складів з добривами невідомої якості, на утилізацію яких у держави немає коштів.

8. Деякі ділянки (Шаргородський, Томашпільський, Крижопільський райони Вінниччини) потрапили у зону радіоактивного забруднення під час аварії на ЧАЕС. Це обмежує можливості їх господарського використання, а в минулому призвело до різкого підвищення смертності серед населення тамтешніх сіл. Це все відбувається при тому, що область характеризується підвищеним природним рівнем радіаційного фону через приуроченість до Українського щита.

9. Через інфляцію та гіперінфляцію, а також через диспаритет цін сільськогосподарські підприємства втратили свої обігові кошти, причому поповнити їх за рахунок зовнішніх джерел фінансування вони не були спроможні. Це викликано дією ще одного негативного економічного чинника – недоступності для сільськогосподарських товаровиробників кредитів, без яких, як уже зазначалося, сільське господарство нормально розвиватися не може. Основною причиною такої недоступності стали надзвичайно високі кредитні ставки та короткі терміни надання кредитних ресурсів. З іншого боку, відбувався відтік кредитів від сільських товаровиробників. Це зумовлено збитковістю більшості аграрних підприємств, відсутністю у них у необхідній кількості ліквідного майна під заставу і довгою тривалістю обороту капіталу, великою їх заборгованістю. Проблема кредитування для сільського господарства значно ускладнюється ще й тим, що ця галузь розцінюється комерційними банками як кредитно ризикована. Тому кредитна ставка для аграрних підприємств встановлюється вищою порівняно з її рівнем для підприємств інших галузей.

10. Усіх галузей АПК торкається проблема технологічного та фізичного зносу основних фондів. Внаслідок першого зберігається низька продуктивність праці, висока ресурсо- та енергоємність. Внаслідок другого – збільшується частота аварійних зупинок сільськогосподарської техніки, обладнання, травм та каліцтв на підприємствах, витрати на амортизацію тощо. Втрати сільськогосподарськими підприємствами обігових коштів і неможливість залучення кредитних ресурсів призвели до блокування процесу відтворення основних засобів сільськогосподарського призначення і матеріальних оборотних засобів. Підприємства не мали змоги оновити зруйнований машинно-тракторний парк, придбати необхідну кількість мінеральних добрив, запасних частин, отрутохімікатів, пального, насіння та худоби вищих репродуктивних кондицій, пально-мастильних матеріалів. У результаті аграрні товаровиробники вимушено перейшли на екстенсивний

тип розвитку, що супроводжується деіндустріалізацією виробництва і застосуванням у великих масштабах ручної праці.

Визначення шляхів підвищення ефективності використання потенціалу різних організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі області повинно стати важливою складовою програм розвитку сільського господарства і сільських територій Вінниччини.

Підвищення економічної ефективності сільського господарства передбачає насамперед збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці.

Шляхи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, які забезпечують подальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на її одиницю, передбачають комплекс таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи.

Впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва в усіх галузях рослинництва і тваринництва і переведення їх на індустріальну

основу сприяє, насамперед, підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, що є основним якісним фактором його економічного і соціального розвитку.

Підвищення рівня забезпеченості господарств основними і оборотними засобами поліпшення їх структури та використання сприятиме інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Важливим аспектом при цьому є раціональне використання машинно-тракторного парку, автомобілів, виробничих приміщень і їх обладнання, кормів, насіння, мінеральних добрив та інших засобів виробництва.

Поліпшення якості сільськогосподарської продукції має велике економічне і соціальне значення, воно рівнозначне збільшенню виробництва продукції. Розв'язання проблеми якості продукції вимагає вдосконалення технології виробництва сільськогосподарської продукції і збільшення потужностей для її переробки і зберігання. За рахунок використання резервів поліпшення якості та збереження виробленої продукції можна на 20 – 30 % підвищити рівень її споживання, що сприятиме більш повному задоволенню потреб населення в продуктах харчування.

Ефективна кадрова політика в сфері сільськогосподарського виробництва передбачає раціональне використання трудових ресурсів і зростання продуктивності праці на основі застосування прогресивних форм організації, управління та мотивації праці.

Визначення шляхів підвищення ефективності використання потенціалу особистих селянських господарств залишається важливою складовою розвитку сучасного сільського господарства. Перспективними напрямками є процеси трансформування особистих селянських господарств в нові організаційно-правові структури на основі кооперації та інтеграції: перетворення особистих селянських господарств у фермерські господарства або приватні підприємства; формування агрокооперативів, асоціацій селянських господарств з метою виробництва, переробки і збуту своєї

продукції, одержання послуг від них і надання їм послуг робочою силою для виконання сезонних робіт.

Створення нових організаційно-правових структур на базі особистих селянських господарств дасть останнім можливість суттєво поліпшити умови виробництва і збуту своєї продукції, забезпечити концентрацію виробництва, що дозволить застосувати міні-техніку, знизити затрати живої праці на виробництво одиниці продукції, поліпшити умови роботи і відпочинку селян, підвищити ефективність виробництва. Крім того, потрібно сприяти розвитку великих і дрібних форм сільськогосподарського виробництва в єдності. Вони повинні не протиставлятися, а взаємно доповнювати одна одну. Між особистими селянськими господарствами і сільськогосподарськими підприємствами та фермерськими господарствами повинні існувати тісні економічні відносини, які необхідно розвивати і використовувати з максимальною ефективністю.

Таким чином, ефективність функціонування аграрних підприємств різних організаційно-правових форм господарювання досягається за умови оптимального поєднання і раціонального використання їх ресурсного потенціалу та гнучкого пристосування до ринкових умов задля досягнення задоволення наступних інтересів: підприємства – у досягненні цілей його розвитку; споживача – у задоволенні потреб; держави – зростання добробуту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. - К.: ННЦ ІАЕ, 2011. - 1008 с.
2. Айвазян С. А. Прикладная статистика: Основы моделирования и первичная обработка данных. Справочное изд. / С. А. Айвазян, И. С. Енюков, Л. Д. Мешалкин. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 471 с.
3. Айвазян С. А. Прикладная статистика: Исследование зависимостей: Справочное изд. / С. А. Айвазян, И. С. Енюков, Л. Д. Мешалкин; Под ред. С. А. Айвазяна. – М.: Финансы и статистика, 1985. – 487с.
4. Акчуріна Ю.М. Ефективність функціонування особистих селянських господарств в ринкових умовах: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.02 / Ю.М. Акчуріна. - Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. – Х., 2006. – 20 с.
5. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
6. Бакаев А.А. Имитационные модели в экономике. / А.А. Бакаев, Н.И. Костина, Н.В.Яровицкий – К.: Наук. думка, 1978. – 304 с.
7. Березівський П. С. Організація, прогнозування та планування агропромислового комплексу. Навчальний посібник/ П. С.Березівського, Н. І. Михайлюк. - Львів:Магнолія Плюс, 2004. - 443 с.
8. Балаш Л.Я. Шляхи розвитку особистих селянських господарств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Л.Я. Балаш; Львів. держ. аграр. ун-т. – Л., 2007. – 20 с.
9. Березін О.В. Економіка підприємства: навч. посіб / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2009. – 390 с.
10. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник / І.М.

Бойчик. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – К.: Атіка, 2006. – 528 с.

11. Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

12. Глушков В. М. Введение в АСУ / В.М.Глушков. – К.: Техника, 1972. – 320 с.

13. Глушков В.М. Моделирование развивающихся систем. / В.М. Глушков, В.В. Иванов, В.М. Яненко. – К.: Техника, 1975. – 390 с.

14. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV: за станом на 02.10.2011 р. / Голос України від 14.03.2003 - № 49

15. Горбонос Ф.В. Економіка підприємства: Підручник / Ф.В. Горбонос, Т.В.Черевко, Н.Ф. Павленчик, А.О. Павленчик. – К.: Знання, 2010. – 463 с.

16. Григор'єв С.М. Ефективність використання ресурсного потенціалу особистих селянських господарств в регіоні: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.02 / С.М. Григор'єв. - Дніпропетр. держ. аграр. ун-т. – Д., 2006. – 20 с.

17. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: Навч. посіб. / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погрішук. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.

18. Данілова Л.Л. Маркетингові дослідження ринку товарів для особистих селянських господарств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Л.Л. Данілова. - Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2004. – 24 с.

19. Дубініна М.В. Економічні інтереси та напрями їх реалізації в особистих селянських господарствах (на прикладі Миколаївської області): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.02 / М.В. Дубініна. - Миколаїв. держ. аграр. ун-т. – Миколаїв, 2003. – 20 с.

20. Міщенко Н.Г. Економіка підприємства: теорія і практикум (за редакцією доц. Міщенко Н.Г., доц. Ященко О.І.): Навчальний посібник. – Львів: “Магнолія 2006”, 2010. – 688 с.

21. Покропивного С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф.Покропивного. – Вид. 3-тє, без змін. – К.:КНЕУ, 2006. – 528с.

22. Круша П.В. Економіка підприємства: [Навч. посіб для студентів вищих навч. закладів]. / За ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М.Сердюка. – [2-ге вид., стереотипне]. – К.: Ельга-Н, КНТ, 2009. – 780 с.
23. Завгородній А.Г., Фінансовий словник./ А. Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко – 3-тє вид., випр.та доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО. – 2000. – 587 с.
24. Іванілов О.С. Економіка підприємства: Підручник 2-ге вид. / О.С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 728 с.
25. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз: підручник / [Г.І. Кіндрацька та ін.] .- 3-тє вид, перероб. і доп .-К.: Знання, 2008.-487с.
26. Ковальова С.О. Розвиток особистих селянських господарств у системі економічних відносин в агропромисловому виробництві: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / С.О. Ковальова. - Нац. аграр. ун-т. Півден. філіал “Крим. агротехнол. ун-т”. – Сімф., 2008. – 20 с.
27. Лонтъев В.В. Межотраслевая экономика / В.В. Лонтъев – М.: Экономика, 1997. – 477 с.
28. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. зал. / [Б.М. Литвин та ін.] .-К.: «Хай-Тек Прес», 2008 .- 336 с.
29. Лифшиц А.Л. Статистическое моделирование систем массового обслуживания./ А.Л. Лифшиц., Э.А. Мальц– М.: Советское радио, 1978. – 247с.
30. Лютик Т.В. Економіко-організаційний механізм функціонування особистих селянських господарств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.02 / Т.В. Лютик. - Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. – Х., 2006. – 21 с.
31. Месарович. М. Теория иерархических многоуровневых систем / М. Месарович, Д. Мако, И. Такахаара.; Под ред. И. Ф. Шахнова . – Москва.: Мир. – 1975. – 340 с.
32. Месарович. М. Общая теория систем: математические основы. / М. Месарович, Я. Такахаара.; Под ред. С. В. Емельянова. – Москва.: Мир. – 1978. – 306 с.

33. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики від 18 травня 2001 р. № 132.

34. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є.В. Мних .- К.: Знання, 2011.-630 с.- (Серія «Вища освіта XXI століття»).- ISBN 978-966-346-854-9.

35. Моисеев Н.Н. Математические задачи системного анализа / Н.Н. Моисеев – М.: Наука. Главная редакция физико-математической литературы, 1981. – 488 с.

36. Мэнеску М. Экономическая кібернетика / М. Мэнеску. – М.: Экономика, 1986. – 230 с.

37. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2010 рік: статистичний бюлетень / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2011.- 113 с.

38. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2009 рік: статистичний бюлетень / Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2010.- 112 с.

39. Подольська В.О., Фінансовий аналіз аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. зал. / В.Л. Подольська, О.В. Яріш .-К.: ЦНЛ, 2007.-488 с.

40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» : Наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. № 87. // Бухгалтерський облік і аудит .- № 5.-2007 .-С. 27.

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87. // Бухгалтерський облік і аудит .- № 6.-2007 .-С. 20.

42. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» : Наказ Міністерства фінансів України

від 28 травня 1999р. №137.// Бухгалтерський облік і аудит .- № 7.-2007 .-С. 22.

43. Потапова Н.А. Економетричний аналіз як аналітично-доказова база обґрунтування оцінок ринку біоресурсів // Збірник наукових праць ВНАУ.– Вінниця, 2011 р.– Випуск 1(48).– С.151-154.

44. Потапова Н.А. Теоретичні аспекти економіко-математичного моделювання економічних систем // Збірник наукових праць Вінницького державного аграрного університету. – Вінниця, 2006. – Випуск 28. – С. 181-189.

45. Про особисте селянське господарство: закон України від 15.05.2003 № 742-IV

46. Про фермерське господарство: закон України від 19.06.2003 № 973-IV

47. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами області Бюлетень / Держкомстат України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2011. – 118 с.

48. Ляшенко О.А. Розвиток соціальної інфраструктури та підвищення якості життя на сільських територіях: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / О. А. Ляшенко; Дніпропетр. держ. аграр. ун-т. – Д., 2010. — 20 с.

49. Салила С.Я.Фінансовий аналіз : навч. посіб. для студ. вищ. навч. зал. / [С.Я. Салила, Н.В. Дацій, С.О. Корецька, Н.В. Несторенко, К.С. Салила] .- К.: ЦНЛ, 2006 .-210 с.

50. Сідорін А.В. Підвищення ефективності функціонування особистих селянських господарств в умовах становлення ринкових відносин: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / А.В. Сідорін. - Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, Півден. філ. “Крим. агротехнол. ун-т”. – Сімф., 2009. – 20 с.

51. Сільське господарство Вінниччини за 2010 рік Збірник / Держкомстат України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2011. – 84 с.

52. Сільськогосподарські товаровиробники області: Довідник / Держкомстат України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2011. – 155 с.

53. Статистичний щорічник Вінниччини за 2009 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Вінницькій області// За ред. С.Ігнатова – Вінниця, 2010 р. – 601 с.

54. Статистичний щорічник Вінниччини за 2010 рік / Держкомстат України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2011. – 604 с.

55. Фермерські господарства Вінниччини у 2010 році: Збірник / Держкомстат України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2011. – 84 с.

56. Ферстер Э. Методы корреляционного и регрессионного анализа. Руководство для экономистов. / Э. Ферстер, Б.Ренц. Пер. с нем. и предисловие В.М.Ивановой – М.: "Финансы и статистика", 1983. – 302 с.

57. Формування інвестиційних ресурсів особистих селянських господарств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / С.О. Михайловина; Уманський національний університет садівництва. — Умань, 2011. – 20 с.

58. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко .- К .: ЦУЛ, 2008.-566с.

59. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Підручник. /Л.І. Шваб. – К.: Каравела, 2011. – 416 с.

60. Щурик М.В.Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. зал. / [М.В. Щурик, П.Ю. Буряк, М.П. Гарасим та ін.] –К.: «Хай-Тек Прес», 2010 .-376 с.- ISBN 978-966-2143-40-9.

61. Ярковий А.О. Організаційно-економічні засади функціонування фермерських та особистих селянських господарств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / А.О. Ярковий. - Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2009. – 20 с.

ДОДАТКИ

Таблиця 1

Основні показники розміру ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення,	
						±	%
Площа сільськогосподарських угідь, га	1023	1062	1174	1224	1172	149	14,57
Площа ріллі, га	1023	1062	1174	1224	1172	149	14,57
Середньорічна чисельність працюючих, чол.	12	32	36	35	37	25	208,3
- основні працівники рослинництва	12	32	36	35	37	25	208,3
- основні працівники тваринництва	-	-	-	-	-	-	-
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн..	618,1	661	2166,9	2665,6	2644,1	2026	327,8
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн..	457,8	893	914,6	2227,2	4175,8	3718	812,1
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн..	515,4	1581,9	3714,1	3641,9	5409,2	4893,8	949,5
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн..	16,6	77	197	212,3	794,7	778,1	4687,3
Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн..	375,3	1438	2602	3027,3	3154,3	2779	740,5

Таблиця 2

Структура товарної продукції ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Види реалізації	2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.		В середньому за 5 років		Місце галузі в ранжированому ряду
	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	
Зерно	428,2	83,08	921,6	58,26	2500,0	71,00	1665,0	49,54	1725,9	34,39	1448,14	51,73	1
Соняшник	45,7	8,87	620,4	39,22	15,7	0,44	1160,2	34,52	3014,8	60,08	971,36	34,70	2
Цукрові буряки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Плоди	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інша продукція рослинництва	7,4	1,43	-	-	774,2	21,99	525,0	15,62	267,2	5,33	314,76	11,24	3
1. Разом по рослинництву	481,3	93,38	1542,0	97,48	3289,9	93,43	3350,2	99,68	5007,9	99,80	2734,26	97,67	X
ВРХ (жива маса)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Свині (жива маса)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Птиця (жива маса)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Молоко незбиране	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Яйця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Мед	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інша продукція тваринництва	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Разом по тваринництву	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X
3. Промислова продукція	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Інша реалізація по господарству	34,1	6,62	39,9	2,52	231,4	6,57	10,9	0,32	9,9	0,20	65,24	2,33	4
Всього по підприємству	515,4	100,00	1581,9	100,00	3521,3	100,00	3361,1	100,00	5017,8	100,00	2799,5	100,00	X

Таблиця 3

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Показники	Валова продукція, ц.					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Зернові і зернобобові	8548	13494	26717	18908	23750	15202
в т.ч.: - озима пшениця	5263	8883	11840	5668	9000	3737
- ячмінь ярий	3285	2871	14877	5890	5000	1715
- ячмінь озимий	-	-	-	-	-	-
- кукурудза на зерно	-	1740	-	7350	9750	9750
- цукрові буряки	-	-	-	-	-	-
- соняшник	90,6	2414	1200	5964	13216	13125,4
- соя	-	-	-	1500	-	-
- ріпак озимий	-	-	3795	2400	-	-
- однорічні трави	-	-	-	-	-	-
- кукурудза на силос, зелений корм	-	-	-	-	-	-

Таблиця 4

Аналіз динаміки урожайності основних культур ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-)	Відхилення (%)
Зернові і зернобобові	16,5	21,49	30,26	25,3	33,93	17,43	105,6
в т.ч.: - озима пшениця	20,1	21	32	26	30	9,9	49,25
- ячмінь ярий	12,8	19,8	29	15,5	20	7,2	56,25
- зернобобові	-	-	-	-	-	-	-
- кукурудза на зерно	-	29	-	49	65	65	-
- цукрові буряки	-	-	-	-	-	-	-
- соняшник	10	24,14	15	24,9	28	18	180
- соя	-	-	-	15	-	-	-
- ріпак озимий	-	-	18	20	-	2	-
- однорічні трави	-	-	-	-	-	-	-
- кукурудза на силос, зелений корм	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 5

Динаміка собівартості одиниці виробленої продукції ТОВ «Агропослугтранссервіс», (грн. на 1 ц)

Види продукції	Роки					Звітний рік до базисного, ±
	2006 р.	2007р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Зернові і зернобобові	45,81	118,64	82,88	93,5	142,97	97,16
в т.ч.: - озима пшениця	46	124,39	73,94	90	119,99	73,99
- ячмінь ярий	45,51	100	90	95	125	79,49
- зернобобові	-	-	-	-	-	-
- кукурудза на зерно	-	120	-	95	173,4	173,4
- цукрові буряки	-	-	-	-	-	-
- соняшник	75,63	120	368	145,96	160	84,37
- соя	-	-	-	130,67	-	-
- ріпак озимий	-	-	176,1	130,04	-	-

Таблиця 6

Динаміка рівня цін по видах продукції ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Види продукції	Роки					Відхилення	
	2006 р	2007 р	2008 р	2009 р	2010 р	По ТОВ «Агропослугтранссервіс» 2010 р. до 2006 р.	
						Абсолютне, ±	Відносне, %
Зерно	50,11	93,27	90,81	106,54	116,28	66,17	132,05
Цукрові буряки	-	-	-	-	-	-	-
Овочі відкритого ґрунту	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	-	-	-	-	-	-	-
Плоди	-	-	-	-	-	-	-
Соняшник	86,72	257,0	145,37	198,83	280,76	194,04	223,75
ВРХ (жива маса)	-	-	-	-	-	-	-
Свині (жива маса)	-	-	-	-	-	-	-
Молоко	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 7

Цінова конкурентоспроможність по видах продукції ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Види продукції	Ціна реалізації, грн.					Собівартість 1 ц проданої продукції, грн.					Цінова конкурентоспроможність					Індекс цінової конкурентоспроможності, 2010р / 2006 р.
	2006 р	2007 р	2008 р	2009 р	2010 р	2006 р	2007 р	2008 р	2009 р	2010 р	2006 р	2007 р	2008 р	2009 р	2010 р	
	Ц ₀	Ц ₁	Ц ₂	Ц ₃	Ц ₄	ПС ₀	ПС ₁	ПС ₂	ПС ₃	ПС ₄	ЦК ₀	ЦК ₁	ЦК ₂	ЦК ₃	ЦК ₄	
Зерно	50,11	93,27	90,81	106,54	116,28	49,43	120,81	90,23	96,75	144,79	0,01	-0,30	0,01	0,09	-0,25	-25,0
Цукрові буряки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Соняшник	86,72	257,0	145,37	198,83	280,76	81,78	124,07	387,04	152,43	175,41	0,06	0,52	-1,66	0,23	0,38	6,33
ВРХ (жива маса)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Свині (жива маса)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Молоко	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 8

Показники ефективності діяльності ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Показники	Роки					Відхилення, ±
	2006	2007	2008	2009	2010	
Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на:						
– 1 грн. основних фондів, грн..	0,77	1,95	1,43	1,05	1,43	0,66
– 1 грн. оборотних засобів, грн..	1,31	2,29	4,53	2,01	1,47	0,16
– 1 середньорічного працівника, грн..	42950,0	49434,38	97813,89	96031,43	135616,22	92666,22
– 1 га с.-г. угідь, грн..	503,81	1489,55	2999,4	2746,0	4281,4	3777,59
Прибуток в розрахунку на:						
– 1 грн. основних фондів, грн..	0,03	0,12	0,09	0,08	0,3	0,27
– 1 грн. оборотних засобів, грн..	0,04	0,11	0,25	0,36	0,23	0,19
– 1 середньорічного працівника, грн..	1383,33	2390,63	5472,22	17414,29	21478,38	20095,05
– 1 га с.-г. угідь, грн..	16,23	72,5	167,8	173,45	678,07	661,84
– 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,02	0,05	0,06	0,12	0,11	0,09
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	370,0	502,5	596,9	766,5	955,6	585,6
Норма прибутку, %	1,5	5,0	6,4	4,3	11,7	10,2
Рівень рентабельності, %	3,3	5,1	5,6	6,2	2,1	-1,2

Таблиця 9

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва ТОВ «Агропослугтранссервіс»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 р. до 2006 р.	
						±	%
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:							
- молока	-	-	-	-	-	-	-
- приросту ВРХ	-	-	-	-	-	-	-
Вироблено на 100 га ріллі, ц:							
- зернових і зернобобових	835,58	1270,62	2275,72	1544,77	2026,45	1190,87	242,52
- цукрових буряків	-	-	-	-	-	-	-
- приросту свиней	-	-	-	-	-	-	-
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на:							
- 1 га сільськогосподарських угідь	503,81	1489,55	2999,4	2746,0	4281,4	3777,59	849,8
- 1 середньорічного працівника	42950,0	49434,38	97813,89	96031,43	135616,22	92666,22	315,75
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,77	1,95	1,43	1,05	1,43	0,66	185,71
Одержано валового прибутку (грн.) в розрахунку на: - 1 га сільськогосподарських угідь	16,23	72,5	167,8	173,45	678,07	661,84	4077,88
- 1 середньорічного працівника	1383,33	2390,63	5472,22	17414,29	21478,38	20095,05	1452,66
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,03	0,12	0,09	0,08	0,3	0,27	0,17
Рівень рентабельності по підприємству, %	3,3	5,1	5,6	6,2	2,1	-1,2	3,3
в т.ч. по галузі рослинництва							
- галузі тваринництва	-	-	-	-	-	-	-
Рентабельність продажу по підприємству, %	3,3	5,1	5,6	6,2	2,1	-1,2	3,3
в т.ч. по продукції рослинництва							
- по продукції тваринництва	-	-	-	-	-	-	-
Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.							
в т.ч. в галузі рослинництві	0,97	1,3	1,01	1,01	1,3	0,33	134,02
- в галузі тваринництва	-	-	-	-	-	-	-
Норма прибутку по підприємству, %	1,55	5,1	6,07	12,48	11,51	9,96	7,43

Таблиця 10

Фінансова стабільність та платоспроможність ТОВ «Агропослугтранссервіс»

№	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,47	0,54	0,45	0,50	0,43	- 0,04
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	2,14	1,86	2,22	2,27	2,31	0,17
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	1,14	0,86	1,22	1,27	1,31	0,17
4	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,35	0,18	0,32	0,16	0,21	- 0,14
5	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	0,30	0,42	- 0,09	- 0,05	1,23	0,93
6	Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,08	0,11	0,06	0,09	0,04	- 0,04
7	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,57	0,42	0,70	0,54	0,39	- 0,18
8	Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,94	0,87	0,95	0,89	0,89	- 0,05
9	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	153,4	355	- 132	- 99,7	3618,7	3465,3
10	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,005	0,02	0,03	0,09	0,02	0,015
11.	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	0,21	0,37	0,13	0,24	0,25	0,04
12.	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	1,50	1,66	0,87	0,96	0,25	- 1,25

Таблиця 11

Оцінка ділової активності ТОВ «Агропослугтранссервіс»

№ п/п	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
1.	Коефіцієнт оборотності активів	0,751	1,203	1,519	0,843	0,924	0,173
2.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	13,76	22,58	29,09	15,76	10,44	- 3,32
3.	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	26,16	15,94	12,37	22,84	34,48	8,33
4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,31	3,84	-	2,54	2,82	0,51
5.	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	155,84	93,75	-	141,73	127,66	- 28,18
6.	Коефіцієнт оборотності запасів	1,91	2,77	4,52	2,74	2,13	0,22
7.	Тривалість оборотності запасів, днів	188,48	129,96	79,65	131,39	169,01	- 19,47
8.	Тривалість операційного циклу, днів	214,64	145,9	92,02	154,23	203,49	- 11,15
9.	Тривалість оборотності оборотних засобів, днів	58,8	52,15	92,02	12,5	75,83	17,03
10	Фондовіддача основних засобів, грн.	0,03	0,12	0,09	0,08	0,3	0,27

Таблиця 12

Основні показники розміру підприємства СТОВ «Прогрес»

Показники	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	±	%
Вартість валової продукції, тис. грн.	1847	1718	13 36	19 90	2 120	273	114,8
В т. ч. рослинництва	1070	894	97	24 9	3 06	-764	28,6
- тваринництва	777	824	1239	1742	1814	1037	233,5
Площа сільськогосподарських угідь, га	1685	1673	29 7	27 8	2 78	-1407	16,5
Площа ріллі, га	1488	1476	201	193	193	-1295	13,0
Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	105	103	11 8	11 5	9 3	-12	88,6
- основні працівники рослинництва	67	58	28	29	18	-49	26,9
- основні працівники тваринництва	38	45	90	86	75	37	197,4
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1224	1116	13 08	14 48	1 468	244	119,9
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	1273	1328	1645	2420	3192	1919	250,7
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1539	1945	20 86	24 67	3 781	2242	245,7
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	162	410	379	272	294	132	181,5
Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	856	698	1031	1947	2466	1610	288,1
Поголів'я тварин, ум. гол.	426	322	38 2	55 6	6 38	212	149,8

Таблиця 13

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва СТОВ «Прогрес», ц

Показники	Роки					2010 р. від 2006 р., (+,-)
	2006	2007	2008	2009	2010	
Зернові і зернобобові	14254	15405	856	2465	3910	-10344
в т.ч.: - озимі зернові	12901	13179	-	745	2985	-9916
- ярі зернові	1148	2226	856	1720	925	-223
- кукурудза на зерно	205	-	-	-	-	-205
- цукрові буряки	17307	-	-	-	-	-17307
- соняшник на зерно	225	1175	-	-	-	-225
- озимий ріпак	948	983	-	-	-	-948

Таблиця 14

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва СТОВ «Прогрес»

Показники	Роки					Відхилення (+/)
	2006	2007	2008	2009	2010	
Річний надій молока від корови, кг	2718	3594	3804	3981	4082	1364
Середньодобовий приріст однієї голови, г						
- ВРХ	540	269	517	490	408	-132
- свиней	179	211	351	185	127	-52
- овець	25	87	69	76	31	6

Таблиця 15

Аналіз динаміки урожайності основних сільськогосподарських культур СТОВ «Прогрес»

Показники	Роки					Відхилення	
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	(+,-)	(%)
Зернові і зернобобові	19,0	18,3	17,1	23,9	23,1	4,1	121,6
в т.ч.: - озимі зернові	20,4	29,6	-	22,6	27,9	7,5	136,8
- ярі зернові	11,3	7,1	17,1	24,6	14,9	3,6	131,9
- кукурудза на зерно	10,8	-	-	-	-	-10,8	-
- цукрові буряки	144,2	-	-	-	-	-144,2	-
- соняшник на зерно	4,5	23,5	-	-	-	-4,5	-
- озимий ріпак	9,5	10,9	-	-	-	-9,5	-

Таблиця 16

Склад та структура товарної продукції підприємства СТОВ «Прогрес»

Продукція	2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.		В середньому за п'ять роки		Місце галузі в ранжи-ованому ряду
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Продукція рослинництва, всього	817	53,1	1033	53,1	38,0	1,8	4	0,2	11	0,3	381	16,1	х
в т.ч. зернові і зернобобові	454	29,5	713	36,7	38,0	1,8	4	0,2	11	0,3	244	10,3	3
- цукрові буряки	264	17,2	-		-	-	-	-	-	-	53	2,2	5
- сояшник	14	0,9	222	11,4	-	-	-	-	-	-	47	2,0	6
- ріпак	85	5,5	100	5,0	-	-	-	-	-	-	37	1,6	7
Продукція тваринництва, всього	620	40,3	903	46,4	2048	98,2	2463	99,8	3770	99,7	1961	83,0	х
в т.ч. приріст ВРХ	175	11,4	222	11,4	479	23,0	535	21,7	632	16,7	409	17,3	2
- приріст свиней	76	4,9	82	4,2	171	8,2	177	7,2	141	3,7	129	5,5	4
- приріст овець	14	0,9	25	1,3	19	0,9	40	1,6	12	0,4	22	0,9	8
- молоко	346	22,5	559	28,7	1379	66,1	1693	68,6	2968	78,5	1389	58,8	1
- інша продукція галузі	9	0,6	15	0,8	-	-	18	0,7	17	0,4	12	0,5	10
Реалізація іншої продукції, товарів робіт і послуг	102	6,6	9	0,5							22	0,9	9
Всього по підприємству	1539	100	1945	100	2086	100	2467	100	3781	100	2364	100	

Таблиця 17

Динаміка собівартості одиниці виробленої продукції сільського господарства СТОВ «Прогрес» (грн. на 1 ц)

Види продукції	Роки					Звітний рік до базисного, (+/-)
	2006	2007	2008	2009	2010	
Зерно	48,27	51,48	74,77	62,84	79,10	30,83
Цукрові буряки	22,52	-	-	-	-	
Соняшник	72,44	65,45	-	-	-	-72,44
Озимий ріпак	86,08	85,55	-	-	-	-86,08
Молоко	80,00	84,96	131,61	128,02	225,91	145,91
Приріст великої рогатої худоби	779,47	1510,16	1181,07	858,26	1319,70	540,22
Приріст свиней	1441,38	1022,73	1888,89	1684,21	1832,76	391,38

Таблиця 18

Динаміка рівня цін по видах продукції СТОВ «Прогрес»

Види продукції	Роки					2010 р. до 2006 р.	
	2006	2007.	2008	2009	2010	±	%
Зерно	55,18	80,52	126,40	79,17	75,54	20,36	136,9
Цукрові буряки	18,04	-	-	-	-	18,04	-
Озимий ріпак	78,61	143,93	-	-	-	-78,61	-
Соняшник	100,95	206,44	-	-	-	-100,95	-
ВРХ (жива маса)	434,83	492,67	827,81	766,76	968,04	164,63	222,6
Свині (жива маса)	1263,33	773,58	2030,95	3322,08	1828,57	565,24	144,7
Молоко	85,27	105,34	174,41	148,62	249,90	164,63	293,1

Таблиця 19

Цінова конкурентоспроможність по видах продукції в СТОВ «Прогрес»

Види продукції	Ціна реалізації, грн.		Собівартість 1 ц проданої продукції, грн.		Цінова конкурентоспроможність		Індекс цінової конкурентоспроможності
	2006 р.	2010 р.	2006 р.	2010 р.	2006 р.	2010 р.	
	Ц ₀	Ц ₁	ПС ₀	ПС ₁	ЦК ₀	ЦК ₁	
Зерно	55,18	75,54	51,20	89,93	1,08	0,84	0,78
Цукрові буряки	18,04	-	23,70	-	0,76	-	-
Озимий ріпак	78,61	-	75,72	-	1,04	-	-
Соняшник	100,95	-	89,82	-	1,12	-	-
ВРХ (жива маса)	434,83	968,04	763,43	1028,44	0,57	0,94	1,65
Свині (жива маса)	1263,33	1828,57	1511,67	1833,77	0,84	1,00	1,19
Молоко	85,27	249,90	84,23	244,25	1,01	1,02	1,01

Таблиця 20

Фінансова стабільність та платоспроможність підприємства СТОВ «Прогрес»

№	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,33	0,54	1,59	2,17	1,52	1,19
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	3,03	1,85	0,63	0,46	0,66	-2,37
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	2,04	0,86	0,58	1,17	0,52	-1,52
4	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	1,09	0,58	0,34	0,38	0,22	-0,87
5	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	-0,02	0,31	0,37	0,33	0,54	0,56
6	Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,022	0,023	0,016	0,027	0,023	-0,001
7	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,28	0,18	0,22	0,15	0,14	-0,14
8	Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,90	0,76	0,66	0,69	0,69	-0,21
9	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	659	1059	1411	1314	2421	1762
10	Коефіцієнт грошової платоспроможності	2,09	4,21	3,88	6,00	3,36	1,27
11	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	0,13	0,30	1,05	0,38	0,71	0,58
12	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	0,008	0,04	0,18	0,004	0,12	0,112

Оцінка ділової активності підприємства СТОВ «Прогрес»

№ п/п	Показники	Порядок розрахунку	Базисний рік	Звітний рік	Відхилення, (+,-)	Тенденції зміни показника, нормативні значення
1.	Коефіцієнт оборотності активів	$\text{Коб. а} = (\text{стр.035ф.2}) / (0.5(\text{гр.3стр.280 ф.1} + \text{гр.4стр.280ф.1}))$	0,82	0,82	-	збільшення
2.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\text{Коб. д.з.} = (\text{стр.035ф.2}) / (0.5(\text{гр.3стр.160ф.1} + \text{гр.4стр.160ф.1}))$	20,52	6,25	-14,27	збільшення
3.	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	$\text{тоб. д.з.} = \text{кількість днів в періоді} / \text{Коб. д.з.}$	17,5	57,6	40,1	зменшення
4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\text{Коб. к.з.} = \text{стр.040ф.2} / (0.5(\text{гр.3стр.530 ф.1} + \text{гр.4стр.530ф.1}))$	680,2	-		зменшення
5.	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	$\text{тоб. к.з.} = \text{кількість днів в періоді} / \text{К об. к.з.}$	0,5	-	-0,5	збільшення
6.	Коефіцієнт оборотності запасів	$\text{Коб. з.} = \text{стр.040ф.2} / (0.5(\text{гр. 3стр.100-стр.140ф.1} + \text{гр.4 стр.100-стр.140ф.1}))$	1,42	1,38	-0,04	збільшення
7.	Тривалість оборотності запасів, днів	$t \text{ об.з.} = \text{кількість днів в періоді} / \text{К об.з.}$	253,5	260,9	7,4	зменшення
8.	Тривалість операційного циклу, днів	$T \text{ оп.ц.} = t \text{ об.з.} + t \text{ об.д.з.}$	271,0	318,5	47,5	зменшення
9.	Тривалість оборотності оборотних засобів, днів	$t \text{ об.об.з.} = t \text{ об.з.} + \text{тоб. д.з.} - t \text{ об.к.з.}$	271,5	318,5	47	зменшення
10.	Фондовіддача основних засобів, грн.	$\text{Кф.} = \text{стр.040ф.2} / (0.5(\text{гр.3стр.030ф.1} + \text{гр.4стр.030ф.1}))$	3,37	5,36	1,99	збільшення

Таблиця 22

Показники ефективності діяльності аграрного підприємства СТОВ «Прогрес»

Показники	Роки					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на:						
– 1 грн. основних фондів, грн..	1,26	1,74	1,59	1,70	2,56	1,30
– 1 грн. оборотних засобів, грн..	1,21	1,46	1,27	1,02	1,18	-0,03
1 середньооблікового працівника, грн..	14,66	18,88	17,68	21,45	40,66	26,0
– 1 га с.-г. угідь, грн..	0,91	1,16	7,02	8,87	13,60	12,69
Прибуток в розрахунку на:						
– 1 грн. основних фондів, грн..	0,001	0,69	0,39	-0,04	0,85	0,85
– 1 грн. оборотних засобів, грн..	0,001	0,58	0,31	-0,02	0,39	0,39
1 середньооблікового працівника, грн.	0,01	7,41	4,31	-0,49	13,49	13,48
– 1 га с.-г. угідь, грн..	0,001	0,46	1,71	-0,0	4,51	4,51
– 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,002	1,27	0,70	-0,06	1,24	1,24
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	331	385	648	873	1259	928
Норма прибутку, %	6,5	16,8	12,8	7,0	6,3	0,2 п.
Рівень рентабельності, %	18,9	16,1	11,9	14,0	11,9	-7,0 п.

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва СТОВ «Прогрес»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:							
- молока	266,1	354,5	2815,3	4292,6	4475,2	4209,1	16,8р.
- приросту ВРХ	18,2	7,0	143,9	211,0	213,5	195,3	11,7р.
Вироблено на 100 га ріллі, ц:							
- зернових і зернобобових	958	1044	426	1277	2026	1068	211,5
- цукрових буряків	11631	-	-	-	-	-11631	-
- приросту свиней	5,8	7,5	35,8	49,3	60,2	54,4	10,4р.
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на: - 1 га сільськогосподарських угідь	0,91	1,16	7,02	8,87	13,60	12,69	14,9р.
- 1 середньорічного працівника	14,66	18,88	17,68	21,45	40,66	26,0	177,4
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	1,26	1,74	1,59	1,70	2,56	1,30	103,2
Одержано валового прибутку (грн.) в розрахунку на: - 1 га сільськогосподарських угідь	0,10	0,24	1,28	0,97	1,06	0,96	10,6 р.
- 1 середньорічного працівника	1,54	3,98	3,21	2,36	3,16	1,62	205,2
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,13	0,37	0,29	0,19	0,20	0,07	153,8
Рівень рентабельності по підприємству, %	18,9	16,1	11,9	14,0	11,9	-7,0 п.	х
в т.ч. по галузі рослинництва	-4,7	64,3	85,9	8,6	-16,0	-11,3п.	х
- галузі тваринництва	-21,2	-40,5	11,1	-18,6	0,3	21,5 п.	х
Рентабельність продажу по підприємству, %	93,6	116,1	111,9	81,5	100,3	6,7 п.	х
в т.ч. по продукції рослинництва	95,3	164,3	185,9	108,6	84,0	-11,3п.	х
- по продукції тваринництва	57,0	87,0	111,1	81,4	100,3	43,3 п.	х
Приведена маса прибутку по підприємству на 1 га с.-г. угідь, грн.	-0,06	0,16	0,75	-2,01	0,04	0,10	х
в т.ч. галузі рослинництві	-0,02	0,24	0,06	0,001	0,007	0,027	х
- галузі тваринництва	-0,10	-0,09	0,69	-2,01	0,05	0,15	х
Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	1,46	1,12	1,09	1,29	1,38	-0,08	94,5
в т.ч. в галузі рослинництві	1,76	1,24	11,81	225,2	113,67	111,91	64,6 р.
- в галузі тваринництва	0,53	0,99	0,89	4,34	1,07	0,54	201,9
Норма прибутку по підприємству, %	6,5	16,8	12,8	7,0	6,3	0,2 п.	х

Таблиця 24

Основні показники розміру підприємства СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецького району

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 р. до 2006 р.	
						+/-	%
Площа сільськогосподарських угідь, га	1765	1632	1617	1617	1617	-148	-8,39
Площа ріллі, га	1725	1591	1576	1576	1576	-149	-8,64
Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	224	189	187	176	183	-41	-18,30
- основні працівники рослинництва	95	105	85	81	84	-11	-11,58
- основні працівники тваринництва	129	84	102	95	99	-30	-23,26
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	5784,0	5568,5	6746,5	9034,5	10984,5	5200,5	89,91
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	7184,6	8433,4	9773,0	10663,0	11983,0	4798,4	66,79
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	7295,3	6729,8	8200,0	11534,0	12325,0	5029,7	68,94
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	1658,7	750,4	1516,0	2381,0	2203,0	544,3	32,81
Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	4224,1	5351,8	7269,0	10914,0	11270,0	7045,9	166,8

Таблиця 25

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва в СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецького району

Показники	Валове виробництво					Відхилення (+/-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Зернові і зернобобові	39679	25588	47602	41954	42661	2982
в т.ч.: - озимі зернові	25754	21304	28982	25300	24338	-1416
- ярі зернові	7816	2171	6734	5575	9172	1356
- зернобобові	3873	2113	5178	4169	3214	-659
- кукурудза на зерно	2236	-	6708	6910	5937	3701
- цукрові буряки	90578	40260	-	-	-	-90578
- соняшник на зерно	745	964	1751	2050	2989	2244
- багаторічні трави	112000	73508	86272	82401	115961	3961
- однорічні трави	3495	3406	13520	7127	10650	7155
- кукурудза на силос, зелений корм	63692	47075	84585	79617	83411	19719

Таблиця 26

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району

Показники	Валове виробництво					Відхилення (+/-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Річний надій молока від корови, кг	6003	6546	6203	7694	7296	1293
Середньодобовий приріст однієї голови, г						
- ВРХ	576	600	647	653	655	79
- свиней	54	185	166	214	306	252
- овець	29	30	55	74	35	6
Вихід телят на 100 корів, гол.	н.д.	н.д.	137	151	166	29
Вихід поросят на 100 основних свиноматок, гол.	н.д.	н.д.	274	624	297	23

Аналіз динаміки урожайності основних культур в СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+/-	%
Зернові і зернобобові	53,0	40,2	61,7	56,7	44,1	-8,9	-16,8
в т.ч.: - озимі зернові	56,6	45,3	60,4	55,0	47,7	-8,9	-15,7
- ярі зернові	46,8	32,9	61,2	43,5	41,1	-5,7	-12,2
- зернобобові	35,2	21,1	47,9	52,1	32,1	-3,1	-8,8
- кукурудза на зерно	52,0	-	91,9	115,2	99,0	47,0	90,4
- цукрові буряки	452,9	277,7	-	-	-	-452,9	X
- соняшник на зерно	24,8	19,3	29,2	27,3	35,2	10,4	41,9
- багаторічні трави	335,3	163,7	233,2	238,8	557,5	222,2	66,7
- однорічні трави	30,9	54,9	80,0	53,6	143,9	113,0	365,7
- кукурудза на силос, зелений корм	301,9	192,1	372,6	361,9	406,9	105,0	34,8

Таблиця 28

Склад та структура товарної продукції підприємства СТОВ «Жолос» с. Капустяни Тростянецького району

Продукція	2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.		В середньому за 3 роки		Місце галузі в ранжированому ряду
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Продукція рослинництва, всього	2970,7	40,7	976,5	15,6	1848,0	23,0	3439,0	30,1	2422,0	19,8	2331,2	25,7	X
в т.ч. зернові і зернобобові	2026,2	27,8	569,6	9,1	1848,0	23,0	3020,0	26,5	1837,0	15,0	1860,2	20,5	2
- соняшник	166,9	2,3	178,1	2,8	-	-	419,0	3,7	581,0	4,7	269,0	3,0	5
- цукрові буряки	771,9	10,6	226,6	3,6	-	-	-	-	-	-	199,7	2,2	6
Продукція тваринництва, всього	2894,9	39,7	5174,2	82,6	5993,0	74,5	7909,0	69,3	9563,0	78,0	6306,6	69,6	X
в т.ч. приріст ВРХ	961,3	13,2	1798,2	28,7	1750,0	21,7	2152,0	18,8	1754,0	14,3	1683,1	18,6	3
- приріст свиней	31,3	0,4	69,4	1,1	121,0	1,5	126,0	1,1	125,0	1,0	94,5	1,0	7
- молоко	1891,4	25,9	3296,9	52,7	4112,0	51,1	5623,0	49,3	7665,0	62,5	4517,7	50,0	1
- інша продукція галузі	10,9	0,2	9,7	0,2	10,0	0,1	8,0	0,1	19,0	0,2	11,5	0,1	8
лізація іншої продукції, товарів робіт і послуг	1429,7	19,6	110,3	1,8	206,0	2,6	123,0	1,1	271,0	2,2	428,0	4,7	4
Всього по підприємству	7295,3	100,0	6261,0	100,0	8047,0	100,0	11417,0	100,0	12256,0	100,0	9055,2	100,0	X

Таблиця 29

Динаміка собівартості одиниці виробленої продукції сільського господарства (грн. на 1 ц) в СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району

Види продукції	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-)
РОСЛИННИЦТВО						
Зернові і зернобобові	33,85	57,64	50,25	60,45	92,72	58,87
Соняшник	87,52	97,82	71,96	80,98	121,11	33,59
Цукрові буряки	12,92	10,92	-	-	-	-12,92
ТВАРИННИЦТВО						
Приріст великої рогатої худоби (жива маса)	520,08	771,33	1053,95	1269,89	1324,79	804,71
Приріст свиней (жива маса)	2925,00	1096,39	2260,87	3415,09	2263,16	-661,84
Молоко	76,77	129,64	180,42	168,62	212,69	135,92

Таблиця 30

Динаміка рівня цін по видах продукції в СТОВ «Колос» с.Капустяни Тростянецького району

Види продукції	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+/-	%
Зернові і зернобобові	49,37	66,74	88,47	76,71	94,50	45,13	91,4
Соняшник	89,88	201,70	-	194,52	269,61	179,73	200,0
Цукрові буряки	19,02	14,61	-	-	-	-19,02	X
Приріст великої рогатої худоби (жива маса)	486,24	665,51	951,09	892,21	806,81	320,57	65,9
Приріст свиней (жива маса)	1203,85	667,31	1247,42	1750,00	912,41	-291,44	-24,2
Молоко	99,98	161,68	206,65	217,61	308,75	208,77	208,8

Таблиця 31

Цінова конкурентоспроможність по видах продукції в СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району

Види продукції	Ціна реалізації, грн.		Собівартість 1 ц проданої продукції, грн.		Цінова конкурентоспроможність		Індекс цінової конкурентоспроможності
	2006 р.	2010 р.	2006 р.	2010 р.	2006 р.	2010 р.	
	Ц ₀	Ц ₁	ПС ₀	ПС ₁	ЦК ₀	ЦК ₁	
Зернові і зернобобові	49,37	94,50	31,20	72,89	0,368	0,229	0,622
Соняшник	89,88	269,61	87,56	90,49	0,026	0,664	25,538
Приріст ВРХ (жива маса)	486,24	806,81	665,55	1292,55	-0,369	-0,602	1,631
Приріст свиней (жива маса)	1203,85	912,41	2853,85	832,12	-1,371	0,088	-
Молоко	99,98	308,75	78,20	212,68	0,218	0,311	1,427

Таблиця 32

Фінансова стабільність та платоспроможність підприємства СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+/-)
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,910	0,918	0,915	0,924	0,943	0,033
Коефіцієнт фінансової залежності	0,090	0,082	0,085	0,076	0,057	-0,033
Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	0,099	0,090	0,093	0,083	0,061	-0,038
Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,051	0,046	0,040	0,012	0,011	-0,04
Коефіцієнт маневрування власним капіталом	0,432	0,454	0,447	0,427	0,426	-0,006
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,054	0,066	0,054	0,066	0,069	0,015
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,396	0,326	0,368	0,425	0,417	0,021
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,894	0,900	0,938	0,947	0,946	0,052
Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	7067,7	8591,7	9245,0	9697,0	11853,0	4785,3
Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,017	1,019	0,086	0,134	0,244	0,227
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	1,537	1,933	0,722	1,051	1,268	-0,269
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	0,133	0,472	0,387	0,111	0,188	0,055

Оцінка ділової активності підприємства СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району

<i>Показники</i>	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Тенденції зміни показника, нормативні значення
Коефіцієнт оборотності активів	0,491	0,398	0,424	0,509	0,472	збільшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,682	8,952	13,236	12,409	10,521	збільшення
Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	99	41	28	29	35	зменшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	10,489	10,201	8,859	8,382	8,379	зменшення
Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	35	36	41	44	44	збільшення
Коефіцієнт оборотності запасів	0,976	0,893	0,812	0,977	0,956	збільшення
Тривалість оборотності запасів, днів	374	409	450	374	382	зменшення
Тривалість операційного циклу, днів	473	450	478	403	417	зменшення
Тривалість оборотності оборотних засобів, днів	438	414	437	359	373	зменшення
Фондовіддача основних засобів, грн.	0,95	0,75	0,76	0,83	0,73	зменшення

Таблиця 34

Показники ефективності діяльності аграрного підприємства СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького району

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						+/-	%
Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на:							
– 1 грн. основних фондів, грн.	1,26	1,21	1,22	1,28	1,12	-0,14	-11,1
– 1 грн. оборотних засобів, грн.	1,02	0,80	0,84	1,08	1,03	0,01	1,0
– 1 середньорічного працівника, грн.	32568,30	35607,41	43850,27	65534,09	67349,73	34781,43	106,8
– 1 га с.-г. угідь, грн.	4133,31	4123,65	5071,12	7132,96	7622,14	3488,83	84,4
Прибуток в розрахунку на:							
– 1 грн. основних фондів, грн.	0,29	0,13	0,22	0,26	0,20	-0,09	-31,0
– 1 грн. оборотних засобів, грн.	0,23	0,09	0,16	0,22	0,18	-0,05	-21,7
– 1 середньорічного працівника, грн.	7404,91	3970,37	8106,95	13528,41	12038,25	4633,34	62,6
– 1 га с.-г. угідь, грн.	764,31	93,08	610,39	748,30	1360,54	596,23	78,0
– 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,103	0,042	0,072	0,098	0,079	-0,024	-23,3
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	682,40	936,11	1142,17	1259,94	1511,38	828,98	121,5
Норма прибутку, %	11,2	4,3	7,4	9,7	7,6	-3,6 в.п.	X
Рівень рентабельності, %	22,7	12,5	22,7	26,0	21,8	-0,9 в.п.	X

Таблиця 35

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва СТОВ «Колос» с. Капустяни Тростянецького р.

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:							
- молока	1295,9	1484,1	1457,8	1808,1	1714,7	418,8	32,3
- приросту ВРХ	127,5	136,8	145,6	146,9	144,7	17,2	13,5
Вироблено на 100 га ріллі, ц:							
- зернових і зернобобових	2300,2	1608,3	3020,4	2662,1	2330,2	30,0	1,3
- соняшнику	43,2	60,6	111,1	130,1	189,7	146,5	339,1
- приросту свиней	1,2	5,2	4,4	3,4	7,2	6,0	500,0
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на: - 1 га сільськогосподарських угідь	4133,31	4123,65	5071,12	7132,96	7622,14	3488,83	84,4
- 1 середньорічного працівника	32568,30	35607,41	43850,27	65534,09	67349,73	34781,43	106,8
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	1,26	1,21	1,22	1,28	1,12	-0,14	-11,1
Одержано валового прибутку (грн.) в розрахунку на:							
- 1 га сільськогосподарських угідь	939,77	459,80	937,54	1472,48	1362,40	422,63	45,0
- 1 середньорічного працівника	7404,91	3970,37	8106,95	13528,41	12038,25	4633,34	62,6
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,29	0,13	0,22	0,26	0,20	-0,09	-31,0
Рівень рентабельності по підприємству, %	22,7	12,5	22,7	26,0	21,8	-0,9 в.п.	X
в т.ч. по галузі рослинництва	49,2	9,9	81,4	22,3	50,0	0,8 в.п.	X
- галузі тваринництва	0,6	-0,05	0,8	7,6	16,4	15,8 в.п.	X
Рентабельність продажу по підприємству, %	18,5	2,4	18,5	20,6	18,0	-0,5 в.п.	X
в т.ч. по продукції рослинництва	33,0	9,0	44,9	18,3	33,3	0,3 в.п.	X
- по продукції тваринництва	0,6	-0,05	0,8	7,0	14,1	13,5 в.п.	X
Приведена маса прибутку на 1 га с.-г. угідь, грн.	764,31	93,08	610,39	748,30	1360,54	596,23	78,0
в т.ч. галузі рослинництва	554,96	54,11	512,68	388,37	499,07	-55,89	-10,1
- галузі тваринництва	9,29	-1,47	28,45	343,85	832,41	823,12	8860,3
Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	0,92	1,32	1,40	1,28	1,41	0,49	53,3
в т.ч. в галузі рослинництва	1,14	3,34	2,15	1,66	3,15	2,01	176,3
- в галузі тваринництва	1,15	0,97	1,21	1,14	1,01	-0,14	-12,2
Норма прибутку по підприємству, %	11,2	4,3	7,4	9,7	7,6	-3,6 в.п.	X

Основні показники розміру підприємства СВК «Вівсяницький»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010/2006
Площа сільськогосподарських угідь, га	2570	2570	2535	2448	2448	-122
Площа ріллі, га	2570	2570	2535	2448	2448	-122
Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	203	190	171	143	136	-67
- основні працівники рослинництва	134	132	106	94	65	-69
- основні працівники тваринництва	69	58	65	49	71	+2
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	5109,95	8469,8	4283	5464,5	8158	+304805
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	7329,55	8907,8	10823,5	12705	17144,5	+9814,95
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	9088,9	8117,2	12226	14609	21832	+12743,1
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	1854,6	2140,2	2614	4013	8482	+6627,4
Матеріальні затрати на виробництво, тис.грн.	4437,7	5280,1	7287	7560	8556	+4118,3

Таблиця 37

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва СВК «Вівсяницький»

Показники	Валова продукція					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Зернові і зернобобові	44658	48644	72238	84765	89341	+44683
в т.ч.: - пшениця озима	28128	27831	39409	38728	29172	+1044
Пшениця яра		6155	6073	1391	1381	+1381
- жито	1089		1066			-1089
гречка	2235	3452	1898	197	550	-1685
Кукурудза на зерно			4679	20419	42803	+42803
Ячмінь озимий	8750					-8750
Ячмінь ярий	4346	6474	13101	19616	11813	+7467
Горох	110	4516	5853	4283	3463	+3353
Ріпак озимий	2768	2100	1619	5398		-2768
овес		216	159	131	159	+159
соя		1516	1481	1377	2646	+2646
Соняшник			2248		618	+618
Цукрові буряки	143936	98389	30690	82347	123273	-20663
Силос	57397	61053	48630	77526	58583	+1186
Сінаж		18920	8663			-

Таблиця 38

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва СВК «Вівсяницький»

Показники	Валова продукція					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Річний надій молока від корови, кг	1445300	1395500	1344900	1457900	1286600	-158700
Середньодобовий приріст однієї голови, г	5050,3	4879	4702	5097	4499	-551,3
- ВРХ	533	571	583	567	560	+27
- свиней	140	219	435	226	245	+105
Вихід телят на 100 корів, гол.	90	92	95	95	96	+6
Вихід поросят на 100 основних свиноматок, гол.	900	950	980	1005	1020	+120

Таблиця 39

Аналіз динаміки урожайності основних культур СВК «Вівсяницький»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-)
Зернові і зернобобові	29,6	31,9	47,9	59,9	56,2	+26,6
в т.ч.: - пшениця озима	33,5	49,2	60,7	58,7	47,1	+13,6
Пшениця яра		25,6	38,9	46,4	46	+46
- жито	54,5		48,5			-54,5
гречка	9,4	13,6	21,6	9,9	22	+12,6
Кукурудза на зерно			93,6	113,4	92,2	+92,2
Ячмінь озимий	43,8					-43,8
Ячмінь ярий	21,7	33	40,2	51,8	39,4	+17,7
Горох	11	17,4	28,6	30,6	23,9	+12,9
Ріпак озимий	25,2	26,3	21,9	29,9		-25,2
овес		21,6	15,9	26,2	31,8	+31,8
соя		18,9	16,3	22,9	29,4	+29,4
Соняшник			26,7		20,6	+20,6
Цукрові буряки	359,8	327,9	180,5	411,7	513,6	+153,8

Таблиця 40

Динаміка собівартості одиниці виробленої продукції сільського господарства (грн. на 1 ц) СВК «Вівсяницький»

Види продукції	Роки					Звітний рік до базисного, ±
	2006	2007	2008	2009	2010	
Зернові і зернобобові	28,30	43,87	52,41	32,42	49,5	+21,2
в т.ч.: - пшениця озима	23,98	35,27	47,78	34,92	57,02	+33,04
Пшениця яра		45,30	47,16	22,57	39,54	+39,54
- жито	22,04		63,98			-22,04
гречка	45,55	65,70	99,21	160,4	92,36	+46,81
Кукурудза на зерно			50,01	21,57	39,49	+39,49
Ячмінь озимий	27,42					-27,42
Ячмінь ярий		49,88	49,83	34,04	53,02	+53,02
Горох	50,39	68,93	79,69	51,37	96,25	+45,86
Ріпак озимий	23,09	44,38	93,21	72,25		-23,09
овес	39,09	58,80	47,17	35,88	45,91	+6,82
соя		78,03	129,17	85,04	51,78	+51,78
Соняшник			82,12		130,42	+130,42
Цукрові буряки	15,23	15,20	49,15	29,77	19,13	+3,9
Силос	5,79	6,76	10,48	6,10	6,98	+1,19
Приріст великої рогатої худоби	557,52	564,51	866,08	787,75	871,9	+314,38
Приріст свиней	950,70	554,11	1320,8	1253,29	1259,32	+308,62
Молоко	67,0	77,29	117,08	111,69	140,43	+73,43

Таблиця 41

Динаміка рівня цін по видах продукції (грн. / 1 ц) СВК «Вівсяницький»

Види продукції	Роки					Відхилення по господарству 2010 до 2006	
	2006	2007	2008	2009	2010	±	%
Зернові і зернобобові	54,42	85,68	90,81	70,22	103,24	+48,82	+1
в т.ч.: - пшениця озима	49,88	70,17	80,10	66,09	102,49	+52,61	+1
Пшениця яра		76,88	81,65	52,40	98,64	+98,64	+3
- жито	44,98		80,42			-44,98	-2
гречка	148,80	170,85	119,68	141,67	368,45	+219,65	+3
Кукурудза на зерно			49,89	86,29	105,5	+105,5	+3
Ячмінь озимий	42,90				-	-42,90	-2
Ячмінь ярий	42,90	99,84	82,58	67,31	92,47	+49,57	+1
Горох	58,88	87,76	163,98	129,36		-58,88	
Ріпак озимий	106,85	164,49	24,42	215,41		-106,85	
овес				44,54		-	
соя		178,33	158,32	257,63	265,41	+265,41	+8
Соняшник			100,96		305,08	+305,08	+9
Цукрові буряки	18,36	11,08	19,87	24,15	33,54	+15,18	-
ВРХ (жива маса)	396,89	509,69	824,09	788,43	857,90	+461,01	+7
Свині (жива маса)	1204,76	561,19	1217,75	1282,22	931,65	-273,11	-27
Молоко	89,28	139,08	160,89	180,80	253,43	+164,15	+3

Таблиця 42

Цінова конкурентоспроможність по видах продукції СВК «Вівсяницький»

Види продукції	Ціна реалізації, грн.		Собівартість 1 ц проданої продукції, грн.		Цінова конкурентоспроможність		Індекс цінової конкурентоспроможності
	2006 р.	2010 р	2006 р	2010 р	2006 р	2010 р	
	Ц ₀	Ц ₁	ПС ₀	ПС ₁	ЦК ₀	ЦК ₁	
Зернові і зернобобові	54,42	103,24	31,08	46,18	0,43	0,55	
в т.ч.: - пшениця озима	49,88	102,49	25,8	49,74	0,48	0,51	
Пшениця яра		98,64		26,95		0,73	
- жито	44,98		23,77		0,47		
гречка	148,80	368,45	49,02	100	0,67	0,73	
Кукурудза на зерно		105,5		42,78		0,54	
Ячмінь озимий	42,90		29,47		0,31		
Ячмінь ярий		92,47		48,74		0,47	
Горох	58,88		48,43		0,18		
Ріпак озимий	106,85		25,56		0,76		
овес							
соя		265,41		56,04		0,79	
Соняшник		305,08		141,1		0,54	
Цукрові буряки	18,36	33,54	16,38	20,73	0,11	0,38	
ВРХ (жива маса)	396,89	857,90	558,86	1002,34	-0,41	-0,17	
Свині (жива маса)	1204,76	931,65	800	1115,11	0,34	-0,20	
Молоко	89,28	253,43	67,30	152,16	0,25	0,4	

Фінансова стабільність та платоспроможність підприємства СВК «Вівсяницький»

№	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,83	0,89	0,96	0,98	0,99	+0,16
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	1,21	1,12	1,04	1,02	1,01	-0,2
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	0,21	0,12	0,04	0,02	0,01	-0,2
4	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,14	0	0,02	0	0	-0,14
5	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	0,54	0,63	0,68	0,63	0,65	+0,11
6	Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,29	0,34	0,35	0,29	0,24	-0,05
7	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,53	0,43	0,4	0,44	0,41	-0,12
8	Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,49	0,46	0,44	0,48	0,44	-0,05
9	Наявність власних оборотних коштів, тис.грн.	7444,3	9270,1	11526	13101	20225	+12780,7
10	Коефіцієнт грошової платоспроможності	2,29	1,83	2,96	1,32	7,8	+5,51
11.	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	14,99	17,28	41,87	27,15	44,78	+29,79
12.	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	3,59	6,13	17,78	44,78	44,78	+41,19

Оцінка ділової активності підприємства СВК «Вівсяницький»

№ п/п	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-)	Тенденції зміни показника, нормативні значення
1	2	4	5				6	7
1.	Коефіцієнт оборотності активів	0,73	0,59	0,77	0,76	0,83	+0,1	збільшення
2.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	17,2	13,4	11,2	9,3	7,4	-9,8	зменшення
3.	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	21,2	27,2	32,6	39,2	49,3	+28,1	збільшення
4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	38,2	77,6	116,5	61,2	66,4	+28,2	збільшення
5.	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	9,6	4,7	3,1	5,9	5,5	-4,1	зменшення
6.	Коефіцієнт оборотності запасів	1,2	0,8	1,1	1,03	1,1	-0,1	зменшення
7.	Тривалість оборотності запасів, днів	304	456	331,8	354,4	331,8	+27,8	збільшення
8.	Тривалість операційного циклу, днів	325,2	483,2	364,4	403,6	381,1	+55,9	збільшення
9.	Тривалість оборотності оборотних засобів, днів	315,6	405,6	361,3	397,7	375,6	+60	збільшення
10.	Фондовіддача основних засобів, грн.	0,37	0,58	0,75	0,68	1,04	+0,67	збільшення

Таблиця 45

Структура товарної продукції аграрного підприємства СВК «Вівсяницький»

Види реалізації	2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.		В середньому за 5 років		Місце га-лузі в ранжиро-ваному ряду
	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн..	в % до всього	
Зерно	2488,5	27	2188,1	36	4365,0	46	4752,4	42	7873,6	49	4333,52	42	
Соняшник					189,5	2			180,4	1	73,98	0,1	
Соя			214,0	3,5	159,9	2	76,0	1	204,1	1	146,48	1	
Ріпак	257,5	3	295,1	5	351,7	4	1111,3	10			403,12	4	
Цукрові буряки	1470,2	16	436,0	7	243,9	3	795,5	7	1653,9	10	919,5	9	
Інша продукція рослинництва	9,2	0,1	129,2	2	3,3	0,04	18,2	0,2	29,9	0,2	37,96	0,4	
1. Разом по рослинництву	4225,4	46,1	3262,4	53,5	5313,3	57,04	6753,4	60,2	9941,9	61,2	5899,28	56,5	х
ВРХ (жива маса)	956,9	11	1262,5	21	1977	21	1997,1	18	2563,4	16	1751,38	17	
Свині (жива маса)	25,3	0,3	75,2	1	130,3	1	57,7	0,5	129,5	1	83,6	1	
Молоко незбиране	847,4	9	1293,0	21	1492,3	16	2100	19	2748,7	17	1696,28	16	
Інша продукція тваринництва			45,2	1	88,5	1	122,2	1	54,8	0,3	62,14	0,6	
2. Разом по тваринництву	1829,6	20,3	2675,9	44	3688,1	39	4277	38,5	5496,4	34,3	3593,4	34,5	х
3. Промислова продукція													
4. Інша реалізація по господарству	3033,9	33,6	130,1	2,5	410,8	3,96	284,2	1,3	519,8	4,5	875,76	9	
Всього по підприємству	9088,9	100	6068,4	100	9412,2	100,0	11314,5	100,0	15958,1	100,0	10368,42	100	х

Показники ефективності діяльності аграрного підприємства СВК «Вівсяницький»

Показники	Роки					Відхилення, (+,-)
	2006	2007	2008	2009	2010	
Доход (виручка) від реалізації (тис. грн..) в розрахунку на:	10416,4	9020,3	13824	17231	25953	+15536,6
– 1 грн. основних фондів, грн..	2,17	2,17	3,14	2,64	2,65	+0,48
– 1 грн. оборотних засобів, грн..	1,31	0,92	1,17	1,27	1,25	-0,06
– 1 середньорічного працівника, грн..	51312	47475	80842	120497	190830	+139518
– 1 га с.г. угідь, грн..	4053	3510	5453	7039	10602	+6549
Прибуток (тис. грн..) в розрахунку на:	1775,2	2411,6	3312	4437	10189	+8413,8
– 1 грн. основних фондів, грн..	0,37	0,58	0,75	0,68	1,04	+0,67
– 1 грн. оборотних засобів, грн..	0,22	0,25	0,28	0,33	0,49	+0,27
– 1 середньорічного працівника, грн..	8744	12693	19368	31028	74919	+66175
– 1 га с.г. угідь, грн..	721,63	832,76	1031,16	1639,30	3464,87	+2743,24
– 1 грн. авансованого капіталу, грн..	12,96	17,6	24,18	32,39	74,37	+61,41
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн..	551,56	721,71	897,37	1193,53	1351,9	+800,34
Норма прибутку, %	12,8	14,1	14,5	18,7	29,2	+16,4
Рівень рентабельності, %	25,6	35,8	27,2	37,9	63,5	+37,9

Таблиця 47

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва СВК «Вівсяницький»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 до 2006 (+,-)
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:						
- молока	562	543	531	596	526	-36
- приросту ВРХ	84	90	89	100	101	+17
Вироблено на 100 га ріллі, ц:						
- зернових і зернобобових	1738	1893	2850	3463	3650	+1912
- цукрових буряків	5601	3828	1210	3364	5036	-565
- приросту свиней	3	6	8	6	7	+4
держано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на:	3537	3158	4823	5968	8918	+5381
- 1 га сільськогосподарських угідь						
- 1 середньорічного працівника	44772	42722	71497	102160	160529	+115757
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	2,50	2,32	3,27	2,49	2,39	-0,11
держано валового прибутку (грн.) в розрахунку на:	722	833	1031	1639	3465	+2743
- 1 га сільськогосподарських угідь						
- 1 середньорічного працівника	9134	11264	15287	28063	62368	+53234
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів						
Рівень рентабельності по підприємству, %	25,6	35,8	27,2	37,9	63,5	+37,9
в т.ч. по галузі рослинництва	14,6	19,3	15,5	22,7	38,7	+24,1
- галузі тваринництва	10,7	15,8	10,6	14,4	22	+11,3
Рентабельність продажу по підприємству, %	20	30	27	30	47	+27
в т.ч. по продукції рослинництва	11,4	16,2	15,4	18	28,7	+17,3
- по продукції тваринництва	8,4	13,2	10,5	11,4	16	+7,6
Приведена маса прибутку по підприємству на 1 га с.-г. угідь, грн.	691	938	1307	1813	4162	+3471
в т.ч. галузі рослинництві	394	507	745	1088	2539	+2145
- галузі тваринництва	290	713	510	688,94	1415	+125
Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	1,17	1,26	1,25	1,43	1,66	+049
в т.ч. в галузі рослинництві	1,51	1,59	1,40	1,73	2,13	+0,62
- в галузі тваринництва	0,89	1,03	1,12	1,13	1,13	+0,24
Норма прибутку по підприємству, %	12,8	14,1	14,5	18,7	29,2	+16,4

Таблиця 48

Основні показники розміру підприємства ПСП “Агрофірма “Батьківщина”

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
Площа сільськогосподарських угідь, га	1508	1488	1577	1466	1413	-95	96,4
Площа ріллі, га	1398	1381	1387	1356	1338	-60	95,7
Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	115	139	118	60	102	-13	88,7
- основні працівники рослинництва	30	57	43	24	30	0	100
- основні працівники тваринництва	85	82	75	36	72	-13	84,7
Прямі затрати праці по підприємству всього, тис. люд.-год.	319	-	-	-	-	-	-
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1113	951	799,5	1347	1881,5	768,5	169,0
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	3035	3350,5	3574	3553,5	4137	1102	136,3
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	3892	4356	4868	6672	6491	2599	166,8
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	71	511	156	793	551	480	776,6
Матеріальні затрати на виробництво, тис.грн.	1768,5	2473	2930	3181	3962	2193,5	224,0

Таблиця 49

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва ПСП “Агрофірма “Батьківщина”, ц

Показники	Валова продукція, ц					Відхилення,	
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	±	%
Зернові і зернобобові	18070	17190	20146	21454	16481	-1589	-8,8
пшениця озима	10283	10475	12928	12477	6889	-3394	-33,0
ячмінь озимий	7672	*	*?	590	4416	-3256	-42,4
овес	115	*	*	*	*	-115	-100,0
жито	*	*	470	428	642	642	*
ярий ячмінь	6715	*	6748	4020	1258	-5457	-81,3
кукурудза на зерно	*	*	*	3939	3276	3276	*
Ріпак озимий	2020	2729	4313	3718	1016	-1004	-49,7
Цукрові буряки	19826	6225				-19826	*
Соняшник на зерно	*	*	1126	1496	2430	2430	*
Овочі відкритого ґрунту	695	*	726	*	*	-695	*
Плоди	1487	7152	3335	5474	5781	4294	288,8
Кормові коренеплоди	626	434	2970			-626	*
Силос	12365	13239	13948	15003	6062	-6303	-51,0
Сінаж	10180	9860	5508	6400	8091	-2089	-20,5

Таблиця 50

Аналіз динаміки урожайності основних сільськогосподарських культур ПСП “Агрофірма “Батьківщина”

Показники	Урожайність, ц з 1 га					Відхилення,	
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	±	%
Зернові і зернобобові:	27,59	29,64	36,30	35,46	23,95	-3,63	-13,17
пшениця озима	31,54	28,31	35,52	47,80	22,59	-8,96	-28,39
ячмінь озимий	23,68			29,50	21,03	-2,65	-11,19
овес	23,00	*	*	*	*	*	*
жито	*	*	47,00	22,53	15,66	*	*
ярий ячмінь	*	*	37,28	21,05	19,06	19,06	*
кукурудза на зерно	*	*	*	34,55	49,64	49,64	*
Ріпак озимий	14,85	10,11	16,40	27,34	11,95	-2,90	-19,52
Цукрові буряки	154,89	239,42	*	*	*	*	*
Соняшник на зерно	*	*	21,65	17,20	14,21	14,21	*
Овочі відкритого ґрунту	99,29	*	363,00	*	*	*	*
Плоди	16,52	79,47	41,69	72,99	77,08	60,56	366,52
Кормові коренеплоди	313,00	108,50	371,25	*	*	-313,00	*

Таблиця 51

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва та продуктивності тварин ПСП “Агрофірма “Батьківщина”

Показники	Валова продукція					Відхилення,	
	2006 р.	2007р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	±	%
Вироблено молока, ц	12265	9240	9194	10380	9850	-2415	-19,7
Одержано приросту ВРХ, ц	910	798	725	751	462	-448	-49,2
Одержано приросту свиней,ц	103	109	48	47	68	-35	-34,0
Поголів'я корів	250	270	260	210	210	-40	-16,0
Поголів'я ВРХ на відгодівлі	449	452	323	310	230	-219	-48,8
Поголів'я свиней	63	230	28	24	58	-5	-7,9
Продуктивність тварин							
Річний надій молока від корови, кг	4906	3422	3536	4943	4690	-216	-4,4
Середньодобовий приріст однієї голови, г							
- ВРХ	555	484	615	664	550	-5	-0,9
- свиней	448	130	470	537	321	-127	-28,3

Таблиця 52

Динаміка собівартості одиниці виробленої продукції сільського господарства ПСП “Агрофірма “Батьківщина” (грн. за 1 ц)

Види продукції	Роки					Відхилення	
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	±	%
Зернові і зернобобові	51,08	60,80	74,06	67,68	71,11	20,03	39,2
пшениця озима	50,28	59,67	73,64	71,33	73,31	23,03	45,8
ячмінь озимий	52,14	*	*	77,97	79,03	26,89	51,6
овес	52,17	*	*	*	*	*	*
жито	*	*	72,34	70,09	74,77	74,77	*
ярий ячмінь	*	*	74,99	81,09	81,88	81,88	*
кукурудза на зерно	*	*	*	40,62	50,98	*	*
Ріпак озимий	58,42	42,14	111,06	94,94	105,31	46,90	80,3
Цукрові буряки	24,01	13,82	*	*	*	*	*
Соняшник на зерно	*	*	80,82	79,55	115,23	*	*
Овочі відкритого ґрунту	93,53	*	45,45	*	*	*	*
Плоди	49,76	56,77	43,78	36,54	113,65	63,88	128,4
Кормові коренеплоди	20,77	4,61	5,39	*	*	*	*
Силос	3,72	4,76	5,52	5,20	5,94	2,22	59,6
Сінаж	3,14	4,16	5,99	5,63	5,93	2,79	88,7
Молоко	99,71	159,53	174,14	174,86	216,55	116,84	117,2
Приріст ВРХ	958,68	1315,79	1855,17	1603,20	2608,23	1649,54	172,1
Приріст свиней	978,64	2143,12	4270,83	2361,70	3132,35	2153,71	220,1

Таблиця 53

Динаміка рівня цін по видах продукції в ПСП «АФ Батьківщина», грн. за 1 ц

Види продукції	Роки					В середньому по р-ну за 2010 р.	Відхилення		
	2006	2007	2008	2009	2010		по ПСП 2010р. до 2006р.		До даних району
							±	%	
Зерно	56,37	90,43	84,16	82,66	109,68	111,78	53,31	194,57	-2,10
Цукрові буряки	17,6	11,89	-	-	-	30,66	-	-	-
Овочі відкритого ґрунту	63,08	-	46,78	-	-	771,69	-	-	-
Картопля	-	-	-	-	-	396,92	-	-	-
Плоди	65,23	91,15	59,97	42,02	122,64	430,88	57,41	188,01	-308,24
Соняшник	-	-	-	194,45	368,71	290,39	368,71	-	78,32
ВРХ (жива маса)	690,77	740,51	1031,97	1148,44	822,86	812,94	132,09	119,12	9,92
Свині (жива маса)	800,00	1000,00	1776,12	1800,00	818,18	1453,24	18,18	102,27	-635,06
Молоко	104,38	156,24	207,57	214,48	352,63	304,43	248,25	337,83	48,20

Таблиця 54

Цінова конкурентоспроможність по видах продукції в ПСП «АФ Батьківщина»

Види продукції	Ціна реалізації, грн.		Собівартість 1 ц проданої продукції, грн.		Цінова конкурентоспроможність		Індекс цінової конкурентоспроможності
	2006р.	2010р.	2006р.	2010р.	2006р.	2010р.	
	Ц ₀	Ц ₁	ПС ₀	ПС ₁	ЦК ₀	ЦК ₁	
Зерно	56,37	109,68	56,69	92,91	-0,01	0,15	-15,00
Цукрові буряки	17,60	-	28,35	-	-0,61	-	-
Соняшник	-	368,71	-	176,87	-	0,52	-
ВРХ (жива маса)	690,77	822,86	741,90	1615,72	-0,07	-0,96	13,71
Свині (жива маса)	800,00	818,18	1233,33	3575,76	-0,54	-3,37	6,24
Молоко	104,38	352,63	108,94	257,80	-0,04	0,27	-6,75

Таблиця 55

Фінансова стабільність та платоспроможність підприємства ПСП “Агрофірма “Батьківщина”

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, ±
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,589	0,696	0,564	0,775	0,765	0,176
Коефіцієнт фінансової залежності	0,411	0,304	0,436	0,225	0,235	-0,176
Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	0,698	0,437	0,774	0,291	0,307	-0,391
Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,026	0,000	0,000	0,000	0,015	-0,011
Коефіцієнт маневрування власним капіталом	-0,495	-0,426	-0,514	-0,558	-0,471	0,024
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,203	0,225	0,380	0,349	0,183	-0,020
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,775	0,620	0,651	0,817	0,792	0,017
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,634	0,492	0,526	0,476	0,493	-0,141
Наявність власних оборотних коштів, тис.грн.	1476	1971	1417	2082	3180	1704
Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,038	0,012	0,002	0,025	0,002	-0,036
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	0,121	0,136	0,125	0,319	0,981	0,860
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	1,842	2,313	1,627	2,521	2,912	1,070

Таблиця 56

Оцінка ділової активності ПСП «Агрофірма «Батьківщина»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, ±	Тенденції зміни показника, нормативні значення
Коефіцієнт оборотності активів	0,854	0,883	0,940	1,097	0,857	0,003	збільшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	26,84	23,42	17,51	16,56	18,08	-8,76	збільшення
Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	13,6	15,6	20,8	22,0	20,2	6,6	зменшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,22	2,90	2,15	4,87	3,90	1,68	збільшення
Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	164,4	125,8	169,4	74,9	93,5	-70,9	зменшення
Коефіцієнт оборотності запасів	3,13	4,11	5,44	7,22	6,68	3,56	збільшення
Тривалість оборотності запасів, днів	116,7	88,8	67,1	50,5	54,6	-62,1	зменшення
Тривалість операційного циклу, днів	281,1	214,6	236,5	125,4	148,1	-133,0	зменшення
Тривалість оборотності оборотних засобів, днів	116,7	88,8	67,1	50,5	54,6	-62,1	зменшення
Фондовіддача основних засобів, грн.	0,06	0,54	0,2	0,59	0,29	0,23	збільшення

Таблиця 57

Склад та структура товарної продукції аграрного підприємства ПСП “Агрофірма “Батьківщина”

Продукція	2006 р		2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.		В середньому за 5 років		Місце галузі в ранжированому ряді
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Продукція рослинництва, всього	1566	48,3	2266	57,0	1990,1	46,7	3326	54,5	2585	41,8	2346,6	49,4	X
в т.ч. зернові і зернобобові	880	56,2	1190	52,5	1011	50,8	1989	59,8	1164	45,0	1246,8	53,1	2
соняшник	-	-	-	-	-	-	455	13,7	542	21,0	199,4	8,5	6
ріпак озимий	203	13,0	345	15,2	757,1	38,0	636	19,1	137	5,3	415,6	17,7	4
цукрові буряки	349	22,3	74	3,3	-	-	-	-	-	-	84,6	3,6	7
овочі відкритого ґрунту	27	1,7	-	-	8	0,4	-	-	-	-	7	0,3	11
плоди (зерняткові кісточкові)	97	6,2	652	28,8	200	10,1	230	6,9	709	27,4	377,6	16,1	5
інша продукція рослинництва	10	0,6	5	0,2	14	0,7	16	0,5	33	1,3	15,6	0,7	10
Продукція тваринництва, всього	1676	51,7	1708,5	43,0	2271,1	53,3	2779	45,5	3596	58,2	2406,1	50,6	X
в т.ч. вирощування ВРХ	554	33,1	526,5	30,8	681,1	30,0	588	21,2	576	16,0	585,1	24,3	3
свиней	24	1,4	33	1,9	119	5,2	9	0,3	27	0,8	42,4	1,8	9
молоко	1055	62,9	1116	65,4	1458	64,2	1908	68,7	2949	82,0	1697,2	70,5	1
інша продукція тваринництва	43	2,6	33	1,9	13	0,6	274	9,8	44	1,2	81,4	3,4	8
Інша реалізація по господарству	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього по підприємству	3242	100	3974,5	100	4261,2	100	6105	100	6181	100	4752,7	100	X

Таблиця 58

Показники ефективності діяльності аграрного підприємства ПСП “Агрофірма “Батьківщина”

Показники	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	±	%
Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на:							
– на 1 грн. основних фондів, грн.	4,12	5,39	7,31	5,94	4,26	0,14	3,3
– на 1 грн. оборотних засобів, грн.	1,51	1,53	1,63	2,25	1,94	0,43	28,2
– на 1 середньорічного працівника, грн.	39913	36856	49508	133433	78618	38705	97,0
– на 1 га с.-г. угідь, грн.	3044	3443	3705	5461	5675	2631	86,5
Прибуток в розрахунку на:							
– на 1 грн. основних фондів, грн.	0,064	0,537	0,195	0,589	0,293	0,23	359,1
– на 1 грн. оборотних засобів, грн.	0,023	0,153	0,044	0,223	0,133	0,11	469,3
– на 1 середньорічного працівника, грн.	617	3676	1322	13217	5402	4784,57	775,0
– на 1 га с.-г. угідь, грн.	47,08	343,41	98,92	540,93	389,95	342,87	728,2
– на 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,016	0,104	0,030	0,130	0,073	0,057	367,1
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	757,54	658,87	877,12	1562,50	1051,47	293,93	38,8
Норма прибутку, %	1,7	11,9	3,6	16,2	9,2	7,5	*
Рівень рентабельності, %	1,9	13,3	3,3	3,5	9,3	7,4	*

Таблиця 59

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва ПСП "Агрофірма "Батьківщина"

Показники	Роки					Відхилення 2010р. до 2006р. (±)
	2006	2007	2008	2009	2010	
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:						
- молока	813,3	62,7	583,0	708,0	697,1	-116,2
- приросту ВРХ	60,3	52,9	46,0	51,2	32,6	-27,7
Вироблено на 100 га ріллі, ц:						0
- зернових і зернобобових	1292,5	1229,6	1452,5	1582,1	1231,7	-60,8
- ріпаку	144,4	195,2	311,0	274,2	76,0	-68,4
- цукрових буряків	1418,2	445,3	-	-	-	*
- приросту свиней	7,4	7,8	3,5	3,5	5,0	-2,4
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації в розрахунку на:						
- 1 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	2581	2927	3087	4551	4594	2013
- 1 середньорічного працівника, тис. грн.	33843	31338	41254	111200	63637	29794
- 1 гривню вартості основних виробничих фондів	3,50	4,58	6,09	4,95	3,45	-0,05
Рівень рентабельності по підприємству, %	1,9	13,3	3,3	3,5	9,3	7,4
в т.ч. по галузі рослинництва	-6,3	21,5	11,9	15,7	27,2	33,5
- галузі тваринництва	4,9	6,6	13,0	-2,1	-4,3	-9,2
Рентабельність продажу по підприємству, %	1,82	11,73	3,20	11,89	8,49	6,66
в т.ч. по продукції рослинництва	-6,70	17,70	10,60	13,59	21,35	28,06
- по продукції тваринництва	5,19	7,11	14,97	-2,02	-4,14	-9,33
Приведена маса прибутку (збитку) по підприємству на 1 га с.-г. угідь, грн.	47,08	343,41	98,92	540,93	389,95	342,87
в т.ч. галузі рослинництва	-69,63	269,49	133,80	308,32	390,66	460,29
- галузі тваринництва	57,69	81,65	215,54	-38,20	-105,45	-163,14
Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	1,04	1,24	1,3	0,88	0,95	-0,09
в т.ч. в галузі рослинництва	1,2	0,88	1,2	0,67	0,78	-0,42
- в галузі тваринництва	1,4	2,0	1,4	1,1	1,0	-0,4
Норма прибутку по підприємству, %	1,7	11,9	3,6	16,2	9,2	7,5

Таблиця 60

Основні показники розміру ПОСП «Дружелюбівське»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010/2006	
						±	%
Площа сільськогосподарських угідь, га	1508	1340	1321	1321	1321	-187	87,6
Площа ріллі, га	1398	1300	1248	1300	1300	-98	93
Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	115	60	66	67	41	-74	35,7
- основні працівники рослинництва	30	20	26	27	16	-14	53,3
- основні працівники тваринництва	85	40	40	40	25	-60	29,4
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	426,1	401	432	903	752	325,9	176,5
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	1623,9	1635	2263	2707	2978	1354,1	183,4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1952,2	1952	2861	4135	3278	1325,8	167,9
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	290,5	290	742	1598	31	-259,5	10,7
Матеріальні затрати на виробництво, тис.грн.	1433	1246	1992	2286	2695	1262	188,1

Таблиця 61

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва ПОСП «Дружелюбівське»

Показники	Валова продукція					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Зернові і зернобобові	18886	21245	37295	29009	24021	5135
в т.ч.: - озима пшениця	8888	14712	19688	19694	10250	1362
- жито	-	-	-	29	-	-
- гречка	199	279	426	384	304	105
- кукурудза на зерно	553	709	2304	417	6815	6262
- ячмінь озимий	6269	1066	3555	750	932	-5337
- ячмінь ярий	-	3013	9147	6044	4373	4373
- горох	2417	917	1167	1236	1075	-1342
- овес	560	536	858	455	272	-288
- інші зернові та зернобобові	-	13	150	-	-	-
- ріпак озимий	-	99	1100	-	-	-
- цукрові буряки	18293	15932	18231	6907	7042	-11251
- кормові коренеплоди і кормові баштанні	-	-	-	-	2000	2000
- картопля	85	32	-	-	-	-85
- силос	14480	12310	9836	13885	7559	-6921
- сінаж	6634	5060	5599	7968	4732	-1902

Таблиця 62

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва ПОСП «Дружелюбівське»

Показники	Валова продукція					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Річний надій молока від корови, кг	28,3	27,3	25,2	35,6	36	7,7
Середньодобовий приріст однієї голови, г						
- ВРХ	343	234	209	186	110	-233
- свиней	383	509	772	784	652	269
- овець	-	-	-	-	-	-

Таблиця 63

Аналіз динаміки урожайності основних культур ПОСП «Дружелюбівське»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-)	Відхилення (%)
Зернові і зернобобові	24,5	25,8	41,1	31,1	27,5	3	112,2
в т.ч.: - озима пшениця	31,7	37,7	43,3	42,6	26,3	-5,4	83
- гречка	3,98	7,5	14,2	8,5	13,2	9,22	331,7
- кукурудза на зерно	13,8	20,3	57,6	52,1	68,2	54,4	494,2
- ячмінь озимий	22,4	31,4	41,8	19,7	0,2	-22,2	0,9
- ячмінь ярий	-	14,0	38,9	20,1	17,6	17,6	-
- горох	24,2	10,2	29,2	20,6	17,9	-6,3	74
- овес	28	26,8	42,9	22,8	24,7	-3,3	88,2
- цукрові буряки	166,3	159,3	182,3	69,1	88,0	-78,3	52,9

Динаміка собівартості одиниці виробленої продукції сільського господарства ПОСП «Дружелюбівське» (грн. на 1 ц)

Види продукції	Роки					Звітний рік до базисного, ±			
	2006 р.	2007р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. -	2010 р. -	2010 р. -	2010 р. -
						2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Зерно і зернобобові	28,8	34,27	29,39	56,97	50,15	21,35	15,88	20,76	-6,82
Цукрові буряки	22,16	22,7	25,42	95,86	160,6	138,44	137,9	135,18	64,74
Пшениця озима	35,7	30,6	32,56	45,15	56,2	20,5	25,6	23,64	11,05
Гречка	42,2	48,75	21,36	254,7	67,4	25,2	18,65	46,04	-187,3
Кукурудза на зерно	38,7	42,88	24,31	145,3	20,9	-17,8	-21,98	-3,41	-124,4
Ячмінь озимий	15,9	49,72	28,61	102,8	69,8	53,9	20,08	41,19	-33
Горох	37,6	46,2	30,85	88,03	81,5	43,9	35,3	50,65	-6,53
Овес	11,4	25,7	22,14	87,25	59,6	48,2	33,9	37,46	-27,65
Ячмінь ярий	-	41,29	25,14	60,9	67,86	67,86	26,57	42,72	6,96
Ріпак озимий	-	75,76	57,73	-	-	0	-75,76	-57,73	0
Картопля	112,9	175	-	-	-	-112,9	-175	0	0
Силос	8,8	10,59	10,63	22,35	13,5	4,7	2,91	2,87	-8,85
Сінаж	8,5	3,83	7,16	1,43	8,05	-0,45	4,22	0,89	6,62
Кормові коренеплоди	-	-	-	-	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4
Інші зернові та зернобобові	-	15,4	22,67	-	-	0	-15,4	-22,67	0
Молоко	134,4	112,14	139,2	118,17	166,3	31,9	54,16	27,1	48,13
Приріст великої рогатої худоби	1174,6	1001,3	1370,8	2067,7	3273,6	2099	2272,3	1902,8	1205,9
Приріст свиней	778,3	483,7	698,32	935,2	1543,7	765,4	1060	845,38	608,5
Мед	12,4	21,21	12,64	15,26	52,25	39,85	31,04	39,61	36,99

Таблиця 65

Динаміка рівня цін по видах продукції ПОСП «Дружелюбівське»

Види продукції	Роки					Відхилення	
	2006	2007	2008	2009	2010	По господарству 2010р. до 2006р.	
						±	%
Зернові та зернобобові	57,82	79,68	76,05	65,48	115,68	57,86	200,1
Озима пшениця	56,93	78,47	78,62	63,82	110,86	53,93	194,7
Гречка	128,86	145,10	166,16	150,53	323,03	194,17	250,7
Кукурудза на зерно	38,89	-	-	70,84	124,67	85,78	320,6
Ячмінь ярий	-	73,43	64,14	54,53	103,79	103,79	-
Горох	65,11	97,95	-	116,56	108,50	43,39	166,6
Овес	44,44	55,56	87,5	67,27	103,54	59,1	233
Цукрові буряки	17,72	11,43	12,15	18,37	27,58	9,86	155,6
ВРХ (жива маса)	462,47	481,00	135,2	713,51	769,59	307,12	166,4
Свині (жива маса)	673,56	630,51	449,17	1425,26	983,04	309,48	145,9
Молоко	74,07	79,89	112,75	163,28	263,39	189,32	355,6
Мед	11,10	12,89	15,33	15,96	18,69	7,59	168,4

Таблиця 66

Цінова конкурентоспроможність по видах продукції ПОСП «Дружелюбівське»

Види продукції	Ціна реалізації, грн.		Собівартість 1 ц проданої продукції, грн.		Цінова конкурентоспроможність		Індекс цінової конкурентоспроможності
	2006 р.	2010 р	2006 р	2010 р	2006 р	2010 р	
	Ц ₀	Ц ₁	ПС ₀	ПС ₁	ЦК ₀	ЦК ₁	
Зернові та зернобобові	57,82	115,68	28,8	50,15	1,01	1,31	1,3
Озима пшениця	56,93	110,86	35,7	56,2	0,59	0,97	1,6
Гречка	128,86	323,03	42,2	67,4	2,05	3,79	1,8
Кукурудза на зерно	38,89	124,67	38,7	20,9	0,005	4,97	994
Ячмінь ярий	-	103,79	-	67,86	-	0,53	-
Горох	65,11	108,50	37,6	81,5	0,73	0,33	0,5
Овес	44,44	103,54	11,4	59,6	2,9	0,74	0,3
Цукрові буряки	17,72	27,58	22,16	160,6	-0,2	-0,83	4,2
ВРХ (жива маса)	462,47	769,59	1174,6	3273,6	-0,61	-0,76	1,2
Свині (жива маса)	673,56	983,04	778,3	1543,7	-0,13	-0,36	2,8
Молоко	74,07	263,39	134,4	166,3	-0,45	0,58	-1,3
Мед	11,10	18,69	12,4	52,25	-0,1	-0,64	6,4

Таблиця 67

Фінансова стабільність та платоспроможність ПОСП «Дружелюбівське»

№	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-) 2010р. до 2006 р
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,37	0,4	0,45	0,71	0,63	0,26
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	2,73	2,51	2,23	1,4	1,58	-1,15
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	1310,6	1323	1574	1096	1457	146,4
4	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0	0	0	0	0	0
5	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	0,43	0,36	0,54	0,6	0,62	0,19
6	Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,19	0,23	0,38	0,33	0,47	0,28
7	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,21	0,26	0,15	0,24	0,19	-0,02
8	Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,24	0,29	0,27	0,33	0,28	0,04
9	Наявність власних оборотних коштів, тис.грн.	325,7	311,6	689	1617	1542	1216,3
10	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,01	0,03	0,14	0,01	0,01	0
11.	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	1,25	1,24	1,44	2,48	2,07	0,82
12.	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	1,25	1,24	1,44	2,48	2,07	0,82

Оцінка ділової активності ПОСП «Дружелюбівське»

№ п/п	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-) 2010р. до 2006 р	Тенденції зміни показника, нормативні значення
1.	Коефіцієнт оборотності активів	1,03	1,03	1,11	1,24	0,85	-0,18	збільшення
2.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	-	-	-	-	-	-	збільшення
3.	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	-	-	-	-	-	-	зменшення
4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	10,66	6,74	7,34	10,96	8,97	-1,69	зменшення
5.	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	34,24	54,15	49,73	33,3	40,69	6,45	збільшення
6.	Коефіцієнт оборотності запасів	1,16	1,25	1,22	1,17	1,29	0,13	збільшення
7.	Тривалість оборотності запасів, днів	314,66	292	299,18	311,97	282,95	-31,71	зменшення
8.	Тривалість операційного циклу, днів	314,66	292	299,18	311,97	282,95	-31,71	зменшення
9.	Тривалість оборотності оборотних засобів, днів	280,42	237,85	249,45	278,67	242,26	-38,16	зменшення
10	Фондовіддача основних засобів, грн.	0,68	0,72	1,72	1,77	0,04	-0,64	зменшення

Таблиця 69

Структура товарної продукції ПОСП «Дружелюбівське»

Види реалізації	2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.		В середньому за 5 років	
	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього	Виручка, тис. грн.	в % до всього
Зернові та зернобобові	723,5	37,06	889,1	50,76	517,9	26,24	2638,8	64,35	1487,5	55,58	1251,36	59,58
Озима пшениця	434,4	22,25	817	46,64	328,7	16,66	1910,1	46,58	936,0	34,97	885,24	42,15
Гречка	25,9	1,33	13,2	0,75	32,9	1,67	100,3	2,45	58,1	2,17	46,08	2,19
Кукурудза на зерно	2,1	0,11	-	0	-	0	59,1	1,44	320,4	11,97	76,32	3,63
Ячмінь озимий	163,2	8,36	-	0	-	0	-	0	-	0	32,64	1,55
Ячмінь ярий	-	0	15,2	0,87	154,9	7,85	403,1	9,83	170,1	6,36	148,66	7,08
Горох	95,9	4,91	42,9	2,45	-	0	157,5	3,84	0,2	0,01	59,3	2,82
Овес	2,0	0,1	0,5	0,03	1,4	0,07	8,7	0,21	2,7	0,1	3,06	0,15
Інші зернові та зернобобові	-	0	0,3	0,02	-	0	-	0	-	0	0,06	0
Ріпак озимий	-	0	15,1	0,86	182,9	9,27	-	0	-	0	39,6	1,89
Цукрові буряки	116,7	5,98	69,2	3,95	84,2	4,27	49,2	1,2	77,7	2,9	79,4	3,78
Картопля	1,3	0,07	-	0	-	0	-	0	-	0	0,26	0,01
Інша продукція рослинництва	14,8	0,76	4,0	0,23	27,9	1,41	2,4	0,06	3,5	0,13	10,52	0,5
1. Разом по рослинництву	856,3	43,86	971,1	55,44	812,9	41,19	2690,4	65,61	1568,7	58,61	1379,88	65,7
ВРХ (жива маса)	220,6	11,3	268,4	15,32	135,2	6,85	184,8	4,51	98,7	3,69	181,54	8,64
Свині (жива маса)	293,0	15,01	297,6	16,99	866,0	43,88	879,4	21,45	631,4	23,59	593,48	28,26
Молоко	147,4	7,55	177,2	10,12	147,7	7,48	226,4	5,52	340,0	12,7	207,74	9,89
Мед	7,7	0,39	7,1	0,41	2,3	0,12	3,2	0,08	4,1	0,15	4,88	0,23
Інша продукція тваринництва	11,8	0,6	30,2	1,72	-	0	89,9	2,19	32,9	1,23	32,96	1,57
2. Разом по тваринництву	680,5	34,86	780,5	44,56	1151,2	58,33	1383,7	33,74	1107,1	41,37	1020,6	48,59
Послуги в сільському господарстві		0		0	9,4	0,48	26,5	0,65	0,6	0,02	7,3	0,35
Продукція сільського господарства і послуги всього	-	0	751,6	100	1973,5	100	4100,6	100	2676,4	100	2100,42	100
3. Промислова продукція	362,5	18,57	-		-		-		-			
4. Інша реалізація по господарству	27,4	1,4	-		-		-		-			
5. Реалізація товарів (в т.ч. с.г. продукції, закупленої у населення)	25,5	1,31	-		-		-		-			
Всього по підприємству	1952,2	100										

Таблиця 70

Показники ефективності діяльності ПОСП «Дружелюбівське»

Показники	Роки					Відхилення (2010 до 2006), ±
	2006	2007	2008	2009	2010	
Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на:	2228100	2612000	3235000	4962000	3933000	1704900
– 1 грн. основних фондів, грн.	5,23	6,51	7,49	5,50	5,23	0
– 1 грн. оборотних засобів, грн.	1,37	1,60	0,98	1,83	1,32	-0,05
– 1 середньорічного працівника, грн..	19374,78	43533,33	49015,15	74059,70	95926,83	76552,05
– 1 га с.г.угідь, грн.	1477,52	1949,25	2448,90	3756,25	2977,29	1499,77
Прибуток в розрахунку на:	77100	134800	406000	1421000	- 225000	-302100
– 1 грн. основних фондів, грн.	0,18	0,24	9,40	1,57	- 0,30	-0,48
– 1 грн. оборотних засобів, грн.	0,05	0,08	0,18	0,52	- 0,08	-0,13
– 1 середньорічного працівника, грн.	670,43	2246,67	6151,52	21208,96	-5487,80	-6158,23
– 1 га с.г.угідь, грн.	192,64	245,22	561,70	1209,69	23,47	-169,17
– 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,10	1,54	0,32	0,53	- 0,09	-0,19
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	258	574	643	750	836	578
Норма прибутку, %	14,2	14,2	27,5	44,3	0,8	-13,4
Рівень рентабельності, %	17,5	17,5	35,0	63,0	1,0	-16,5

Таблиця 71

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва ПОСП «Дружелюбівське»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 р. до 2006 р.	
						±	%
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:	-	-	-	-	-	-	-
- молока	150,1	141	112	134,5	136,2	-13,9	90,7
- приросту ВРХ	22,7	17	16	14	8,3	-14,4	36,6
Вироблено на 100 га ріллі, ц:	-	-	-	-	-	-	-
- зернових і зернобобових	1351	1634	2988	2231	1847,7	496,7	136,8
- цукрових буряків	1309	1226	1461	531,3	541,6	-767,4	41,4
- приросту свиней	27,3	39	62	60,3	50,1	22,8	183,5
держано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на:							
- 1 га сільськогосподарських угідь	1294,56	1640	2131,72	3130,20	2481,45	1186,89	191,7
- 1 середньорічного працівника	16975,65	36626,7	42666,7	61716,42	79951,2	62975,55	471
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	4,58	3,91	6,52	4,58	4,36	-0,22	95,2
держано валового прибутку (грн.) в розрахунку на:							
- 1 га сільськогосподарських угідь	192,64	245,22	561,70	1209,69	23,47	-169,17	12,2
- 1 середньорічного працівника	2526,09	5476,67	11242,42	23850,75	756,10	-1769,99	29,9
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,68	0,58	1,72	1,77	0,04	-0,64	5,9
Рівень рентабельності по підприємству, %	17,5	17,5	35,0	63,0	1,0	-16,5	17,5
в т.ч. по галузі рослинництва	55,1	29,9	91,3	59,4	2,0	53,1	3,6
- галузі тваринництва	29,7	37,2	64,5	115,5	2,8	-26,9	9,4
Рентабельність продажу по підприємству, %	3,4	5,2	12,6	28,6	-5,9	-9,3	-173,5
в т.ч. по продукції рослинництва	38,4	39,3	33,3	28,3	12,3	-26,1	32
- по продукції тваринництва	- 43,7	- 49,5	1,6	7,7	- 31,9	11,8	73
Приведена маса прибутку по підприємству на 1 га с.-г. угідь, грн.	51,13	100,60	307,34	1075,70	-170,33	-221,46	-333,1
в т.ч. галузі рослинництва	220	285	205	577,9	146,5	-73,5	66,6
- галузі тваринництва	- 200	- 288	14	80,8	- 392,7	-192,7	196,4
Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	0,74	0,72	0,64	0,51	0,83	0,09	112,2
в т.ч. в галузі рослинництва	0,62	0,61	0,67	0,72	0,88	0,26	141,9
- в галузі тваринництва	1,44	1,50	0,98	0,92	1,47	0,03	102,1
Норма прибутку по підприємству, %	14,2	14,2	27,5	44,3	0,8	-13,4	14,2

Основні показники розміру підприємства СВКП «Піщанський»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
Площа сільськогосподарських угідь, га	1704	1704	1704	1093	1135	-569	66,6
Площа ріллі, га	1672	1672	1672	1672	1062	-610	63,5
Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	58	59	63	55	53	-5	91,4
- основні працівники рослинництва	32	35	44	39	38	6	118,8
- основні працівники тваринництва	26	24	19	16	15	-11	57,7
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1693	1426,7	1721	1952	1820	127	107,5
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	1483	1497,9	1700	1848,5	1975,5	492,5	133,2
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	2510	3095,6	3761	2747	3002	492	119,6
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	89,8	625,5	551	(-43)	(-24)	-113,9	26,7
Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	1586	1718	1719	1125	1125	-461	70,9

Таблиця 73

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва СВКП «Піщанський»

Показники	Валова продукція, ц					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Зернові і зернобобові	21846	13849	28034	10845	14509	-7337
в т.ч.: - озимі зернові	12012	10043	18485	9249	6282	-5730
- ярі зернові	-	1502	3811	969	4899	4899
- зернобобові	-	-	-	-	-	0
- овес	-	-	-	-	144	144
- гречка	215	322	245	33	-	-215
- кукурудза на зерно	9619	1982	5493	594	3184	-6435
- цукрові буряки	7981	11347	-	-	-	-7981
- соняшник на зерно	2614	2510	2894	1505	1763	-851
- соя	594	519	-	36	199	-395
- ріпак	343	672	1494	1457	100	-243
- кукурудза на силос, зелений корм	6193	13239	8290	-	7172	979
- сінаж	4688	-	4300	2870	3780	-908

Таблиця 74

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва СВКП «Піщанський»

Показники	Валова продукція					Відхилення (+,-)
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
Річний надій молока від корови, кг	21,4	25,9	22,3	19,5	21,2	-0,2
Середньодобовий приріст однієї голови, г						
- ВРХ	376,3	346,8	395,4	413,4	394	17,7
- свиней	144,3	488,1	420,6	354,6	306,7	162,4
- овець	-	-	-	-	-	

Аналіз динаміки урожайності основних культур СВКП «Піщанський»

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення (+,-)	Відхилення (%)
Зернові і зернобобові	28,2	24,2	39,4	17,2	22	-6,2	78
в т.ч.: - озимі зернові	25,6	27,2	41,3	20,8	24,8	-0,8	96,9
- ярі зернові	-	-	-	-	14,9	14,9	-
- гречка	4	15,3	5,7	1,3	-	-4	-
- кукурудза на зерно	48,1	21,5	61,0	14,9	31,8	-16,3	66,1
- ячмінь озимий	18,9	33,8	41,8	15,6	18,5	-0,4	97,9
- ячмінь ярий	-	14,7	28,9	9,7	18,7	18,7	-
- цукрові буряки	145,1	226,9	-	-	-	-145,1	-
- овес	-	-	-	-	7,6	7,6	-
- соняшник на зерно	9,9	16,2	15,4	12,8	12,9	3	130,3
- соя	5,5	6,7	-	1,9	8	2,5	145,5
- ріпак озимий	13,7	7,6	20	17,1	-	-13,7	-
- ріпак ярий	-	-	-	-	3,3	3,3	-
- багаторічні трави	-	-	-	-	-	-	-
- однорічні трави	-	-	-	-	-	-	-
- кукурудза на силос, зелений корм	-	-	-	-	-	-	-

Таблиця 76

Структура товарної продукції аграрного підприємства СВКП «Піщанський»

Види реалізації	2006 р.		2007 р.		2008 р		2009 р		2010 р.		В середньому за 5 років		Місце галузі в ранжированому ряду
	Виручка тис. грн.	в % до всього	Виручка тис. грн.	в % до всього	Виручка тис. грн.	в % до всього	Виручка тис. грн.	в % до всього	Виручка тис. грн.	в % до всього	Виручка тис. грн.	в % до всього	
Зернові та зернобобові	1053,8	51,1	961,9	38,7	1417,1	48,9	772,7	36,3	1255,9	50,2	1092,3	45,0	1
Соняшник	251,8	12,2	561,3	22,6	269,0	9,3	273,1	12,8	581,7	23,2	387,4	16,0	2
Соя	73,7	3,6	88,3	3,6	-	-	10,0	0,5	53,7	2,1	45,1	1,9	10
Ріпак озимий	37,9	1,8	96,5	3,9	351,8	12,2	310,0	14,6			159,2	6,5	4
Ріпак ярий	-	-	-	-	-	-	-	-	12,5	0,5	2,5	0,1	12
Цукрові буряки	143,3	7,0	136,4	5,5	-	-	-	-	-	-	55,9	2,5	9
Овочі відкритого ґрунту	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Плоди	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інша продукція рослинництва	22,6	1,1	34,4	1,4	19,3	0,7	50,9	2,4	40,5	1,6	33,5	1,4	11
1. Разом по рослинництву	1583,1	76,8	1878,8	75,6	2057,2	71,1	1416,7	66,5	1944,3	77,7	1776,0	73,5	
ВРХ (жива маса)	175,1	8,5	80,2	3,2	136,3	4,7	276,2	13,0	156,8	6,3	164,9	7,1	3
Свині (жива маса)	125,1	6,1	174,0	7,0	217,8	7,5	149,1	7,0	85,2	3,4	150,2	6,2	5
Птиця (жива маса)	0,5	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,0	
Молоко незбиране	87,7	4,3	126,4	5,1	124,8	4,3	91,0	4,3	141,7	5,7	114,3	4,7	7
Яйця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Мед	-	-	0,2	0,0	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	13
Інша продукція тваринництва	63,8	3,1	50,5	2,0	56,6	2,0	97,8	4,6	87,4	3,5	71,2	3,0	8
2. Разом по тваринництву	452,2	21,9	431,3	17,3	535,5	18,5	614,1	28,8	471,1	18,8	500,8	21,1	
3. Промислова продукція	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Інша реалізація по гос подарству (послуги в с.г.)	25,5	1,2	176,1	7,1	302,3	10,4	98,3	4,6	88,1	3,5	138,1	5,4	6
Всього по підприємству	2060,8	100,0	2486,2	100,0	2895,0	100,0	2129,1	100,0	2503,5	100,0	2414,9	100,0	-

Таблиця 77

Динаміка собівартості одиниці виробленої продукції сільського господарства СВКП «Піщанський» (грн. на 1 ц)

Види продукції	Роки					Звітний рік до базисного, ±
	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	
Зернові та зернобобові	41.4	58.7	52.3	87.8	103.9	62.5
Цукрові буряки	17.8	14.5	-	-	-	-
Соняшник	118.2	98.2	101	161.1	195.1	76.9
Соя	220.8	205.2	-	1022.2	314.1	93.3
Ріпак	70.3	124.1	108.8	132.4	746	675.7
Овочі	-	-	-	-	-	-
Силос	8.6	7.9	13.4	-	13.9	5.3
Молоко	106.4	138.4	176.7	239.1	272.4	166
Приріст великої рогатої худоби	894.7	917.5	1287.3	1487.1	1893.1	998.4
Приріст свиней	1139.8	843.2	1189.9	1609.1	2668	1528.2

Таблиця 78

Динаміка рівня цін по видах продукції СВКП «Піщанський»

Види продукції	Роки					В середньому по району за звітний рік	Відхилення		
	2006	2007	2008	2009	2010		По господарству 2006 до 2010		До даних району ±
							±	%	
Зернові та зернобобові	53.2	82.7	60.7	78.6	102.2	110.9	49	192.1	- 8.7
Цукрові буряки	17.9	12	-	-	-	38.5	-	-	-
Овочі відкритого ґрунту	-	-	-	-	-	298.7	-	-	-
Картопля	-	-	-	-	-	214	-	-	-
Плоди	-	-	-	-	-	209.2	-	-	-
Соняшник	96.4	227.5	93.1	184.9	332.6	304	236.2	345	28.6
ВРХ (жива маса)	585.6	450.6	725	708.2	846.2	917.8	260.6	144.5	- 71.6
Свині (жива маса)	807.1	635	1190.2	1476.6	1353	1102.5	545.9	167.6	250.5
Молоко	67.5	117.7	110.4	99.5	219.7	294.6	152.2	325.5	- 74.9

Цінова конкурентоспроможність по видах продукції СВКП «Піщанський»

Види продукції	Ціна реалізації, грн.		Собівартість 1 ц проданої продукції, грн.		Цінова конкурентоспроможність		Індекс цінової конкурентоспроможності
	2006р.	2010р	2006р	2010р	2006р	2010р	
	Ц ₀	Ц ₁	ПС ₀	ПС ₁	ЦК ₀	ЦК ₁	
Зерно	53.2	102.2	41.4	103.9	0.2	-0.007	-0.04
Цукрові буряки	17.9	-	17.8	-	0.006	-	-
Картопля	-	-	-	-	-	-	-
Соняшник	96.4	332.6	118.2	195.1	-0.23	0.4	-1.7
ВРХ (жива маса)	585.6	846.2	894.7	1893.1	-0.5	-1.2	2.4
Свині (жива маса)	807.1	135.3	1139.8	2668	-0.4	-0.9	2.25
Молоко	67.5	219.7	106.4	272.4	-0.6	-0.2	0.33

Таблиця 80

Фінансова стабільність та платоспроможність СВКП “Піщанський”

№	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,74	0,89	0,77	0,81	0,75	0,01
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	1,36	1,12	1,3	1,23	1,33	-0,03
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)	0,36	0,13	0,3	0,23	0,33	-0,03
4	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,02	0,15	0,09	0,67	0,04	0,2
5	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	0,17	0,32	0,28	0,31	1,68	1,21
6	Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,60	0,61	0,54	0,57	0,60	0
7	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,42	0,35	0,40	0,39	0,35	-0,07
8	Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,89	0,91	0,94	0,95	0,97	0,08
9	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	479,0	1153,1	1072,0	1229,0	1007,0	528,0
10	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,0083	0,0201	0,0026	0,0209	0,0037	-0,0046
11.	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	1,50	3,89	2,38	2,98	1,92	0,42
12.	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	1,40	3,42	1,59	2,05	1,68	0,28

Таблиця 81

Оцінка ділової активності СВКП "Піщанський"

№ п/п	Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення, (+,-)	Тенденції зміни показника, нормативні значення
1	2	4	5	6	7	8	9	10
1.	Коефіцієнт оборотності активів	0,63	0,78	0,83	0,56	0,61	-0,02	збільшення
2.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	19,76	15,22	20,22	29,86	152	132,24	збільшення
3.	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	19	24	18	12	2	-17	зменшення
4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	13,37	18,64	33,61	25,95	24,80	11,43	зменшення
5.	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	27	20	11	14	15	-12	збільшення
6.	Коефіцієнт оборотності запасів	2,28	2,23	2,34	1,76	1,70	-0,58	збільшення
7.	Тривалість оборотності запасів, днів	160	162	156	207	215	55	зменшення
8.	Тривалість операційного циклу, днів	179	186	174	219	217	38	зменшення
9.	Тривалість оборотності оборотних засобів, днів	152	166	163	205	202	50	зменшення
10	Фондовіддача основних засобів, грн.	0,05	0,44	0,32	-0,02	-0,01	-0,06	зменшення

Таблиця 82

Показники ефективності діяльності СВКП "Піщанський"

Показники	Роки					Відхилення, ±
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
1	2	3	4	5	6	7
Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на:	2940500	3644200	4398000	3292000	3599000	658500
– 1 грн. основних фондів, грн.	1,79	2,57	2,17	1,75	2,05	0,26
– 1 грн. оборотних засобів, грн.	2,04	2,35	2,38	1,78	1,71	-0,33
– 1 середньорічного працівника, грн.	50698,28	6,1766,10	69809,52	59854,54	67905,66	17207,38
– 1 га с. г. угідь, грн.	1725,65	2138,62	2580,99	3011,89	3170,93	1445,28
Прибуток в розрахунку на:	11000	684100	350000	4000	17000	6000
– 1 грн. основних фондів, грн.	0,007	0,48	1,17	0,002	0,010	0,003
– 1 грн. оборотних засобів, грн.	0,008	0,44	0,19	0,002	0,008	0
– 1 середньорічного працівника, грн.	189,66	11594,92	5555,56	72,73	320,75	131,09
– 1 га с. г. угідь, грн.	52,7	367,08	323,36	-39,34	-21,15	-73,85
– 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,65	40,24	20,59	0,24	1,0	0,35
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	912,93	1156,50	1421,96	1218,18	1336,48	423,55
Норма прибутку, %	2,8	21,4	16,1	-1,1	-0,7	-3,5
Рівень рентабельності, % продажу	3,7	25,3	17,2	-1,5	-0,8	-4,5

Таблиця 83

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва СВКП "Піщанський"

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення	
						±	%
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц:							
- молока	100,47	83,45	91,78	124,89	95,33	-5,14	94,88
- приросту ВРХ	12,09	11,74	13,38	22,78	15,33	3,24	126,80
- приросту свиней	6,92	18,19	6,40	8,05	6,61	-0,31	91,04
Вироблено на 100 га ріллі, ц:							
- зернових і зернобобових	1282,04	812,73	1645,19	992,22	1278,33	-3,71	99,71
- цукрових буряків	468,37	65,90	-	-	-	-	-
Одержано чистого доходу (виручки) від реалізації (грн.) в розрахунку на:	2510000	3095600	3761000	2747000	3002000	492000	119,60
- 1 га сільськогосподарських угідь	1473,1	1816,67	2207,16	2513,27	2644,93	1171,83	179,55
- 1 середньорічного працівника	43275,86	52467,80	59698,41	49945,45	56641,51	13365,65	130,88
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	1,53	2,18	1,86	1,46	1,71	0,18	111,76
держано валового прибутку (грн.) в розрахунку на:	89800	625500	551000	-43000	-24000	-113800	-26,73
- 1 га сільськогосподарських угідь	52,70	367,08	323,36	-39,34	21,15	-31,55	40,13
- 1 середньорічного працівника	1548,28	10601,69	8746,03	-781,82	-452,83	-2001,11	-29,25
- 1 грн. вартості основних виробничих фондів	0,055	0,44	0,27	-0,023	-0,014	-0,069	25,45
Рівень рентабельності по підприємству, %	3,7	25,3	17,2	-1,5	-0,8	-4,5	3,7
в т.ч. по галузі рослинництва	5,7	46,0	29,8	-3,2	-1,3	-7	-22,8
- галузі тваринництва	14,3	94,9	73,0	-4,1	-2,9	-17,2	-20,3
Рентабельність продажу по підприємству, %	85,54	94,58	75,76	76,30	66,80	-18,74	78,09
в т.ч. по продукції рослинництва	92,50	116,66	84,54	110,40	77,92	-14,58	84,24
- по продукції тваринництва	67,70	51,85	56,40	55,96	42,05	-25,65	62,11
Приведена маса прибутку по підприємству на 1 га с.-г. угідь, грн.	6,46	419,18	215,38	2,47	10,46	4	161,92
в т.ч. галузі рослинництві	-61,62	242,03	129,91	279,53	321,03	382,65	520,98
- галузі тваринництва	-47,53	7,44	20,92	34,63	91,63	139,16	192,78
Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	116,91	105,72	132,00	131,06	149,69	32,78	128,04
в т.ч. в галузі рослинництві	108,11	85,72	118,28	110,40	128,34	20,23	118,72
- в галузі тваринництва	147,70	192,88	177,31	178,70	237,81	90,11	161,00
Норма прибутку по підприємству, %	2,8	21,4	16,1	-1,1	-0,7	-3,5	2,8

Таблиця 84

Сільське господарство, мисливство, лісове господарство в економіці Вінницької області

(відсотків)

Показники	2001	2005	2006	2008	2009
Валова додана вартість сільського господарства, мисливства, лісового господарства у загальному обсязі валової доданої вартості	34,4	25,4	22,3	20,9	20,4
Випуск продукції сільського господарства, мисливства, лісового господарства у загальному обсязі випуску (в основних цінах)	33,3	25,0	23,0	21,4	21,8
Основні засоби сільського господарства, мисливства, лісового господарства у загальній вартості основних засобів	23,7	14,6	11,3	5,1	4,7
Кількість найманих працівників сільського господарства, мисливства, лісового господарства у загальній їх кількості	34,1	20,6	18,0	14,9	14,0

Таблиця 85

Кількість діючих сільськогосподарських підприємств за організаційно-правовими формами господарювання у
Вінницькій області у 2010 р.

Види підприємств	Сільське господарство		Лісове господарство		Рибальство, рибництво	
	усього	до загальної кількості, %	усього	до загальної кількості, %	усього	до загальної кількості, %
Усього підприємств	2083	100,0	29	100,0	22	100,0
у тому числі						
господарські товариства	357	17,1	1	3,5	8	36,4
приватні підприємства	192	9,2	–	–	5	22,7
виробничі кооперативи	51	2,5	–	–	–	–
фермерські господарства	1419	68,1	–	–	–	–
державні підприємства	8	0,4	11	37,9	–	–
підприємства інших форм господарювання	56	2,7	17	58,6	9	40,9

Таблиця 86

Середньорічна кількість найманих працівників у Вінницькій області за видами економічної діяльності

(осіб)

Види економічної діяльності	2000	2005	2008	2009	2010
Усього	530578	377220	353017	331915	330000
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	177699	73618	49235	43389	43376
Лісове господарство та пов'язані з ним послуги	3712	4058	3433	3147	3374
<i>Рибальство, рибництво</i>	713	472	373	432	422
Промисловість	115990	81289	72594	64763	66047
Будівництво	16466	12172	12052	9621	9097
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	20539	15911	19889	17625	18900
<i>Діяльність готелів та ресторанів</i>	2655	1579	1517	1680	1266
Діяльність транспорту та зв'язку	39454	32668	31877	31852	31643
діяльність транспорту	15581	12997	13818	14170	23472
діяльність пошти та зв'язку	9741	9671	8919	8609	8171
Фінансова діяльність	3655	4522	6609	5429	4538
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	9416	10148	11374	10620	11482
з них дослідження та розробки	1556	1901	1734	1812	1175
Державне управління	22173	22568	23498	23532	20369
Освіта	58228	60335	62416	62234	61373
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	49363	47690	48747	48465	48914
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	10515	10190	9403	9126	9199
з них діяльність у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг	7338	8172	7256	7141	7356

Таблиця 87

Частка господарств населення у виробництві продукції сільського господарства у Вінницькій області, %

Види продукції	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Продукція сільського господарства	47,8	60,3	66,4	54,3	55,5	55,0
Продукція рослинництва	44,0	51,3	61,0	45,5	47,1	47,0
Зернові культури	6,1	10,1	21,8	14,5	15,0	14,3
Цукрові буряки	0,5	1,8	7,8	8,2	7,6	5,5
Соняшник	10,5	8,7	14,7	6,5	7,7	4,6
Картопля	98,7	99,5	99,8	99,4	99,3	98,8
Овочі	74,8	85,9	96,9	95,9	94,8	96,0
Продукція тваринництва	52,6	73,6	76,0	74,2	73,5	72,3
М'ясо (у забійній вазі)	52,0	73,3	62,2	64,3	64,1	63,1
Молоко	45,9	68,6	82,2	85,1	83,5	83,3
Яйця	77,6	88,5	75,2	69,6	67,3	63,6
Вовна	6,8	21,3	27,3	37,5	33,3	35,3

Таблиця 88

Виробництво сільськогосподарської продукції на одну особу у Вінницькій області, (кг)

Види продукції	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Продукція сільського господарства, грн.	3119	2592	3011	3822	3721	3744
Продукція рослинництва, грн.	1744	1546	1922	2654	2546	2566
Зернові культури	1185	969	1189	2027	1868	1890
Цукрові буряки	2115	1064	1198	1342	849	1493
Соняшник	37	37	51	131	135	167
Картопля	627	787	890	930	941	960
Овочі	110	109	171	191	183	189
Плоди та ягоди	75	41	108	97	129	115
Продукція тваринництва, грн.	1375	1046	1089	1168	1175	1178
М'ясо (у забійній вазі)	74	52	29	40	36	38
Молоко	498	364	496	504	509	508
Яйця, шт.	209	194	333	427	429	485

**Рівень рентабельності основних видів продукції сільського господарства
в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області, %**

Види продукції	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Зерно	41,7	92,4	6,2	13,0	7,2	20,0
Насіння соняшнику	57,8	57,8	9,8	-1,4	40,1	61,7
Цукрові буряки (фабричні)	8,1	10,8	4,1	-18,7	-10,3	9,2
Овочі відкритого ґрунту	-4,1	-18,8	-23,9	-5,4	33,5	34,0
Картопля	47,3	30,7	18,8	-26,5	-3,6	63,3
Плоди	33,5	-6,8	29,2	18,6	17,8	47,8
Виноград	-100,0	-5,6	-	-	-	-
Молоко	-38,2	-11,4	4,5	10,4	12,7	24,6
М'ясо						
великої рогатої худоби	-25,1	-39,9	-24,6	-17,8	-30,9	-33,4
свиней	-25,3	-42,3	10,4	6,7	16,0	-17,8
овець	-42,9	-56,1	-40,5	-28,1	-21,6	-34,2
птиці	-28,3	-34,7	10,4	-16,8	-16,3	-7,3
Яйця	8,1	12,4	15,3	-5,7	-4,7	-14,2
Вовна	-66,0	-81,7	-53,4	-92,2	-25,4	-95,8

**Реалізація продукції сільського господарства
сільськогосподарськими підприємствами Вінницької області, (тис.т)**

	2000	2005	2008	2009	2010
Зернові культури	817,5	1090,5	1464,6	2247,4	1718,7
Пшениця	453,8	578,9	857,1	1270,0	813,2
Жито	18,6	16,7	18,7	27,8	19,9
Кукурудза	78,7	188,7	227,8	461,5	469,4
Ячмінь	206,0	244,2	333,0	434,7	377,3
Овес	10,1	8,8	4,5	11,4	10,6
Просо	3,4	1,9	0,9	4,2	2,9
Гречка	14,8	12,9	9,3	13,6	11,8
Зернобобові	24,5	33,0	11,2	22,1	11,6
Олійні культури	52,4	72,9	399,7	404,4	369,3
Цукрові буряки (включаючи давальницьку сировину)	1783,6	1879,5	1541,4	821,7	1517,5
Картопля	2,1	1,2	1,6	2,2	4,7
Овочі	10,2	6,0	8,9	8,0	7,5
Плоди та ягоди	28,0	40,0	80,6	89,5	83,3
Худоба та птиця (в живій вазі)	51,7	34,3	40,9	35,8	37,8
Молоко та молочні продукти	139,5	118,0	102,2	118,0	117,1
Яйця, млн.шт.	40,1	129,0	180,4	170,2	207,0
Вовна, тонн	39,0	2,9	4,8	3,8	2,0

**Надходження аграрної продукції на переробні підприємства
по Вінницькій області**

	2005	2006	2008	2009	2010
<i>(т)</i>					
Цукрові буряки (включаючи давальницьку та власно вирощену сировину)					
Надійшло, усього	2022628	2737816	2287307	1397965	2466369
у тому числі від					
сільськогосподарських підприємств	1848950	2541863	901841	430273	972163
господарств населення	158957	186642	34021	23318	69369
інших господарських структур	14721	9311	32914	6737	21340
Худоба та птиця (у живій вазі)					
Надійшло, усього	39512	50547	56601	43198	41200
у тому числі від					
сільськогосподарських підприємств	14087	23559	15908	16082	16650
господарств населення	25205	26988	27127	14329	11522
інших господарських структур	220	–	28	50	328
Із загальної кількості надійшло					
великої рогатої худоби	32173	38200	40665	29044	25702
свиней	3228	3015	2393	1474	2777
птиці	–	9158	13390	12667	12700
Молоко та молочні продукти					
Надійшло, усього	527578	471020	530074	462689	465583
у тому числі від					
сільськогосподарських підприємств	111038	94153	104290	128013	129982
господарств населення	415014	375603	414557	331248	333751
інших господарських структур	1526	1264	11227	3428	1850

Посівні площі сільськогосподарських культур у Вінницькій області

(тис.га)

	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Уся посівна площа	1721,7	1571,8	1389,8	1525,1	1527,5	1543,4
Зернові культури	777,8	806,7	776,7	838,6	863,9	863,3
Озимі зернові	339,3	379,0	317,2	414,4	413,0	437,6
пшениця	310,8	339,2	285,4	366,9	345,7	360,7
жито	12,7	22,2	14,2	14,1	15,5	7,9
ячмінь	15,8	17,6	17,6	33,4	51,8	69,0
Ярі зернові	438,5	427,7	459,5	424,2	450,9	425,7
у тому числі пшениця	4,5	14,7	48,6	23,2	30,1	31,2
ячмінь	187,1	199,2	216,7	176,5	222,4	160,8
овес	16,3	17,1	12,2	11,6	9,0	6,2
кукурудза	81,4	78,9	100,9	168,3	146,7	191,1
просо	4,9	11,6	4,7	4,6	2,8	1,7
гречка	38,4	50,9	47,1	26,5	23,4	15,2
зернобобові	105,9	55,2	29,0	12,8	16,4	19,3
з них горох	101,2	49,0	22,9	9,8	13,1	15,7
вика та викові суміші на зерно	2,1	2,4	2,0	0,7	1,1	0,8
Технічні культури	252,9	219,0	215,6	376,0	367,4	389,7
у тому числі цукрові буряки (фабричні)	187,5	112,6	86,5	62,6	48,6	76,2
соняшник	52,7	53,5	81,4	119,8	109,1	165,3
ріпак	...	40,6	16,0	135,6	127,8	45,0
Картопля і овоче-баштанні культури	137,8	142,4	133,9	119,6	118,1	119,3
у тому числі картопля	114,6	121,8	117,0	102,2	101,1	101,7
овочі	21,0	19,9	15,6	15,9	15,5	16,1
Кормові культури	553,2	403,7	263,6	190,9	178,1	171,1
Площа чистих парів	10,3	58,0	80,2	23,6	20,9	27,9

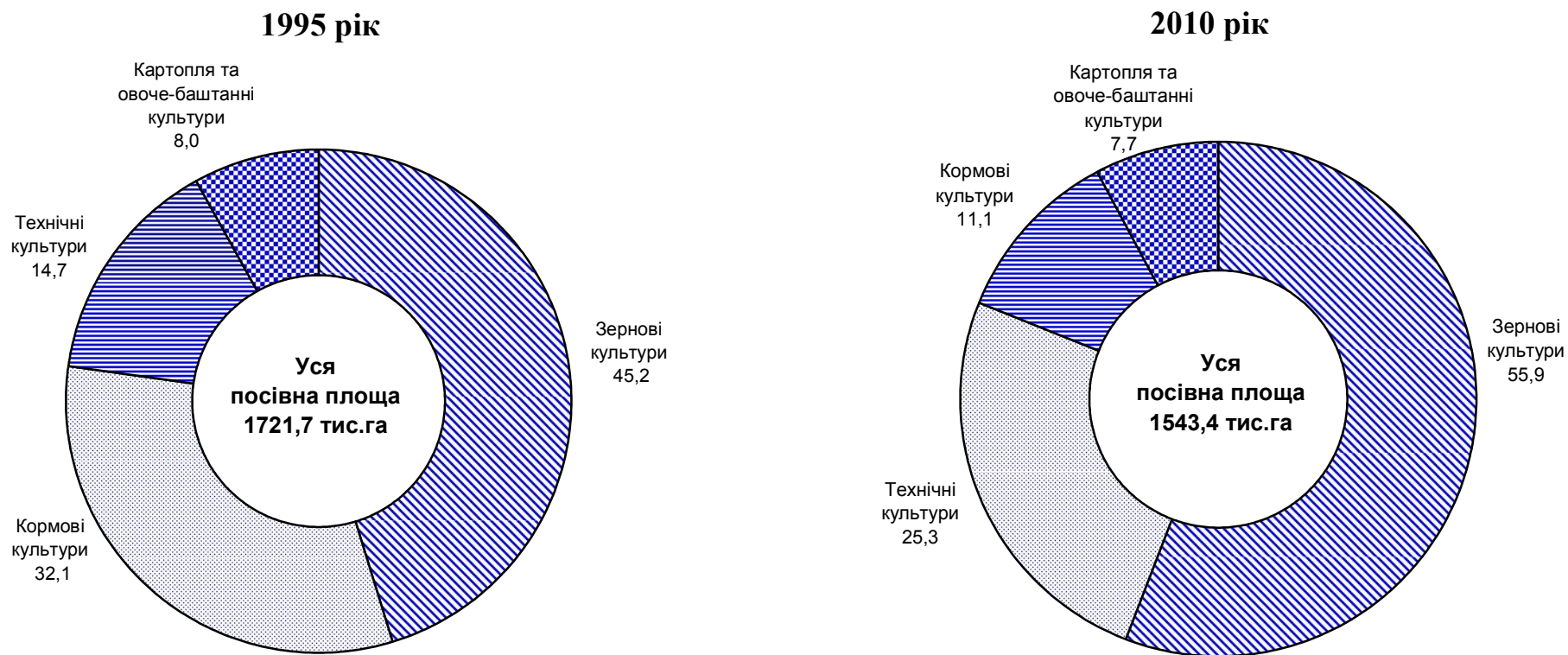

Рис. 1. Структура посівних площ основних сільськогосподарських культур (відсотків до загальної площі)

Таблиця 93

Виробництво основних сільськогосподарських культур у Вінницькій області у 1940–2010 роках

(тис.ц)

Роки	Зернові культури	Цукрові буряки (фабричні)	Соняшник	Картопля	Овочі
1940	15361,0	23294,0	191,0	11390,0	1905,0
1950	12731,0	22559,0	233,6	14191,0	779,0
1955	17295,0	39205,0	314,1	12215,0	2272,0
1960	14739,0	40564,0	411,9	18549,0	2324,0
1965	23929,0	57595,0	522,8	15266,0	2051,0
1970	21861,0	61592,0	574,6	17310,0	2315,0
1975	22458,0	58866,0	660,5	13806,0	2167,0
1980	20806,0	73934,0	305,6	8424,0	2854,0
1985	22777,0	54368,0	523,3	12951,6	2502,3
1990	30740,0	57487,1	668,5	10721,5	2382,2
1995	22297,9	39811,6	693,0	11810,3	2075,4
2000	17445,1	19162,8	672,7	14181,2	1962,0
2004	20965,1	24876,9	638,2	15781,5	2408,1
2005	20346,5	20503,6	866,1	15230,2	2927,6
2006	20752,3	28611,1	1132,9	13846,7	3177,0
2007	16860,4	28944,3	992,8	11398,2	2307,0
2008	33776,1	22365,1	2175,8	15488,5	3181,4
2009	30922,6	14045,5	2229,6	15579,1	3026,9
2010	31113,4	24565,2	2747,4	15802,2	3109,0

Таблиця 94

Виробництво сільськогосподарських культур у Вінницькій області, (тис.ц)

Сільськогосподарські культури	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Зернові культури	22297,9	17445,1	20346,5	33776,1	30922,6	31113,4
Озимі зернові	11559,1	8539,6	9014,4	17415,3	15755,8	13708,4
пшениця	10739,4	7765,2	8327,5	15769,3	13807,9	11779,7
жито	346,3	400,4	278,5	398,3	342,9	154,3
ячмінь	473,4	374,0	408,4	1247,6	1605,0	1774,4
Ярі зернові	10738,8	8905,5	11332,1	16360,8	15166,8	17405,0
пшениця	99,2	233,4	1070,4	684,3	858,9	822,5
ячмінь	4956,0	4061,2	4767,2	5755,8	5448,1	3695,7
Кукурудза на зерно	451,7	2715,0	4354,4	9093,6	8177,0	12310,8
овес	2763,8	362,6	210,9	290,0	159,3	110,4
просо	83,7	122,3	40,2	52,4	29,5	27,1
гречка	273,4	482,7	277,1	182,4	166,8	143,4
зернобобові	2110,5	927,1	608,3	288,3	325,1	291,8
Цукрові буряки (фабричні)	39811,6	19162,8	20503,6	22365,1	14045,5	24565,2
Соняшник на зерно	693,0	672,7	866,1	2175,8	2229,6	2747,4
Соя	5,8	47,2	232,1	623,1	688,1	1583,1
Ріпак	28,5 ¹	256,1	203,3	3301,3	2640,0	787,6
Картопля	11810,3	14181,2	15230,2	15488,5	15579,1	15802,2
Овочі	2075,4	1962,0	2927,6	3181,4	3026,9	3109,0
Кормові коренеплоди (вкл. цукрові буряки на годівлю худоби)	12535,4	5835,4	6562,4	7729,2	7145,7	7343,6
Кукурудза на силос і зелений корм	30263,2	18435,4	8514,0	7114,1	6774,7	5922,2
Однорічні трави на сіно	260,6	214,0	481,6	178,4	152,3	297,9
Багаторічні трави на сіно	2098,7	1573,2	2979,3	5008,3	2811,3	4947,3

Таблиця 95

Урожайність основних сільськогосподарських культур у Вінницькій області у 1940–2010 роках

(з 1 га; ц)

Роки	Зернові культури	Цукрові буряки (фабричні)	Соняшник	Картопля	Овочі
1940	13,7	147,0	13,0	78,0	93,0
1950	11,8	148,0	7,7	117,0	50,0
1955	15,3	229,0	11,5	91,0	118,0
1960	18,3	204,0	10,7	123,0	114,0
1965	25,1	240,0	13,1	102,0	98,0
1970	23,9	272,0	13,7	116,0	112,0
1975	24,1	257,0	16,3	96,0	97,0
1980	22,5	313,0	8,7	69,0	125,0
1985	24,3	255,3	16,4	119,5	115,0
1990	37,0	283,9	19,5	101,7	114,9
1995	28,6	215,4	13,0	103,3	103,1
2000	23,6	186,2	13,0	116,5	105,5
2001	25,9	177,8	9,2	101,3	109,9
2002	28,8	200,9	13,1	104,8	96,6
2003	19,2	216,2	11,6	112,0	149,9
2004	28,6	254,0	8,7	132,8	156,2
2005	27,4	251,9	11,0	130,1	189,3
2006	28,8	290,9	15,2	124,6	202,0
2007	23,7	296,1	14,1	103,8	153,7
2008	41,0	360,4	18,3	151,6	201,4
2009	37,0	289,8	20,9	154,1	197,0
2010	36,9	327,0	16,8	155,0	196,0

Таблиця 96

Урожайність сільськогосподарських культур у Вінницькій області

(з 1 га; ц)

	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Зернові культури	28,6	23,6	27,4	41,0	37,0	36,9
Озимі зернові	34,2	24,7	29,2	42,5	39,1	32,0
пшениця	34,7	25,2	30,0	43,4	40,8	33,4
жито	27,4	19,9	20,1	28,4	23,5	19,5
ячмінь	29,9	23,1	24,0	37,9	32,1	26,5
Ярі зернові	24,3	22,7	26,1	39,6	35,0	41,8
пшениця	22,3	18,2	22,9	29,8	29,5	27,3
ячмінь	26,6	22,8	22,9	33,3	25,3	23,7
овес	27,8	23,4	18,2	26,4	18,6	18,5
кукурудза на зерно	33,9	36,2	47,5	54,9	58,1	65,0
просо	17,8	12,2	10,3	14,1	12,3	16,7
гречка	7,4	10,1	6,4	7,7	7,6	9,7
зернобобові	18,9	17,4	21,6	22,7	20,4	15,9
Цукрові буряки (фабричні)	215,4	186,2	251,9	360,4	289,8	327,0
Соняшник на зерно	13,0	13,0	11,0	18,3	20,9	16,8
Соя	7,8	10,1	11,9	13,1	13,3	18,2
Ріпак	8,8 ¹	9,1	13,6	24,8	21,5	17,9
Картопля	103,3	116,5	130,1	151,6	154,1	155,0
Овочі	103,1	105,5	189,3	201,4	197,0	196,0
Кормові коренеплоди (вкл. цукрові буряки на годівлю худоби)	248,7	223,8	222,1	351,9	324,4	321,1
Кукурудза на силос і зелений корм	193,7	166,5	157,5	206,4	231,6	221,5
Однорічні трави на сіно	26,2	20,3	43,6	35,7	34,9	47,8
Багаторічні трави на сіно	29,7	24,6	42,2	61,3	35,2	63,8

Таблиця 97

Поголів'я худоби та птиці у Вінницькій області у 1970–2010 роках

(на кінець року; тис. голів)

Роки	Велика рогата худоба		Свині	Вівці та кози		Коні	Птиця
	усього	у т.ч. корови		усього	у т.ч. вівці		
1970	1052,2	423,1	1510,5	322,2	298,6	90,2	9687,8
1975	1244,7	446,2	1046,3	326,4	310,5	77,4	10495,6
1980	1273,4	459,8	1157,9	305,5	293,3	60,6	12231,7
1985	1358,5	437,8	1221,5	329,9	314,2	58,5	10258,7
1990	1247,1	433,9	1196,3	355,6	330,9	53,6	10787,5
1991	1209,1	428,9	1061,2	327,9	298,8	51,9	10108,2
1992	1147,2	415,6	986,5	301,6	266,9	50,7	9329,4
1993	1141,1	425,1	951,9	298,5	257,5	51,2	9288,5
1994	1048,0	401,2	932,6	247,2	201,9	52,6	9374,8
1995	912,1	369,1	912,5	153,9	105,9	53,5	7145,6
1996	792,6	342,1	800,8	110,0	65,0	52,5	6441,3
1997	675,1	319,8	700,3	82,3	39,9	50,7	6619,6
1998	645,8	308,8	777,1	70,6	29,6	48,7	6744,4
1999	601,0	291,4	758,2	65,3	26,5	47,0	6120,3
2000	558,8	275,9	559,5	60,3	20,8	46,8	5734,8
2001	573,6	275,4	619,1	58,4	17,9	46,1	5902,7
2002	560,5	269,9	687,2	56,4	16,4	45,0	6188,5
2003	471,5	247,8	457,0	49,0	13,7	40,0	5988,0
2004	426,3	235,9	364,4	47,7	11,8	35,9	7270,9
2005	423,1	230,8	424,8	43,8	10,8	33,1	8848,6
2006	418,3	217,4	479,7	38,7	8,9	31,5	9040,8
2007	383,7	208,7	394,5	37,6	9,1	28,1	9123,6
2008	364,8	192,6	358,1	37,4	8,9	25,9	9612,9
2009	346,7	183,6	423,8	38,9	10,6	24,4	8974,4
2010	317,2	179,1	439,6	37,7	10,6	22,8	10285,3

Таблиця 98

Виробництво основних видів продукції тваринництва у Вінницькій області у 1940–2010 роках

(тис.т)

	М'ясо всіх видів (у забійній вазі)	У тому числі			Молоко	Яйця, млн.шт.	Вовна, т
		яловичина і телятина	свинина	м'ясо птиці			
1940	66,0	307,4	216,2	360
1960	147,5	...	83,0	...	724,2	528,2	730
1965	134,4	44,7	75,2	11,1	823,9	486,0	641
1970	181,4	58,4	102,0	15,8	925,0	585,6	698
1975	210,0	65,8	116,6	19,6	1037,9	723,7	816
1980	205,3	85,4	91,9	21,8	1059,2	756,8	813
1985	207,7	102,0	78,7	20,5	1130,9	752,7	835
1990	233,3	118,0	87,1	24,5	1276,9	682,9	905
1995	139,7	75,1	51,3	9,7	938,1	394,3	397
2000	92,9	36,5	44,5	10,2	654,9	348,8	47
2001	91,9	37,8	40,3	11,5	718,6	366,0	39
2002	92,4	42,4	37,0	10,6	778,5	381,1	33
2003	85,3	38,2	36,6	7,6	778,4	415,6	32
2004	66,6	29,7	27,6	6,6	771,5	425,8	26
2005	49,0	23,8	12,6	10,3	849,0	570,0	22
2006	61,1	26,0	17,0	15,9	851,6	639,5	16
2007	72,5	26,6	26,5	17,1	829,8	648,0	17
2008	67,2	25,1	22,7	17,2	840,1	710,7	16
2009	60,2	25,1	14,2	18,9	841,9	710,8	18
2010	62,4	23,1	21,1	16,3	836,1	797,6	17

Таблиця 99

Продуктивність худоби і птиці у Вінницькій області

Види підприємств	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Середній річний удій молока від однієї корови (у розрахунку на корови, що були на початок року), кг						
Господарства усіх категорій	2312	2316	3658	4058	4389	4570
Сільськогосподарські підприємства	2111	1664	2834	3363	4085	4194
Господарства населення	2612	2830	3905	4211	4456	4654
Середній річний настриг вовни від однієї вівці (у фізичній вазі), кг						
Господарства усіх категорій	2,0	1,8	1,9	1,8	2,0	1,6
Сільськогосподарські підприємства	1,9	1,6	1,6	1,4	1,7	1,4
Господарства населення	3,9	3,7	3,5	3,0	3,0	2,1
Середня річна несучість курей-несучок, шт.						
Сільськогосподарські підприємства	136	178	251	270	287	304

Таблиця 100

Середня вага голови худоби, що продана переробним підприємствам, (кг)

Показники	1995	2000	2005	2008	2009	2010
Господарства усіх категорій						
Велика рогата худоба	357	312	392	435	451	453
Свині	114	99	119	115	113	118
Вівці та кози	...	31	36	51	–	–
Сільськогосподарські підприємства						
Велика рогата худоба	350	300	386	450	445	442
Свині	112	86	108	111	110	111
Вівці та кози	35	31	36	49	–	–
Господарства населення						
Велика рогата худоба	377	318	396	427	458	474
Свині	144	111	143	121	130	138
Вівці та кози	38	–	–	51	–	–

Вхідний масив даних для розрахунку моделі

№	Показники	СТОВ "Колос"				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	1765	1632	1617	1617	1617
2	Площа ріллі, га	1725	1591	1576	1576	1576
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	224	189	187	176	183
4	- основні працівники рослинництва	95	105	85	81	84
5	- основні працівники тваринництва	129	84	102	95	99
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	7295,3	6729,8	8200	11534	12325
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	1658,7	750,4	1516	2381	2203
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	4224,1	5351,8	7269	10914	11270
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	39679	25588	47602	41954	42661
10	Річний надій молока від корови, кг	6003	6546	6203	7694	7296
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	576	600	647	653	655
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	54	185	166	214	306
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	53,0	40,2	61,7	56,7	44,1
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	2970,7	976,5	1848	3439	2422
15	в т.ч. зернові і зернобобові	2026,2	569,6	1848	3020	1837
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	2894,9	5174,2	5993,0	7909,0	9563,0
17	в т.ч. приріст ВРХ	961,3	1798,2	1750,0	2152,0	1754,0
18	- приріст свиней	31,3	69,4	121,0	126,0	125,0
19	- молоко	1891,4	3296,9	4112,0	5623,0	7665,0
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	7295,3	6261	8047	11417	12256
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	33,85	57,64	50,25	60,45	92,72
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	520,08	771,33	1053,95	1269,89	1324,79
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	2925	1096,39	2260,87	3415,09	2263,16
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	76,77	129,64	180,42	168,62	212,69
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	49,37	66,74	88,47	76,71	94,5
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	486,24	665,51	951,09	892,21	806,81
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	1203,85	667,31	1247,42	1750	912,41
28	Молоко, грн. за 1 ц.	99,98	161,68	206,65	217,61	308,75
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,91	0,918	0,915	0,924	0,943
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,017	1,019	0,086	0,134	0,244
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,051	0,046	0,04	0,012	0,011
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	7067,7	8591,7	9245	9697	11853
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	99	41	28	29	35
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	35	36	41	44	44
35	Тривалість оборотності запасів, днів	374	409	450	374	382
36	Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	4133,31	4123,65	5071,12	7132,96	7622,14
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	939,77	459,8	937,54	1472,48	1362,4
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	682,4	936,11	1142,17	1259,94	1511,38
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	0,92	1,32	1,4	1,28	1,41
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	1,14	3,34	2,15	1,66	3,15
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	1,15	0,97	1,21	1,14	1,01
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	22,7	12,5	22,7	26	21,8
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	49,2	9,9	81,4	22,3	50
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	0,6	-0,05	0,8	7,6	16,4

Продовження таблиці 101

№	Показники	ТОВ "Прогрес"				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	1765	1632	1617	1617	1617
2	Площа ріллі, га	1725	1591	1576	1576	1576
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	224	189	187	176	183
4	- основні працівники рослинництва	95	105	85	81	84
5	- основні працівники тваринництва	129	84	102	95	99
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	7295,3	6729,8	8200	11534	12325
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	1658,7	750,4	1516	2381	2203
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	4224,1	5351,8	7269	10914	11270
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	39679	25588	47602	41954	42661
10	Річний надій молока від корови, кг	6003	6546	6203	7694	7296
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	576	600	647	653	655
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	54	185	166	214	306
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	53,0	40,2	61,7	56,7	44,1
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	2970,7	976,5	1848	3439	2422
15	в т.ч. зернові і зернобобові	2026,2	569,6	1848	3020	1837
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	2894,9	5174,2	5993,0	7909,0	9563,0
17	в т.ч. приріст ВРХ	961,3	1798,2	1750,0	2152,0	1754,0
18	- приріст свиней	31,3	69,4	121,0	126,0	125,0
19	- молоко	1891,4	3296,9	4112,0	5623,0	7665,0
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	7295,3	6261	8047	11417	12256
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	33,85	57,64	50,25	60,45	92,72
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	520,08	771,33	1053,95	1269,89	1324,79
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	2925	1096,39	2260,87	3415,09	2263,16
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	76,77	129,64	180,42	168,62	212,69
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	49,37	66,74	88,47	76,71	94,5
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	486,24	665,51	951,09	892,21	806,81
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	1203,85	667,31	1247,42	1750	912,41
28	Молоко, грн. за 1 ц.	99,98	161,68	206,65	217,61	308,75
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,91	0,918	0,915	0,924	0,943
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,017	1,019	0,086	0,134	0,244
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,051	0,046	0,04	0,012	0,011
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	7067,7	8591,7	9245	9697	11853
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	99	41	28	29	35
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	35	36	41	44	44
35	Тривалість оборотності запасів, днів	374	409	450	374	382
36	Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	4133,31	4123,65	5071,12	7132,96	7622,14
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	939,77	459,8	937,54	1472,48	1362,4
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	682,4	936,11	1142,17	1259,94	1511,38
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	0,92	1,32	1,4	1,28	1,41
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	1,14	3,34	2,15	1,66	3,15
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	1,15	0,97	1,21	1,14	1,01
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	22,7	12,5	22,7	26	21,8
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	49,2	9,9	81,4	22,3	50
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	0,6	-0,05	0,8	7,6	16,4

Продовження таблиці 101

№	Показники	СВК "Вісвняницький"				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	2570	2570	2535	2448	2448
2	Площа ріллі, га	2570	2570	2535	2448	2448
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	203	190	171	143	136
4	- основні працівники рослинництва	134	132	106	94	65
5	- основні працівники тваринництва	69	58	65	49	71
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	9088,9	8117,2	12226	14609	21832
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	1854,6	2140,2	2614	4013	8482
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	4437,7	5280,1	7287	7560	8556
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	44658	48644	72238	84765	89341
10	Річний надій молока від корови, кг	5053	4879	4702	5097	4497
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	533	571	583	567	560
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	140	219	435	226	245
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	29,6	31,9	47,9	59,9	56,2
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	4225,4	3262,4	5313,3	6753,4	9941,9
15	в т.ч. зернові і зернобобові	2746	2697,2	5066,1	5939,7	8258,1
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	1829,6	2675,9	3688,1	4277	5496,4
17	в т.ч. приріст ВРХ	956,9	1262,5	1977	1997,1	2563,4
18	- приріст свиней	25,3	75,2	130,3	57,7	129,5
19	- молоко	847,4	1293	1492,3	2100	2748,7
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	9088,9	6068,4	9412,2	11314,5	15958,1
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	28,3	43,87	52,41	32,42	49,5
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	557,52	564,51	866,08	787,75	871,9
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	950,7	554,11	1320,8	1253,29	1259,32
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	67	77,29	117,08	111,69	140,43
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	54,42	85,68	90,81	70,22	103,24
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	396,89	509,69	824,09	788,43	857,9
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	1204,76	561,19	1217,75	1282,22	931,65
28	Молоко, грн. за 1 ц.	89,28	139,08	160,89	180,8	253,43
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,83	0,89	0,96	0,98	0,99
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	2,29	1,83	2,96	1,32	7,8
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,14	0	0,02	0	0
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	7444,3	9270,1	11526	13101	20225
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	21,2	27,2	32,6	39,2	49,3
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	9,6	4,7	3,1	5,9	5,5
35	Тривалість оборотності запасів, днів	304	456	331,8	354,4	331,8
36	Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	4053	3510	5453	7039	10602
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	690	938	1307	1813	4162
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	551,56	721,71	897,37	1193,53	1351,9
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	1,17	1,26	1,25	1,43	1,66
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	1,51	1,59	1,4	1,73	2,13
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	0,89	1,03	1,12	1,13	1,13
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	25,6	35,8	27,2	37,9	63,5
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	14,6	19,3	15,5	22,7	38,7
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	10,7	15,8	10,6	14,4	22

Продовження таблиці 101

№	Показники	СВКП "Піщанський"				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	1704	1704	1704	1093	1135
2	Площа ріллі, га	1672	1672	1672	1672	1062
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	58	59	63	55	53
4	- основні працівники рослинництва	32	35	44	39	38
5	- основні працівники тваринництва	26	24	19	16	15
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	2510	3095,6	3761	2747	3002
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	89,8	625,5	551	-43	-24
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	1586	1718	1719	1125	1125
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	21846	13849	28034	10845	14509
10	Річний надій молока від корови, кг	2140	2590	2230	1950	2120
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	376,3	346,8	395,4	413,4	394
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	144,3	488,1	420,6	354,6	306,7
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	28,2	24,2	39,4	17,2	22
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	1583,1	1878,4	2057,2	1416,7	1944,3
15	в т.ч. зернові і зернобобові	1053,8	961,9	1417,1	772,7	1255,9
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	452,2	431,3	535,5	614,1	471,1
17	в т.ч. приріст ВРХ	175,1	80,2	136,3	276,2	156,8
18	- приріст свиней	125,1	174	217,8	149,1	85,2
19	- молоко	87,7	126,4	124,8	91	141,7
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	2510	2486	2895	2129,1	2503,5
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	41,4	58,7	52,3	87,8	103,9
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	894,7	917,5	1287,3	1487,1	1893,1
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	1139,8	843,2	1189,9	1609,1	2668
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	106,4	138,4	176,7	239,1	272,4
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	53,2	82,7	60,7	78,6	102,2
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	585,6	450,6	725	708,2	846,2
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	807,1	635	1190,2	1476,6	1353
28	Молоко, грн. за 1 ц.	67,5	117,7	110,4	99,5	219,7
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,74	0,89	0,77	0,81	0,75
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,0083	0,0201	0,0026	0,0209	0,0037
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,02	0,15	0,09	0,67	0,04
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	479	1153,1	1072	1229	1007
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	19	24	18	12	2
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	13,37	18,64	33,61	25,95	24,8
35	Тривалість оборотності запасів, днів	160	162	156	207	215
36	Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	1725,65	2138,62	2580,99	3011,89	3170,93
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	52,7	367,08	323,36	-39,34	-21,15
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	912,93	1156,5	1421,96	1218,18	1336,48
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	116,91	105,72	132	131,06	149,69
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	108,11	85,72	118,28	110,4	128,34
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	147,7	192,88	177,31	178,7	237,81
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	92,4	114,36	98,48	84,26	87,81
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	100,61	138,06	111,38	104,27	100,92
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	71,87	65,44	70,91	58,29	57,17

Продовження таблиці 101

№	Показники	ТОВ «Агропослугтранссервіс»				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	1023	1062	1174	1224	1172
2	Площа ріллі, га	1023	1062	1174	1224	1172
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	12	32	36	35	37
4	- основні працівники рослинництва	12	32	36	35	37
5	- основні працівники тваринництва	0	0	0	0	0
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	515,4	1581,9	3714,1	3641,9	5409,2
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	16,6	77	197	212,3	794,7
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	375,3	1438	2602	3027,3	3154,3
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	8548	13494	26717	18908	23750
10	Річний надій молока від корови, кг	0	0	0	0	0
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	0	0	0	0	0
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	0	0	0	0	0
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	16,5	21,49	30,26	25,3	33,93
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	481,3	1542	3289,9	3350,2	5007,9
15	в т.ч. зернові і зернобобові	428,2	921,6	2500	1665	1725,9
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	0	0	0	0	0
17	в т.ч. приріст ВРХ	0	0	0	0	0
18	- приріст свиней	0	0	0	0	0
19	- молоко	0	0	0	0	0
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	515,4	1581,9	3521,3	3361,1	5017,8
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	45,81	118,64	82,88	93,5	142,97
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	0	0	0	0	0
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	0	0	0	0	0
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	0	0	0	0	0
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	50,11	93,27	90,81	106,54	116,28
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	0	0	0	0	0
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	0	0	0	0	0
28	Молоко, грн. за 1 ц.	0	0	0	0	0
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,47	0,54	0,45	0,5	0,43
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,005	0,02	0,03	0,09	0,02
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,35	0,18	0,32	0,16	0,21
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	153,4	355	-132	-99,7	3618,7
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	26,16	15,94	12,37	22,84	34,48
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	155,84	93,75	0	141,73	127,66
35	Тривалість оборотності запасів, днів	188,48	129,96	79,65	131,39	169,01
36	Дохід (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	503,81	1489,55	2999,4	2746	4281,4
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	16,23	72,03	167,8	497,96	678,07
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	370	502,5	596,9	766,5	955,6
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	0,97	1,3	1,01	1,01	1,3
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	0,97	1,3	1,01	1,01	1,3
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	0	0	0	0	0
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	3,08	4,92	5,62	22,15	18,82
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	3,08	4,92	5,62	22,15	18,82
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	0	0	0	0	0

Продовження таблиці 101

№	Показники	ТОВ «Дружелюбівське»				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	1508	1340	1321	1321	1321
2	Площа ріллі, га	1398	1300	1248	1300	1300
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	115	60	66	67	41
4	- основні працівники рослинництва	30	20	26	27	16
5	- основні працівники тваринництва	85	40	40	40	25
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1952,2	1952	2861	4135	3278
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	290,5	290	742	1598	31
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	1433	1246	1992	2286	2695
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	18886	21245	37295	29009	24021
10	Річний надій молока від корови, кг	2830	2730	2520	3560	3600
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	343	234	209	186	110
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	383	509	772	784	652
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	24,5	25,8	41,1	31,1	27,5
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	856,3	971,1	812,9	2690,4	1568,7
15	в т.ч. зернові і зернобобові	723,5	889,1	517,9	2638,8	1487,5
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	680,5	780,5	1151,2	1383,7	1107,1
17	в т.ч. приріст ВРХ	220,6	268,4	135,2	184,8	98,7
18	- приріст свиней	293	297,6	866	879,4	631,4
19	- молоко	147,4	177,2	147,7	226,4	340
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	1952,2	1751,6	1964,1	4074,1	2675,8
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	28,8	34,27	29,39	56,97	50,15
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	1174,6	1001,3	1370,8	2067,7	3273,6
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	778,3	483,7	698,32	935,2	1543,7
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	134,4	112,14	139,2	118,17	166,3
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	57,82	79,68	76,05	65,48	115,68
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	462,47	481	135,2	713,51	769,59
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	673,56	630,51	449,17	1425,26	983,04
28	Молоко, грн. за 1 ц.	74,07	79,89	112,75	163,28	263,39
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,37	0,4	0,45	0,71	0,63
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,01	0,03	0,14	0,01	0,01
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0	0	0	0	0
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	325,7	311,6	689	1617	1542
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	0	0	0	0	0
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	34,24	54,15	49,73	33,3	40,69
35	Тривалість оборотності запасів, днів	314,66	292	299,18	311,97	282,95
36	Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	1477,52	1949,25	2448,9	3756,25	2977,29
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	51,13	100,6	307,34	1075,7	-170,33
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	258	574	643	750	836
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	0,74	0,72	0,64	0,51	0,83
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	0,62	0,61	0,67	0,72	0,88
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	1,44	1,5	0,98	0,92	1,47
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	4,64	7,21	19,58	56,01	-6,9
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	62,3	64,9	49,9	39,6	14,07
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	-30,4	-33,1	1,6	8,3	-31,9

Продовження таблиці 101

№	Показники	ТОВ «Батьківщина»				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	1508	1488	1577	1466	1413
2	Площа ріллі, га	1398	1381	1387	1356	1338
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	115	139	118	60	102
4	- основні працівники рослинництва	30	57	43	24	30
5	- основні працівники тваринництва	85	82	75	36	72
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	3892	4356	4868	6672	6491
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	71	511	156	793	551
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	1768,5	2473	2930	3181	3962
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	18070	17190	20146	21454	16481
10	Річний надій молока від корови, кг	4906	3422	3536	4943	4690
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	555	484	615	664	550
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	448	130	470	537	321
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	27,59	29,64	36,3	35,46	23,95
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	1566	2266	1990,1	3326	2585
15	в т.ч. зернові і зернобобові	880	1190	1011	1989	1164
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	1676	1708,5	2271,1	2779	3596
17	в т.ч. приріст ВРХ	554	526,5	681,1	588	576
18	- приріст свиней	24	33	119	9	27
19	- молоко	1055	1116	1458	1908	2949
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	3242	3974,5	4261,2	6105	6181
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	51,08	60,8	74,06	67,68	71,11
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	958,68	1315,79	1855,17	1603,2	2608,23
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	978,64	2143,12	4270,83	2361,7	3132,35
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	99,71	159,53	174,14	174,86	216,55
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	56,37	90,43	84,16	82,66	109,68
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	690,77	740,51	1031,97	1148,44	822,86
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	800	1000	1776,12	1800	818,18
28	Молоко, грн. за 1 ц.	104,38	156,24	207,57	214,48	352,63
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,589	0,696	0,564	0,775	0,765
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,038	0,012	0,002	0,025	0,002
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,026	0	0	0	0,015
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	1476	1971	1417	2082	3180
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	13,6	15,6	20,8	22	20,2
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	164,4	125,8	169,4	74,9	93,5
35	Тривалість оборотності запасів, днів	3,13	4,11	5,44	7,22	6,68
36	Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	3044	3443	3705	5461	5675
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	47,08	343,41	98,92	540,93	389,95
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	757,54	658,87	877,12	1562,5	1051,47
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	1,04	1,24	1,3	0,88	0,95
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	1,2	0,88	1,2	0,67	0,78
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	1,4	2	1,4	1,1	1
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	1,82	11,73	3,2	11,89	8,49
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	-6,7	17,7	10,6	13,59	21,35
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	5,19	7,11	14,97	-2,02	-4,14

Продовження таблиці 101

№	Показники	В середньому по підприємствах				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	Площа сільськогосподарських угідь, га	1691,9	1632,6	1649,3	1540,9	1531,9
2	Площа ріллі, га	1644,4	1595,3	1595,4	1593,1	1496,0
3	Середньорічна чисельність працюючих, чол.:	135,9	122,6	118,3	101,7	105,0
4	- основні працівники рослинництва	61,1	69,4	60,7	54,4	50,6
5	- основні працівники тваринництва	74,7	53,1	57,6	47,3	54,4
6	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	4649,9	4651,8	6261,4	7839,0	9237,5
7	Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.	805,7	734,9	1041,7	1619,3	2034,4
8	Матеріальні затрати на виробництво, тис. грн.	2578,4	3265,5	4438,3	5572,5	6004,6
9	Обсяг виробництва зернових і зернобобових, ц	27338,0	23656,9	39947,7	35555,6	36203,4
10	Річний надій молока від корови, кг	3847,9	3816,1	3627,7	4419,7	4214,1
11	Середньодобовий приріст однієї голови ВРХ, г	422,8	405,1	442,3	448,1	417,7
12	Середньодобовий приріст однієї голови свиней, г	174,8	245,2	347,1	332,8	305,2
13	Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	33,2	30,5	45,5	40,3	36,0
14	Товарна продукція рослинництва, тис. грн.	2093,4	1696,1	2451,3	3487,8	3698,8
15	в т.ч. зернові і зернобобові	1412,0	1114,1	2029,7	2720,7	2509,3
16	Товарна продукція тваринництва, тис. грн.	1489,7	2277,8	2804,6	3553,1	4256,7
17	в т.ч. приріст ВРХ	547,0	819,1	918,5	1050,0	986,1
18	- приріст свиней	75,7	102,7	225,0	192,5	160,4
19	- молоко	845,8	1329,5	1635,3	2224,5	3072,8
20	Товарна продукція по господарству, тис. грн.	4557,0	4054,9	5449,7	7116,8	8121,2
21	Собівартість одиниці виробленої продукції зернових і зернобобових, грн. за 1 ц.	37,6	61,7	55,9	65,6	86,2
22	Собівартість одиниці приросту великої рогатої худоби (жива маса), грн. за 1 ц.	660,8	763,1	1069,6	1212,2	1613,8
23	Собівартість одиниці приросту свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	1385,3	888,1	1714,5	1855,6	1875,7
24	Собівартість молока, грн. за 1 ц.	80,2	106,7	138,3	140,2	174,4
25	Ціна зернові і зернобобові, грн.	53,0	80,7	82,8	79,6	105,2
26	Приріст ВРХ (жива маса), грн. за 1 ц.	444,0	501,8	659,8	734,7	701,5
27	Приріст свиней (жива маса), грн. за 1 ц.	841,9	594,5	1018,3	1354,9	844,4
28	Молоко, грн. за 1 ц.	76,5	116,6	143,6	156,2	243,8
29	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8
30	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,3	0,6	0,5	0,2	1,2
31	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
32	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	3430,5	4320,6	4723,1	5331,9	7611,2
33	Термін оборотності дебіторської заборгованості, днів	39,7	23,5	20,0	22,0	25,1
34	Термін оборотності кредиторської заборгованості, днів	63,9	52,7	48,3	52,8	54,3
35	Тривалість оборотності запасів, днів	245,5	266,0	253,2	251,4	252,8
36	Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	2724,4	2968,2	3904,2	5182,9	5993,0
37	Прибуток в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	391,0	391,5	582,8	976,2	1109,0
38	Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	602,1	783,7	960,1	1144,4	1222,0
39	Розмір витрат на 1 грн. виручки по підприємству, грн.	17,5	16,1	19,9	19,6	22,5
40	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі рослинництва, грн.	16,4	13,8	18,1	16,8	20,0
41	Розмір витрат на 1 грн. виручки по галузі тваринництва, грн.	22,0	28,5	26,2	26,3	34,8
42	Рівень рентабельності по підприємству, %	24,7	28,4	28,5	37,7	30,8
43	Рівень рентабельності рослинництва, %	38,9	37,8	50,8	35,3	42,0
44	Рівень рентабельності тваринництва, %	8,4	7,9	14,2	13,5	10,8

